

TELEMARK
fylkeskommune

Kompetansesenter rus - region sør
Borgestadklinikken - Blå Kors Sør

Ung i Telemark 2015

Kjersti Norgård Aase
Asle Bentsen
Geir Møller

Rapport: Ung i Telemark 2015

Utgitt av
Telemark fylkeskommune
Postboks 2844
3702 Skien
www.telemark.no

Kompetansesenter rus - region sør
Borgestadklinikken
Postboks 1 Sentrum
3701 Skien
www.borgestadklinikken.no/kompetansesenter

Layout
Lene Sjølie, Telemark fylkeskommune

Alle ukrediterte foto
www.colourbox.com

Kartgrunnlag
Statens Kartverk

Trykk
Zoom Grafisk AS
www.zum.no

Rapporten kan lastes ned elektronisk fra
www.telemark.no/ung-i-telemark

Kjersti Norgård Aase

Rådgiver statistikk og analyse ved folkehelseteamet i Telemark fylkeskommune. Jobber spesielt med Ungdata og folkehelseoversikter i Telemark.
kjersti.norgard.aase@t-fk.no

Asle Bentsen

Spesialkonsulent ved KoRus - Sør. Jobber spesielt med Ungdata, BrukerPlan og andre former for kartlegginger og analysearbeid.
asle.bentsen@borgestadklinikken.no

Geir Møller

Spesialkonsulent ved KoRus - Sør. Jobber spesielt med Ungdata, Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI) og andre former for kartlegginger og analysearbeid.
geir.moller@borgestadklinikken.no

Forord

Ungdataundersøkelsen «Ung i Telemark 2015» ble gjennomført på alle ungdomsskoler og videregående skoler i Telemark våren 2015. Undersøkelsen er et samarbeid mellom Kompetansesenter rus - region sør (KoRus - Sør), Telemark fylkeskommune, Høgskolen i Telemark og kommunene i Telemark. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) har det faglige ansvaret for undersøkelsen.

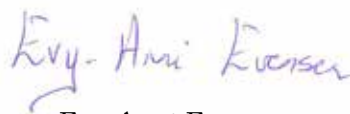
Undersøkelsen gir en oversikt over den lokale oppvekstsituasjonen blant nesten 8 500 ungdommer i Telemark. Målet med undersøkelsen er først og fremst å bistå kommunene med kunnskapsoppbygging, kunnskap til å gjennomføre gode planprosesser, kunnskap til å jobbe målrettet med forebyggende arbeid og kunnskap til å bidra til gode rammer for barn og unges helse.

Etter Folkehelseloven §5 og §21 skal kommunene og fylkeskommunen ha nødvendig oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer i befolkningen. Hensikten med denne rapporten er å gi en samlet oversikt over barn og unges oppvekstsvilkår i Telemark, og å bidra til en diskusjon om og refleksjon rundt sammenhengene som påvirker ungdommenes helse og trivsel. Dersom vi ønsker å komme frem til gode helsefremmende og forebyggende tiltak må vi både kjenne til risikofaktorer, og vi må ha en formening om årsakssammenhenger.

Rapporten er utarbeidet av rådgiver Kjersti Norgård Aase i Telemark fylkeskommune og spesialkonsulentene Asle Bentsen og Geir Møller ved KoRus - Sør.

Rikke Raknes
Leder
Kompetansesenter rus - region sør

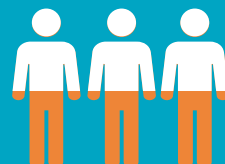
Evy-Anni Evensen
Fylkesrådmann
Telemark fylkeskommune

Ungdom i Telemark

Foreldre

9

84 prosent er fornøyd med foreldrene sine

9 prosent svarer at foreldrene noen ganger eller ofte mangler penger til å betale for fritidsaktiviteter

En av fem ungdommer krangler ofte med foreldrene sine

Halvparten svarer at foreldrene kjenner til hvem de har kontakt med på nettet

Venner

7

Å være til å stole på er det viktigste for å få status i vennemiljøet

7 prosent har blitt utsatt for plaging, utfrysing eller trusler fra andre ungdommer minst annenhver uke

9 av 10 har minst en venn de kan stole på og betro seg til om alt mulig

93

$\frac{1}{5}$

93 prosent trives på skolen

To av tre kjeder seg på skolen

En av fem gruer seg ofte til å gå på skolen

To av tre tror de kommer til å ta høyere utdanning

Skole

En av fire har skulket skolen minst en gang det siste året

27 prosent av elevene på videregående skole har hatt tanker om å slutte på skolen det siste året

Fritid

57

Over halvparten er medlem av en organisasjon, klubb, lag eller forening

En av fem har vært hjemme hele tiden seks av syv kvelder den siste uka

12 prosent bruker mer enn seks timer utenom skoletiden på aktiviteter foran skjerm hver dag

Nærområdet

3/4

Tre av fire trives godt i nærområdet der de bor

Over halvparten kunne tenke seg å la barna sine vokse opp i nærområdet der de bor

44

44 prosent er fornøyd med lokaler for å treffe andre unge på fritida der de bor

69 prosent opplever det som trygt å ferdes i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden

40 prosent er fysisk aktive minst 60 minutter hver dag

7 prosent drikker brus med sukker hver dag

To av tre spiser fisk minst en gang i uka

97 prosent pusser tennene minst en gang om dagen

Helsevaner og atferd

7

7 prosent snuser hver dag

12 prosent drikker alkohol minst en gang i måneden

4

4 prosent har brukt hasj det siste året

Helse og trivsel

En av fem har vært plaget av ensomhet den siste uken

6

6 prosent har hatt vondt i hodet hver dag den siste måneden

13

13 prosent har symptomer på et depressivt stemningsleie

29 prosent har brukt skolehelsetjenesten det siste året

Sammendrag

Ungdataundersøkelsen «Ung i Telemark 2015» ble gjennomført på alle ungdomsskoler og videregående skoler i Telemark våren 2015. Til sammen svarte nesten 8 500 ungdommer på undersøkelsen – 5 526 på ungdomsskolen og 2 948 på videregående skoler. Det gir en samlet svarprosent på 84 prosent. Spørsmålene i undersøkelsen dekker temaer som forhold til foreldre og venner, utdanning og skole, fritidsaktiviteter, nærmiljø, helsevaner, bruk av tobakk og rus, psykisk og fysisk helse, bruk av tjenestetilbudet, med mer.

Hvordan er det å være ung i Telemark?

Foreldre og venner

De aller fleste ungdommene er fornøyde med foreldrene sine, og sier foreldrene har godt innsyn i fritiden deres. Blant annet svarer 9 av 10 ungdommer at foreldrene vet hvor de er og hvem de er sammen med på fritiden. De aller fleste kommer fra ressurssterke familier, men nesten 1 av 10 svarer at foreldrene noen ganger eller ofte mangler penger til å betale for ulike fritidsaktiviteter de gjerne ønsker å delta på.

9 av 10 svarer at de har minst en nær venn. Det vanligste er å holde sammen i en vennegjeng. Mange har også en eller to faste venner. Det som gir mest status i vennemiljøet er å være til å stole på. 9 av 10 oppgir at dette øker statusen. I tillegg svarer nesten halvparten av ungdommene at det å være flink i idrett, flink på skolen eller ha et bra utseende øker statusen mye.

7 prosent svarer at de blir utsatt for plaging, trusler eller utfrysing fra andre unge på skolen eller i fritiden minst annenhver uke. Det er flest som opplever dette på ungdomsskolen, men tallene varierer mye mellom kommunene og skolene.

Skole og framtid

Nesten alle – 93 prosent – svarer at de trives på skolen. Samtidig svarer 2 av 3 at de kjeder seg på skolen. Det er flere som kjeder seg på skolen i Telemark enn i andre deler av landet. 1 av 5 svarer at de ofte gruer seg til å gå på skolen. De som ofte gruer seg til å gå på skolen oppgir også at de i mindre grad trives på skolen, og at de i mindre grad føler de passer inn blant elevene på skolen. 1 av 4 har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året. Skulking er vanligere jo eldre ungdommene er. Blant de som skulker svarer de aller fleste at de er alene hjemme istedenfor å være på skolen.

27 prosent av elevene på videregående skole har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året. Det er langt flere jenter enn gutter som har hatt tanker om å slutte på videregående skole. Å ha slike tanker er også vanligere blant elever på yrkesfag enn på studiespesialiserende linjer.

64 prosent av elevene på ungdomsskolen og videregående skole har planer om å ta høyere utdanning på høyskole eller universitet. Tallet for Telemark er noe lavere enn i andre deler av landet, der 68 prosent av ungdommene har planer om høyere utdanning.

Fritid

Andelen som er med i en organisasjon, lag eller forening synker kraftig med alderen. Mens 70 prosent av elevene på 8. trinn var medlem, var andelen rundt 40 prosent blant elever på Vg3. Det er vanligst å være med på aktiviteter i regi av idrettslag. Mange ungdommer svarer også at de ofte går på fritidsklubb, ungdomshus eller ungdomsklubb. Ungdommene er

imidlertid relativt hjemmekjære. 22 prosent svarer at de har vært hjemme hele kvelden 6 av 7 kvelder den siste uken. Det er særlig jentene som bruker mye tid hjemme.

Mange bruker også mye tid på skjermaktiviteter. 16 prosent av guttene og 9 prosent av jentene svarer at de bruker mer enn 6 timer på aktiviteter foran skjerm utenom skoletid hver dag. For gutter er dette noe høyere enn i andre deler av landet, der 13 prosent av guttene bruker mer enn 6 timer på skjermaktiviteter utenom skoletid hver dag. Blant guttene er det vanligst å bruke mye tid på å spille dataspill eller TV-spill. Blant jenter er det vanligst å bruke mye tid på sosiale medier.

Nærområdet

3 av 4 trives i nærområdet der de bor. Trivselen er høyest blant de yngste. Når ungdommene har blitt bedt om å se for seg at de en gang får egne barn, og om de da vil la barna vokse opp i nærområdet der de selv bor, svarer halvparten av jentene og 2 av 3 gutter at de kunne tenke seg dette.

På spørsmålet om ungdommene synes det er trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden, svarer nesten 7 av 10 at de opplever dette som trygt. Det er imidlertid langt flere gutter enn jenter som opplever det som trygt. Det å føle seg utrygg er mer vanlig i de store kommunene.

Under halvparten av ungdommene i Telemark er fornøyde med tilbudet av lokaler for å treffe andre unge på fritiden. Det er imidlertid store forskjeller mellom kommunene.

Helsevaner og atferd

Bare 40 prosent av ungdommene i Telemark oppfyller nasjonale anbefalinger om å være i aktivitet minst en time hver dag med moderat eller høy intensitet. Andelen synker i løpet av ungdomstiden, og det er flere gutter enn jenter som er i slik aktivitet hver dag. Det vanligste er å trene i regi av idrettslag. Mange trener også på egenhånd.

Når det gjelder måltidsvaner, svarer 2 av 3 ungdommer i Telemark at de spiser frokost og lunsj hver dag. 88 prosent spiser middag hver dag. Andelen som daglig spiser frokost synker mye i løpet av ungdomstiden. Når det gjelder matvaner, spiser langt under halvparten frukt, bær eller grønnsaker hver dag. Det er også mange som spiser potetgull, sjokolade og godteri flere ganger i uka. Når ungdommene har

blitt spurt om hvor ofte de drikker sukkerholdig brus, svarer 7 prosent at de gjør dette hver dag. Det er særlig guttene som spiser og drikker usunt.

Det er nesten ingen som røyker regelmessig lenger. Derimot er det mange som snuser. Blant elevene på videregående svarer 16 prosent av guttene og 11 prosent av jentene at de snuser hver dag. Det vanligste rusmiddelet blant ungdom er likevel alkohol. Det er særlig i løpet av 10. trinn og Vg1 at mange av ungdommene drikker oftere. Over halvparten av elevene på Vg3 svarer at de drikker alkohol minst en gang i måneden. Det er likevel bare 6 prosent som svarer at de drikker ukentlig.

Bruk av hasj øker også mye gjennom ungdomstiden. Mens 1 prosent av elevene på 8. trinn har brukt hasj minst en gang det siste året, har 19 prosent av guttene og 9 prosent av jentene på Vg3 gjort det samme. Tallene for Telemark er imidlertid betydelig lavere enn for andre deler av landet.

Helse og trivsel

De aller fleste ungdommer i Telemark – 7 av 10 – svarer at de er fornøyde med helsa si. Gutter er langt mer fornøyde enn jenter, og det er de yngste som er mest fornøyde. Mange jenter har også problemer med selvbildet og kroppsbildet. 1 av 3 jenter svarer at de ikke liker måten de lever livet sitt på. Halvparten av alle jenter er misfornøyde med utseende sitt og skulle ønske de så annerledes ut.

Selv om de fleste ungdommene i Telemark gir uttrykk for at de har det bra og trives, har en del tegn på psykiske plager. Dette er særlig utbredt blant jenter, og omfanget øker i løpet av ungdomstiden. Nesten halvparten av jentene har i løpet av den siste uka bekymret seg for mye om ting og følt at alt er et slit. Til sammen har 11 prosent av elevene på ungdomsskolen og 16 prosent av elevene på videregående symptomer på et depressivt stemningsleie. Omfanget av denne type problemer er omtrent like stort som i resten av landet. Mange svarer også at de ofte er ensomme. 1 av 5 svarer at de har vært plaget av ensomhet den siste uka. Det er langt flere jenter som er plaget av ensomhet enn gutter. For begge kjønn øker omfanget i løpet av ungdomsskolen og fram til starten av videregående.

Bruk av tjenestetilbudet

Rundt 30 prosent av ungdommer i Telemark har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året. Det er særlig jenter som benytter seg av dette

tilbudet, og bruken øker i løpet av ungdomstiden. Fysiske helseproblemer er det vanligste årsaken til å oppsøke skolehelsetjenesten. Mange – særlig blant de eldste – oppsøker også skolehelsetjenesten på grunn av seksuell helse.

Dypdykk

Risiko for frafall fra videregående skole

I Telemark er det omtrent 70 prosent av elevene som har fullført og bestått videregående utdanning etter fem år. Videregående utdanning skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller, dyrke enkeltindividets talent, og sette eleven i stand til å møte samfunnets krav. De som ikke gjennomfører videregående utdanning er langt mer utsatt for arbeidsledighet, og jobber i større grad i lavtlønnede og konjunkturutsatte jobber. Det er derfor viktig at så mange som mulig gjennomfører videregående utdanning.

I denne analysen har vi tatt i bruk datamateriale fra Ung i Telemark for å se om disse dataene kan være med på å utvide kunnskapen om årsakene til frafall fra videregående skole. Analysen støtter i stor grad opp om tidligere forskning som viser at miljømessige og strukturelle betingelser er sentrale. Elevenes relasjoner til skolen er av stor betydning, og utgjør sammen med psykiske plager den viktigste forklaringen på risiko for frafall i videregående skole i denne analysen. Vi fant også at elevenes atferd og mestringsressurser var av betydning. Videre tyder mye på at det er en opphopning av mange av disse risikofaktorene i familier med dårlig økonomi.

Samlet sett betyr dette at frafallsproblematikken kan og bør angripes fra flere kanter. Både sosial utjevning, arbeid for at elevene skal få gode relasjoner til skolen og familien, samt ulike satsninger på helsefremmende og forebyggende helsearbeid kan utgjøre sentrale faktorer for å bedre den enkeltes muligheter til å gjennomføre videregående utdanning.

Risikooppbygging blant ungdom i Telemark

Et sentralt mål i det helsefremmende og forebyggende arbeidet er å bidra til at unge skal mestre overgangen til voksenlivet. Det er mange forhold som kan tenkes å påvirke denne overgangsprosessen. Forskning har vist at det ikke nødvendigvis er enkeltfaktorer som har betydning, men at overgangsproblemer heller skyldes opphopning av ulike risikofaktorer. Ungdataundersøkelsen i Telemark viser at det er omtrent 20 prosent av ungdommene som har en

oppbygning av flere ulike risikofaktorer (4 eller flere). Det fremgår også at utbredelsen av risikofaktorer øker betydelig jo eldre ungdommene er. Omfanget av risikooppbygning er også større blant jenter enn blant gutter, spesielt på 10. trinn og i første klasse på videregående skole.

Ulike typer risiko har en tendens til å opptre samtidig. En slik type risikooppbygning har vi kalt tilknytningsrisiko. Denne omfatter risikoatferd (bruk av rusmidler og regelbrudd), samt svake relasjoner til foreldre, venner og skolen. En annen type risikooppbygning har vi kalt mental risiko. Her finner vi oppbygning av psykisk helseplager og kognitive trekk som lav selvtillit og liten framtidstro. En tredje type risikooppbygning har vi kalt fysiologisk risiko. Denne omfatter blant annet lite fysisk aktivitet, dårlig kosthold og dårlige relasjoner til nærmiljøet. Utbredelsen av disse tre formene for risikooppbygning varierer en god del mellom kommunene og skolene i Telemark.

Bruken av skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom

Skolehelsetjenesten (SHT) og helsestasjonen for ungdom (HFU) er viktige forebyggende kommunale tjenester. Ungdataundersøkelsen viser at det er 33 prosent av elevene i ungdomsskolen og videregående skole som har benyttet denne tjenesten i løpet av siste året. Bruken av SHT/HFU varierer imidlertid forholdsvis mye mellom kommunene. Blant ungdomsskoleelevene varierer bruken fra en firedel av elevene i enkelte kommuner og opp til halvparten av elevene i andre kommuner. En antakelse er at disse variasjonene skyldes forskjeller i kommunenes ressursinnsats eller forskjeller i behovet hos elevene i de ulike kommunene. Vi finner en viss sammenheng mellom ressursinnsatsen og bruken av skolehelsetjenesten/helsestasjon for ungdom. Vi finner også at ungdom med høy risiko benytter tjenesten i større grad enn elever med lav risiko, men dette varierer mellom kommuner og skoler. Det er likevel en stor del av elevene med høy risiko som ikke har benyttet SHT/HFU. Implikasjonen av dette er at økt ressursinnsats til SHT/HFU kan bidra til at flere ungdom med behov for bistand kan fanges opp.

Foto: Dag Jenssen

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	12
1.1 Datamaterialet	12
1.2 Innhold i rapporten	14
2. Å være ung i Telemark	16
2.1 Foreldre	17
2.2 Venner	20
2.3 Skole.....	24
2.4 Fritid.....	33
2.5 Nærområdet	40
2.6 Helsevaner og atferd.....	45
2.7 Helse og trivsel.....	56
2.8 Tjenestetilbudet.....	65
3. Dypdykk	70
3.1 Hva kan forklare risikoen for frafall fra videregående skole?	70
3.2 Riskokooppopping blant ungdom i Telemark.....	79
3.3 Bruken av skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom	95
4. Kommuneprofiler	107
4.1 Bamble kommune.....	108
4.2 Bø kommune	110
4.3 Drangedal kommune.....	112
4.4 Fyresdal kommune	114
4.5 Hjartdal kommune	116
4.6 Kragerø kommune.....	118
4.7 Kviteseid kommune	120
4.8 Nissedal kommune	122

4.9 Nome kommune	124
4.10 Notodden kommune	126
4.11 Porsgrunn kommune	128
4.12 Sauherad kommune	130
4.13 Seljord kommune	132
4.14 Siljan kommune	134
4.15 Skien kommune	136
4.16 Tinn kommune	138
4.17 Tokke kommune	140
4.18 Vinje kommune	142

5. Profiler videregående skoler..... 145

5.1 Bamble videregående skole	146
5.2 Bø vidaregåande skule	148
5.3 Hjalmar Johansen videregående skole	150
5.4 Kragerø videregående skole	152
5.5 Kvitsund gymnas	154
5.6 Nome videregående skole	156
5.7 Notodden videregående skole	158
5.8 Porsgrunn videregående skole	160
5.9 Rjukan videregående skole	162
5.10 Skien videregående skole	164
5.11 Skogmo videregående skole	166
5.12 Toppidrettsgymnaset i Telemark	168
5.13 Vest-Telemark vidaregåande skule	170

6. Referanser.....172

1. Innledning

Våren 2015 deltok nesten 8 500 elever på alle ungdomsskoler og videregående skoler i Telemark i ungdataundersøkelsen Ung i Telemark 2015. Denne rapporten inneholder resultatene fra undersøkelsen.

Ungdata er et kvalitetssikret og standardisert system for lokale spørreskjemaundersøkelser som tilbys gratis til alle kommuner og fylkeskommuner i landet. Undersøkelsen er web-basert, og gjennomføres elektronisk på skolen i skoletiden.

Undersøkelsen i Telemark er et samarbeid mellom Kompetansesenter rus – region sør (KoRus – Sør), Telemark fylkeskommune, Høgskolen i Telemark og kommunene i Telemark. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) har det faglige ansvaret for undersøkelsen. Undersøkelsen i Telemark er tenkt gjentatt hvert tredje år.

I følge folkehelseloven §5 og §21 skal kommunene og fylkeskommunene ha oversikt over helsetilstanden og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Resultatene fra undersøkelsen gir oversikt over den lokale oppvekstsituasjonen blant ungdommer i Telemark og kommunene i Telemark. Spørsmålene i undersøkelsen dekker temaer som forhold til foreldre og venner, utdanning og skole, fritidsaktiviteter, nærmiljø, helsevaner, bruk av tobakk og rus, psykisk og fysisk helse, bruk av tjenestetilbudet med mer.

Målet med ungdataundersøkelsen er å gi kommunene et kunnskapsgrunnlag de kan bruke i plan- og utviklingsarbeid blant annet innenfor folkehelse og forebyggende ungdomsarbeid. Ettersom mange skoler over hele landet etter hvert har gjennomført undersøkelsen, har også resultatene fra undersøkelsene blitt en kilde til kunnskap om ungdom på nasjonalt nivå.

1.1 Datamaterialet

Alle ungdomsskoler og videregående skoler Vg1 i Telemark deltok i undersøkelsen. I tillegg gjennom-

førte Nome videregående skole, Notodden videregående skole, Vest-Telemark videregående skule og Skien videregående skole undersøkelsen på Vg2 og Vg3. Kragerø videregående skole gjennomførte undersøkelsen på Vg1 og Vg2. Alle skolene gjennomførte undersøkelsen i uke 9-12 (februar og mars) 2015. Unntaket var Kragerø videregående skole som gjennomførte undersøkelsen i slutten av mai 2015. Både private og offentlige skoler deltok i undersøkelsen.

Tabell 1.1 og tabell 1.2 gir en oversikt over hvilke skoler som deltok i undersøkelsen, antall elever, antall svar og svarprosent. Til sammen svarte 8 474 ungdommer på undersøkelsen – 5 526 på ungdomsskolen og 2 948 på videregående skoler. Det ga en samlet svarprosent på 84 prosent. På ungdomsskolene svarte 89 prosent av elevene, og på videregående skole svarte 77 prosent av elevene.

Ungdataundersøkelsen i Telemark bestod av en grunnmodul som er felles for alle ungdataundersøker, samt spørsmål som KoRus – Sør, Telemark fylkeskommune og Høgskolen i Telemark valgte ut i fellesskap. Spørsmålene som ble valgt ut spesielt for Telemark omhandler temaer som bruk av rusmidler, holdninger til rusmidler, kjøring i ruset tilstand, kroppsbilde, bruk av tjenestetilbudet, matvaner, fysisk aktivitet, trivsel i nærmiljøet, foreldrenes økonomi, foreldrenes involvering i skole, læringshindrende atferd, læringsmiljøet, fravær og skulking, skoleveien, religion og tanker om frafall fra videregående skole. Noen kommuner hadde også et fåtall egenkomponerte spørsmål. Resultatene fra kommunenes egenkomponerte spørsmål er ikke tatt med i denne rapporten.

For å luke ut useriøse besvarelser, har datamaterialet blitt «vasket». Dette er en standardisert prosedyre som NOVA utfører med alle besvarelser fra ungdataundersøkelsene. «Vasking» skjer hovedsakelig på to måter. For det første fjernes svar der det er en usannsynlig involvering i ulike aktiviteter, for eksempel

Kommune	Skoler	Antall elever	Antall svar	Svarprosent
Bamble	Grasmyr ungdomsskole, Herre skole, Langesund ungdomsskole, Rugtvedt skole, Rønholt skole	562	518	92
Bø	Bø ungdomsskule	207	175	85
Drangedal	Drangedal 10-årige skole	166	156	94
Fyresdal	Gimle skule	49	46	94
Hjartdal	Sauland skole	58	52	90
Kragerø	Kragerø skole, Sannidal ungdomsskole	369	325	88
Kviteseid	Kviteseid skule	96	92	96
Nissedal	Nissedal ungdomsskule/Tveit skule	44	41	93
Nome	Holla ungdomsskole, Lunde 10-årige skole	256	232	91
Notodden	Gransherad skole, Heddal ungdomsskole, Notodden ungdomsskole	478	419	88
Porsgrunn	Heistadskolene, Kjølnes ungdomsskole, Sandøya montessoriskole, Stridsklev skole, Tveten ungdomsskole, Vestsiden skole	1 288	1 110	86
Sauherad	Sauar skole, Sauherad barne- og ungdomsskole	149	142	95
Seljord	Seljord ungdomsskule	94	88	94
Siljan	Siljan ungdomsskole	101	96	95
Skien	Gimsøy skole, Gjerpen ungdomsskole, Gulset ungdomsskole, Kongerød ungdomsskole, Menstad ungdomsskole, Mæla ungdomsskole	1 837	1 611	88
Tinn	Atrå barne- og ungdomsskole, Rjukan ungdomsskole	235	209	89
Tokke	Høydalsmo skule, Tokke skule	92	88	96
Vinje	Edland skule, Rauland skule, Åmot skule	131	126	96
Til sammen		6 212	5 526	89

Tabell 1.1. Oversikt over ungdomsskoler som deltok i undersøkelsen Ung i Telemark 2015

Skole	Klassetrinn	Kommune	Antall elever	Antall svar	Svarprosent
Bamble videregående skole	Vg1	Bamble	198	158	80
Bø vidaregåande skule	Vg1	Bø	117	93	79
Hjalmar Johansen videregående skole	Vg1	Skien	231	175	76
Kragerø videregående skole	Vg1, Vg2	Kragerø	245	179	73
Kvitsund gymnas	Vg1	Kviteseid	53	51	96
Nome videregående skole	Vg1, Vg2, Vg3	Nome	357	306	86
Notodden videregående skole	Vg1, Vg2, Vg3	Notodden	501	391	78
Porsgrunn videregående skole	Vg1	Porsgrunn	378	327	87
Rjukan videregående skole	Vg1	Tinn	86	74	86
Skien videregående skole	Vg1, Vg2, Vg3	Skien	1 009	688	68
Skogmo videregående skole	Vg1	Skien	299	217	73
Toppidrettsgymnaset i Telemark	Vg1	Skien	78	55	71
Vest-Telemark vidaregåande skule	Vg1, Vg2, Vg3	Tokke og Seljord	266	234	88
Til sammen			3 818	2 948	77

Tabell 1.2. Oversikt over videregående skoler som deltok i undersøkelsen Ung i Telemark 2015

dersom ungdommene svarer maksimumsverdien 6 ganger eller oftere på alle spørsmålene om fritid. For det andre fjernes svar der det er usannsynlige kombinasjoner – for eksempel dersom ungdommene oppgir at de har mange psykiske symptomer men samtidig er fornøyd med alle sidene ved livet sitt¹.

På grunn av lavt elevantall i kommunene Hjartdal, Fyresdal og Nissedal, ble ikke ungdomsskoleelevene i disse tre kommunene spurt om hvilket klassetrinn de gikk på. I figurer og tabeller der det presenteres tall for hvert klassetrinn er derfor disse tre kommunene utelatt fra datamaterialet.

I noen kommuner og på noen videregående skoler er antall elever som har deltatt i undersøkelsen relativt lavt. Dersom tallene er basert på svar fra tre elever eller færre, anonymiseres disse. Dette gjøres for å beskytte personvernet og unngå at personen(e) blir identifisert.

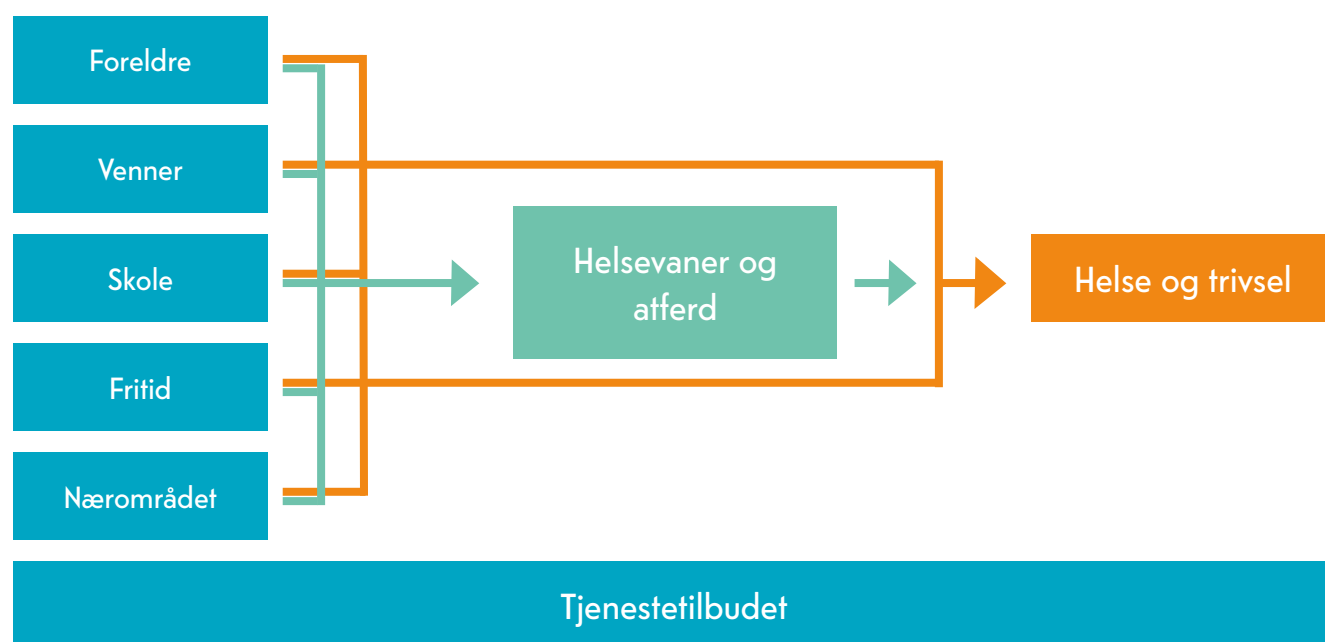
Når man sammenlikner resultatene for kommunene eller skolene i Telemark er det viktig å være klar over at en ujevn fordeling av ungdom mellom klassetrinn eller kjønn kan gi store utslag. For eksempel kan en kommune med en høy andel 10. klassinger framstå med økt sannsynlighet for bruk av alkohol på ungdomsskolen på grunn av denne skjeve fordelingen i alder.

1.2 Innhold i rapporten

Ungdataundersøkelsen inneholder mange spørsmål innen ulike temaer. Figur 1.1 viser hvordan temaene i undersøkelsen kan organiseres i en enkel modell. Modellen setter enkelttemaer inn i en sammenheng, og kan hjelpe i fortolkningen av dataene.

Modellen foreslår at det viktigste målet for arbeidet med barn og unge er helse og trivsel. Med trivsel menes i hvilken grad den enkelte opplever å være tilfreds med livet generelt. Med helse menes den psykiske og den fysiske helsen. Modellen legger til grunn at helse og trivsel påvirkes av den enkeltes helsevaner og atferd. Deltakelse på sosiale arenaer – slik som i samspill med foreldre og venner, på skole og fritid og i nærmiljøet – påvirker også helse og trivsel. Dette skjer direkte, men også indirekte via helsevaner og atferd.

Kapittel 2 i rapporten inneholder beskrivende statistikk for de fleste temaene i undersøkelsen. Her tegnes det overordnede bildet fra undersøkelsen, og vi forsøker å gi svar på hvordan det er å være ung i Telemark og hva ungdom holder på med. Rekkefølgen på temaene er organisert som i modellen i figur 1.1. Det kan derfor være nyttig å ha denne i bakhodet når man leser dette kapittelet.

Figur 1.1. Analysemodell

¹ For mer informasjon om hvordan datamaterialet er renset, se www.ungdata.no/asset/7240/1/7240_1.pdf

I den beskrivende delen vil mange av tallene først presenteres på fylkesnivå. Deretter vises det hvordan resultatene varierer mellom jenter og gutter, mellom klassetrinn eller mellom ungdomsskole og videregående skole. Det vil også bli vist hvordan en del av resultatene varierer mellom kommunene i Telemark og mellom de videregående skolene i fylket. I de tilfellene resultater fordelt på kommune inkluderer elever på videregående skole, gjelder dette elever som er bosatt i den aktuelle kommunen, ikke elever som går på videregående skole i kommunen.

Noen steder sammenliknes tallene fra Telemark med nasjonale ungdatatall. De nasjonale tallene omfatter 44 000 elever fra 82 kommuner som gjennomførte ungdatabundersøkelsen i 2014. Tallene omfatter elever på alle klassetrinn både på ungdomsskolen og

videregående skole. Det er imidlertid flest ungdomsskoleelever.

Kapittel 3 i rapporten gir et dypdykk i noen temaer fra undersøkelsen. Vi ser nærmere på hva som kan forklare risiko for frafall i videregående skole, omfanget av risikoopphopning blant ungdom i Telemark, og hvorvidt de som er utsatt for risiko fanges opp av hjelpeapparatet.

I kapittel 4 og 5 presenteres profiler for de 18 kommunene i Telemark og de 13 videregående skolene. Profilene viser nøkkeltall for den aktuelle kommunen eller skolen sammenliknet med fylket som helhet og nasjonale tall.

Foto: Dag Jensen

A photograph of a woman with short blonde hair and a young girl with long brown hair lying down. They are both looking towards the camera. The woman is wearing an orange and yellow long-sleeved shirt, and the girl is wearing a green long-sleeved shirt. They are partially covered by a blue blanket. The background is a plain, light-colored wall.

2. Å være ung i Telemark

Tekst: Kjersti Norgård Aase

2.1 Foreldre

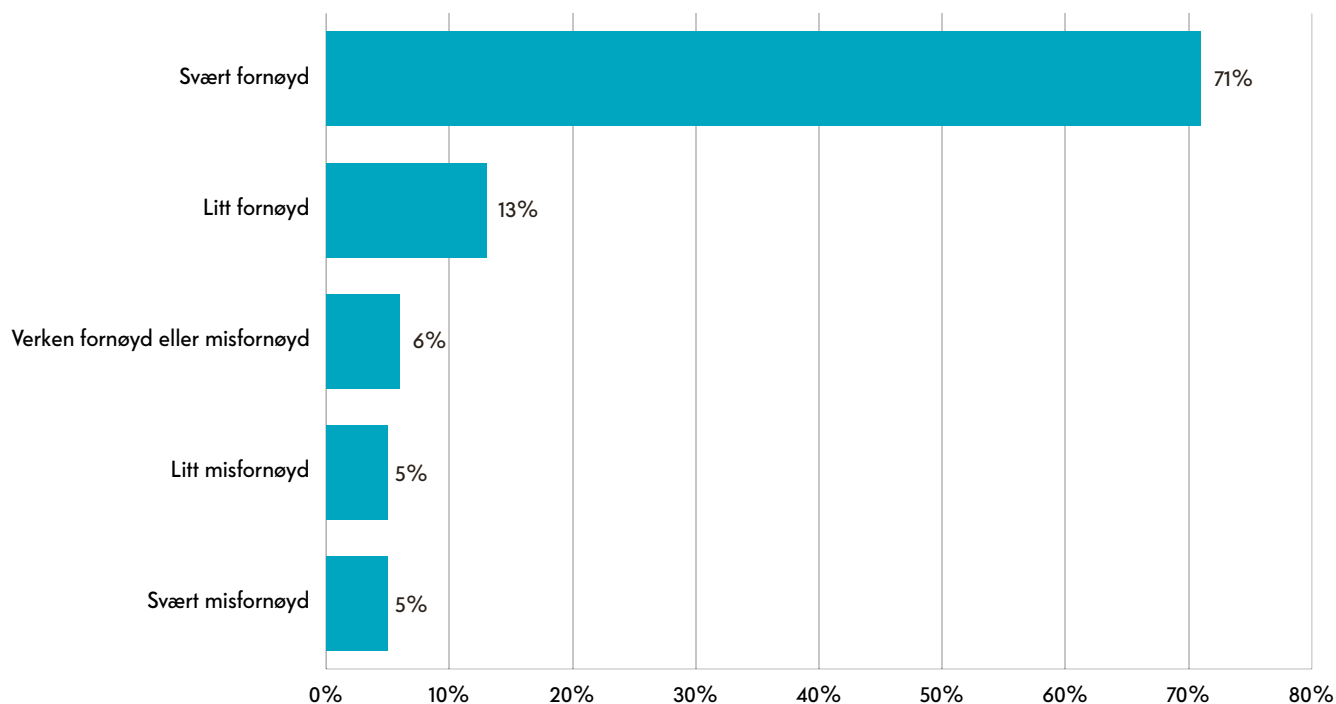
Foreldre er barn og ungdoms viktigste omsorgspersoner, og kan gi stabile og trygge rammer i oppveksten. Ettersom barna blir eldre, vil egne meninger få større betydning. Det å være ungdom handler også om å bli mer selvstendig. Konflikter mellom ungdom og foreldre er vanlig, men for de fleste unge er foreldrene deres viktigste støttespillere (NOVA 2014).

I ungdataundersøkelsen har ungdom i Telemark blitt spurt om de er fornøyde med foreldrene sine. De aller fleste svarer at de er fornøyde med foreldrene sine (figur 2.1). 84 prosent oppgir at de er svært fornøyde eller litt fornøyde med foreldrene. Dette er omtrent som det nasjonale ungdatatallet fra 2014 som er 83 prosent. Bare 5 prosent av ungdommene i Telemark svarer at de er svært misfornøyde med foreldrene sine.

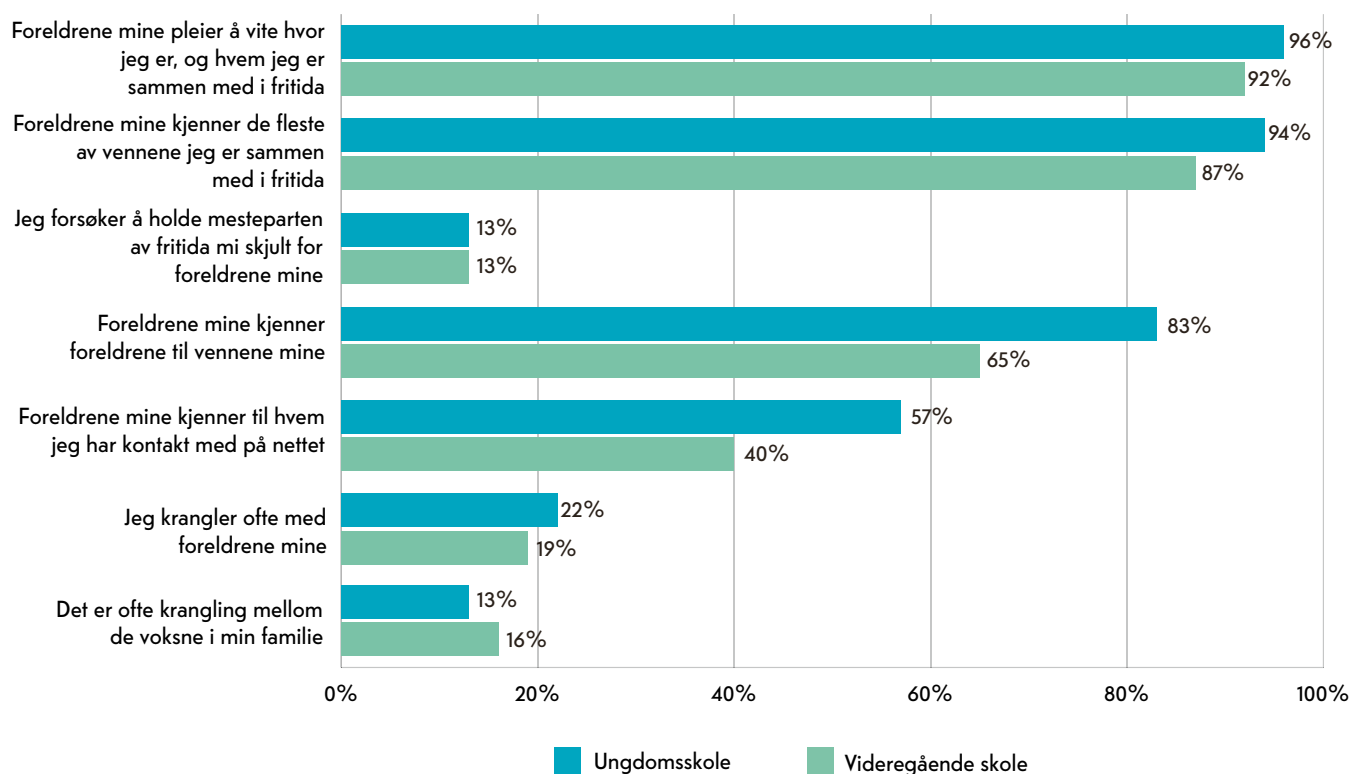
Ungdommene har også fått spørsmål om å ta stilling til ulike påstander om foreldrenes innsyn i fritiden deres og om krancling i familien. Figur 2.2 viser at nesten alle foreldrene vet hvor ungdommene deres er og hvem de er sammen med på fritiden. 96 prosent av ungdomsskoleelevene og 92 prosent av elevene på videregående skole svarer dette. Samtidig oppgir 13 prosent at de forsøker å holde mesteparten av fritiden skjult for foreldrene sine.

Figuren viser også at det er betydelig vanligere at foreldre til elever på ungdomsskolen kjenner foreldrene til barnas venner, enn at foreldre til elever på videregående kjenner foreldrene til barnas venner. Her er tallene henholdsvis 83 prosent og 65 prosent. Over halvparten av elevene på ungdomsskolen oppgir at foreldrene kjenner til hvem de har kontakt med på nettet. På videregående er denne andelen 40 prosent.

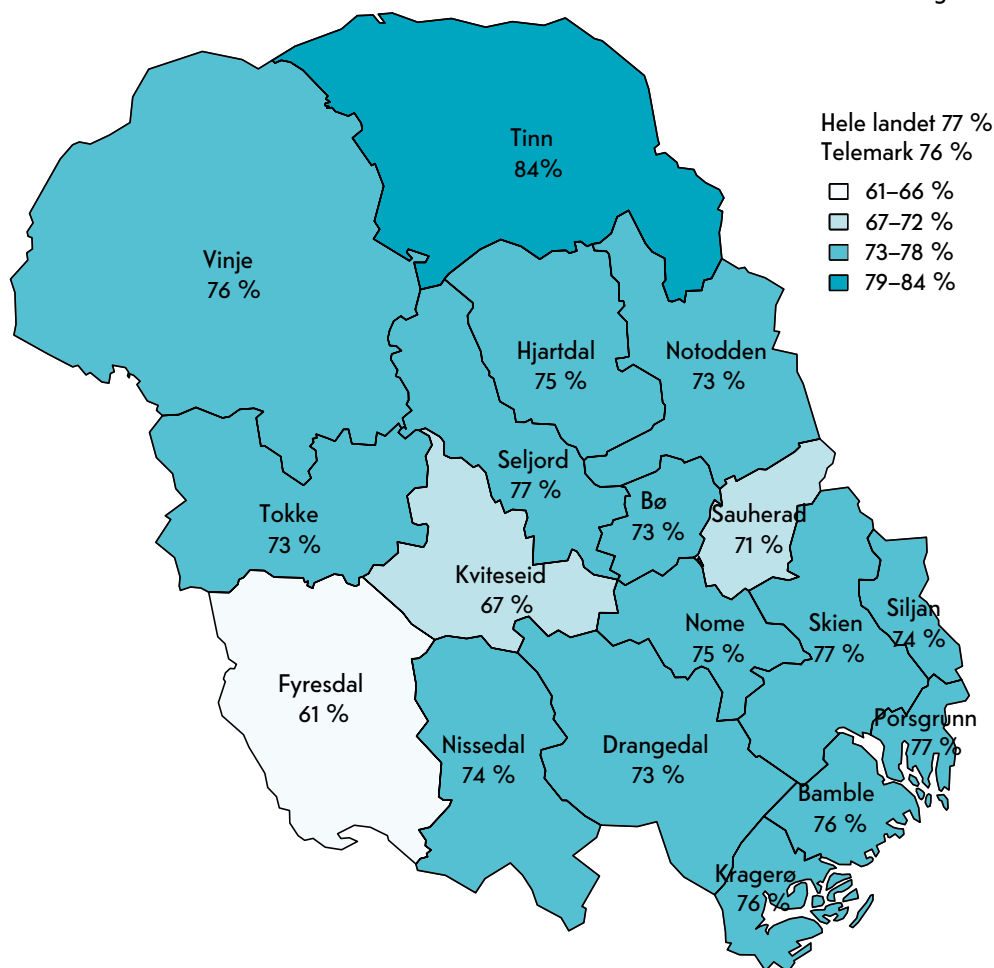
Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at det er noe flere jenter enn gutter som oppgir at foreldrene har godt innsyn i fritiden deres. På både ungdomsskolen og videregående er det flere jenter enn gutter som oppgir at foreldrene vet hvor de er og hvem de er sammen med på fritiden, at foreldrene kjenner de fleste av vennene de er sammen med, at foreldrene deres kjenner foreldrene til vennene deres, og at

Figur 2.1. Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med foreldrene dine?

Figur 2.2. Utsagn om forholdet til foreldrene. Andel som svarer at utsagnet passer svært godt eller ganske godt.

Figur 2.3. Andelen ungdomsskoleelever som svarer at foreldrene hele tiden eller stort sett hele tiden har hatt god råd de to siste årene

foreldrene kjenner til hvem de har kontakt med på nettet. På den andre siden er det noe flere gutter enn jenter som oppgir at de forsøker å holde mesteparten av fritiden skjult for foreldrene sine.

Figur 2.2 viser også at en av fem ofte krangler med foreldrene sine. Krangling med foreldrene er vanligst på ungdomsskolen. I tillegg er det langt vanligere blant jenter enn blant gutter. Noe færre – henholdsvis 13 prosent av ungdomsskoleelevene og 16 prosent av elevene på videregående skole – oppgir at det ofte er krangling mellom de voksne i familien deres.

2.1.1 Familieøkonomi

Foreldrenes ressurser er viktig for barn og unges levekår. Barnas sosioøkonomiske bakgrunn har betydning for en rekke områder, slik som skolegang, helsevaner og senere deltagelse i arbeidslivet (Dahl m.fl. 2014). Å redusere sosial ulikhet i helse er et overordnet mål i folkehelsearbeidet. Personer med lengre utdanning og høy inntekt har bedre helse og helsevaner, og lever lenger enn personer med lav utdanning og lav inntekt. Det samme mønsteret

finner vi også hos barn og unge. I familier med lav sosioøkonomisk status er det for eksempel en høyere andel barn og unge som oppgir at de har dårlig helse enn i familier med høy sosioøkonomisk status (Folkehelseinstituttet 2014).

I ungdataundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om hvor god eller dårlig råd foreldrene har hatt de to siste årene. 73 prosent (76 prosent av ungdomsskoleelevene og 67 prosent av elevene i videregående skole) oppgir at foreldrene stort sett eller hele tiden har hatt god råd. Dette er noe lavere enn det nasjonale ungdatatallet fra 2014 som er 75 prosent. 6 prosent av ungdom i Telemark oppgir at foreldrene stort sett har hatt dårlig råd de to siste årene, eller har hatt dårlig råd hele tiden de to siste årene.

Andelen som oppgir at foreldrene har god råd varierer mellom kommunene. Figur 2.3 viser andelen ungdomsskoleelever i hver kommune som har svart at familien hele tiden eller stort sett hele tiden har hatt god råd de to siste årene. Det er særlig i Tinn, Seljord, Skien og Porsgrunn at mange av ungdommene oppgir at foreldrene har god råd. I Tinn svarer 84 prosent

av ungdomsskoleelevene at foreldrene hele tiden eller stort sett hele tiden har hatt god råd de to siste årene. I de tre andre kommunene – Seljord, Skien og Porsgrunn – svarer 77 prosent det samme. De resterende kommunene i Telemark ligger alle under det nasjonale ungdatatallet for ungdomsskoleelever på 77 prosent. Forskjellene mellom kommunene i Telemark er imidlertid ikke store. Det er bare to kommuner der under 70 prosent av ungdomsskoleelevene oppgir at foreldrene hele tiden, eller stort sett hele tiden, har hatt god råd de to siste årene. Dette er Kviteseid (67 prosent) og Fyresdal (61 prosent).

Ungdommene har også fått spørsmål om foreldrene mangler penger til å betale for ulike fritidsaktiviteter som de gjerne ønsker å delta på. Tre av fire svarer at det aldri stemmer at foreldrene mangler penger til fritidsaktiviteter. 14 prosent svarer at det stemmer sjelden, 6 prosent at det stemmer noen ganger og 3 prosent at det stemmer ofte.

2.2 Venner

Å være sammen med venner og jevnaldrende er svært viktig for mange ungdommer. Vennenes betydning endrer seg fra barn til ungdom. Blant de yngste er det ofte lek som er viktigst. Etter hvert som man blir eldre kan det være like viktig hvem man er sammen med som hva man gjør. Noen trives best med en eller to venner, mens andre er opptatt av å ha en stor vennegjeng (NOVA 2014).

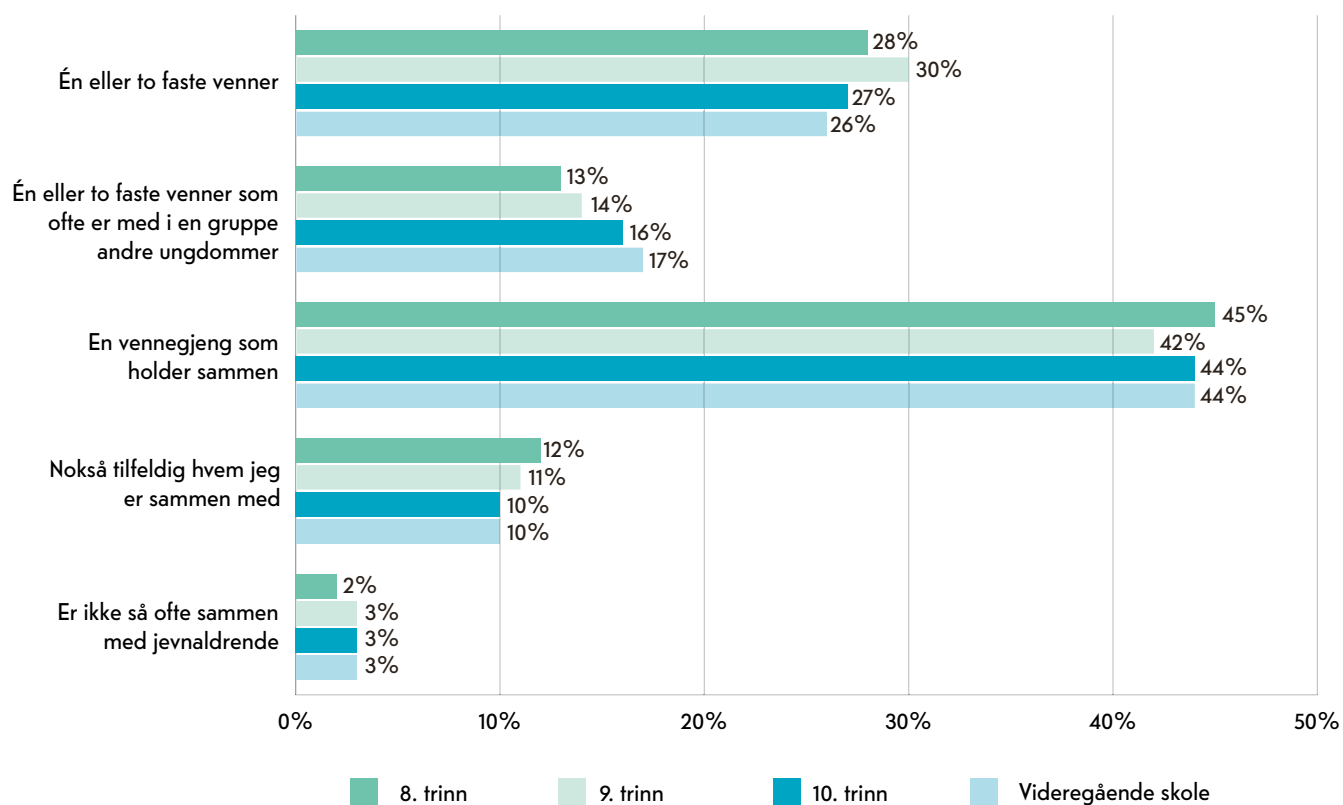
I ungdatabundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om de har minst en venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig. 9 av 10 svarer at de helt sikkert har minst en fortrolig venn, eller tror de har det. Det er ingen store forskjeller i hvordan gutter og jenter svarer på dette spørsmålet, eller mellom elever på ulike klassetrinn.

Ungdommene har også blitt spurt om hvor mange venner de som oftest er sammen med. Figur 2.4 viser at det vanligste er at en vennegjeng holder sammen. I overkant av 40 prosent svarer dette. Mange har også en eller to faste venner, men dette avtar noe jo eldre man blir. Utover ungdomstiden blir det derimot vanligere å ha en eller to faste venner som ofte er med i en gruppe andre ungdommer. Rundt 10 prosent oppgir at det er nokså tilfeldig hvem de er sammen med. Også dette avtar noe med alder. Mellom 2 og 3 prosent oppgir at de ikke så ofte er sammen med jevnaldrende. Det er ingen store forskjeller mellom gutter og jenter i forhold til hvor mange venner de som oftest er sammen med.

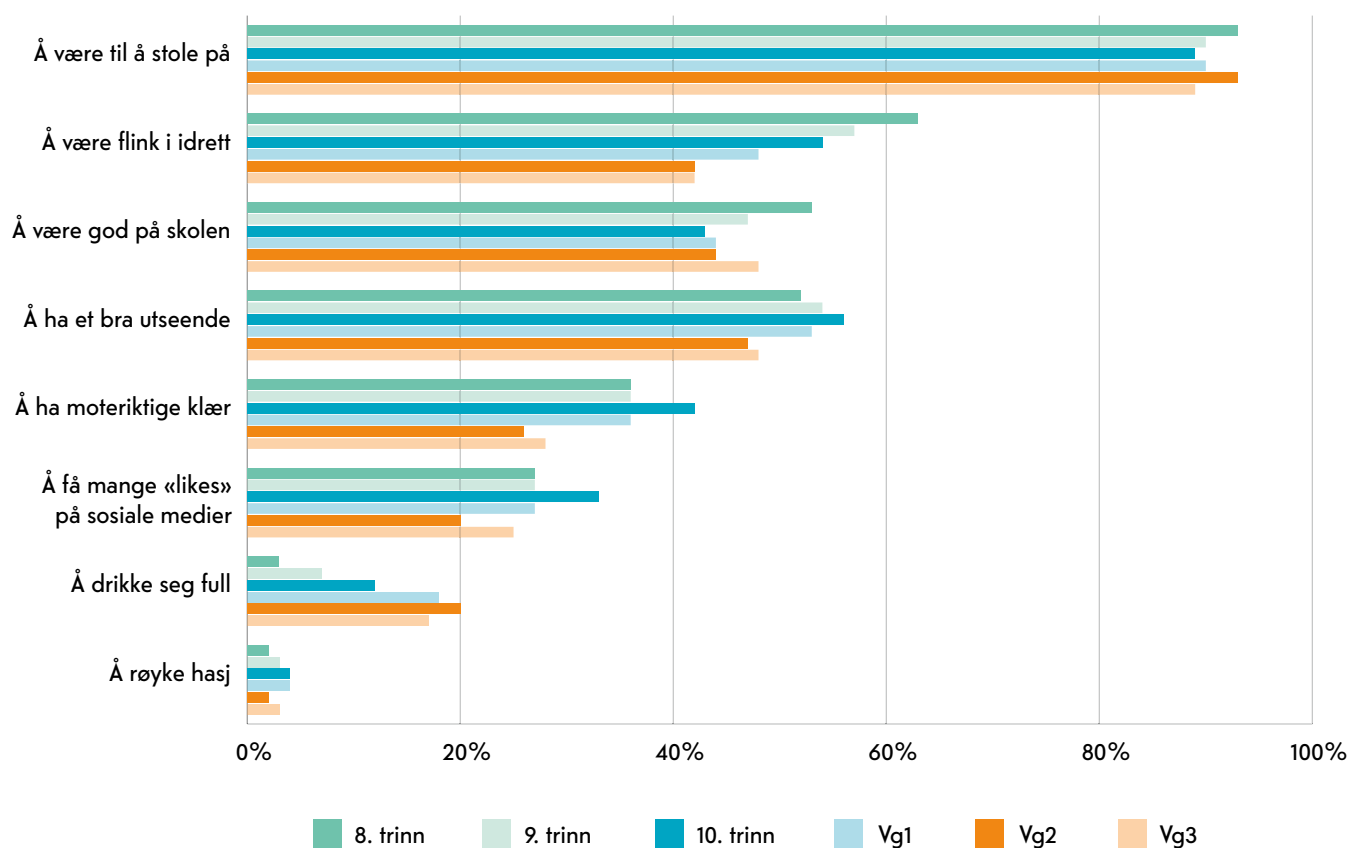
2.2.1 Status i vennemiljøet

I ungdatabundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om hva som er viktig for å få status i vennemiljøet. Figur 2.5 viser at det å være til å stole på er den egenskapen som ungdom i Telemark mener er absolutt viktigst for å få status i vennemiljøet. Rundt 90 prosent av ungdommene oppgir at dette øker statusen enten litt eller mye. Dernest er det viktig å

Figur 2.4. Når du er sammen med venner/kamerater, er du da som oftest sammen med...?

Figur 2.5. Hva er viktig for å få status i ditt vennemiljø? Andelen som svarer «øker statusen mye» eller «øker statusen litt»

være flink i idrett. Betydningen av dette endrer seg imidlertid mye i løpet av ungdomstiden, og det å være flink i idrett blir mindre viktig jo eldre ungdommene blir. Mens 63 prosent av 8. klassingene svarte at dette økte statusen i vennemiljøet litt eller mye, svarte bare 42 prosent av elevene på Vg3 det samme. Å være god på skolen gir også status, særlig blant de yngste og de eldste. Mellom 40 og 50 prosent svarer at dette øker statusen i vennemiljøet.

Rundt halvparten av ungdommene mener at det å ha et bra utseende øker statusen i vennemiljøet. Betydningen av det å ha et bra utseende øker gjennom ungdomsskolen, og er størst for 10. klassingene. 56 prosent av disse mener det å ha et bra utseende øker statusen i vennemiljøet. I løpet av videregående skole avtar dette. Det samme mønsteret ser vi for betydningen av det å ha moteriktige klær.

Økt bruk av sosiale medier gjør at ungdom omgås på en annen måte enn tidligere. Man skulle kanskje tro at det å få «likes» på sosiale medier var viktig for å få status i vennemiljøet, men under 30 prosent mener dette bidrar til å øke status i vennemiljøet. 2 av 3 mener det ikke har noen betydning for statusen i vennemiljøet.

Samlet sett er det relativt få som svarer at det å drikke seg full øker statusen i vennemiljøet. I løpet av ungdomsskolen og i overgangen til videregående skole er det midlertid stadig flere som oppgir at dette øker statusen i vennemiljøet. Mens 3 prosent av 8. klassingene oppgir at dette øker statusen i vennemiljøet litt eller mye, oppgir 20 prosent av elevene på Vg2 det samme. Fra Vg2 til Vg3 er det en liten nedgang.

Bare mellom 2 og 4 prosent av ungdommene svarer at det å røyke hasj øker statusen i vennemiljøet. Samlet sett svarer hele 75 prosent at det minsker statusen.

Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at det er særlig gutter som mener at det å være flink i idrett eller å være god på skolen øker statusen i vennemiljøet. På den andre siden er det flere jenter enn gutter som mener at det å ha et bra utseende, ha moteriktige klær og å få mange «likes» på sosiale medier øker statusen. For de andre temaene er det ingen forskjell i hvordan jenter og gutter svarer.

2.2.2 Mobbing

Det å bli plaget eller usatt for utfrysing og trusler rammer mange ungdommer hver dag. Mobbing kan defineres som gjentatte negative handlinger der en eller flere personer bevisst og med hensikt skader eller forsøker å skade eller tilføre noen ubehag (NOVA 2014). Personer som har blitt mobbet har høyere risiko for å bli utsatt for andre type problemer senere i livet – blant annet psykiske helseplager (Folkehelseinstituttet 2014).

I Ungdataundersøkelsen blir ikke ungdommene direkte spurt om mobbing, men om fenomener som gjerne er forbundet med mobbing. Spørsmålet er formulert slik: «Blir du selv utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida?» 89 prosent av ungdommene i Telemark oppgir at de aldri eller nesten aldri blir utsatt for plaging, trusler eller utfrysing. 7 prosent oppgir at de blir utsatt for plaging og liknende hver 14. dag eller oftere. De nasjonale ungdomstatallene fra 2014 er helt like som tallene for Telemark.

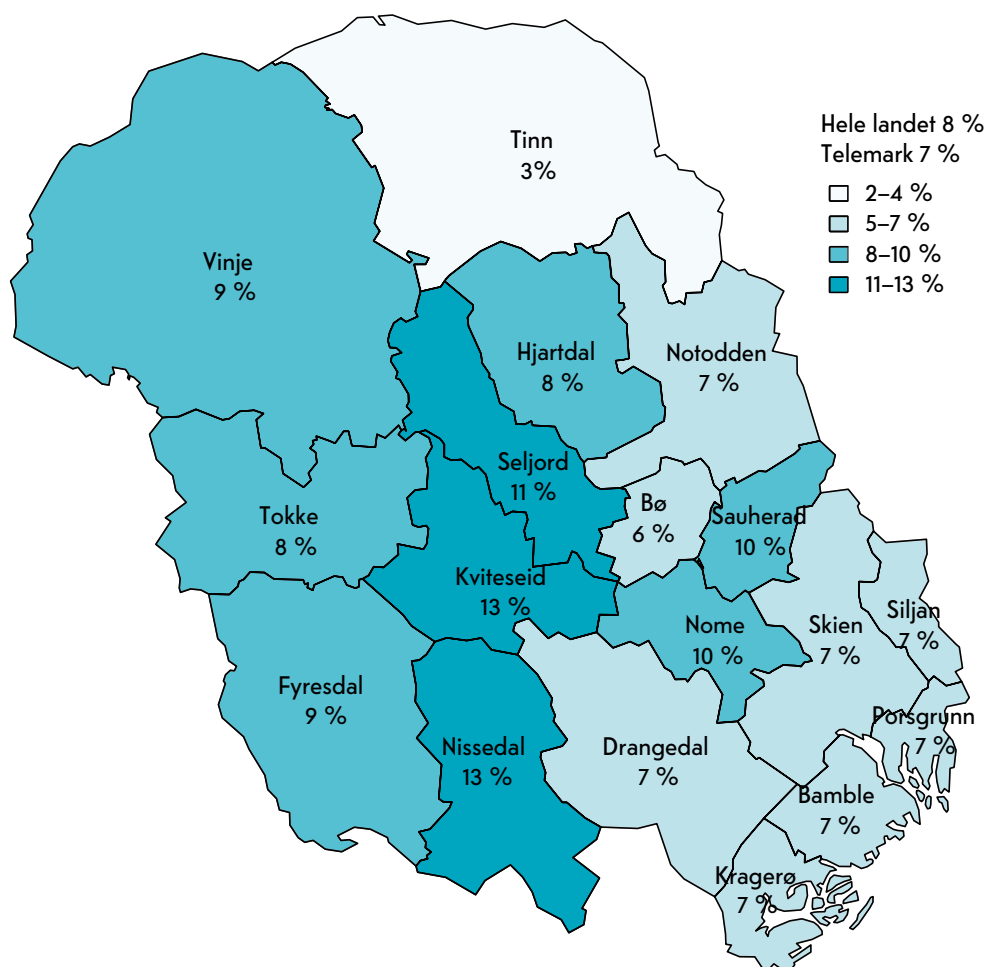
	Ungdomsskole		Videregående skole	
	Gutt	Jente	Gutt	Jente
Ja, flere ganger i uka	3 %	3 %	2 %	3 %
Ja, omtrent en gang i uka	2 %	3 %	1 %	3 %
Ja, omtrent hver 14. dag	2 %	2 %	1 %	1 %
Ja, omtrent en gang i måneden	4 %	5 %	3 %	3 %
Nesten aldri	26 %	31 %	24 %	25 %
Aldri	63 %	56 %	68 %	65 %

Tabell 2.1. Blir du selv utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritiden?

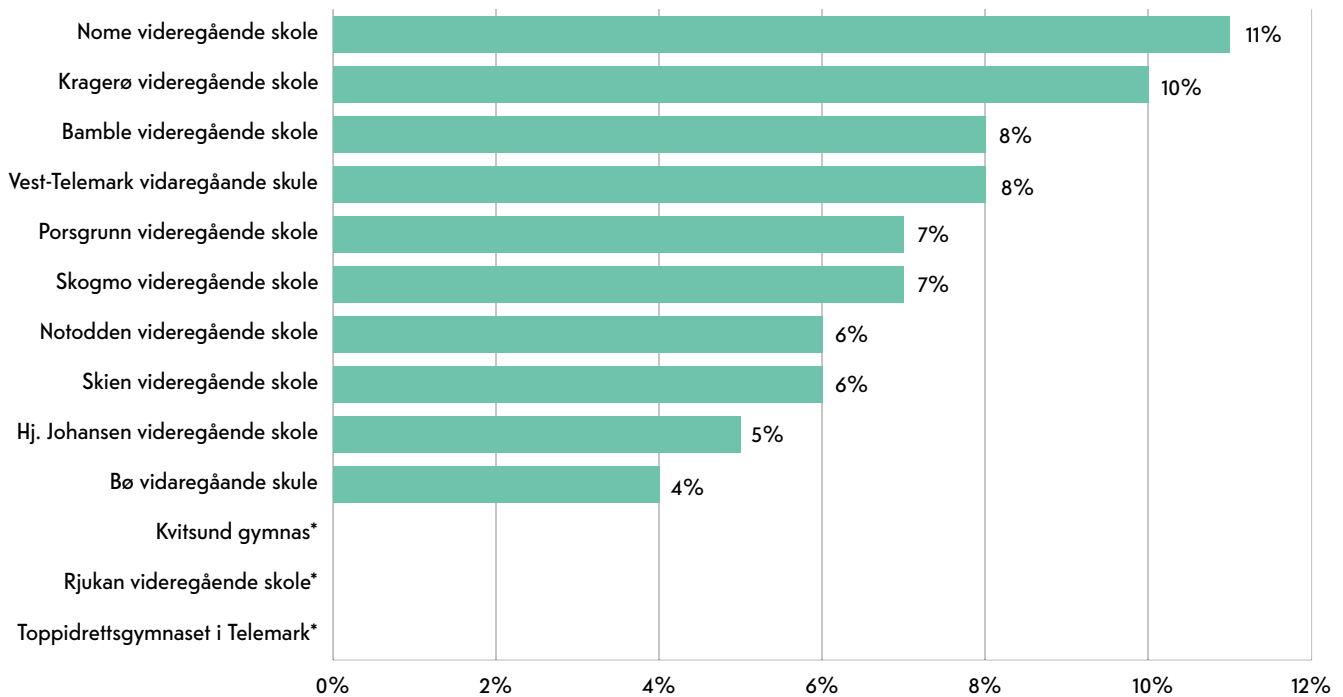
Tabell 2.1 viser at det er flere jenter enn gutter i Telemark som blir utsatt for plaging, trusler eller utfrysing. Omfanget er størst på ungdomsskolen. Mens 8 prosent av jentene på ungdomsskolen har blitt utsatt for plaging, trusler eller utfrysing hver 14. dag eller oftere, har 7 prosent av jentene på videregående skole blitt utsatt for det samme. For gutter er de tilsvarende tallene 7 prosent på ungdomsskolen og 4 prosent på videregående skole.

Omfanget av plaging, trusler og utfrysing varierer noe mellom kommunene og skolene. Figur 2.6 viser at andelen ungdomsskoleelever som blir utsatt for plaging, trusler eller utfrysing hver 14. dag eller oftere varierer fra 3 prosent i Tinn til 13 prosent i Kviteseid og Nissedal. Det nasjonale ungdatatallet fra 2014 er 8 prosent. I halvparten av kommunene i Telemark er andelen ungdomsskoleelever som regelmessig blir utsatt for dette på nivå med eller høyere enn det nasjonale ungdatatallet.

Alle de videregående skolene i fylket har gjennomført ungdataundersøkelsen på Vg1. Dersom vi bare velger dette klassetrinnet, ser vi at omfanget av mobbeliknende tilstander er høyest på Nome videregående skole og Kragerø videregående skole (figur 2.7). På disse skolene oppgir henholdsvis 11 og 10 prosent av elevene på Vg1 at de har blitt utsatt for plaging, trusler og utfrysing hver 14. dag eller oftere. I den andre enden av skalaen finner vi Kvitsund gymnas, Toppidrettsgymnaset i Telemark og Rjukan videregående skole der færre enn tre elever svarer at de regelmessig blir utsatt for plaging, trusler og utfrysing. Tallene for disse skolene er derfor anonymiserte. For øvrig ligger syv av de videregående skolene i Telemark på nivå med eller lavere enn det nasjonale ungdatatallet for elever på Vg1, som er 6 prosent.

Figur 2.6. Andel ungdomsskoleelever som blir utsatt for plaging, utfrysing eller trusler av andre unge på skolen eller i fritiden hver 14. dag eller oftere

Figur 2.7. Andelen elever på Vg1 som blir utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritiden hver 14. dag eller oftere

*Tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

2.3 Skole

2.3.1 Trivsel og læringsmiljø

Skolen er både en arena for læring og for sosialt samvær. Opplæringsloven sier at alle har rett på et godt og inkluderende læringsmiljø. Utdanningsdirektoratet definerer læringsmiljøet som «de samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forholdene på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel»². God klasseledelse, en positiv relasjon mellom elev og lærer og elevene seg imellom, et godt samarbeid mellom hjem og skole og en god skoleledelse er alle faktorer som bidrar til et godt læringsmiljø.

I ungdataundersøkelsen er det stilt flere spørsmål som har med elevenes trivsel og læringsmiljø å gjøre. Blant annet har elevene blitt spurt om de trives på skolen. Figur 2.8 viser at 93 prosent er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen. Det nasjonale

ungdatatallet fra 2014 er også 93 prosent. 7 prosent av ungdommene i Telemark svarer at de er litt uenige eller helt uenige i at de trives på skolen.

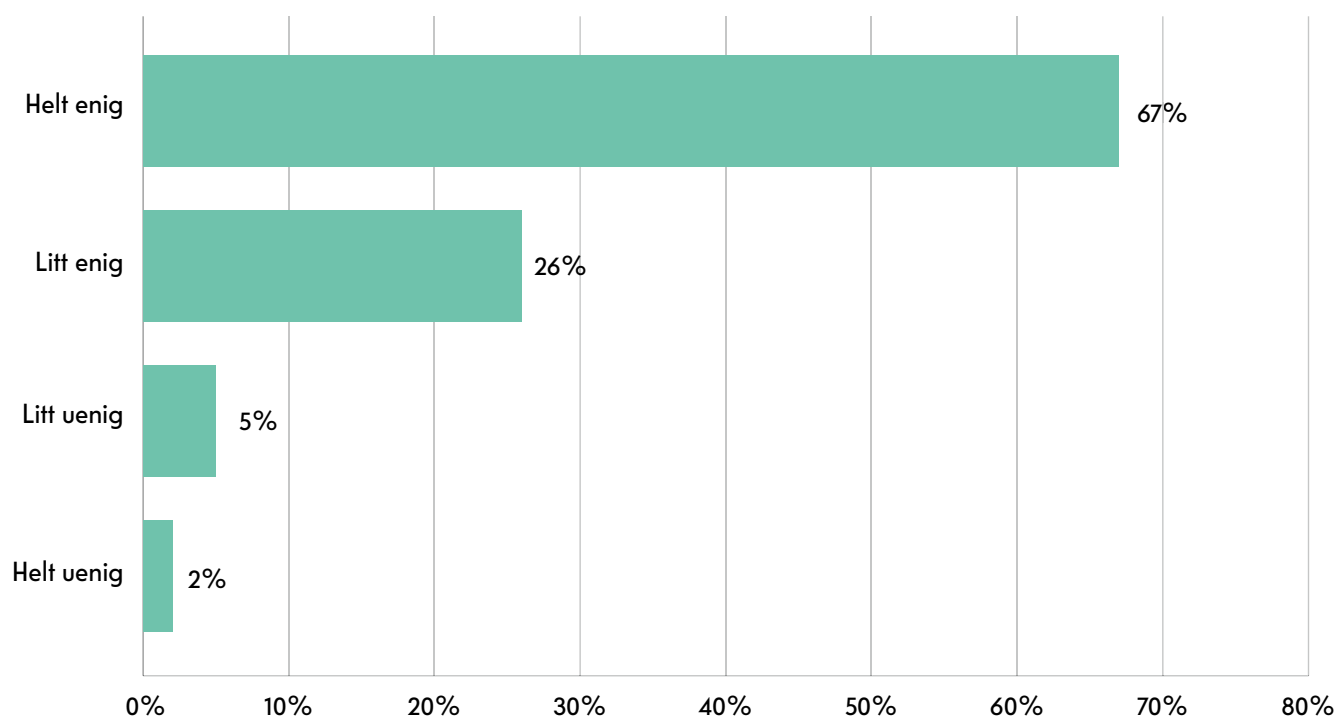
Det er flere gutter enn jenter som trives på skolen (figur 2.9). Mens andelen jenter som trives på skolen er relativt stabil på 92-94 prosent i løpet av ungdomstiden, går andelen gutter som trives på skolen ned fra 98 prosent til 90 prosent i løpet av ungdomsskolen. På videregående skole trives imidlertid guttene bedre igjen.

Hvorvidt ungdommene trives på skolen varierer noe mellom kommunene og skolene. Figur 2.10 viser at det er ungdomsskoleelever i Tinn, Hjartdal, Fyresdal og Siljan som trives best på skolen. I disse kommunene oppgir 96 prosent av elevene at de er

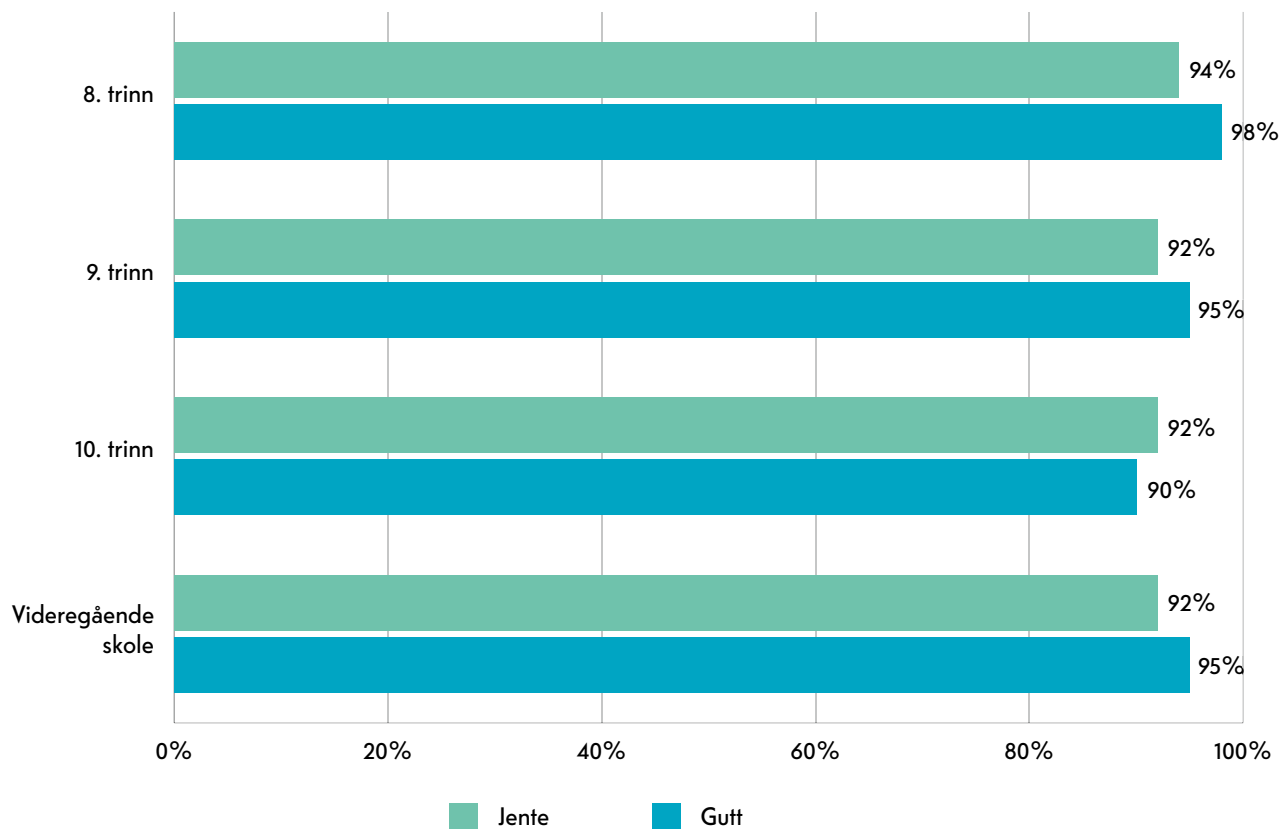
² <http://www.udir.no/laringsmiljo/>

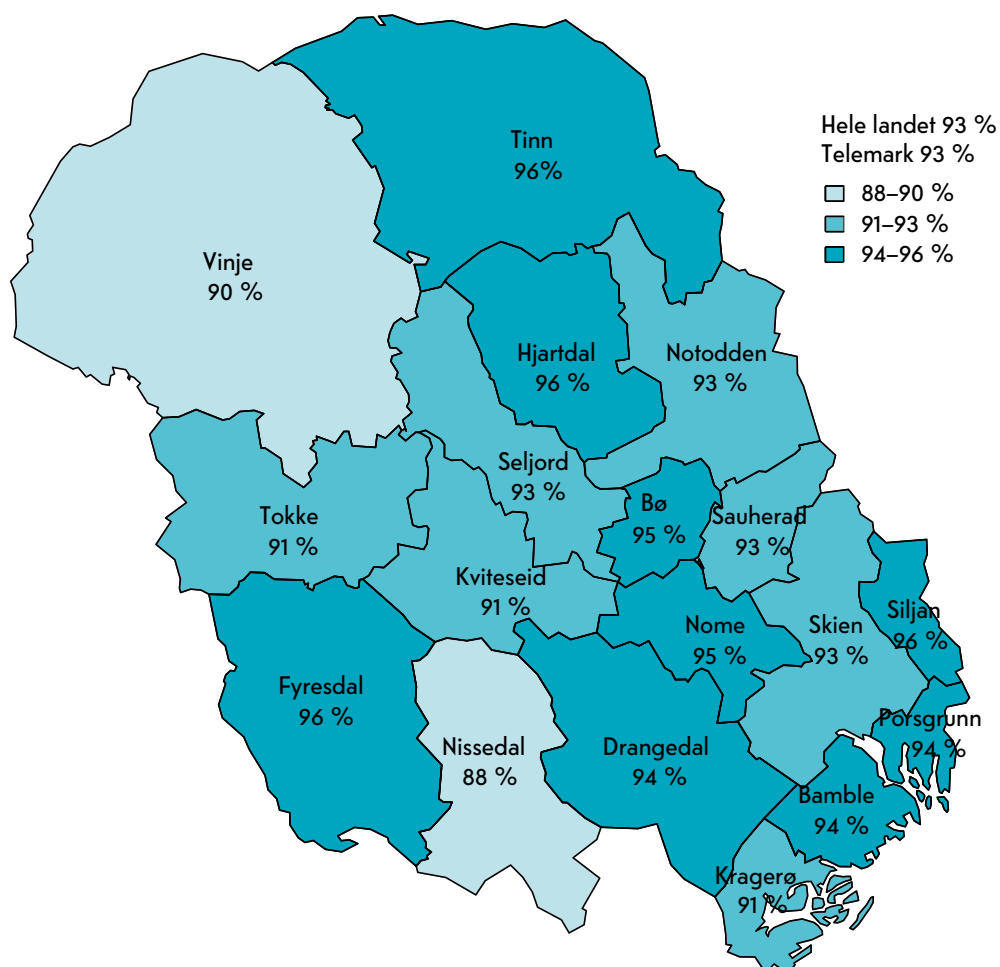
Foto: Kadett UB

Figur 2.8. Er du enig eller uenig i følgende utsagn om hvordan du har det på skolen? – Jeg trives på skolen

Figur 2.9. Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen

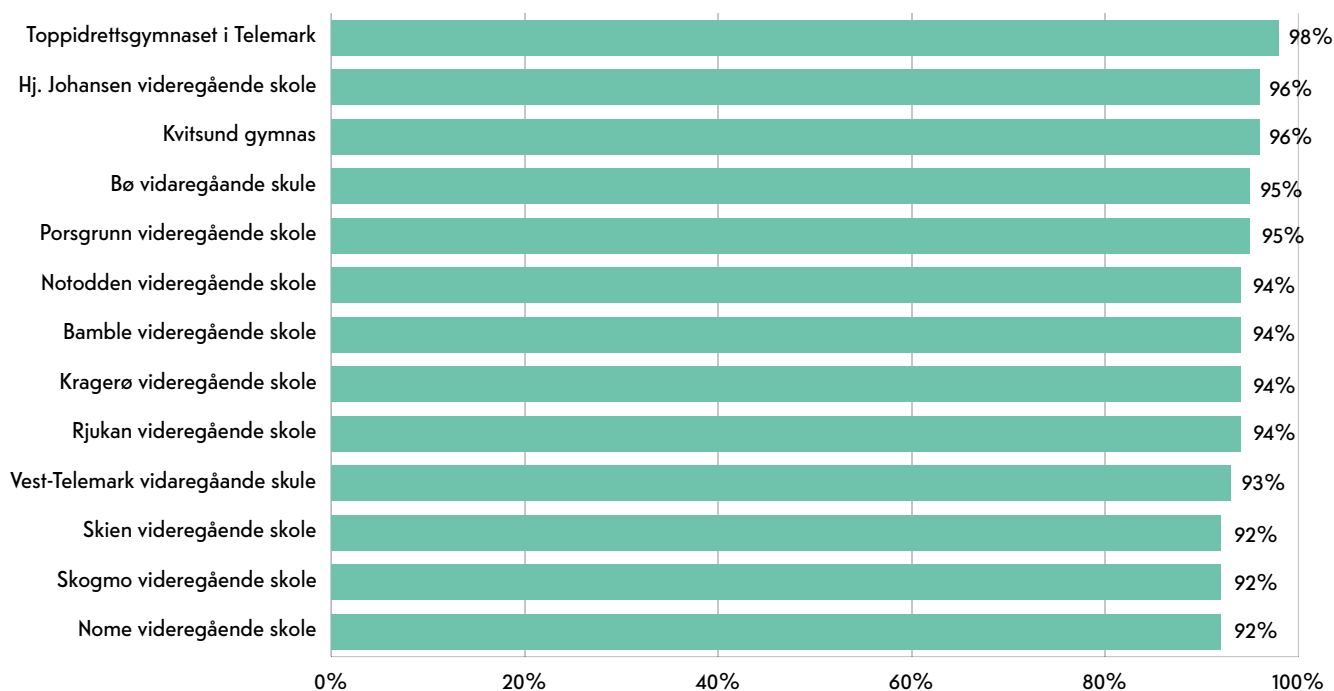
Figur 2.10. Andelen ungdomsskoleelever som er litt enige eller helt enige i at de trives på skolen

helt enige eller litt enige i at de trives på skolen. I Vinje og Nissedal ser det imidlertid ut til at noe færre elever trives på skolen – henholdsvis 90 og 88 prosent. I halvparten av kommunene i Telemark er andelen ungdomsskoleelever som trives på skolen høyere enn det nasjonale ungdatatallet fra 2014, som er 93 prosent.

Alle de videregående skolene i Telemark har gjennomført ungdataundersøkelsen på Vg1. Dersom vi bare velger dette klassetrinnet, ser vi at skoletrivsel varierer mindre mellom elever på Vg1 på de videregående skolene enn blant ungdomsskoleelevene i kommunene. Figur 2.11 viser at det er flest elever som trives på de to private skolene i Telemark: Toppidrettsgymnaset i Telemark og Kvitsund videregående skole, samt på Hjalmar Johansen videregående

skole. På Toppidrettsgymnaset i Telemark oppgir hele 98 prosent av elevene på Vg1 at de er litt enige eller helt enige i at de trives på skolen. 96 prosent på de to andre skolene svarer det samme. På de andre skolene i fylket trives mellom 92 og 95 prosent av elevene på Vg1.

I ungdataundersøkelsen har ungdommene i Telemark blitt bedt om å ta stilling til en rekke andre påstander om hvordan de har det på skolen og om hvordan de oppfatter læringsmiljøet. Tabell 2.2 viser at rundt 90 prosent av elevene synes lærerne deres bryr seg om dem, at de passer inn blant elevene på skolen, og at det er mange som forventer at de skal gjøre det godt på skolen. Telemark skiller seg i liten grad fra de nasjonale ungdatatallene på disse spørsmålene.

Figur 2.11. Andelen elever på Vg1 som er litt enige eller helt enige i at de trives på skolen

	Ungdomsskole	Videregående skole
Lærerne mine bryr seg om meg	89 %	87 %
Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen	87 %	87 %
Jeg kjeder meg på skolen	68 %	60 %
Det er mange som forventer at jeg skal gjøre det godt på skolen	90 %	90 %
Jeg gruer meg ofte til å gå på skolen	19 %	20 %
Jeg må ofte bruke helgene til å gjøre skolearbeid	40 %	49 %

Tabell 2.2. Andelen som er helt enige eller litt enige i følgende utsagn om hvordan de har det på skolen

Til tross for at de fleste trives godt på skolen, oppgir så mange som 68 prosent av ungdomsskoleelevene og 60 prosent av elevene på videregående skole at de kjeder seg på skolen. Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at andelen som kjeder seg på skolen øker i løpet av ungdomsskolen. Andelen er høyest på 10. trinn, før den går noe ned igjen på videregående skole. Det er ingen forskjell mellom jenter og gutter i andelen som kjeder seg på skolen. De nasjonale ungdatatallene fra 2014 viser at noe færre ungdomsskoleelever og noe flere elever på videregående skole kjeder seg på skolen andre steder i landet – henholdsvis 65 prosent og 63 prosent.

Tabell 2.2 viser også at en av fem ungdommer i Telemark ofte gruer seg til å gå på skolen. Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at andelen øker i løpet av ungdomsskolen før den stabiliserer seg på videregående skole. Det er flere jenter enn gutter som ofte gruer seg til å gå på skolen. De som ofte gruer seg til å gå på skolen oppgir også at de i mindre grad trives på skolen, og at de i mindre grad føler de passer inn blant elevene på skolen.

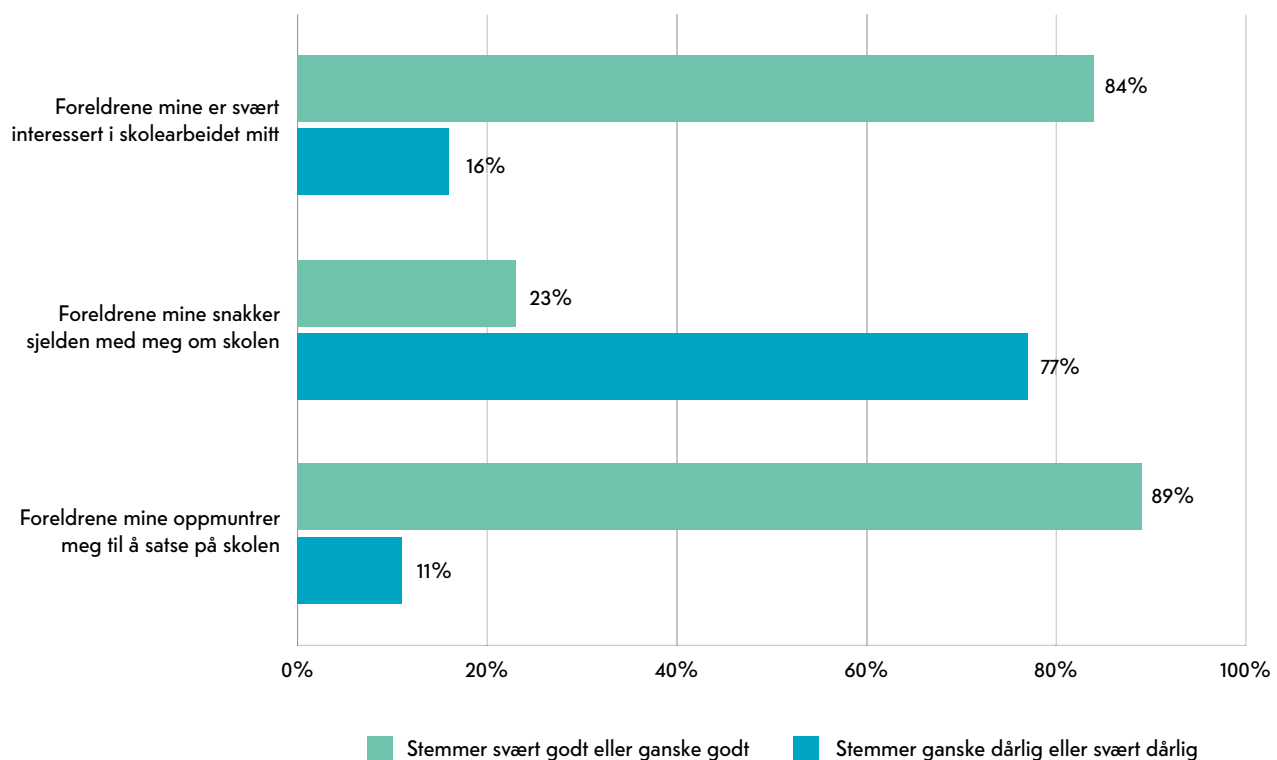
Et nært samarbeid mellom hjem og skole er viktig for elevens læringsmiljø. Figur 2.12 viser at de aller fleste foreldre involverer seg i barnas skolegang. 84 prosent av ungdommene oppgir at foreldrenes deres er svært interessert i skolearbeidet deres. Nesten 90 prosent av

foreldrene oppmuntrer barna sine til å satse på skolen. Samtidig oppgir 23 prosent av elevene at foreldrene sjelden snakker med dem om skolen.

Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at foreldrenes interesse i skolearbeidet blir noe redusert i løpet av ungdomstiden. Mens 90 prosent av 8. klassingene oppgir at foreldrene er svært interessert i skolearbeidet deres, oppgir 82 prosent av elevene på Vg3 det samme. At foreldrene sjelden snakker med barna sine om skolen er imidlertid vanligere blant elever på ungdomsskolen enn på videregående skole. Det er også en større andel av ungdommene som oppgir at foreldrene oppmuntrer dem til å satse på skolen jo eldre de blir. Det er ingen forskjell i hvordan jenter og gutter svarer på disse spørsmålene.

2.3.2 Læringshindrende atferd

I ungdataundersøkelsen har elevene fått en rekke spørsmål om læringshindrende atferd. Tabell 2.3 viser andelen som har opplevd ulike ting som kan virke negativt på læring minst en gang i uka i løpet av det siste skoleåret. Den vanligste hinderet for læring er at elevene drømmer seg bort og tenker på andre ting i timene. 70 prosent av ungdomsskoleelevene og 82 prosent av elevene på videregående skole har opplevd dette minst en gang i uka det siste skoleåret.

Figur 2.12. Foreldrenes involvering i skole og utdanning

	Ungdomsskole	Videregående skole
Drømt deg bort og tenkt på andre ting i timene	70 %	82 %
Fått hodepine etter en hel dag på skolen	43 %	49 %
Ikke gjort leksene dine	31 %	45 %
Hatt så store problemer med å konsentrere deg at du ikke klarte å følge med i undervisningen	42 %	56 %
Sovnet i timen	11 %	18 %
Kommet for sent til skolen	14 %	20 %
Kommet for sent til enkelttimer	10 %	15 %

Tabell 2.3. Andelen som i løpet av skoleåret har opplevd følgende en gang i uka eller oftere

Nesten halvparten oppgir også at de minst ukentlig har fått hodepine etter en hel dag på skolen. Denne andelen er mye høyere blant jenter enn blant gutter, og øker i løpet av ungdomstiden. En del svarer også at de ikke har gjort leksene sine. 31 prosent av ungdomsskoleelevene og 45 prosent av elevene på videregående skole oppgir at de minst en gang i uka har latt være å gjøre leksene sine.

Henholdsvis 42 prosent og 56 prosent av ungdomsskoleelevene og elevene på videregående skole oppgir at de minst en gang i uka har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med i undervisningen. Det er mange flere jenter enn gutter som sliter med konsentrasjonen. I tillegg øker konsentrasjonsproblemene i løpet av ungdomstiden.

Det å sovne i timen er mindre vanlig, men fortsatt oppgir 11 prosent av ungdomsskoleelevene og 18 prosent av elevene på videregående skole at de har sovnet i timen minst en gang i uka i løpet av det siste skoleåret. Det å komme for sent til skolen eller til enkelttimer er langt vanligere på videregående skole enn på ungdomsskolen. 14 prosent av ungdomsskoleelevene har kommet for sent til skolen og 10 prosent har kommet for sent til enkelttimer. De tilsvarende tallene for elever på videregående skole er 20 prosent og 15 prosent.

2.3.3 Skoleproblemer og skulking

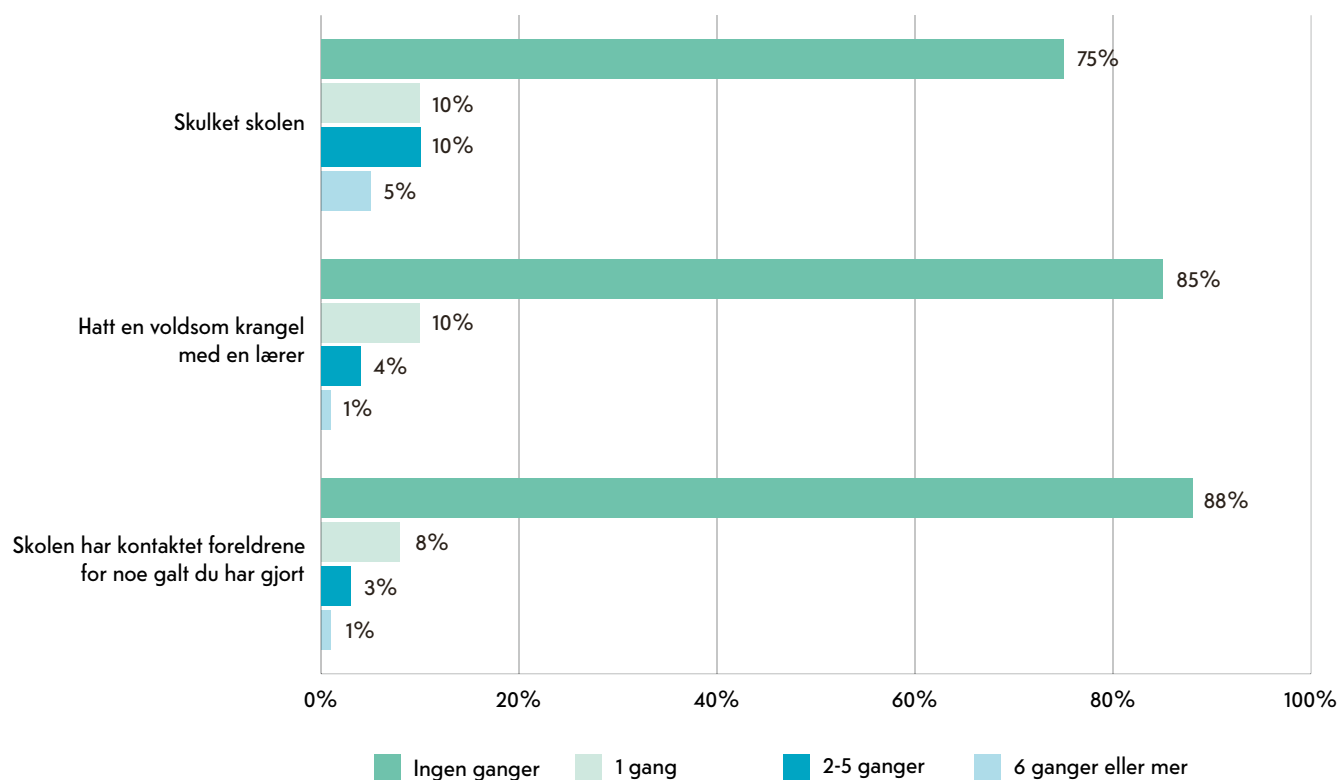
I ungdataundersøkelsen har ungdommene fått spørsmål om ulike skoleproblemer som hvor ofte de har skulket skolen, om skolen har kontaktet foreldrene på grunn av noe galt de har gjort, og hvor ofte de har hatt en voldsom krangel med en lærer. Figur 2.13 viser at en av fire ungdommer i Telemark har skulket skolen minst en gang de siste 12 månedene.

I andre deler av landet er skulking noe vanligere – de nasjonale ungdatatallene fra 2014 viser at nesten en av tre (31 prosent) har skulket skolen minst en gang det siste året. Blant ungdommer i Telemark har 20 prosent skulket mellom en og fem ganger, mens fem prosent har skulket mer enn seks ganger.

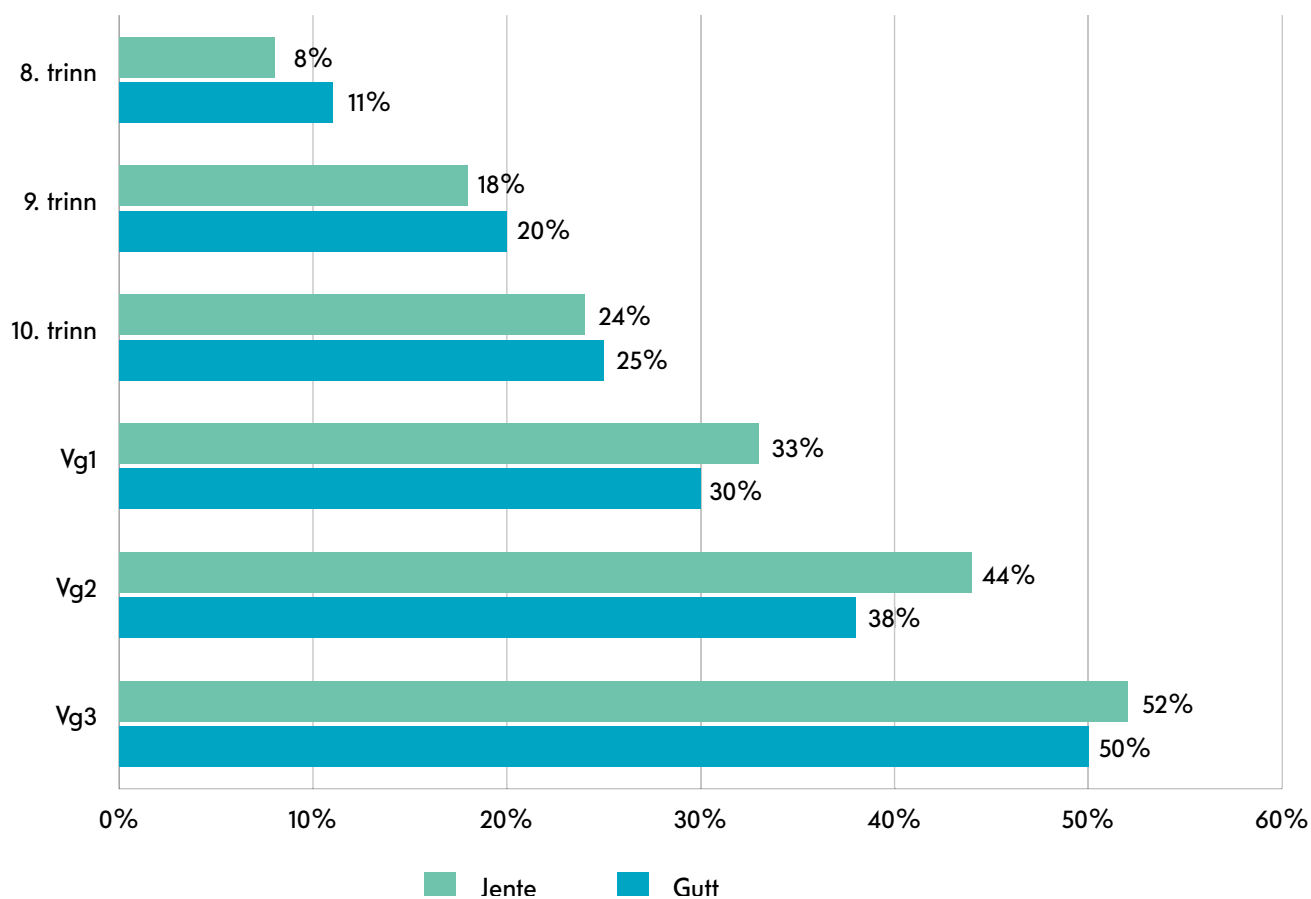
Langt færre har hatt en voldsom krangel med en lærer. 15 prosent oppgir at de har hatt dette minst en gang det siste året. Det er også relativt få som har opplevd at foreldrene har blitt kontaktet av skolen på grunn av noe galt de har gjort – 12 prosent har opplevd dette i løpet av de siste 12 månedene.

Det å skulke skolen kan si noe om hvor motivert ungdommene er for å gå på skolen, og hvor godt de trives. Figur 2.14 viser at andelen som skulker øker med alder. Mens 11 prosent av guttene og 8 prosent av jentene på 8. trinn hadde skulket minst en gang i løpet av det siste året, hadde mer enn halvparten av elevene på Vg3 gjort det samme. På ungdomsskolen er skulking mer utbredt blant gutter enn blant jenter. I løpet av ungdomstiden snur dette, og andelen som skulker øker mer hos jenter enn hos gutter. Dette resulterer i at flere jenter enn gutter skulker på videregående skole.

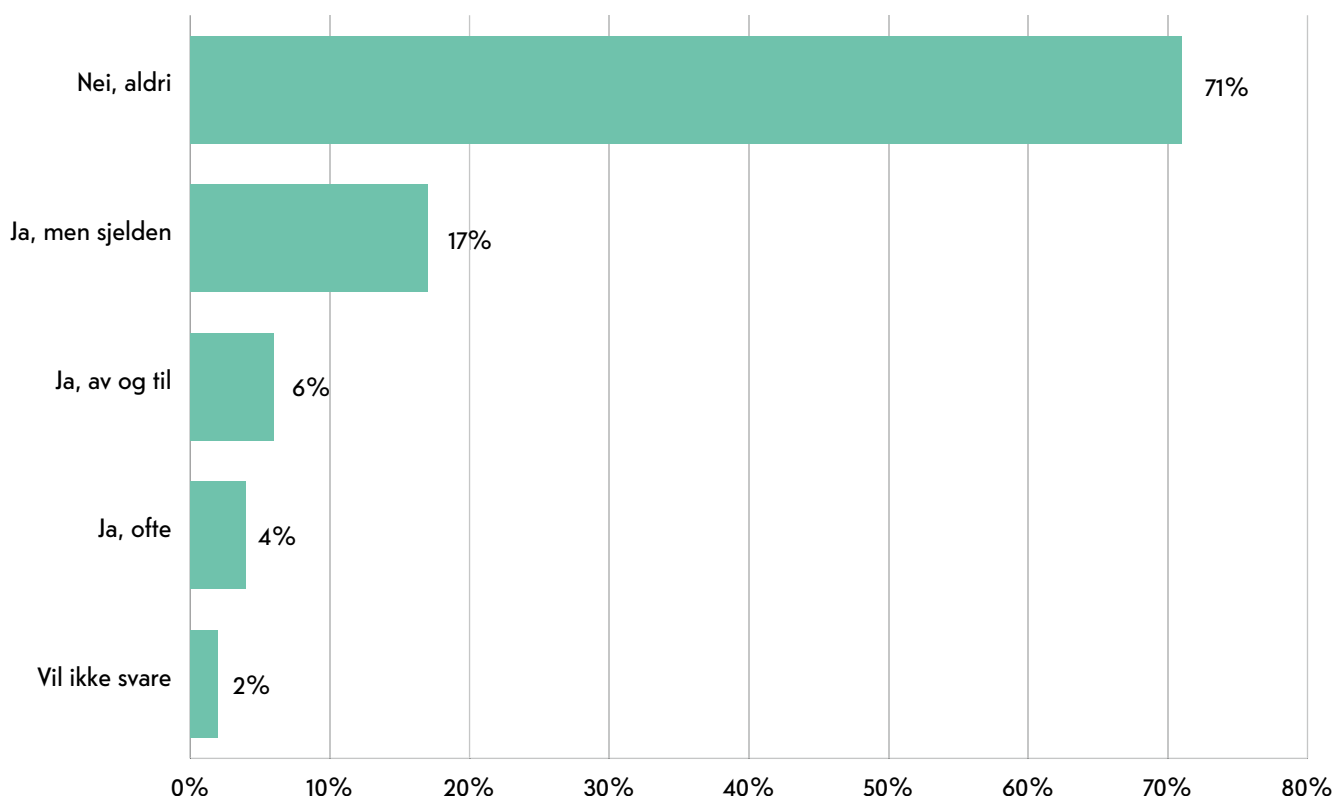
I ungdataundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om hvor de er når de skulker, og hvem de er sammen med. Blant de som skulker oppgir tre av fire at de er hjemme når de skulker skolen. 9 prosent er ute på byen, 8 prosent er på andre deler av skolen, og 6 prosent er hjemme hos venner. 69 prosent oppgir at de er alene når de skulker, mens 21 prosent er sammen med venner. Resten har svart annet.

Figur 2.13. Har du gjort eller opplevd noe av dette det siste året?

Figur 2.14. Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av de siste 12 månedene

Figur 2.15. Har du i løpet av dette året hatt tanker om å slutte på videregående skole?

2.3.4 Frafall i videregående skole og videre utdanningsplaner

Det har aldri vært så mange som tar høyere utdanning som i dag, og det er særlig blitt flere jenter som tar høyere utdanning³. Samtidig er det mange som ikke fullfører videregående skole. I Telemark har 70 prosent av elevene som starter videregående opplæring et gitt år fullført og bestått fem år senere⁴.

I ungdataundersøkelsen har elever på videregående skole fått spørsmål om de har hatt tanker om å slutte på videregående skole, og om de tror at de kommer til å gjennomføre videregående utdanning. Figur 2.15 viser at 71 prosent av elevene på videregående skole aldri har hatt tanker om å slutte. 17 prosent har hatt tanker om dette men sjelden, mens 6 prosent har hatt slike tanker av og til. 4 prosent svarer at de ofte har tenkt at de vil slutte på videregående skole.

Hvis vi ser nærmere på de som har svart at de sjelden, av og til eller ofte har hatt tanker om å slutte på videregående skole, ser vi at det er flere jenter enn gutter som har hatt slike tanker (figur 2.16). Uavhengig av studieretning svarer 30 prosent av jentene mot 23 prosent av guttene at de har hatt tanker om å slutte på skolen i løpet av det siste året.

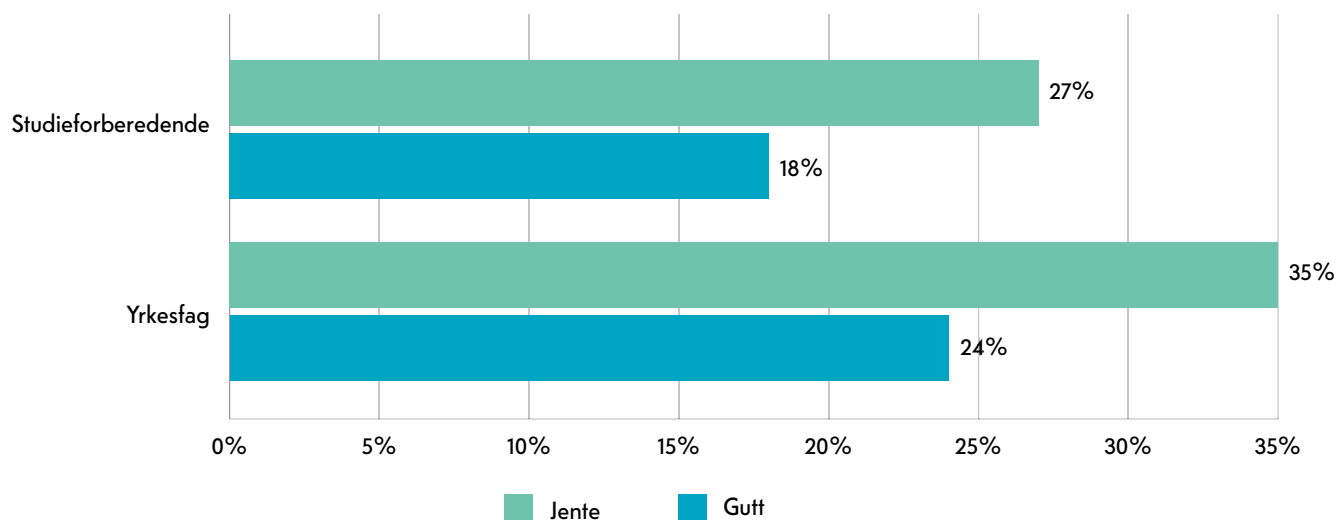
Det er imidlertid langt vanligere å ha slike tanker blant elevene på yrkesfaglige studieretninger enn på studieforberedende. Mens 24 prosent av guttene og 35 prosent av jentene på yrkesfag har hatt tanker om å slutte på skolen i løpet av det siste året, er de tilsvarende tallene for elever på studieforberedende 18 prosent og 27 prosent. Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at andelen som har hatt tanker om å slutte i liten grad varierer mellom klassetrinnene.

Til tross for at mange har hatt tanker om å slutte på videregående skole fra tid til annen, oppgir 92 prosent av elevene på videregående skole at de tror de kommer til å gjennomføre videregående utdanning. Andelen øker jo nærmere målet ungdommene kommer – 91 prosent av elevene på Vg1 tror de kommer til å gjennomføre, mot 96 prosent av elevene på Vg3. Til tross for at mange jenter har hatt tanker om å slutte på videregående skole, er det noe flere jenter enn gutter som tror de kommer til å gjennomføre.

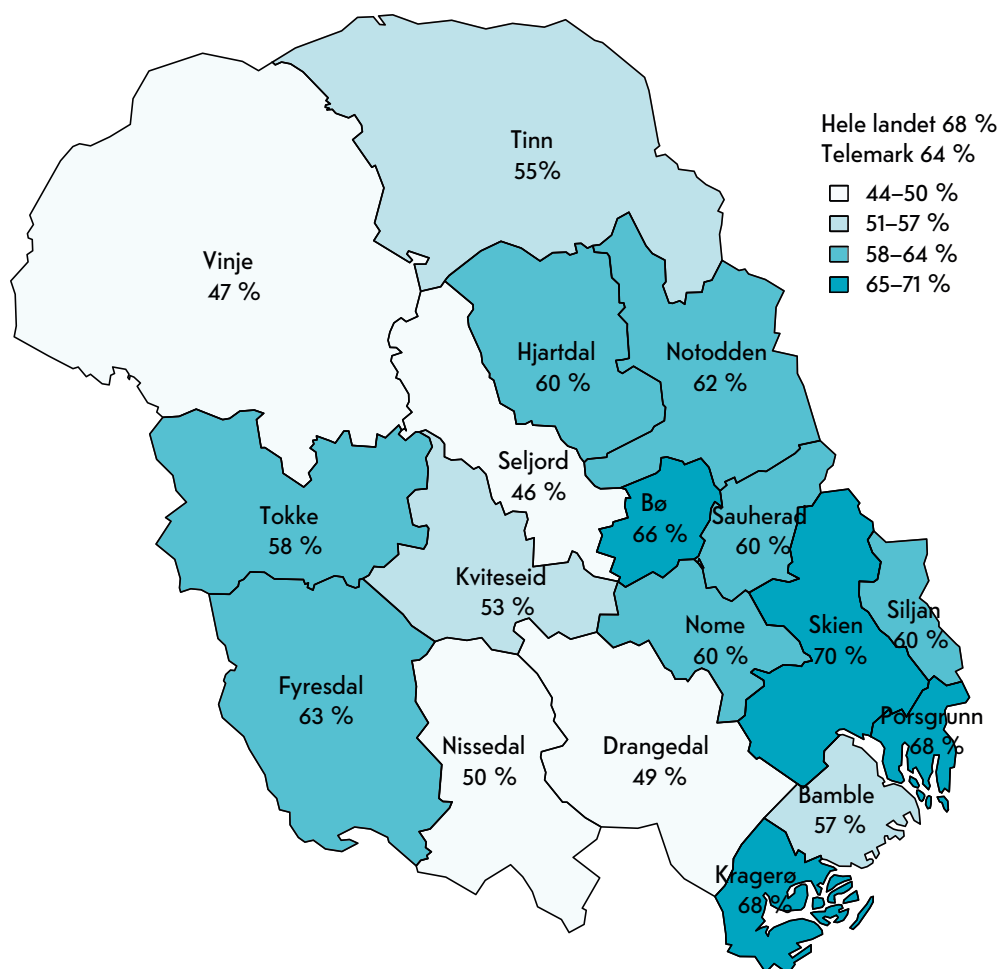
Mange av ungdommene tror også at de kommer til å ta høyere utdanning på universitet eller høyskole. Til sammen svarer 64 prosent av elevene på ungdomsskoler og videregående skoler i Telemark at de tror de kommer til å ta høyere utdanning. 10 prosent tror

³ www.ssb.no/utuvh

⁴ <https://skoleporten.udir.no>

Figur 2.16. Andelen som sjelden, av og til eller ofte har tenkt på å slutte på videregående skole i løpet av det siste året

Figur 2.17. Andel ungdomsskoleelever og elever på videregående skole bosatt i den aktuelle kommunen som har planer om å ta høyere utdanning

Foto: Kadett UB

ikke de vil gjøre det, mens 26 prosent svarer at de ikke vet. Det er mindre vanlig å ha planer om høyere utdanning blant elever i Telemark enn blant elever i andre deler av landet. De nasjonale ungdatatallene fra 2014 viser at 68 prosent svarer at de vil ta høyere utdanning. 8 prosent tror ikke de vil gjøre det, og 24 prosent vet ikke.

Det er betydelig flere jenter enn gutter som har planer om høyere utdanning. 73 prosent av jentene (71 prosent på ungdomsskolen og 76 prosent på videregående skole) i Telemark har planer om høyere utdanning. 55 prosent av guttene (56 prosent på ungdomsskolen og 53 prosent på videregående skole) har planer om det samme.

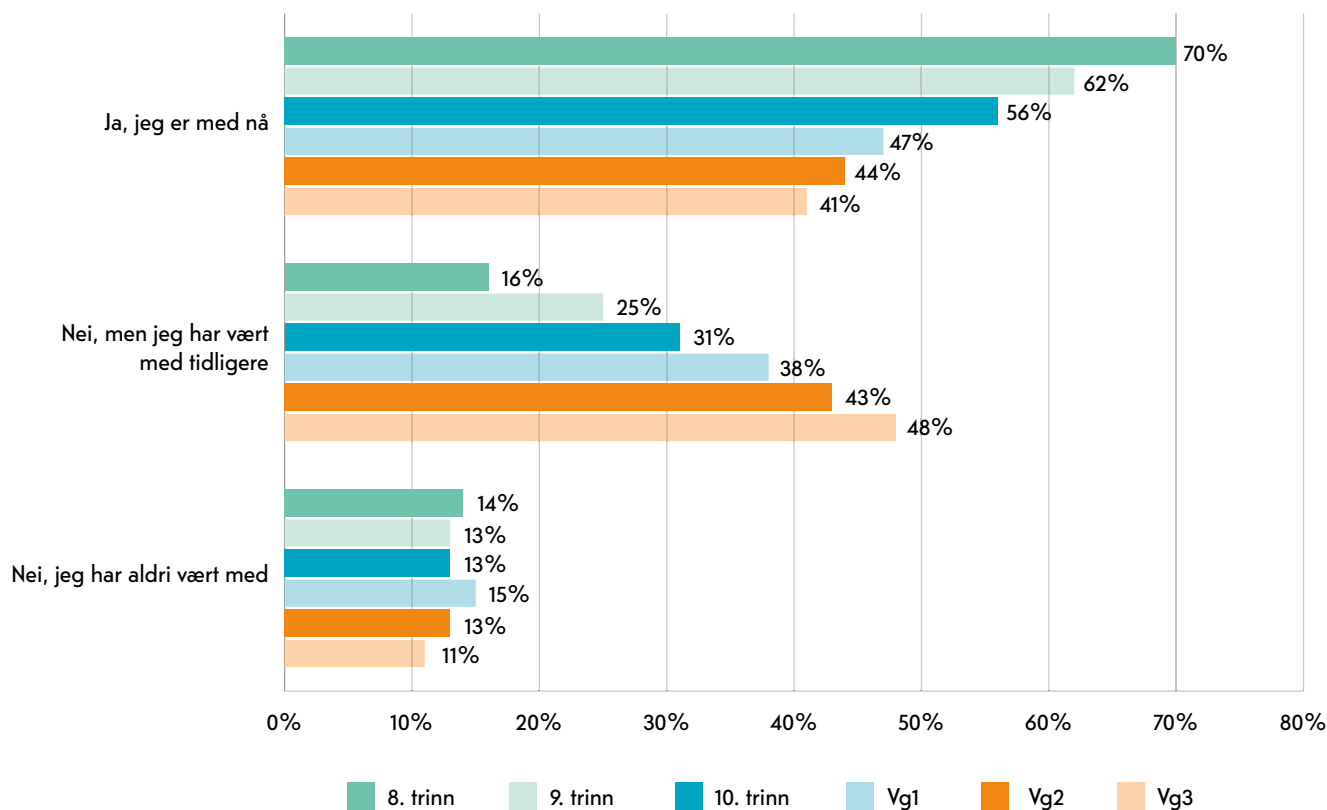
Figur 2.17 viser at utdanningsplanene varierer mellom kommunene i Telemark. Under halvparten av ungdomsskoleelever og elever i videregående skole bosatt i Seljord, Vinje og Drangedal har planer om høyere utdanning. I Porsgrunn, Kragerø og Skien derimot, har nesten 70 prosent av ungdommene planer om høyere utdanning.

2.4 Fritid

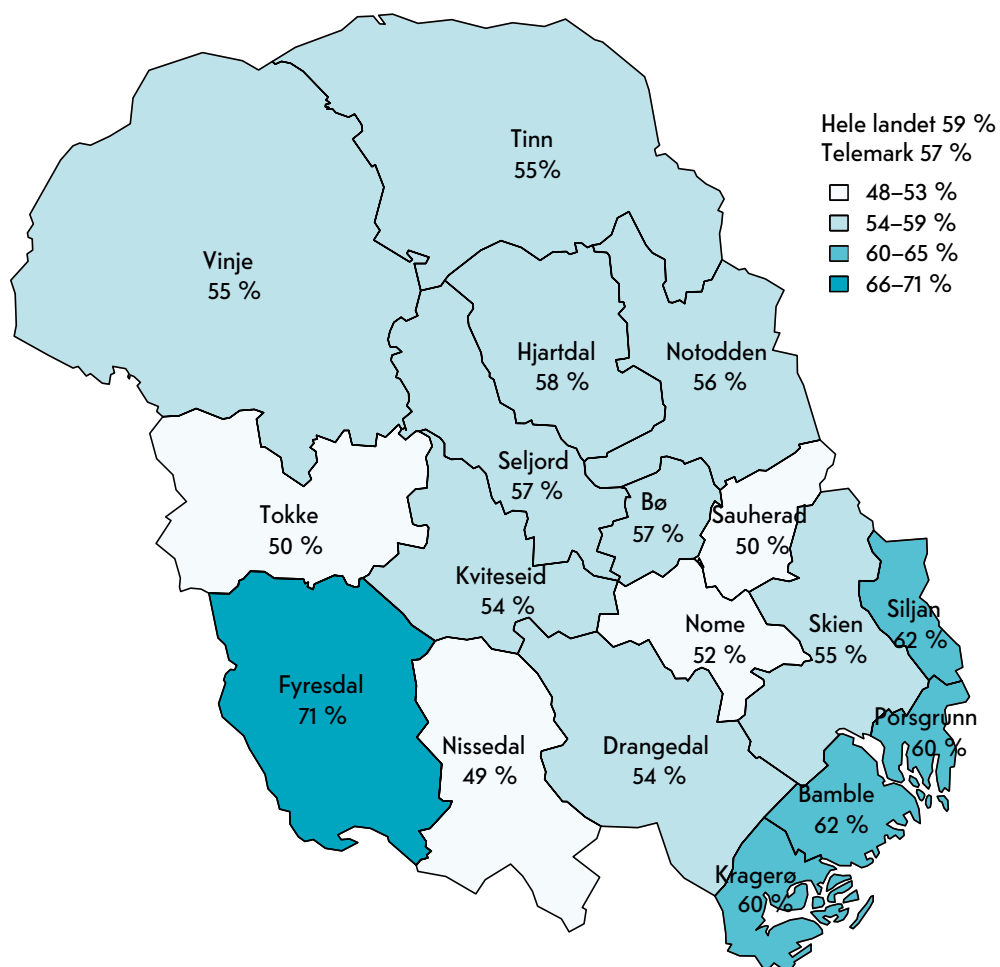
2.4.1 Fritid

Det å være aktiv i en organisasjon, klubb, lag eller forening kan gi mulighet til å utvikle egne evner og ferdigheter, og å være sammen i et fellesskap. De siste årene har imidlertid mange frivillige organisasjoner opplevd medlemssvikt – særlig organisasjoner som speider, korps, kor og religiøse foreninger. Idrettslagene har ikke opplevd den samme nedgangen, til tross for at uorganisert trening har blitt vanligere, særlig blant eldre ungdom (NOVA 2014).

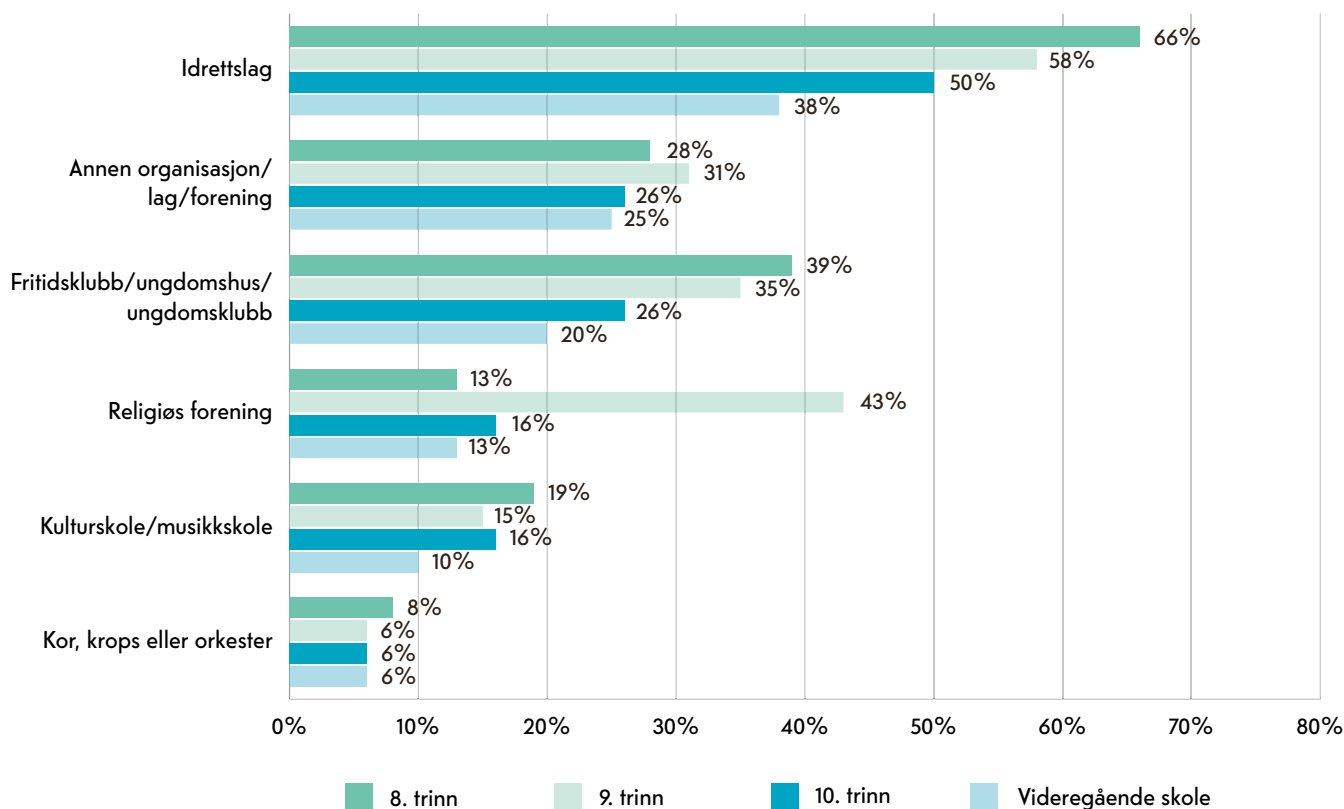
I ungdataundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om de er medlem eller tidligere har vært medlem av en organisasjon, en klubb, et lag eller en forening etter fylte ti år. Figur 2.18 viser at 70 prosent av 8. klassingene i Telemark er medlemmer nå. Andelen synker i midlertid kraftig med alder, og blant tredjeklassingene på videregående skole er det bare 41 prosent som oppgir at de er medlem av en organisasjon, klubb, lag eller forening. Det er særlig i

Figur 2.18. Er du, eller har du tidligere vært, med i noen organisasjon, klubber, lag eller foreninger etter at du fylte ti år?

Figur 2.19. Andelen ungdomsskoleelever og elever ved videregående skole bosatt i den aktuelle kommunen som er medlem av en organisasjon, klubb, lag eller forening

Figur 2.20. Andelen som har vært med på aktiviteter, møter eller øvelser i følgende organisasjoner, klubber eller lag minst en gang i løpet av siste måned

overgangen fra ungdomsskole til videregående skole at mange faller fra. Det er ingen store forskjeller mellom jenter og gutter når det gjelder å være medlem av en organisasjon eller liknende.

Figur 2.19 viser at det er vanligst å være medlem av en organisasjon i Fyresdal. Der er 71 prosent av ungdomsskoleelevene og elevene på videregående skole bosatt i kommunen medlem. I den andre enden av skalaen finner vi ungdommer i Tokke, Nissedal og Sauherad, der under halvparten av ungdommene er medlemmer av en organisasjon eller liknende.

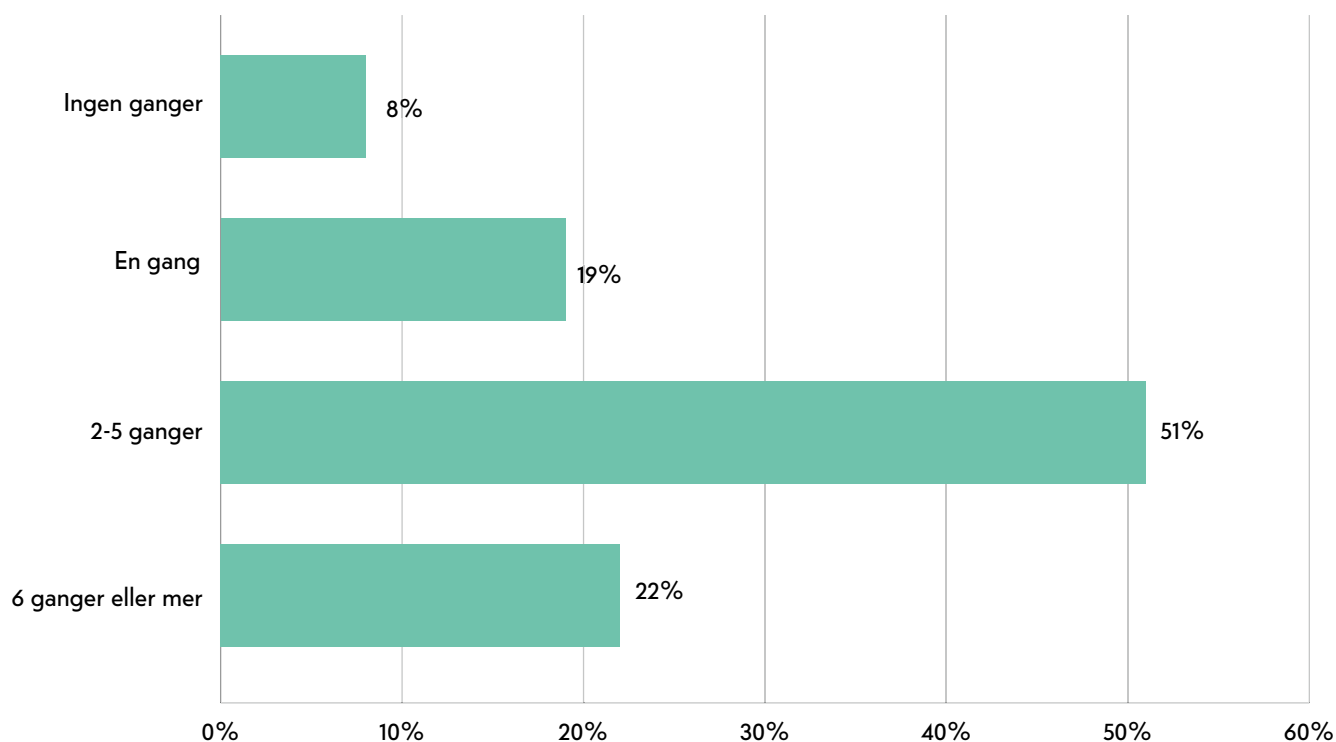
I ungdataundersøkelsen har det også blitt stilt spørsmål om hvor ofte ungdommene har deltatt på aktiviteter, møter eller øvelser i ulike organisasjoner, klubber eller lag. Figur 2.20 viser at det er vanligst å være med på aktiviteter i regi av idrettslag. To av tre 8. klassinger i Telemark har vært med på aktiviteter i regi av idrettslag den siste måneden. Andelen er imidlertid nesten halvert blant elever på videregående skole. Det er også mange ungdommer som har vært på fritidsklubb i løpet av den siste måneden. Også her faller andelen i løpet av ungdomsårene.

Det er særlig mange 9. klassinger som har deltatt på aktiviteter i regi av en religiøs forening den siste måneden. Dette henger trolig sammen med

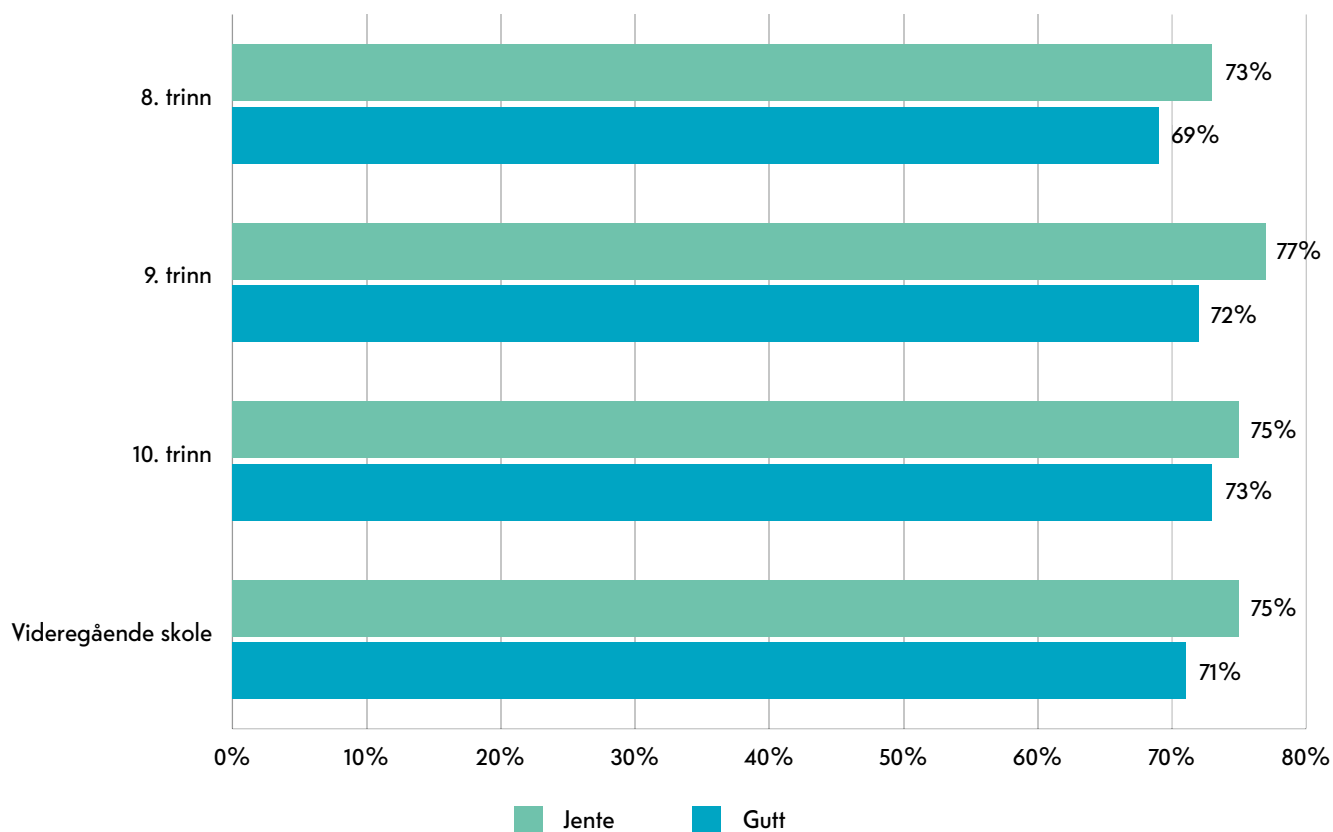
konfirmasjon, og andelen er betydelig lavere både blant yngre og eldre ungdommer. Kor, korps og orkester er den aktiviteten som har minst oppslutning. Mellom 6 og 8 prosent av ungdommene har deltatt på aktiviteter i regi av disse den siste måneden.

Til tross for at mange ungdommer deltar på organiserte fritidsaktiviteter, har hjemmet blitt en viktigere arena for ungdommens fritid. Dette skyldes blant annet at man kan være hjemme men fortsatt ha kontakt med venner gjennom internett og sosiale medier. I ungdataundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om hvor mange ganger de har vært hjemme hele kvelden i løpet av den siste uken. Figur 2.21 viser at ungdommene er relativt hjemmekjære. 22 prosent har vært hjemme hele kvelden seks ganger eller mer den siste uken før undersøkelsen ble gjennomført. Over halvparten har brukt to til fem kvelder hvor de har vært hjemme hele tiden. Kun åtte prosent av ungdommene har ikke vært hjemme noen kvelder den siste uken.

Figur 2.22 viser andelen som har vært hjemme hele kvelden minst to ganger den siste uken. På alle klassetrinn er jenter litt mer hjemmekjære enn gutter. Det er imidlertid liten forskjell mellom klassetrinnene i hvor mange som har vært hjemme minst to kvelder sist uke.

Figur 2.21. Tenk tilbake på den siste uka. Hvor mange ganger har du vært hjemme hele kvelden?

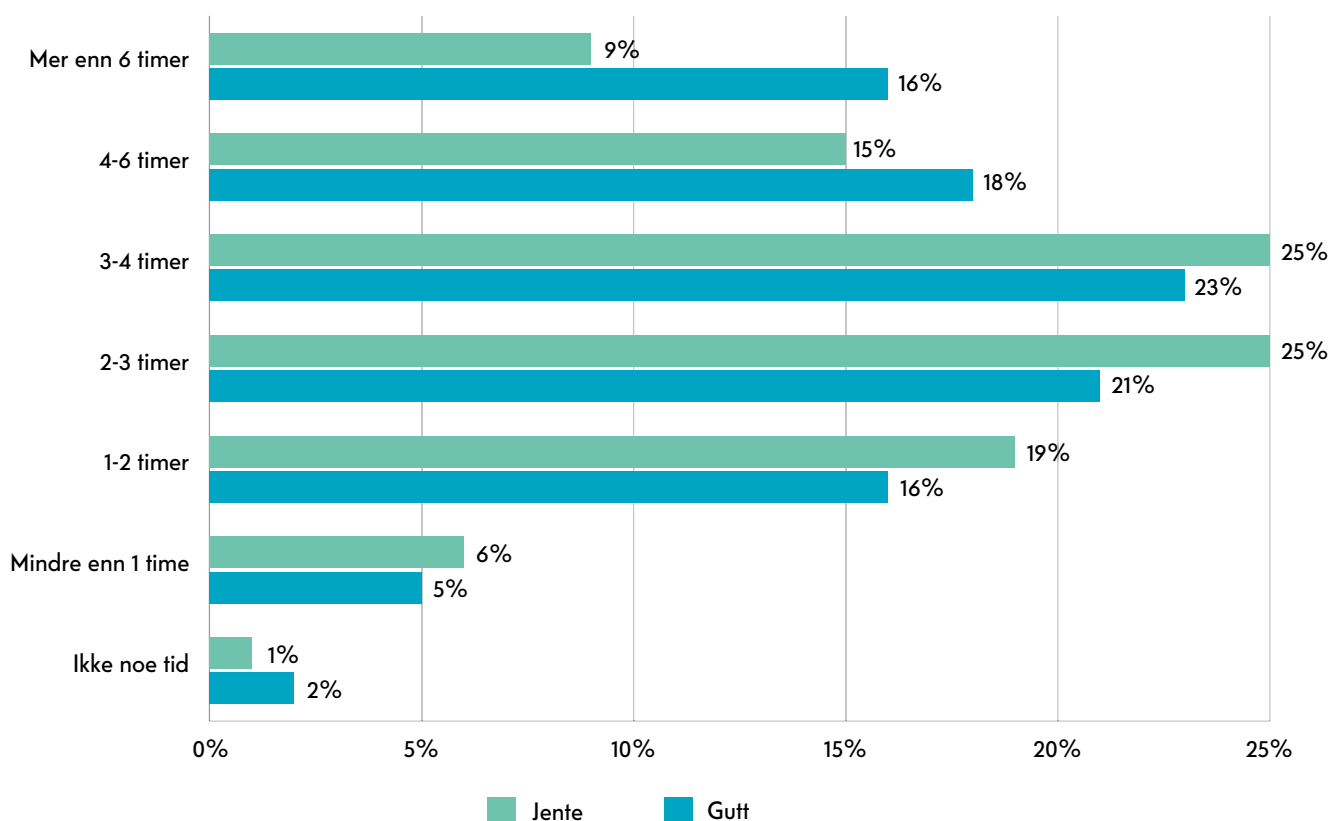

Figur 2.22. Andelen som har vært hjemme hele kvelden minst to ganger den siste uken

2.4.2 Digital hverdag

Det har skjedd mye i ungdoms digitale hverdag de siste årene. Ungdom er ofte de første til å ta i bruk ulike typer digitale medier enten det handler om PC, internett, smarttelefoner eller nettbrett. Digitale medier definerer en stor del av ungdommenes liv – både i forhold til skolearbeid, og ikke minst i det sosiale samspillet med andre ungdommer (NOVA 2014). Mange er imidlertid bekymret for at ungdom bruker for mye tid på skjermaktiviteter, og at dette fører til inaktivitet og isolasjon. Studier viser for eksempel at ungdom som bruker mye tid foran skjerm har økt risiko for søvnproblemer (Hysing m.fl. 2014), og at det også kan knyttes til risiko for overvekt (Melkevik 2011).

I ungdataundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om hvor lang tid de vanligvis bruker på skjermaktiviteter utenom skoletid i løpet av en dag. Figur 2.23 viser at det vanligste er å bruke mellom to og fire timer foran skjerm utenom skoletiden hver dag. Det er flere gutter som bruker mye tid foran skjermen enn jenter. Hele 16 prosent av guttene bruker mer enn seks timer utenom skoletid på skjermaktiviteter hver dag, mot 9 prosent av jentene. De nasjonale

Figur 2.23. Utenom skolen, hvor lang tid bruker du vanligvis på aktiviteter foran en skjerm (TV, data, nettbrett, mobil) i løpet av en dag?

ungdatatallene fra 2014 er ganske like som tallene for Telemark. Unntaket er andelen gutter som bruker mer enn 6 timer foran en skjerm utenom skolen. På nasjonalt nivå er denne 13 prosent, mens den altså er noe høyere i Telemark – 16 prosent.

Figur 2.24 viser at andelen som daglig bruker mer enn tre timer foran skjerm utenom skolen øker i løpet av ungdomsskolen, før det stabiliserer seg på videregående skole. Blant 8. klassingene er det 45 prosent av guttene og 39 prosent av jentene som bruker mer enn tre timer foran skjerm i løpet av en dag. Blant elever på 10. trinn og på videregående skole er det imidlertid 62-63 prosent av guttene og 54 prosent av jentene som bruker mer enn tre timer på skjermaktiviteter utenom skoletid hver dag.

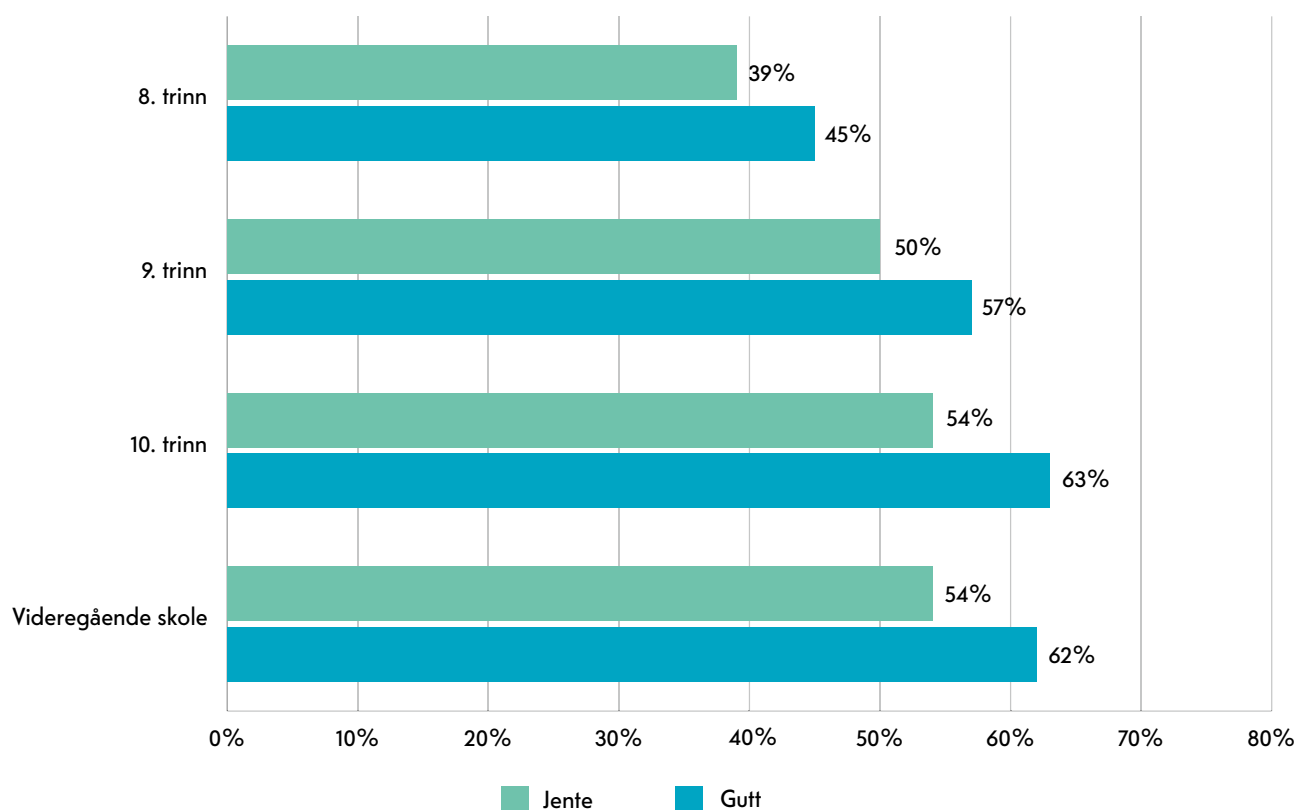
I ungdataundersøkelsen er det også stilt spørsmål om hvor lang tid ungdommene bruker på ulike medier i løpet av en gjennomsnittsdag. Figur 2.25 viser at flest bruker mye tid på sosiale medier. Over halvparten av ungdommene i Telemark bruker mer enn en time hver dag på sosiale medier, og 22 prosent bruker mer enn tre timer. Mange bruker også mye tid på datamaskin, å spille dataspill/TV-spill og se filmer og TV-serier. Det er derimot færre som bruker mye tid på å spille

på telefon eller nettbrett – en av fire bruker ikke tid på dette i det hele tatt. En av tre ser ikke på TV eller ser mindre enn en halvtime på TV hver dag. Det er også få som bruker tid på å lese bøker. 61 prosent bruker ikke noe tid på å lese bøker i løpet av en vanlig dag.

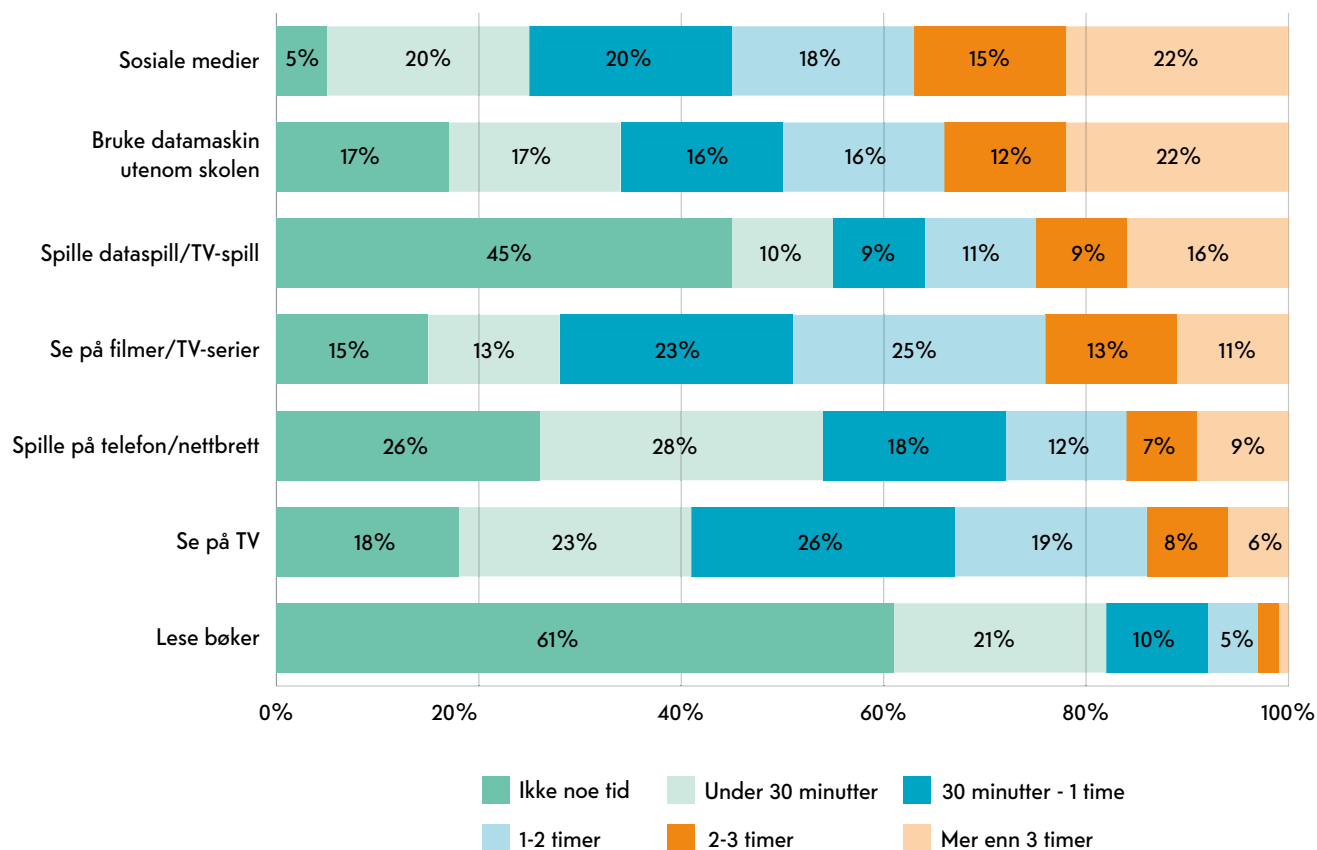
Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at det er store forskjeller mellom jenter og gutter i bruk av digitale medier. Blant gutter er det vanligst å bruke mye tid på å spille dataspill/TV-spill. 28 prosent av guttene oppgir at de bruker mer enn tre timer hver dag på å spille dataspill/TV-spill, mot bare 3 prosent av jentene. Blant jentene er det vanligst å bruke mye tid på sosiale medier. Hele 30 prosent av jentene bruker mer enn tre timer hver dag på sosiale medier, mens kun 14 prosent av guttene bruker like lang tid.

Til tross for at mange ungdommer oppgir at de bruker mye tid på digitale medier, er det få som oppgir at de har blitt utsatt for digital mobbing. Bare tre prosent oppgir at de har blitt utsatt for plaging eller trusler fra andre unge via Internett eller mobil minst annenhver uke. Det er ingen store forskjeller mellom gutter og jenter, og andelen som blir utsatt for digital mobbing endrer seg heller ikke med alder.

Figur 2.24. Andelen som bruker mer enn tre timer utenom skoletid på aktiviteter foran en skjerm (TV, data, nettbrett, mobil) i løpet av en dag

Figur 2.25. Tenk på en gjennomsnittsdag. Hvor lang tid bruker du på følgende?

Foto: Dag Jensen

2.5 Nærområdet

2.5.1 Trivsel i nærområdet

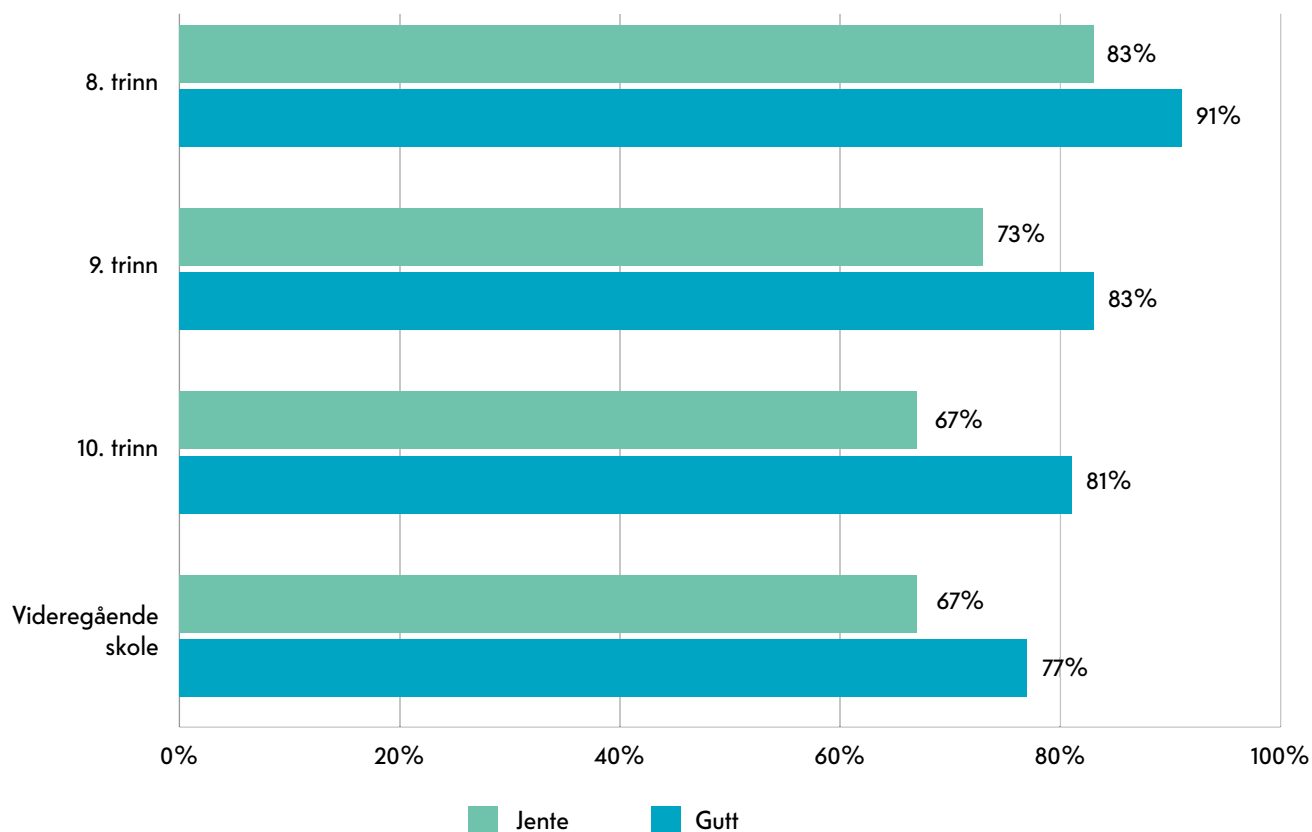
Nærområdet barn og unge forholder seg til i det daglige er viktig for trivsel og tilhørighet. I ungdomsundersøkelsen har ungdommer i Telemark blitt spurt om hvor godt de trives i nærområdet der de bor. 77 prosent oppgir at de trives godt eller svært godt i nærområdet sitt. Bare 5 prosent av ungdommene oppgir at de trives dårlig eller svært dårlig.

Figur 2.26 viser at det er flere gutter enn jenter som trives i nærområdet sitt. I tillegg trives ungdommene mindre jo eldre de blir. Mens 91 prosent av guttene og 83 prosent av jentene på 8. trinn trives godt eller svært godt i nærområdet der de bor, er andelen noe lavere på videregående skole, henholdsvis 77 prosent og 67 prosent. Man kan tenke seg at dette skyldes at ungdommene i større grad orienterer seg utover lokalsamfunnet jo eldre de blir, og at de derfor blir

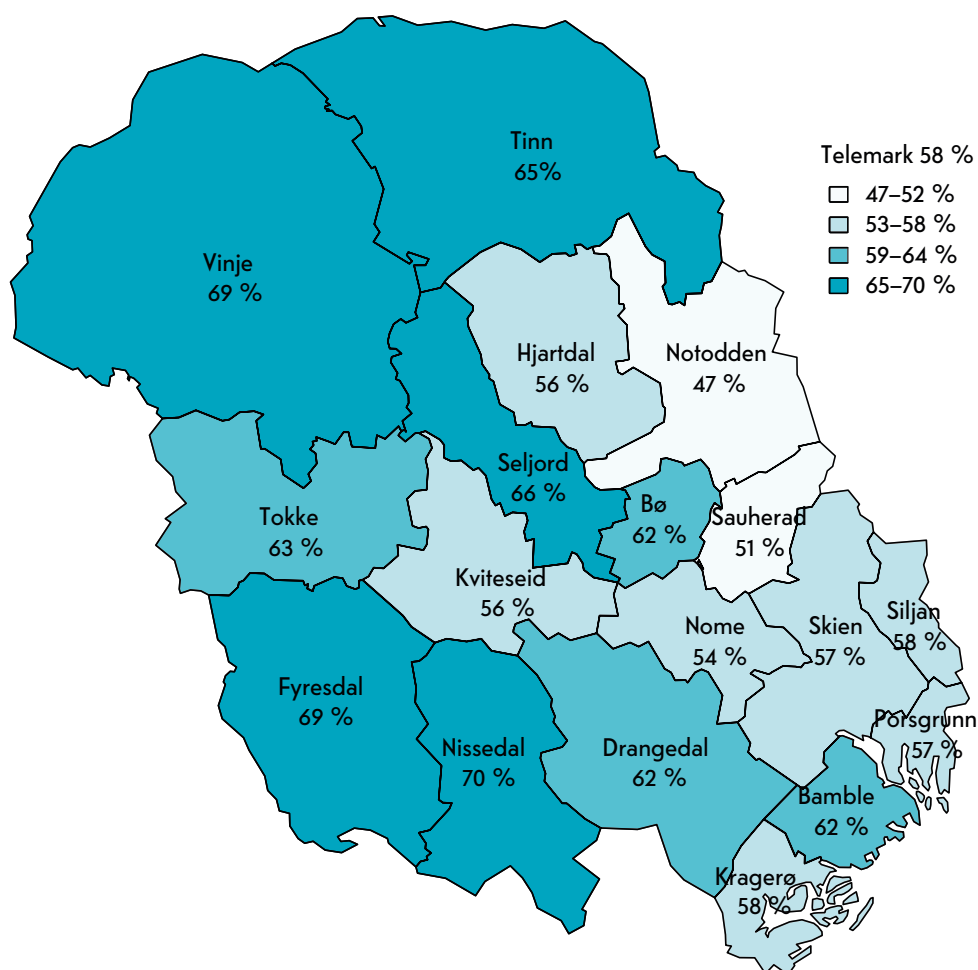
mer kritiske til nærområdet sitt med alderen. Det kan også tenkes at lokalsamfunnet har tilbud som passer bedre til den yngste aldersgruppen.

Ungdommene har også blitt bedt om å forestille seg at de en gang får barn, og om de da kunne tenke seg å la barna sine vokse opp i nærområdet der de selv bor. Over halvparten – 58 prosent – kunne tenke seg dette. 28 prosent svarer at de ikke vet, mens 15 prosent svarer nei. På lik linje med at flere gutter enn jenter trives i nærområdet der de bor, er det flere gutter som kunne tenke seg å etablere seg der dersom de engang får barn. To av tre gutter kunne tenke seg dette mot halvparten av jentene. Andelen som kunne tenke seg å etablere seg med barn i nærområdet er relativt lik på ungdomsskolen som på videregående skole.

Hvorvidt ungdommene ønsker å stifte familie i området der de nå bor varierer imidlertid mellom kommunene (figur 2.27). Mellom 65 og 70 prosent av ungdommene i Nissedal, Fyresdal, Vinje, Tinn

Figur 2.26. Andelen som trives godt eller svært godt i nærområdet der de bor

Figur 2.27. Andelen ungdomsskoleelever og elever på videregående skole bosatt i den aktuelle kommune som svært gjerne eller gjerne kunne tenke seg å la barna sine vokse opp i nærområdet der de selv bor

og Seljord kunne tenke seg å la barna sine vokse opp der de selv bor nå. Bare halvparten av ungdommene i Notodden og Sauherad kunne tenke seg det samme.

2.5.2 Trygghet i nærområdet

Trygge og inkluderende lokalsamfunn skaper rammer for samvær og aktivitet i et større fellesskap. I ungdomsundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om de opplever det som trygt å ferdes i nærområdet der de bor når de er ute om kvelden, og om de opplever det som trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted når de er ute om kvelden.

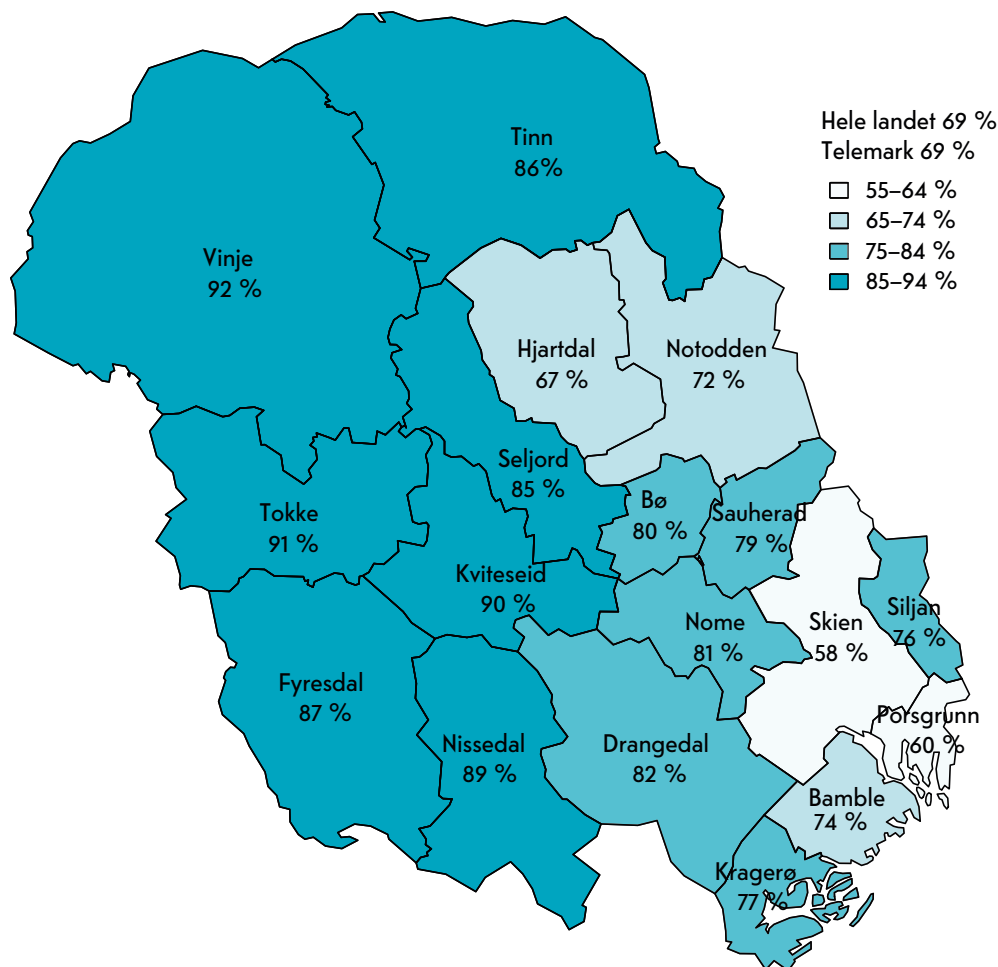
De aller fleste (89 prosent) oppgir at de synes det er trygt å ferdes i nærområdet der de bor om kvelden. De nasjonale ungdomstatistikkene fra 2014 er omtrent på samme nivå. Det er imidlertid langt flere gutter enn jenter i Telemark som oppgir at de synes det er trygt å ferdes i nærområdet om kvelden – henholdsvis 93 prosent av guttene og 84 prosent av jentene.

På spørsmålet om ungdommene synes det er trygt

å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden, er kjønnsforskjellene enda større. 58 prosent av jentene svarer at de synes det er svært trygt eller ganske trygt, mens 80 prosent av guttene svarer det samme. 10 prosent av jentene føler seg utrygge når de ferdes i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden, og 32 prosent er usikre på om de føler seg trygge. Blant guttene er 3 prosent utrygge og 17 prosent usikre på om de er trygge.

Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at ungdommene er tryggere jo eldre de er. Mens 57 prosent av jentene og 75 prosent av guttene på 8. trinn svarer at det er svært trygt eller ganske trygt å ferdes i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden, er de tilsvarende tallene for elever på Vg3 70 prosent blant jentene og 85 prosent blant guttene.

Det er særlig i de to største kommunene, Skien og Porsgrunn, at en relativ lav andel opplever det som trygt å ferdes i sentrum om kvelden (figur 2.28). Henholdsvis 58 prosent og 60 prosent av ungdommene i Skien og Porsgrunn opplever det

Figur 2.28. Andelen ungdomsskoleelever og elever på videregående skole bosatt i den aktuelle kommune som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted når de er ute om kvelden

som svært trygt eller ganske trygt å ferdes i sentrum om kvelden. En av ti opplever det som utrygt. I kommunene i Vest-Telemark derimot, opplever langt flere ungdommer at det er trygt å ferdes i nærmeste sentrum om kvelden. I både Nissedal, Fyresdal, Tokke, Vinje, Seljord og Kviteseid svarer mer enn 85 prosent av ungdommene at dette er trygt. Det samme gjør ungdom i Tinn.

I det hele tatt er det en større andel ungdommer som oppgir at de føler seg trygge i de mindre kommunene. Unntaket er Hjartdal og Siljan. Man kan kanskje anta at ungdommene i disse to kommunene definerer Notodden og Skien som nærmeste tettsted eller sentrum, og at dette kan bidra til å forklare den høye andelen som opplever det som utrygt å ferdes ute om kvelden.

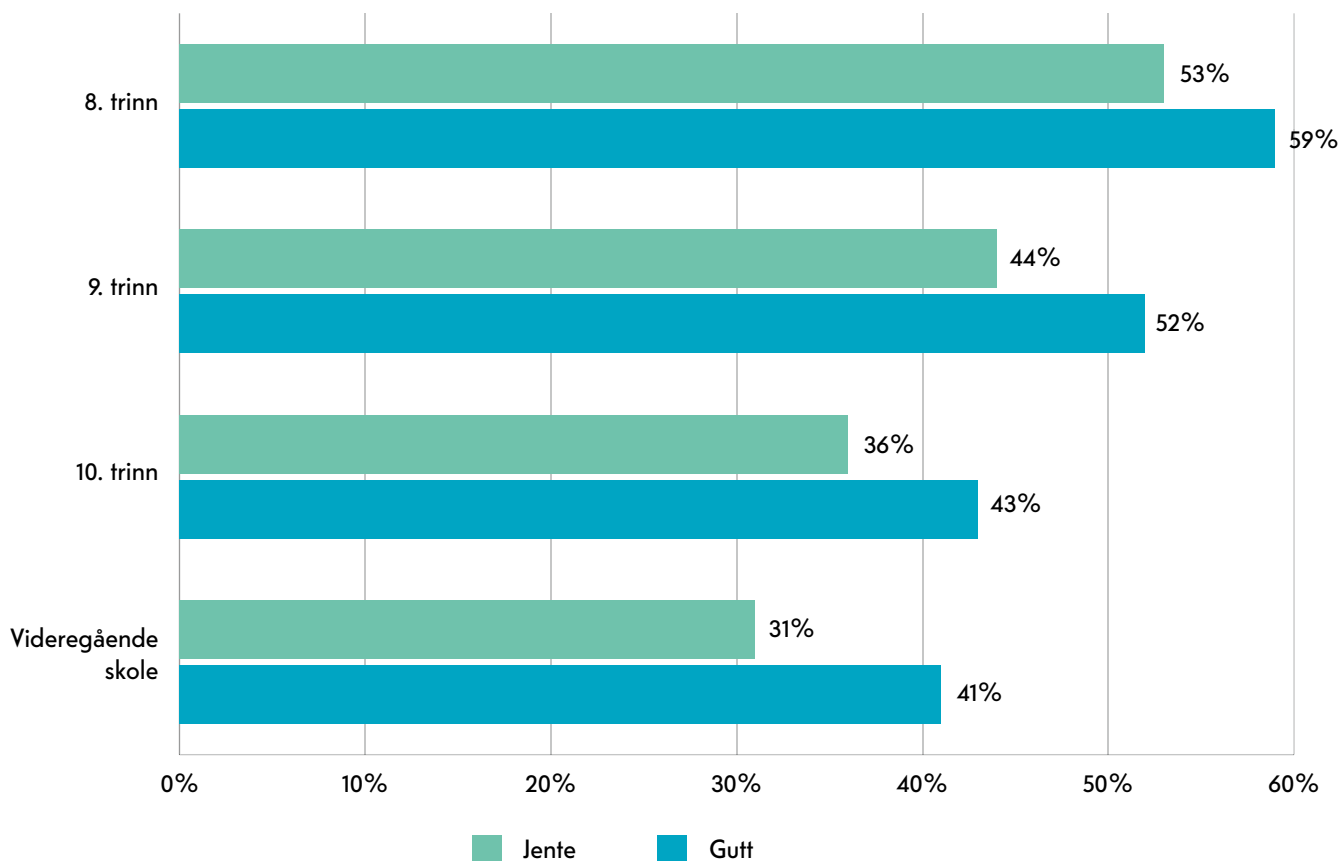
2.5.3 Møteplasser for ungdom i nærområdet

Det å skape positive og attraktive møteplasser for ungdom forebygger både psykiske problemer og

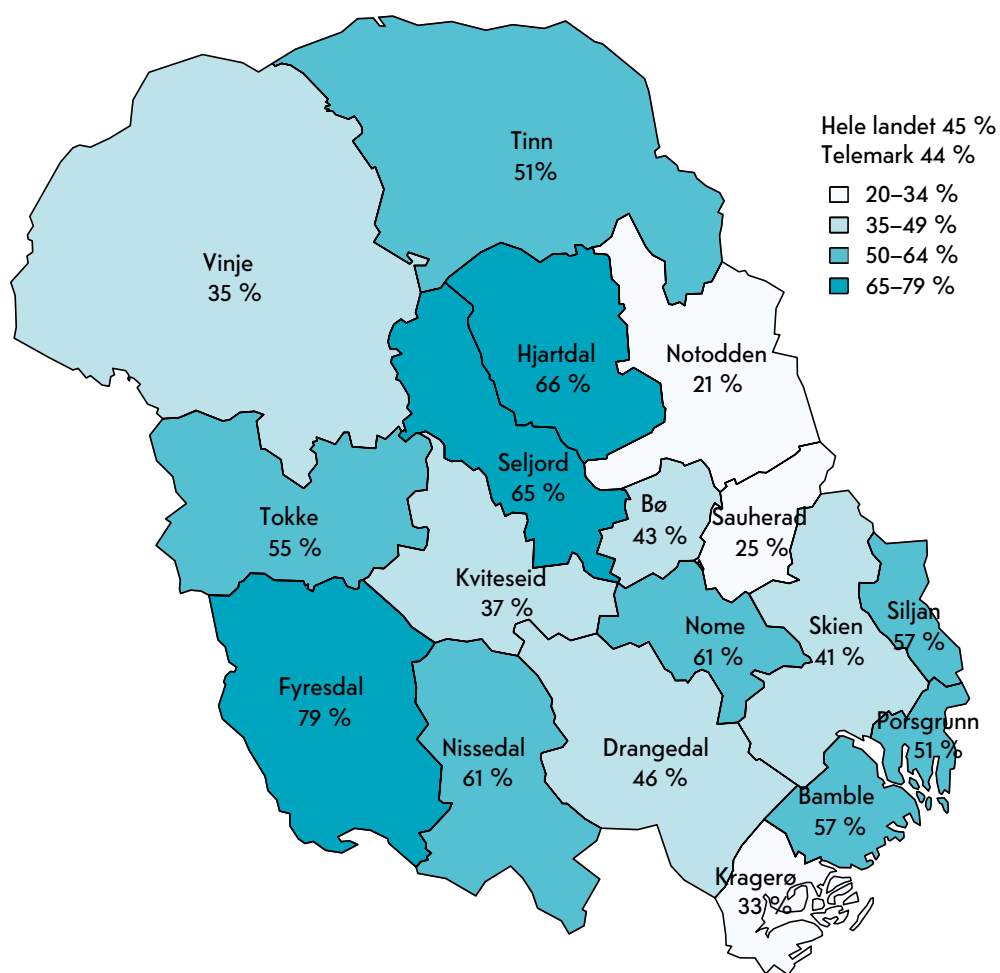
rusproblemer, og forhindrer utenforskap. I ungdataundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om hvordan de opplever at tilbudet til ungdom er når det gjelder lokaler for å treffe andre unge på fritiden (fritidsklubb, ungdomshus eller liknende).

Til sammen er 44 prosent av ungdommene i Telemark fornøyde med tilbudet av lokaler for å treffe andre unge på fritiden. Det nasjonale ungdatatallet fra 2014 er 45 prosent. Det er langt flere gutter enn jenter i Telemark som er fornøyde med tilbudet, og ungdommene er mindre fornøyde jo eldre de er (figur 2.29). Mens mer enn halvparten av 8. klassingene er fornøyde med tilbudet, er andelen fornøyde elever på videregående skole 36 prosent.

I hvilken grad ungdommene er fornøyde med lokaler til fritidsklubb eller liknende varierer mye mellom kommunene (figur 2.30). I Notodden, Sauherad og Kragerø synes henholdsvis 21, 25 og 33 prosent av ungdommene tilbudet er svært bra eller nokså bra. I Hjartdal, Seljord og Fyresdal derimot, er henholdsvis 65, 66 og 79 prosent av ungdommene fornøyde med tilbudet.

Figur 2.29. Andelen som synes tilbudet til ungdom når det gjelder lokaler for å treffe andre unge på fritiden i områdene rundt der de bor er svært bra eller nokså bra

Figur 2.30. Andelen ungdomsskoleelever og elever på videregående skole bosatt i den aktuelle kommune som synes tilbudet til ungdom når det gjelder lokaler for å treffe andre unge på fritiden i områdene rundt der de bor er svært bra eller nokså bra

2.6 Helsevaner og atferd

2.6.1 Fysisk aktivitet

Regelmessig fysisk aktivitet er bra for helse og trivsel. Ungdom trenger bevegelse og aktivitet for normal utvikling. Helsedirektoratet anbefaler at barn og unge utøver minimum 60 minutter fysisk aktivitet hver dag. Intensiteten bør være både moderat og høy⁵.

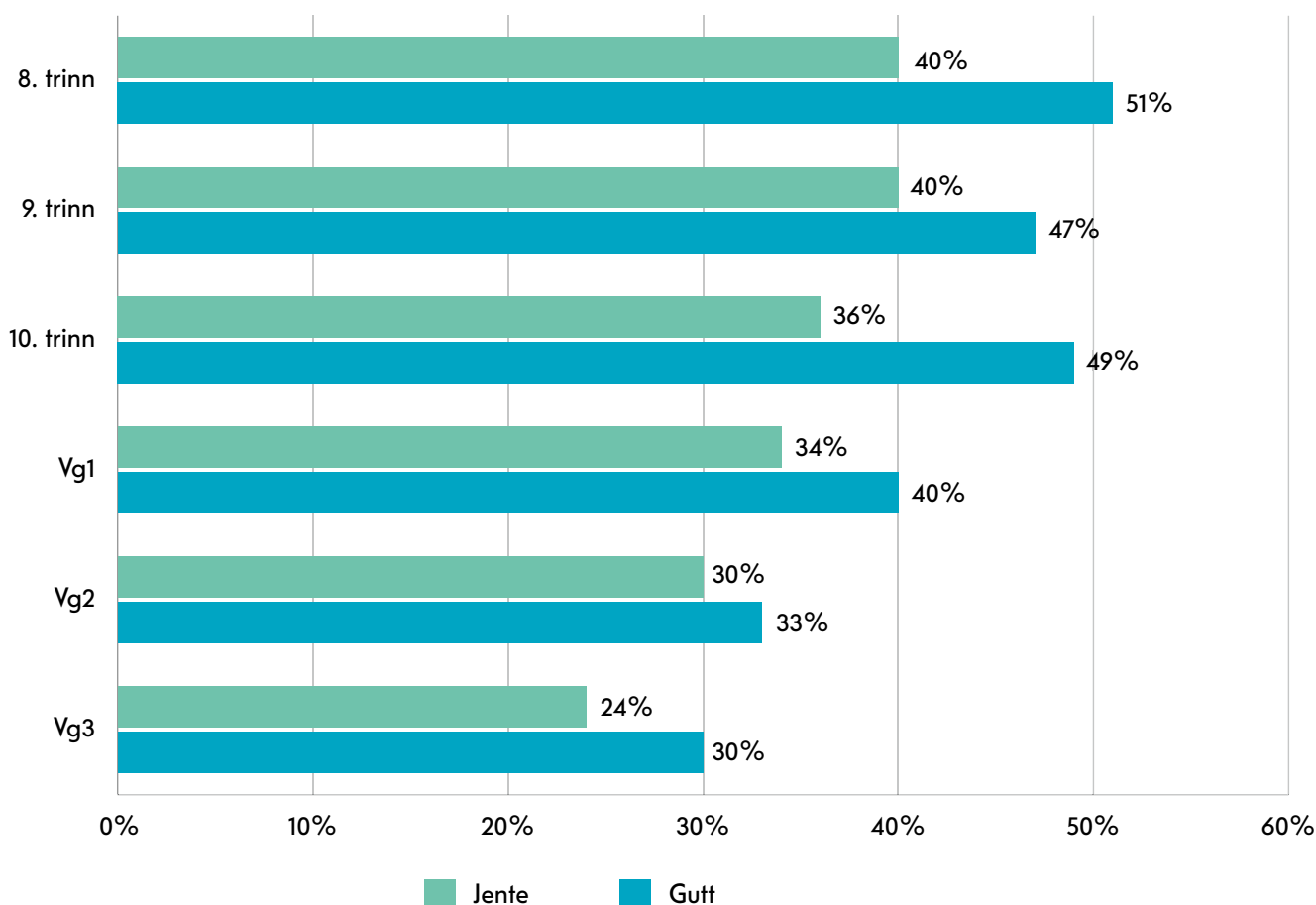
I ungdataundersøkelsen har ungdommer i Telemark blitt spurt om de er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag. 40 prosent av ungdommene i Telemark oppfyller nasjonale anbefalinger om fysisk aktivitet. Det finnes ikke sammenliknbare tall på nasjonalt nivå fra ungdataundersøkelsen, men en kartlegging av fysisk aktivitet blant et representativt utvalg barn og unge fra 2011, viste at halvparten av 15-åringene tilfredstilte de nasjonale anbefalingene om fysisk aktivitet (Kolle 2012).

Figur 2.31 viser at andelen som er i fysisk aktivitet en time hver dag synker i løpet av ungdomstiden – fra

51 prosent av guttene og 40 prosent av jentene på 8. trinn, til 30 prosent av guttene og 24 prosent av jentene på Vg3. Generelt er det mange flere gutter enn jenter som oppfyller de nasjonale anbefalingene om fysisk aktivitet. De samme kjønnsforskjellene fant også Kolle (2012) i sin studie. I ungdataundersøkelsen i Telemark svarte imidlertid en av fire ungdommer at de ikke visste om de var i fysisk aktivitet en time hver dag.

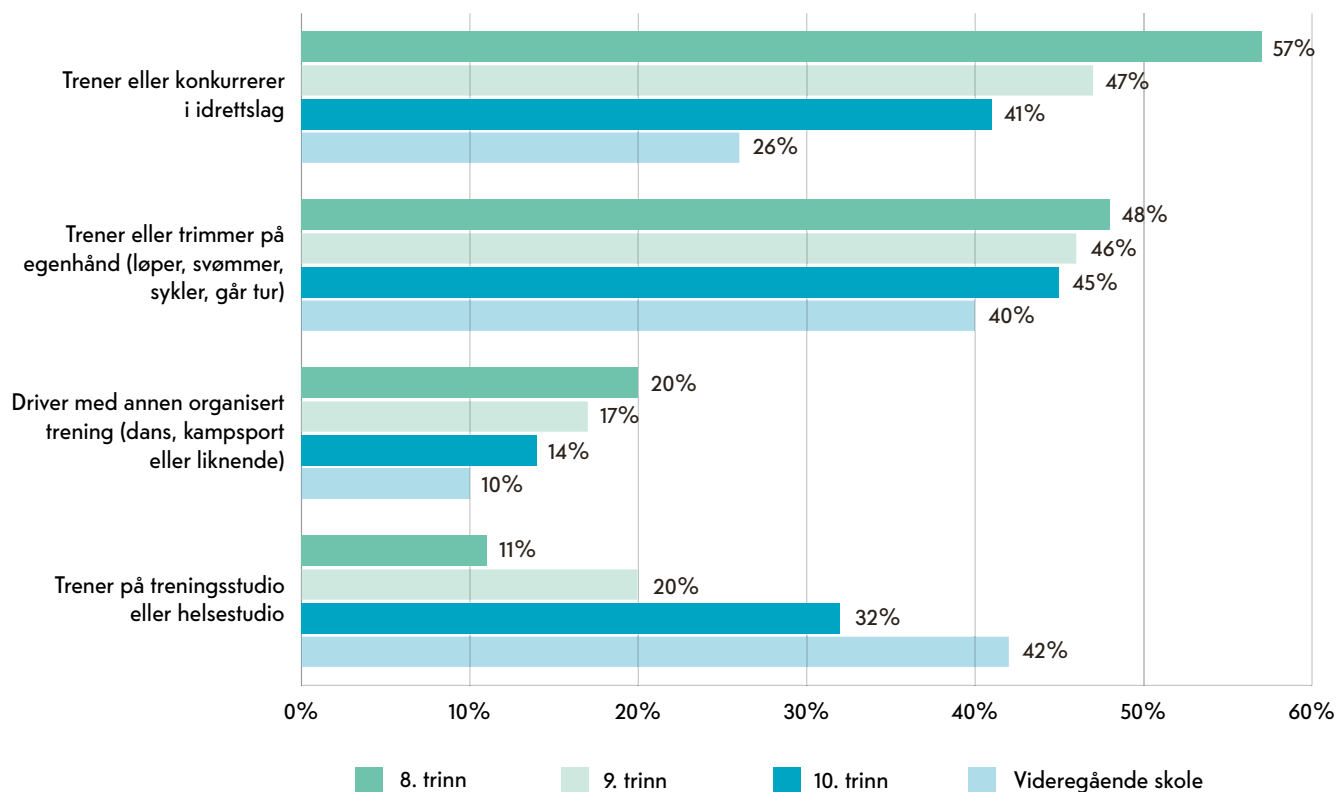
Ungdommene har også blitt spurt om hva slags type trening de holder på med og hvor ofte. Figur 2.32 viser at den vanligste aktiviteten blant de yngste er å trene eller konkurrere i idrettslag, etterfulgt av trening på egenhånd. 57 prosent av 8. klassingene trener eller konkurrerer i idrettslag minst 1-2 ganger i uka. Andelen som trener i idrettslag synker imidlertid drastisk i løpet av ungdomsskolen, og er mer enn halvert blant elevene på videregående skole.

Også andelen som driver med annen organisert trening og egentrening reduseres jo eldre ungdommene blir. Blant de eldre ungdommene er det imidlertid mye vanligere å trene på trenings-

Figur 2.31. Tenk på en aktivitet hvor du får økt puls og puster litt mer enn normalt. Er du i slik aktivitet i en time til sammen hver dag?

⁵ <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/fysisk-aktivitet/anbefalinger-fysisk-aktivitet>

Figur 2.32. Hvor ofte trener du eller driver med følgende aktiviteter? Andelen som driver med aktiviteten minst 1-2- ganger i uka

studio eller helsestudio. 42 prosent av elevene på videregående skole trener på treningsstudio minst 1-2 ganger i uka, i motsetning til 11 prosent av 8. klassingene. Mens det er noe flere gutter som trener eller konkurrerer i idrettslag og trener på treningsstudio, er det noe flere jenter som driver med annen organisert trening eller trener på egenhånd.

De nasjonale ungdatatallene for trening følger det samme alder- og kjønnsmonsteret som Telemark. I andre deler av landet er det imidlertid hele veien en noe høyere andel ungdommer som trener minst en gang i uka. Dette gjelder både i idrettslag, på treningsstudio, med annen organisert trening eller på egenhånd.

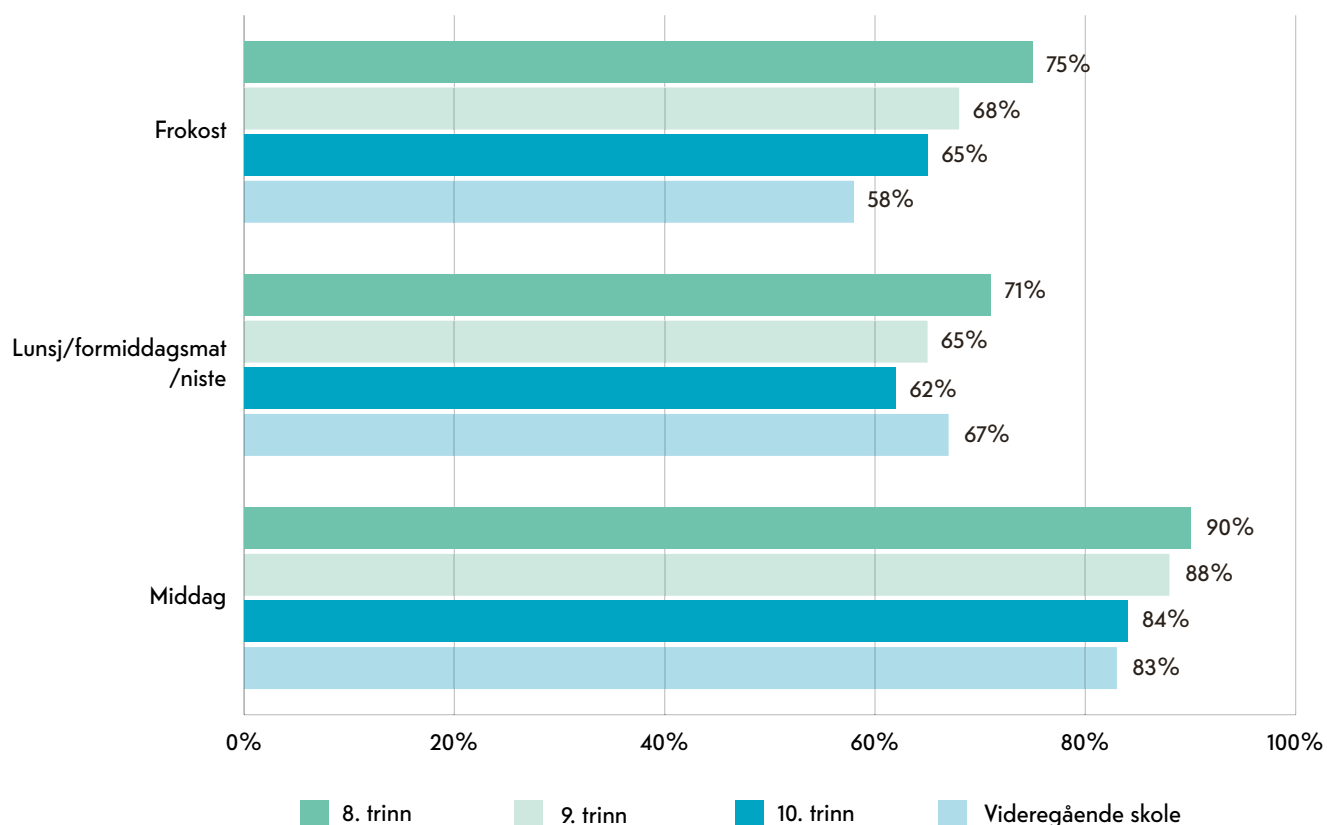
2.6.2 Kosthold

Det vi spiser og drikker påvirker helsa vår. Spisevaner etableres ofte i ung alder. For mange handler imidlertid ungdomstiden om å løsrive seg fra foreldrene. Dette ser vi også når det gjelder mat- og måltidsvaner, ettersom ungdommene både har større frihet fra foreldrene, og har bedre tilgang til penger enn da de var yngre.

I ungdataundersøkelsen har ungdom i Telemark blitt spurt både om måltidsvaner – hvor ofte de spiser ulike måltider, og om matvaner – hvor ofte de spiser ulike matvarer.

Når det gjelder måltidsvaner spiser de fleste ungdommene i Telemark både frokost, formiddagsmat og middag hver dag. To av tre spiser frokost og lunsj hver dag, mens 86 prosent spiser middag hver dag. De nasjonale ungdatatallene fra 2014 er på nivå med tallene fra Telemark når det gjelder frokost og lunsj. I andre deler av landet oppgir noe flere at de spiser middag daglig – 88 prosent.

Figur 2.33 viser at andelen som daglig spiser frokost, lunsj eller middag synker med alderen. Mens 75 prosent av elevene på 8. trinn spiser frokost hver dag, er andelen bare 58 prosent blant elever på videregående skole. Andelen som spiser lunsj hver dag går også ned i løpet av ungdomsskolen, men øker deretter noe på videregående skole igjen. Dette kan henge sammen med at færre elever på videregående skole spiser frokost, og at de har lengre skoledager. Middag er det måltidet som er vanligst å spise hver dag, men også dette endrer seg med alderen. Mens 90 prosent av 8. klassingene spiser middag hver dag, gjør 83

Figur 2.33. Andelen som spiser ulike måltider hver dag

prosent av elevene på videregående skole det samme. Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at det generelt er noe flere gutter enn jenter som spiser frokost, lunsj og middag hver dag. 69 prosent av guttene spiser frokost hver dag, mens 68 prosent og 88 prosent spiser lunsj og middag daglig. De tilsvarende tallene for jenter er 63 prosent, 65 prosent og 84 prosent.

Det er ikke bare måltidsvanene som endrer seg gjennom ungdomstiden – matvanene blir også annerledes. Tabell 2.4 viser at en av tre ungdommer i Telemark spiser grovbrød hver dag. I underkant av 30 prosent spiser fisk til middag minst 2-3 ganger i uka. Fiskemiddager er noe vanligere blant elever på ungdomsskolen enn på videregående skole.

	Ungdomsskole		Videregående skole	
	Gutt	Jente	Gutt	Jente
Grovbrød daglig	37 %	34 %	36 %	33 %
Fisk til middag minst 2-3 ganger i uka	29 %	29 %	27 %	26 %
Frukt/bær daglig	25 %	37 %	17 %	32 %
Grønnsaker/salater daglig	35 %	44 %	30 %	37 %
Potetgull minst 2-3 ganger i uka	32 %	22 %	27 %	17 %
Sjokolade/godteri minst 2-3 ganger i uka	40 %	35 %	37 %	35 %
Brus med sukker daglig	8 %	3 %	14 %	5 %
Brus uten sukker daglig	6 %	4 %	4 %	5 %

Tabell 2.4. Andel som spiser/drikker ulike matvarer/drikkevarer

Helsedirektoratet anbefaler at man spiser minst fem porsjoner grønnsaker, frukt og bær hver dag. Tabell 2.4 viser at mange ungdommer i Telemark er langt unna nasjonale anbefalinger ettersom godt under halvparten spiser frukt, bær eller grønnsaker hver dag⁶. Jenter er imidlertid flinkere enn gutter til å spise frukt, bær og grønnsaker. Mens 37 prosent av jentene på ungdomsskolen spiser frukt/bær hver dag, er andelen bare 25 prosent blant guttene. Tilsvarende spiser 44 prosent av jentene grønnsaker daglig, mens 35 prosent av guttene gjør det samme. I løpet av ungdomstiden blir det stadig mindre populært å spise frukt, bær og grønnsaker. Andelen som spiser dette daglig er betydelig lavere på videregående skole enn på ungdomsskolen.

Mens jentene er flinkere enn guttene til å spise frukt og grønt, spiser guttene mer potetgull, sjokolade og godteri. 32 prosent av guttene på ungdomsskolen spiser potetgull minst 2-3 ganger i uka, og 40 prosent spiser sjokolade eller godteri minst 2-3 ganger i uka. De tilsvarende tallene for jenter er 22 prosent og 35 prosent. Både gutter og jenter spiser imidlertid mindre potetgull, sjokolade og godteri på videregående skole enn på ungdomsskolen.

Når det gjelder daglig inntak av sukkerholdig brus er også dette mye vanligere blant gutter enn blant

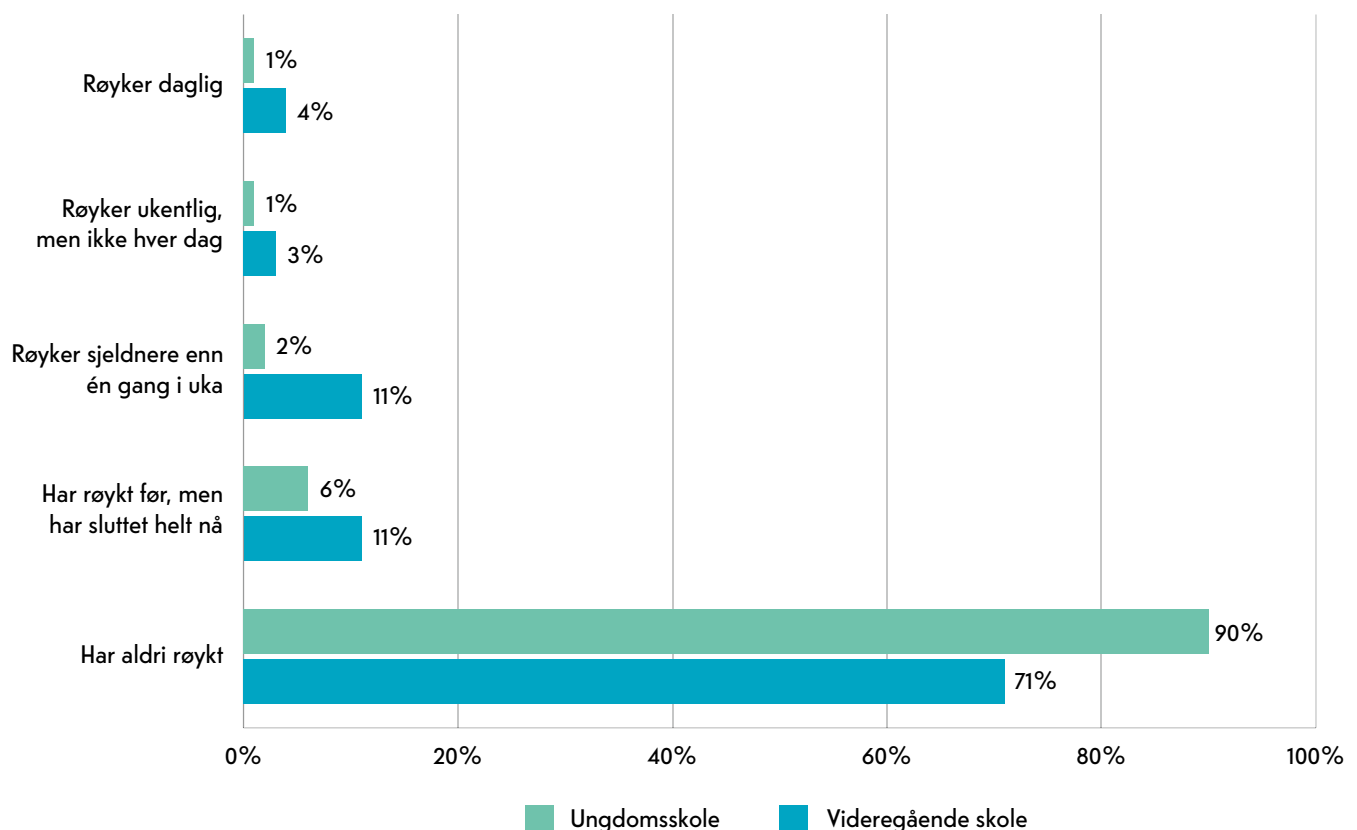
jenter. Mens 8 prosent av guttene på ungdomsskolen drikker brus med sukker hver dag, gjør bare 3 prosent av jentene det samme. Hyppig brusdriking øker imidlertid kraftig i løpet av ungdomsskolen, og på videregående skole er det hele 14 prosent av guttene og 5 prosent av jentene som drikker sukkerholdig brus hver dag. Mellom 4 og 6 prosent drikker brus uten sukker hver dag. Her er det ingen store forskjeller mellom jenter og gutter eller over alder.

2.6.3 Bruk av rusmidler

2.6.3.1 Tobakk

Ungdommens tobakksvaner har endret seg mye de siste årene. Stadig færre røyker, men flere har begynt å snuse. I ungdataundersøkelsen har elevene blitt spurt om de røyker eller bruker snus. Figur 2.34 viser at svært få ungdommer i Telemark røyker regelmessig. Bare 1 prosent av ungdomsskoleelevene og 4 prosent av elevene på videregående skole røyker daglig. I de nasjonale ungdatatallene fra 2014 svarer 2 prosent av ungdomsskoleelevene og 3 prosent av elevene på videregående skole at de røyker daglig.

I tillegg er det bare 1 prosent av ungdomsskoleelevene og 3 prosent av elevene på videregående skole i Telemark som røyker ukentlig, men ikke hver dag.

Figur 2.34. Røyker du?

⁶ <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/kosthold-og-ernering/kostrad-fra-helsedirektoratet>

90 prosent av ungdomsskoleelevene og 71 prosent av elevene på videregående skole oppgir at de aldri har røykt. Det er noe flere gutter enn jenter som røyker regelmessig, men kjønnsforskjellene er relativt små.

Figur 2.35 viser at det er mye vanligere å snuse enn å røyke. Andelen som snuser hver dag øker mye i løpet av ungdomstiden. På 8. trinn er det tilnærmet ingen som snuser daglig, men på videregående skole oppgir 16 prosent av guttene og 11 prosent av jentene at de snuser hver dag. Hele veien er det langt flere gutter enn jenter som snuser daglig. Daglig bruk av snus er imidlertid enda vanligere andre steder i landet. De nasjonale ungdatatallene fra 2014 viser at 22 prosent av guttene og 15 prosent av jentene på videregående skole oppgir at de snuser hver dag.

2.6.3.2 Alkohol

Alkohol er det vanligste rusmiddelet blant ungdom, og i løpet av ungdomstiden smaker de aller fleste på alkohol. I ungdataundersøkelsen har ungdommene fått en rekke spørsmål om bruk av alkohol, holdninger til alkohol og alkoholbruk i nære omgivelser.

Figur 2.36 viser at andelen som drikker alkohol regelmessig endrer seg mye i løpet av ungdomstiden. Mens 1 prosent av 8. klassingene drikker minst en gang i måneden, gjør mer enn halvparten av elevene

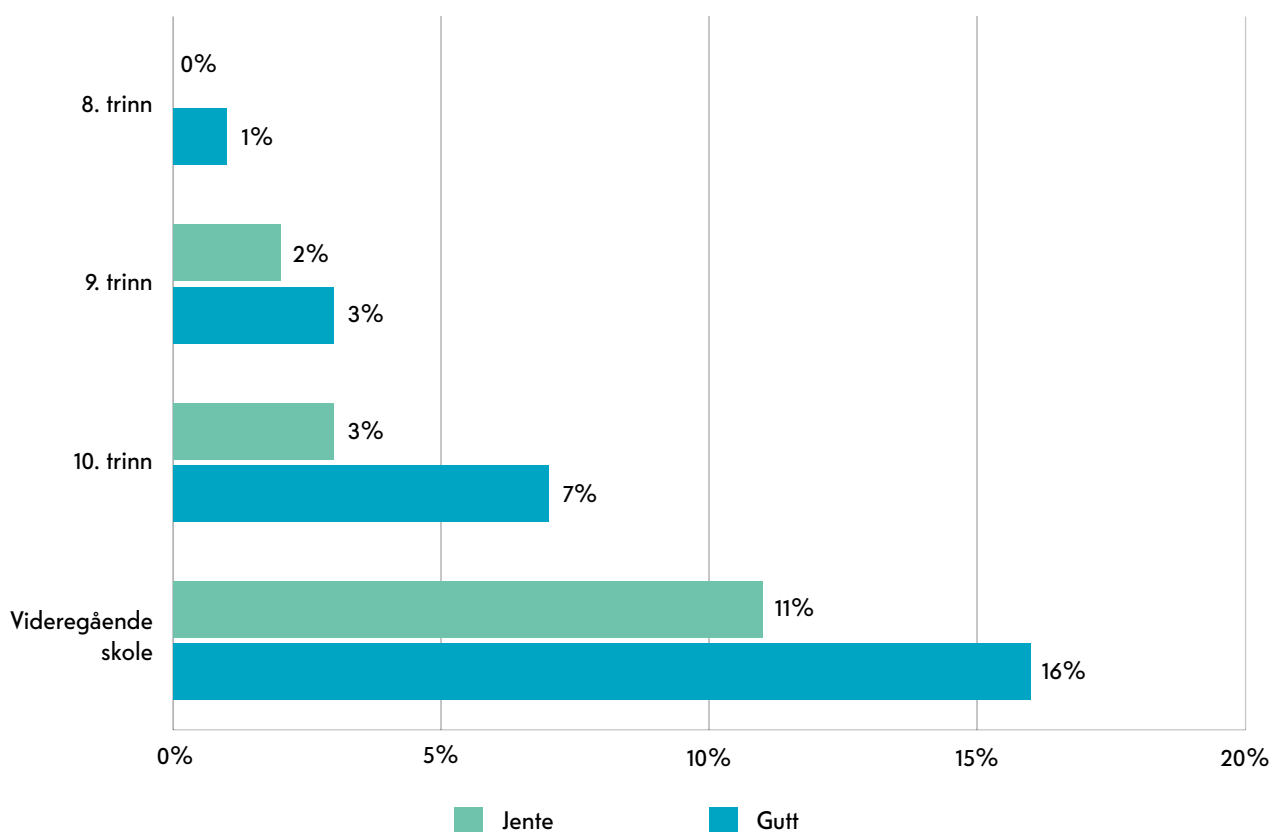
på Vg3 det samme. Det er særlig i overgangen fra ungdomsskolen til videregående skole, og i overgangen fra Vg1 til Vg2 at flere begynner å drikke mer regelmessig.

Det er imidlertid bare 6 prosent av elevene på Vg3 som svarer at de drikker så ofte som hver uke. 38 prosent har bare smakt noen få ganger, eller drikker bare av og til. 9 prosent av elevene på Vg3 svarer at de aldri drikker alkohol.

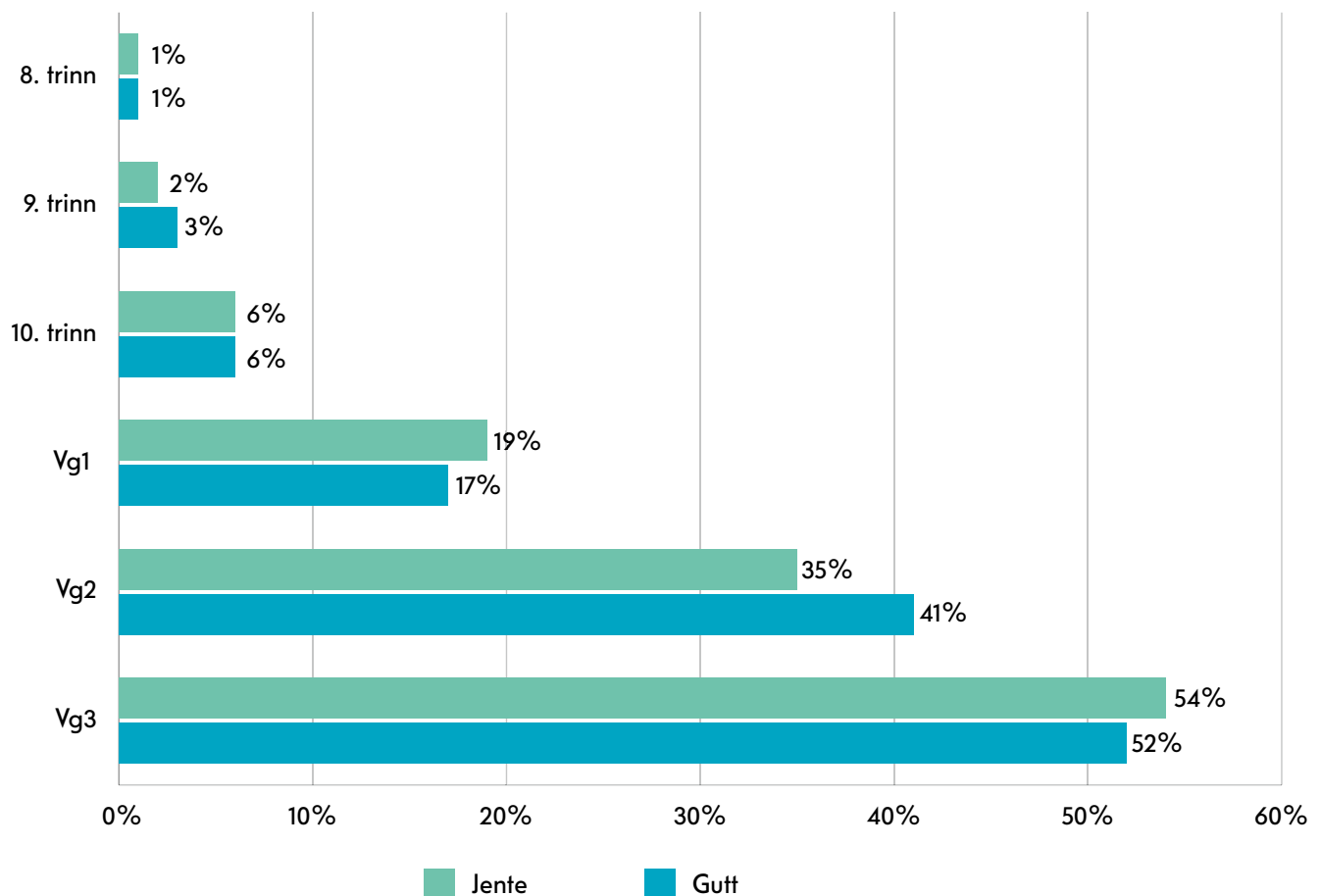
På ungdomsskolen er det ingen betydelige forskjeller mellom jenter og gutter i alkoholbruk. På videregående skole er det flere jenter enn gutter som drikker minst en gang i måneden. Unntaket er på Vg2 der 41 prosent av guttene mot 35 prosent av jentene oppgir at de drikker alkohol minst en gang i måneden.

Det å drikke alkohol regelmessig er vanligere andre steder enn i Telemark. De nasjonale ungdatatallene viser for eksempel at 14 prosent av elevene på 10. trinn drikker alkohol minst en gang i måneden. De tilsvarende tallene for elever på videregående skole er 30 prosent på Vg1, 45 prosent på Vg2 og 60 prosent på Vg3. Dette er betydelig høyere enn i Telemark.

Når elevene begynner på videregående skole, øker som sagt alkoholforbruket. Alle de videregående

Figur 2.35. Andelen som snuser daglig

Figur 2.36. Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere

skolene har gjennomført ungdataundersøkelsen på Vg1, og dersom vi bare velger dette klassetrinnet, ser vi at andelen som drikker minst en gang i måneden varierer mye mellom skolene (figur 2.37). Rundt 30 prosent av elevene på Vg1 ved Kragerø, Vest-Telemark og Nome videregående skoler drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere. Bare 10 prosent av elevene på Vg1 ved Rjukan videregående skole og 8 prosent av elevene på Kvitsund gymnas gjør det samme. Tallet for Toppidrettsgymnaset i Telemark er anonymisert ettersom det er basert på svaret fra tre personer eller færre. I alle kommunene i Telemark svarer under 6 prosent av ungdomsskoleelevene at de drikker alkohol minst en gang i måneden. Andelen er høyest i Tokke og Kviteseid med 6 prosent.

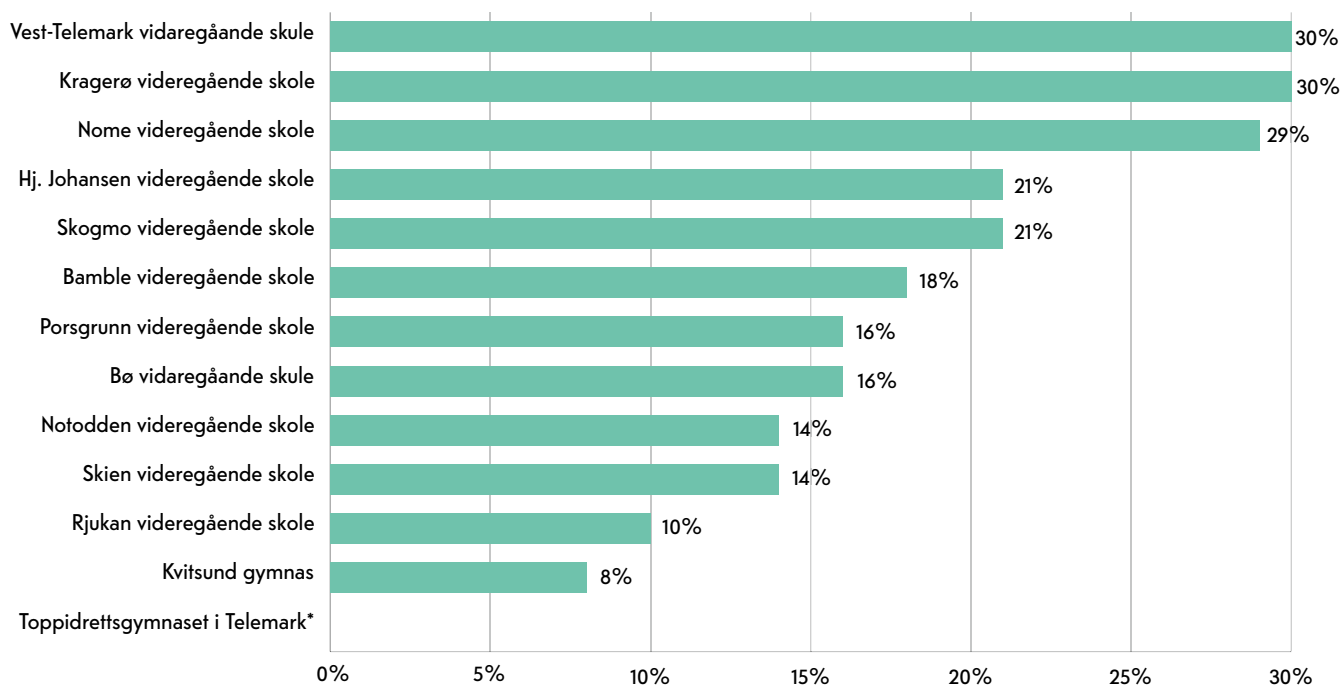
Hvorvidt ungdommene får lov til å drikke alkohol av foreldrene sine kan ha betydning for alkoholforbruket. Figur 2.38 viser at andelen som får lov til å drikke alkohol av foreldrene sine endrer seg mye gjennom ungdomstiden. Mens 1 prosent av 8. klassingene oppgir at de får lov til å drikke alkohol av foreldrene sine, oppgir 91 prosent av elevene på

Vg3 det samme. Mange debuterer med alkohol i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole. I denne perioden er det mange som svarer at de ikke vet om de får lov av foreldrene sine til å drikke alkohol. Nesten en av fire elever på Vg1 svarer at de ikke vet om foreldrene tillater dem å drikke alkohol.

De nasjonale ungdatatallene fra 2014 viser at andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de får lov til å drikke alkohol av foreldrene sine er nesten dobbelt så høy andre steder i landet sammenliknet med Telemark. På videregående skole er de nasjonale tallene relativt like tallene fra Telemark.

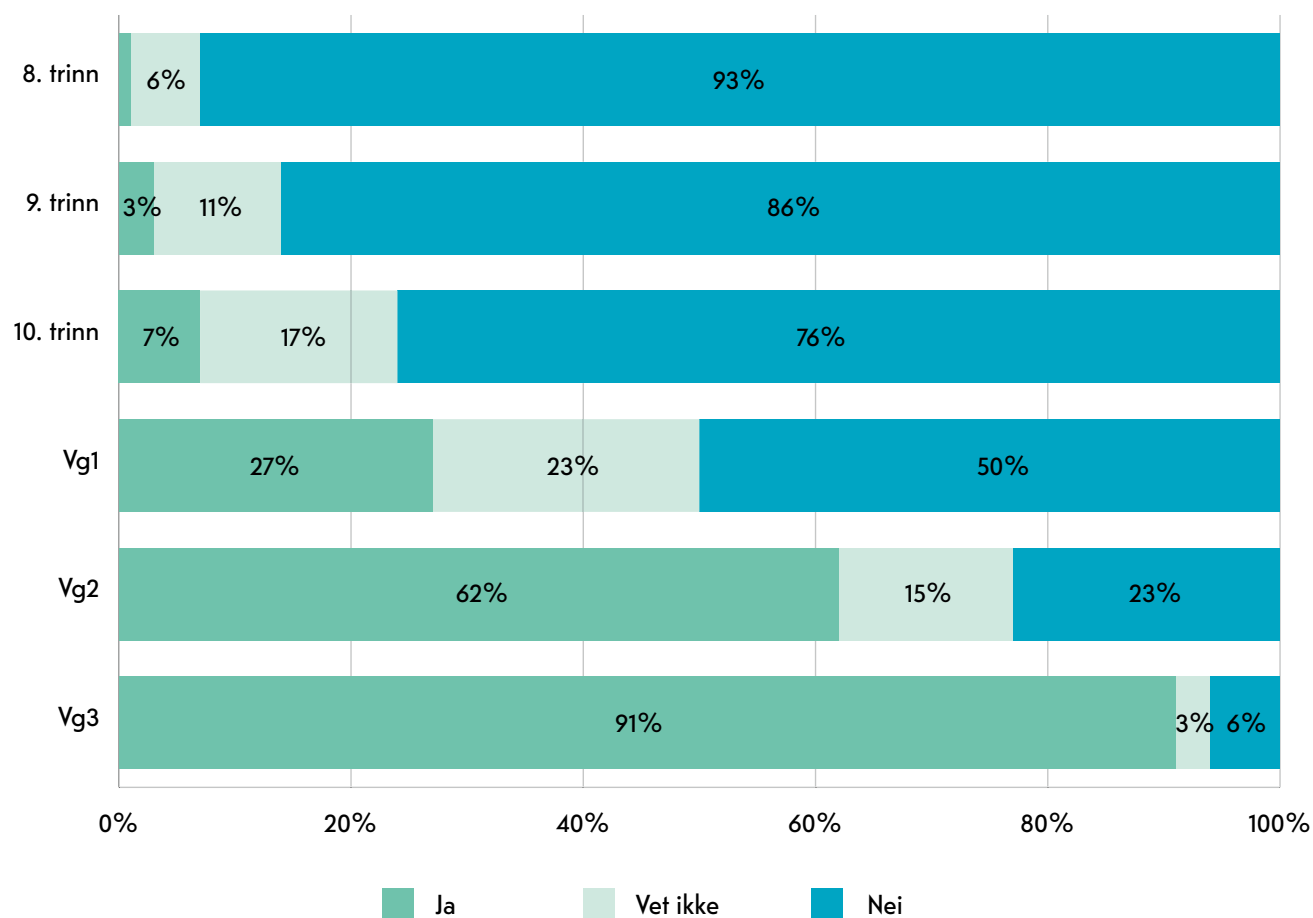
2.6.3.3 Hasj

Bruk av hasj og andre narkotiske stoffer er ulovlig i Norge. Denne type bruk skiller seg derfor fra bruk av alkohol, som både er lovlig og mer sosialt akseptert. Å bruke narkotiske stoffer som hasj er et mer entydig ungdomsfenomen enn å drikke alkohol. Noen fortsetter imidlertid å bruke narkotiske stoffer også inn i voksenlivet (NOVA 2014).

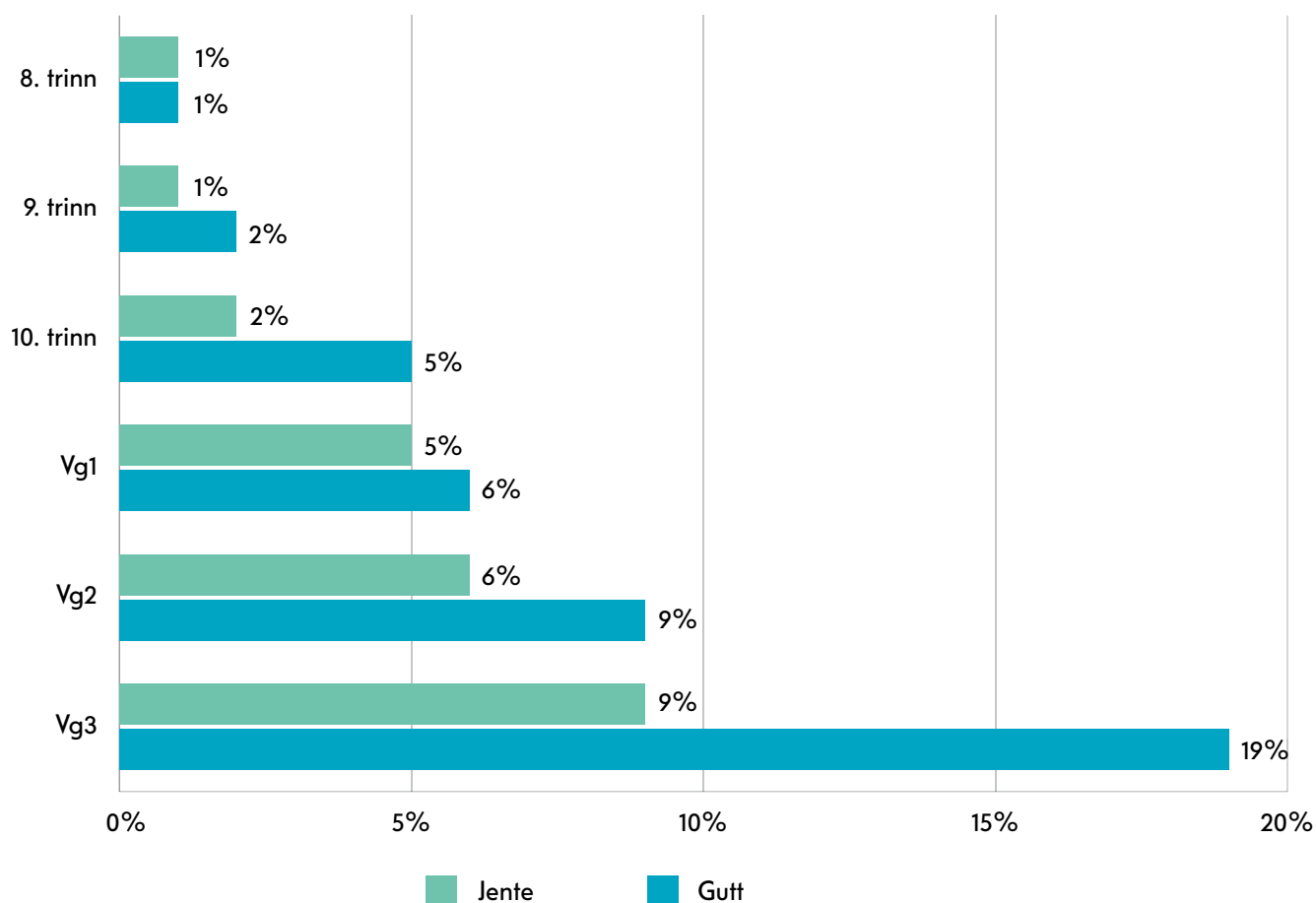

Figur 2.37. Andelen elever på Vg1 som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere

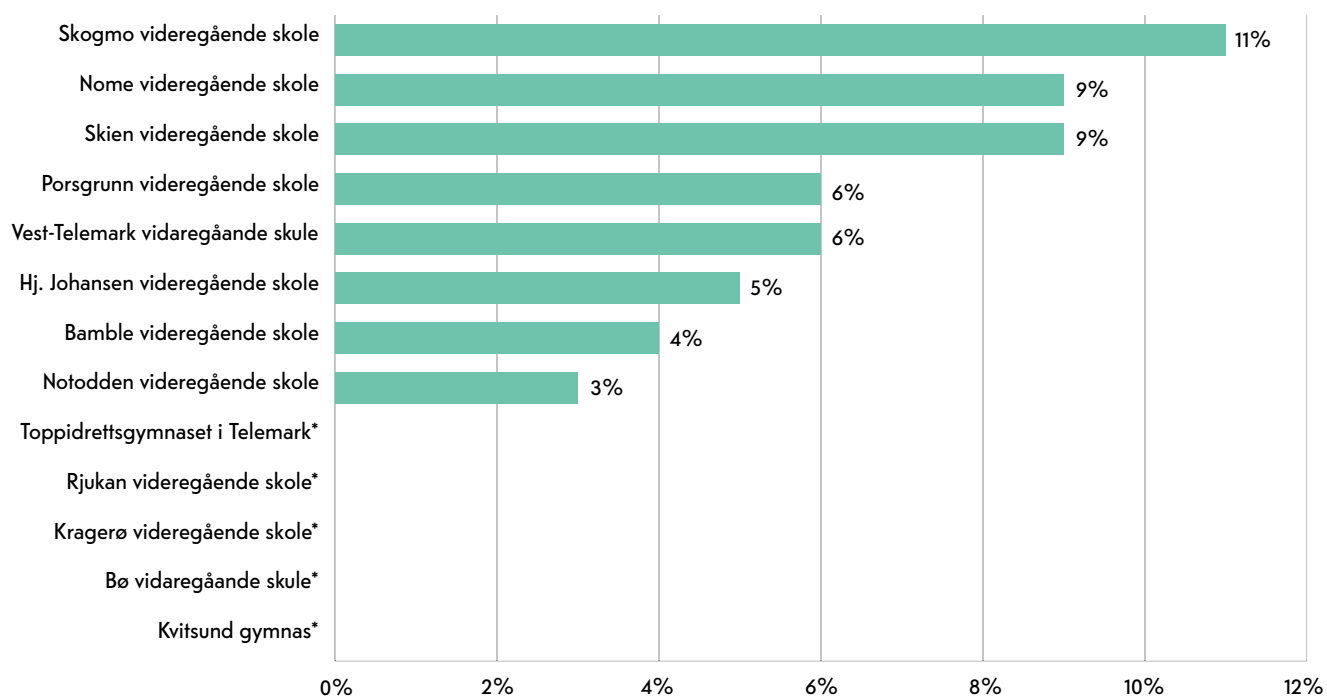
*Tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

Figur 2.38. Får du lov til å drikke alkohol av foreldrene dine?

Figur 2.39. Andelen som har brukt hasj/marihuana/cannabis minst en gang det siste året

Figur 2.40. Andelen elever på Vg1 som har brukt hasj/marihuana/cannabis minst en gang i løpet av det siste året

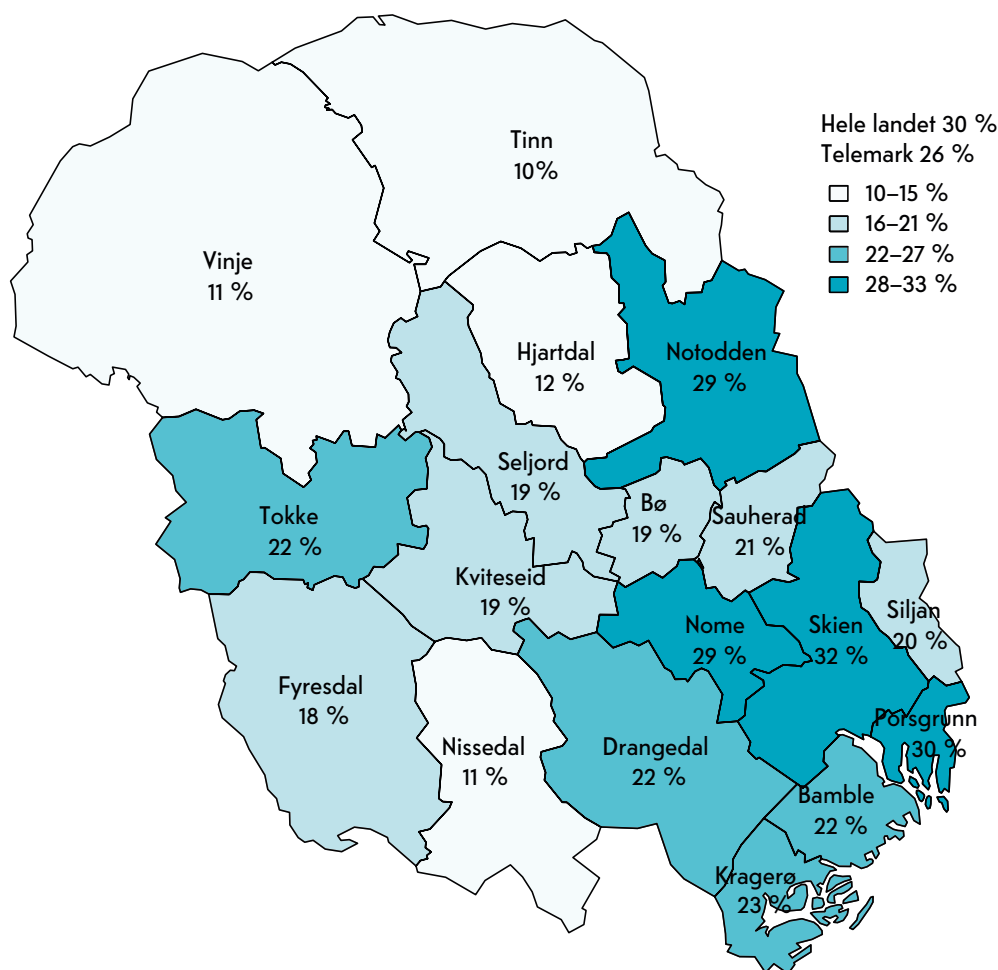
*Tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

I Telemark oppgir 2 prosent av ungdomsskoleelevene og 7 prosent av elevene på videregående skole at de har brukt hasj, marihuana eller cannabis minst en gang det siste året. De tilsvarende ungdomstallene på nasjonalt nivå er 3 prosent på ungdomsskolen og 13 prosent på videregående skole. Figur 2.39 viser at omfanget av hasjbruk i Telemark øker betydelig i løpet av ungdomstiden. Mens 1 prosent av 8. klassingene har brukt hasj minst en gang i løpet av det siste året, har 19 prosent av guttene og 9 prosent av jentene på Vg3 gjort det samme. Hele veien er det flere gutter enn jenter som har brukt hasj.

Alle de videregående skolene har gjennomført ungdomsundersøkelsen på Vg1. Dersom vi bare velger dette klassetrinnet, ser vi at bruk av hasj varierer en del mellom skolene (figur 2.40). 11 prosent av elevene på Vg1 på Skogmo videregående skole og 9 prosent av elevene på Vg1 ved Skien videregående skole og Nome videregående skole oppgir at de har brukt hasj minst en gang i løpet av det siste året. I andre enden av skalaen finner vi Notodden der 3 prosent av elevene

på Vg1 svarer at de har brukt hasj minst en gang det siste året. I tillegg har tallene fra Kvitsund gymnas, Bø videregående skule, Kragerø videregående skole, Rjukan videregående skole og Toppidrettsgymnaset i Telemark har blitt anonymisert ettersom de er basert på svar fra tre elever eller færre.

Man kan anta at bruken av hasj avhenger av hvor lett det er å få tak i stoffet. Til sammen svarer en av fire av de spurte ungdommene i Telemark at de ville klart å skaffe hasj i løpet av to til tre dager hvis de ønsker det. Dette er noe lavere enn det som kommer fram i de nasjonale ungdomstallene, der 30 prosent oppgir det samme. Figur 2.41 viser at det særlig er i de store kommunene at ungdommene oppgir at det er lett å få tak i hasj. 32 prosent av de spurte ungdommene i Skien, 30 prosent i Porsgrunn og 29 prosent i Notodden og Nome svarer at de kan få tak i hasj i løpet av to-tre dager hvis de ønsker det. I Tinn, Vinje, Nissedal og Hjartdal oppgir derimot under 12 prosent av ungdommene at de raskt kan skaffe hasj dersom de vil det.

Figur 2.41. Andelen ungdomsskoleelever og elever på videregående skole bosatt i den aktuelle kommune som tror de ville klart å skaffe hasj eller marihuana i løpet av to til tre dager hvis de ønsket det

2.6.4 Regelbrudd

Ungdomstiden kan være en periode der mange tester ut grenser. Lovbrudd eller atferd som er på kant med loven er mest utbredt blant ungdom og unge voksne. Ungdomskriminaliteten i dag er imidlertid historisk lav (Lid 2015).

I ungdataundersøkelsen har ungdommene i Telemark blitt spurt om hvor mange ganger de har vært med på eller gjort ulike regelbrudd det siste året. Noen av handlingene er relativt harmløse, mens andre er ulovlige eller på grensen til ulovlige. Tabell 2.5 viser at de aller fleste ungdommene i Telemark er lovlydige. Det vanligste regelbruddet er å laste ned eller kopiere filer ulovlig fra nettet. 29 prosent av ungdomsskoleelevne og 47 prosent av elevene på videregående skole sier at de har gjort dette minst en gang i løpet av det siste året. Av andre mer harmløse handlinger, oppgir nesten en av fem elever på videregående skole at de har vært borte en hel natt uten at foreldrene visste hvor de var. Blant ungdomsskoleelever er andelen 5 prosent.

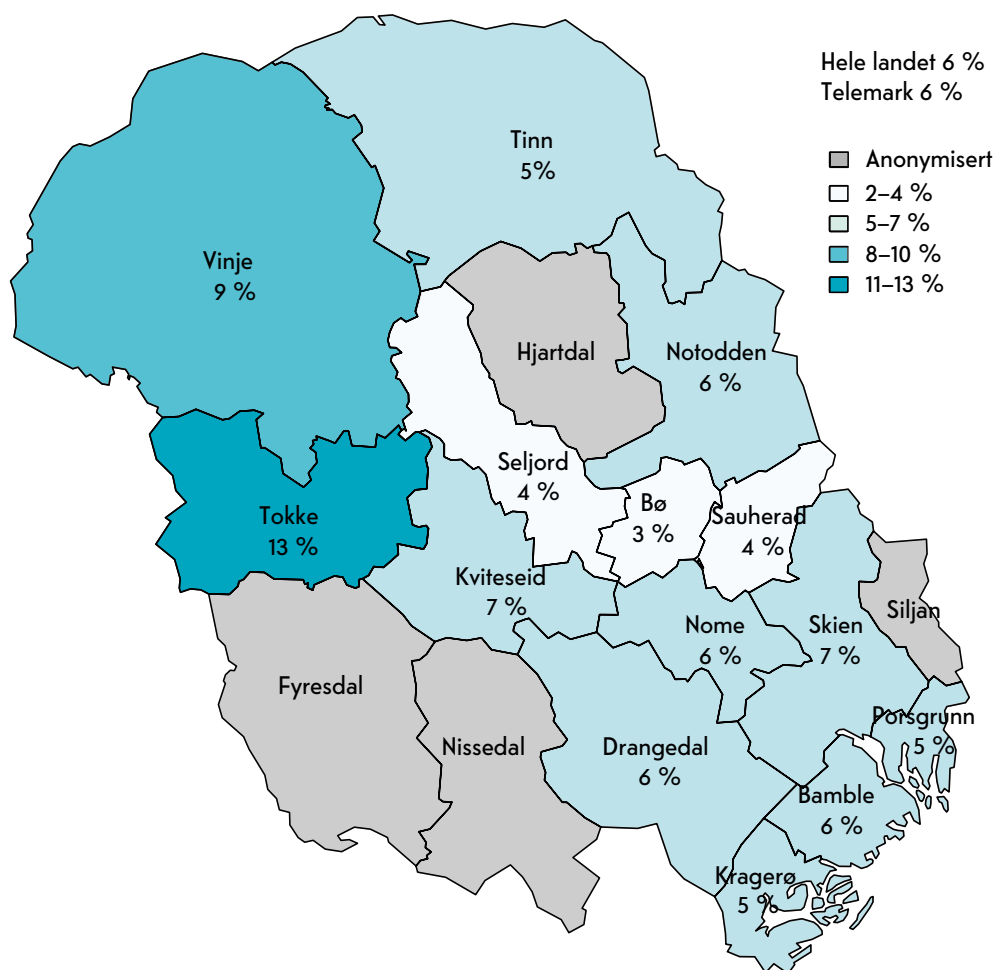
En del har også lurt seg fra å betale på kino, idrettsstevner, buss, tog eller liknende. 11 prosent av elevene på ungdomsskolen og 16 prosent av elevene på videregående skole svarer at de har gjort dette minst en gang det siste året. 17 prosent av ungdomsskoleelevne og 14 prosent av elevene på videregående skole oppgir at de har vært i slåsskamp uten våpen det siste året, men bare 2 prosent har vært i slåsskamp der de har brukt våpen. Under 10 prosent av ungdommene har vært involvert i noen av de andre handlingene i løpet av det siste året.

Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at mange av regelbruddene skjer hyppigere blant gutter enn blant jenter. Å laste ned eller kopiere ulovlig fra nettet er langt vanligere blant gutter (44 prosent) enn jenter (27 prosent). Henholdsvis 23 prosent av guttene har vært i slåsskamp (uten våpen) det siste året, mot 9 prosent av jentene. Å gjøre hærverk er også vanligere blant gutter (10 prosent) enn blant jenter (4 prosent). Det samme gjelder nasking. 8 prosent av guttene har i løpet av det siste året tatt med seg varer fra butikk uten å betale, mot 5 prosent av jentene. Andelen som har vært i kontakt med politiet på grunn av noe galt de har gjort, er dobbelt så høy blant gutter som blant jenter. For de andre regelbruddene er det ingen tydelige forskjeller mellom gutter og jenter.

Figur 2.42 viser at andelen som har vært i kontakt med politiet på grunn av noe ulovlig de har gjort varierer mye mellom kommunene. Under 4 prosent av de spurte ungdommene i Bø, Sauherad og Seljord oppgir at de har vært i slik kontakt med politiet. I tillegg har tallene fra Siljan, Hjartdal, Nissedal og Fyresdal blitt anonymisert fordi de er basert på svar fra tre elever eller færre. I den andre enden av skalaen finner vi Vinje og Tokke der henholdsvis 9 og 13 prosent av ungdommene har vært i kontakt med politiet på grunn av noe ulovlig de har gjort. Den høye andelen i disse kommunene behøver imidlertid ikke reflektere at ungdommene i disse kommunene er mindre lovlydige. Det kan like gjerne skyldes et aktivt politi med god kontakt med ungdomsmiljøene.

	Ungdomsskole	Videregående skole
Lastet ned eller kopiert ulovlig filer fra nettet	29 %	47 %
Vært borte en hel natt uten at foreldrene dine visste hvor du var	5 %	18 %
Lurt deg fra å betale kino, idrettsstevner, buss, tog eller lignende	11 %	16 %
Vært i slåsskamp (uten våpen)	17 %	14 %
Vært i kontakt med politiet på grunn av noe galt du har gjort	5 %	8 %
Tatt med deg varer fra butikk uten å betale	7 %	6 %
Med vilje ødelagt eller knust vindusruter, busseater, postkasser eller liknende (gjort hæverk)	8 %	5 %
Stjålet penger eller ting fra en du kjenner	7 %	5 %
Sprayet eller tagget ulovlig på vegger, bygninger, tog, buss eller liknende	4 %	3 %
Vært i slåsskamp hvor du har brukt våpen	2 %	2 %
Truet til deg penger eller ting	2 %	2 %
Brutt deg inn for å stjele noe	1 %	1 %

Tabell 2.5. Hvor mange ganger har du vært med på eller gjort noe av dette det siste året? Andelen som svarer minst en gang

Figur 2.42. Andelen ungdomsskoleelever og elever på videregående skole bosatt i den aktuelle kommune som har vært i kontakt med politiet minst en gang i løpet av sist år på grunn av noe galt de har gjort

2.7 Helse og trivsel

Ungdomstiden kan være en vanskelig tid for mange. Det skjer store endringer, både i kroppen og i hodet, og mange kan ha det utfordrende fra tid til annen. I ungdataundersøkelsen har ungdommene i Telemark blitt spurt om hvor fornøyd de er med egen helse. Egenvurdert helse er et mye brukt mål i helseundersøkelser. Hvordan man vurderer egen helse kan blant annet si noe om framtidig bruk av helsetjenester, og framtidig sykdom og dødelighet⁷.

De aller fleste ungdommene i Telemark er fornøyd med helsa si. Totalt oppgir 69 prosent at de er litt fornøyd eller svært fornøyd med helsa si. 17 prosent oppgir at de er litt misfornøyd eller svært misfornøyd. Resten er verken fornøyd eller misfornøyd. De nasjonale ungdatatallene fra 2014 viser akkurat det samme.

Figur 2.43 viser at det er de yngste som er mest fornøyd med helsa si i Telemark. Mens 81 prosent av guttene og 74 prosent av jentene på 8. trinn er litt fornøyd eller svært fornøyd med helsa si, svarer 68 prosent av guttene og 59 prosent av jentene på videregående skole det samme. I hele ungdomstiden er gutter mer fornøyd med helsa si enn jenter.

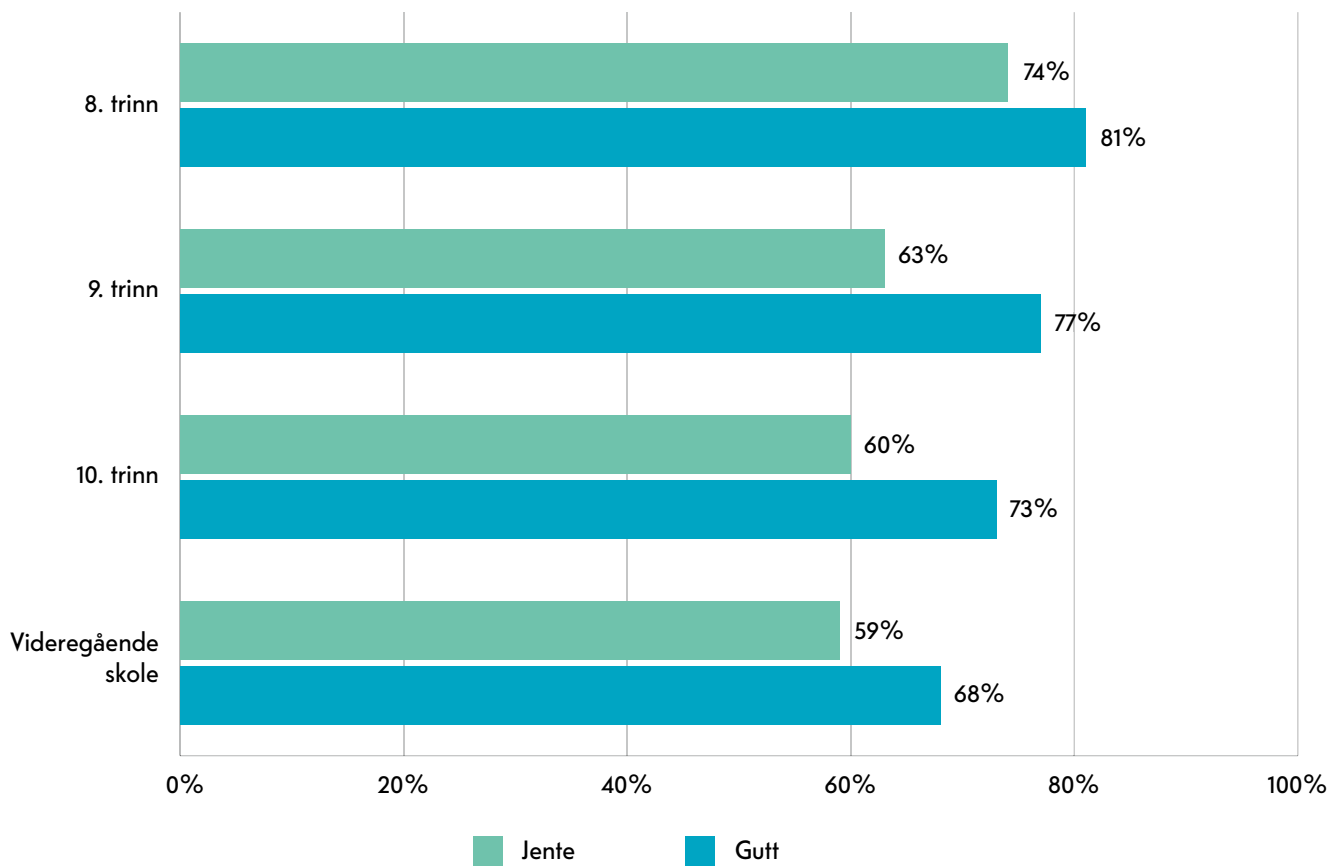
2.7.1 Selvbilde og kroppsbilde

Å være fornøyd med seg selv og måten man lever livet sitt på er en del av det å ha et godt liv. Ungdom er i en fase av livet der det for mange er viktig hvordan de framstår for andre og hva andre tenker om dem. Det kan gå utover selvbildet. Selv om dette er normalt i ungdomsårene, har tidligere forskning vist at dårlig selvbilde blant ungdom kan knyttes opp mot andre type problemer, slik som spiseproblemer (von Soest 2007).

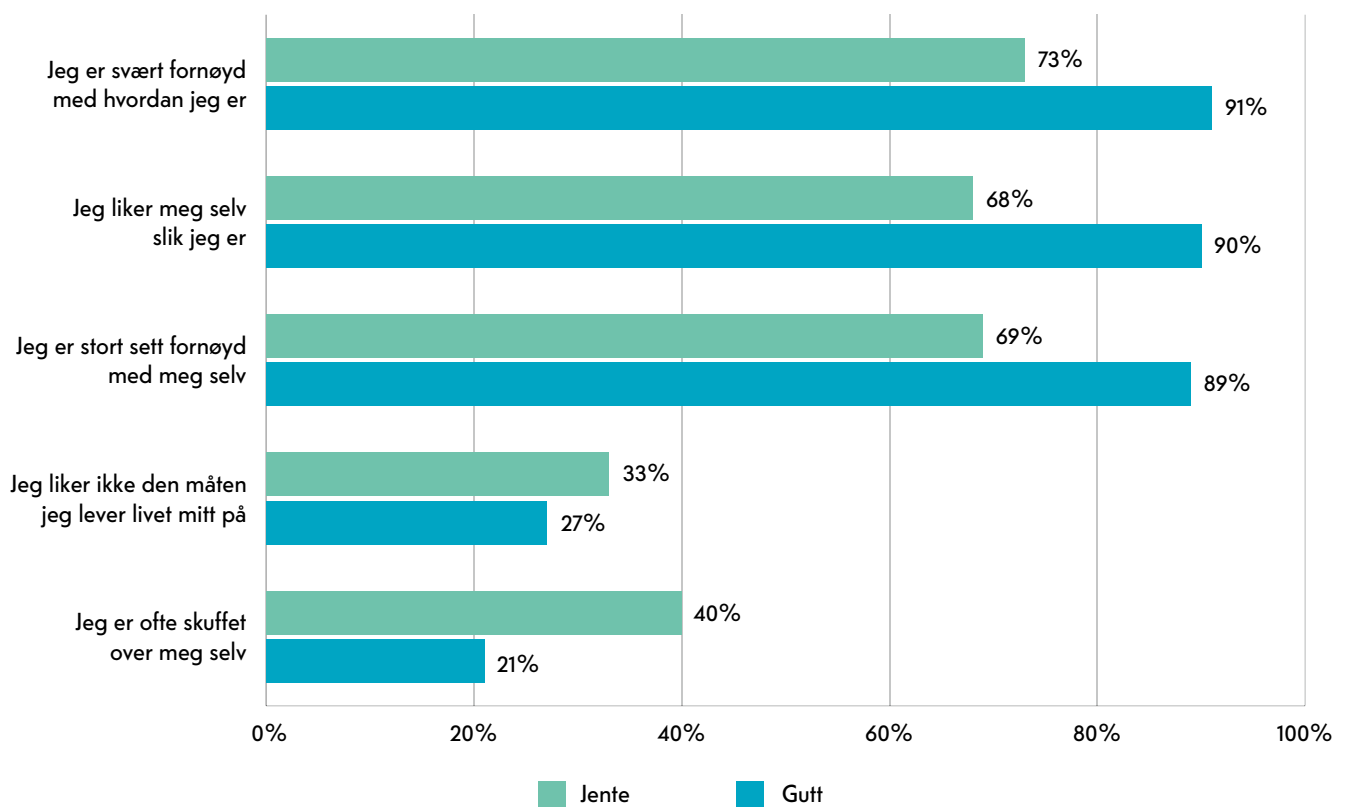
Ungdataundersøkelsen gir informasjon om selvbildet til ungdom i Telemark ved hjelp av fem påstander de har tatt stilling til. Figur 2.44 viser at de aller fleste har et godt selvbilde. Guttene er imidlertid mer fornøyd med seg selv og livet de lever enn det jentene er. Mens rundt 90 prosent av guttene oppgir at de er fornøyd med hvordan de er, at de liker seg selv og stort sett er fornøyd med seg selv, oppgir bare rundt 70 prosent av jentene det samme.

En av tre jenter svarer at de ikke liker måten de lever livet sitt på. Blant gutter er andelen 27 prosent. Mange jenter oppgir også at de ofte er skuffet over seg selv. Mens 4 av 10 jenter ofte er skuffet over seg selv, sier bare 2 av 10 gutter det samme. Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at selvbildet blir

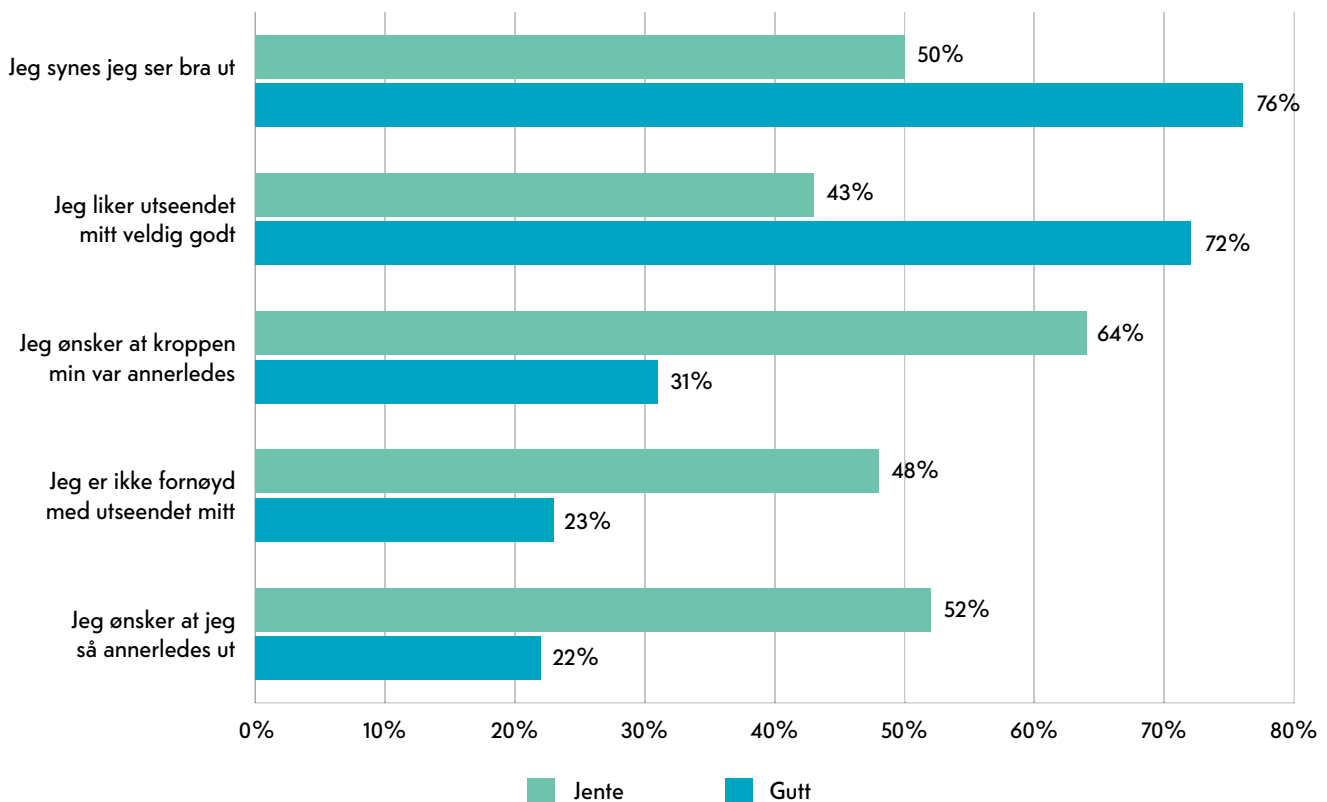
⁷ Folkehelseinstituttet, <http://www.fhi.no/artikler/?id=70815>

Figur 2.43. Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med helsa si

Figur 2.44. Andelen som svarer at ulike påstander om selvbildet stemmer ganske godt eller stemmer svært godt

Figur 2.45. Andelen som svarer at ulike påstander om kropp og utseende passer svært godt eller passer nokså godt

noe dårligere i løpet av ungdomstiden. De nasjonale ungdomstallene er svært like tallene fra Telemark.

Ungdommene har også blitt bedt om å ta stilling til fem påstander om kropp og utseende. Figur 2.45 viser at det er store kjønnsforskjeller i synet på egen kropp og utseende. Mens tre av fire gutter synes de ser bra ut, svarer bare halvparten av jentene det samme. 72 prosent av guttene liker utseendet sitt veldig godt, i motsetning til 43 prosent av jentene. Nesten to av tre jenter oppgir at de ønsker at kroppen deres var annerledes. Bare en av tre gutter sier det samme. Mens nesten halvparten av jentene oppgir at de ikke er fornøyd med utseende sitt og at de ønsker at de så annerledes ut, oppgir bare en av fire gutter det samme. Nærmere undersøkelser av datamaterialet viser at kroppsbildet blir dårligere i løpet av ungdomsskolen. I løpet av videregående skole bedrer det seg noe igjen. Dette gjelder særlig for jenter.

2.7.2 Psykisk helse

Psykiske plager som angst, depresjon og atferdsproblemer er relativt vanlig blant barn og unge. Psykiske plager og vansker kan være belastende, men bare de mest alvorlige tilfellene kvalifiserer til å få en diagnose – en psykiske lidelse. I følge Folkehelse rapporten 2014

har 15–20 prosent av barn og unge i Norge mellom 3 og 18 år nedsatt funksjonsevne på grunn av psykiske plager (Folkehelseinstituttet 2014). For 8 prosent av disse er plagene så alvorlige at de kvalifiserer til å være en psykisk lidelse. For de aller fleste er plagene forbigående. Personer som har opplevd psykiske plager i ungdomsårene har imidlertid større risiko for psykiske plager og lidelser senere i livet, i tillegg til at de har større risiko for frafall i videregående skole, rusproblemer og dårlig fysisk helse (Folkehelseinstituttet 2014). Evne til å mestre hverdagslivets krav og utfordringer er viktig for den psykiske helsen. Sosial støtte og sosiale nettverk er viktig for de som sliter med psykiske plager og lidelser.

2.7.2.1 Depressivt stemningsleie

I ungdomsundersøkelsen har ungdom i Telemark fått en rekke spørsmål for å kartlegge ungdommenes psykiske helse. En del av spørsmålene skal måle hvorvidt ungdommene har et depressivt stemningsleie – altså i hvilken grad de føler seg nedstemte og deprimerede. Spørsmålene brukes blant annet av psykologer for å fange opp depressive symptomer, og de er også brukt i mange ungdomsundersøkelser tidligere (se Frøyland og Sletten 2011:95).

I ungdomsundersøkelsen har ungdommene blitt bedt

om å oppgi hvor mange ganger i løpet av den siste uken de har vært plaget av følgende; følt at alt er et slit, hatt søvnproblemer, følt seg ulykkelig, trist eller deprimert, følt håpløshet med tanke på framtida, følt seg stiv eller anspent og bekymret seg for mye om ting. Disse symptomene brukes for å måle om ungdommene har symptomer på et depressivt stemningsleie.

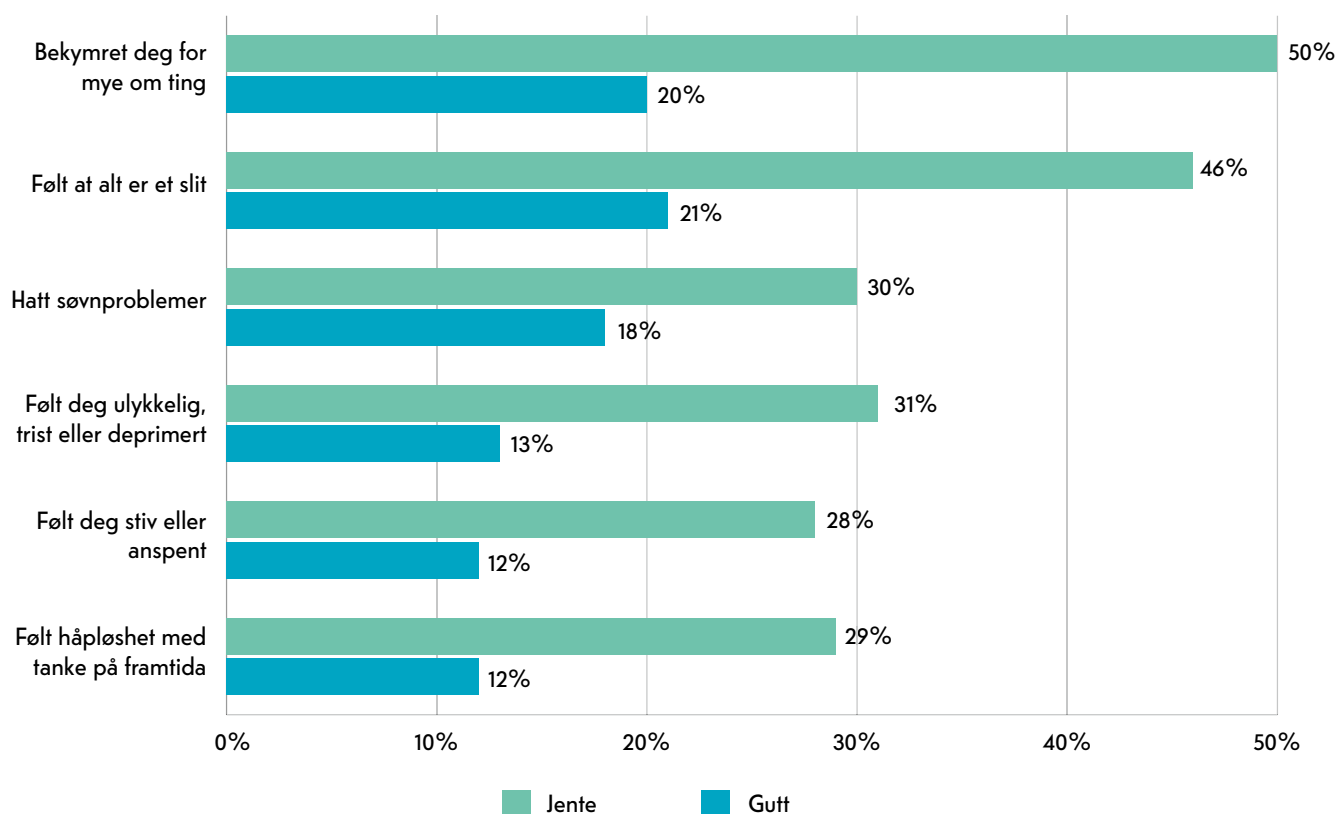
Figur 2.46 viser at det å bekymre seg for mye om ting og det å føle at alt er et slit er mest utbredt. Omtrent halvparten av jentene oppgir at de har vært ganske mye plaget eller veldig mye plaget av dette i løpet av den siste uken. Bare en av fem gutter oppgir det samme. Omtrent 30 prosent av jentene oppgir videre at de har følt seg ulykkelige, triste eller deprimerte, hatt søvnproblemer, følt håpløshet med tanke på framtida eller følt seg stive eller ansente i løpet av uken før undersøkelsen ble gjennomført. Langt færre gutter rapporterer det samme. De nasjonale ungdata-tallene er svært like tallene fra Telemark.

Figur 2.47 viser at alle symptomene på et depressivt stemningsleie øker med alder. Det er en særlig stor økning i løpet av ungdomsskolen. Noen av symptomene går imidlertid tilbake på videregående

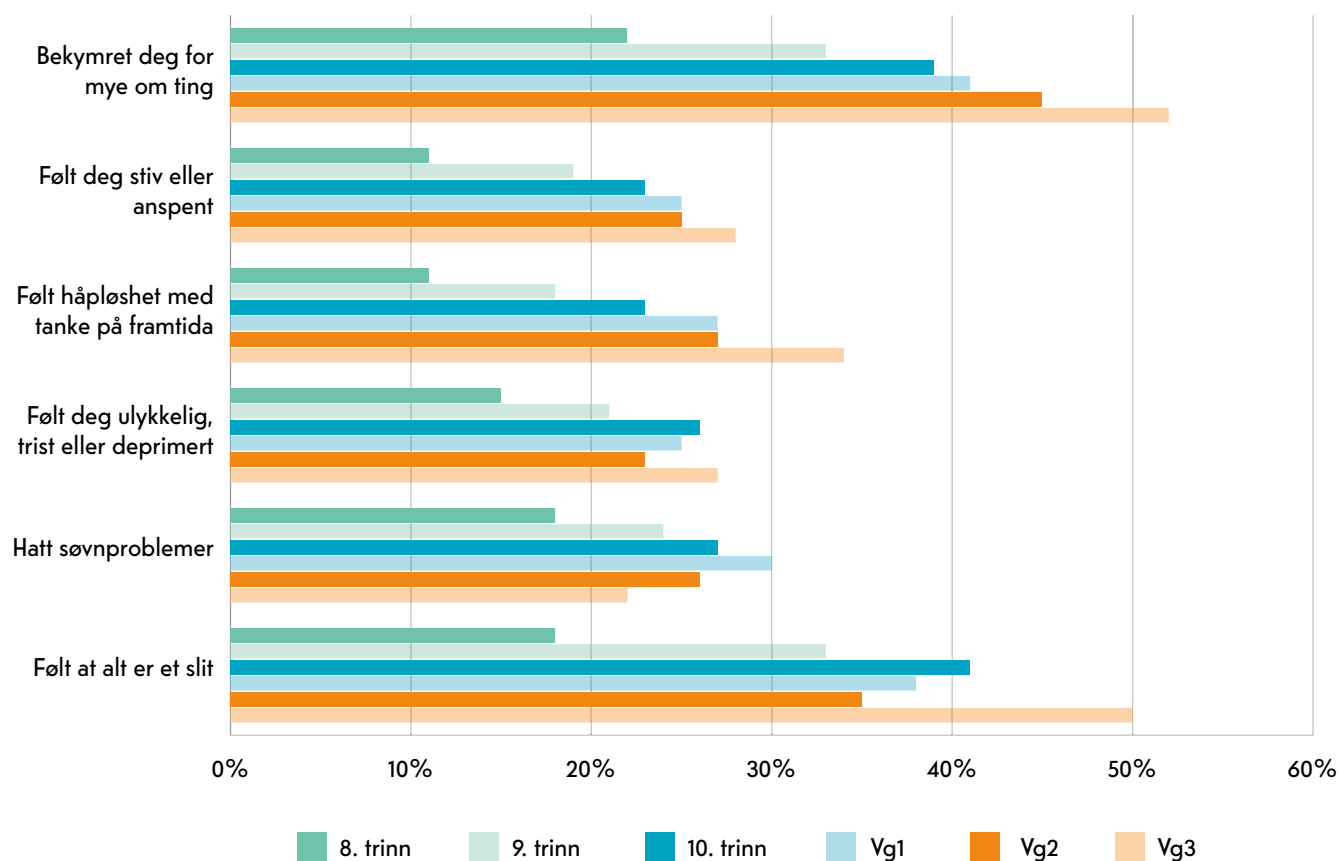
skole. For eksempel er det å føle seg ulykkelig, trist eller deprimert stadig vanligere i løpet av ungdomsskolen, før det går litt tilbake på Vg1 og Vg2. På Vg3 er det imidlertid mange som oppgir at de er ulykkelige og deprimerte. Akkurat det samme aldersmønsteret finner vi når det gjelder å føle at alt er et slit. At det er flest elever som er plaget av dette på 10. trinn, og på Vg3, kan henge sammen med at dette er avgangsklasser, og at arbeidspresstet på skolen kan føles større på disse klassetrinnene.

Det å ha søvnproblemer øker i løpet av ungdomsskolen og fram til Vg1, før de blir mindre uttalte blant elever på Vg2 og Vg3. For de andre plagene ser vi at omfanget øker betraktelig jo eldre ungdommene blir.

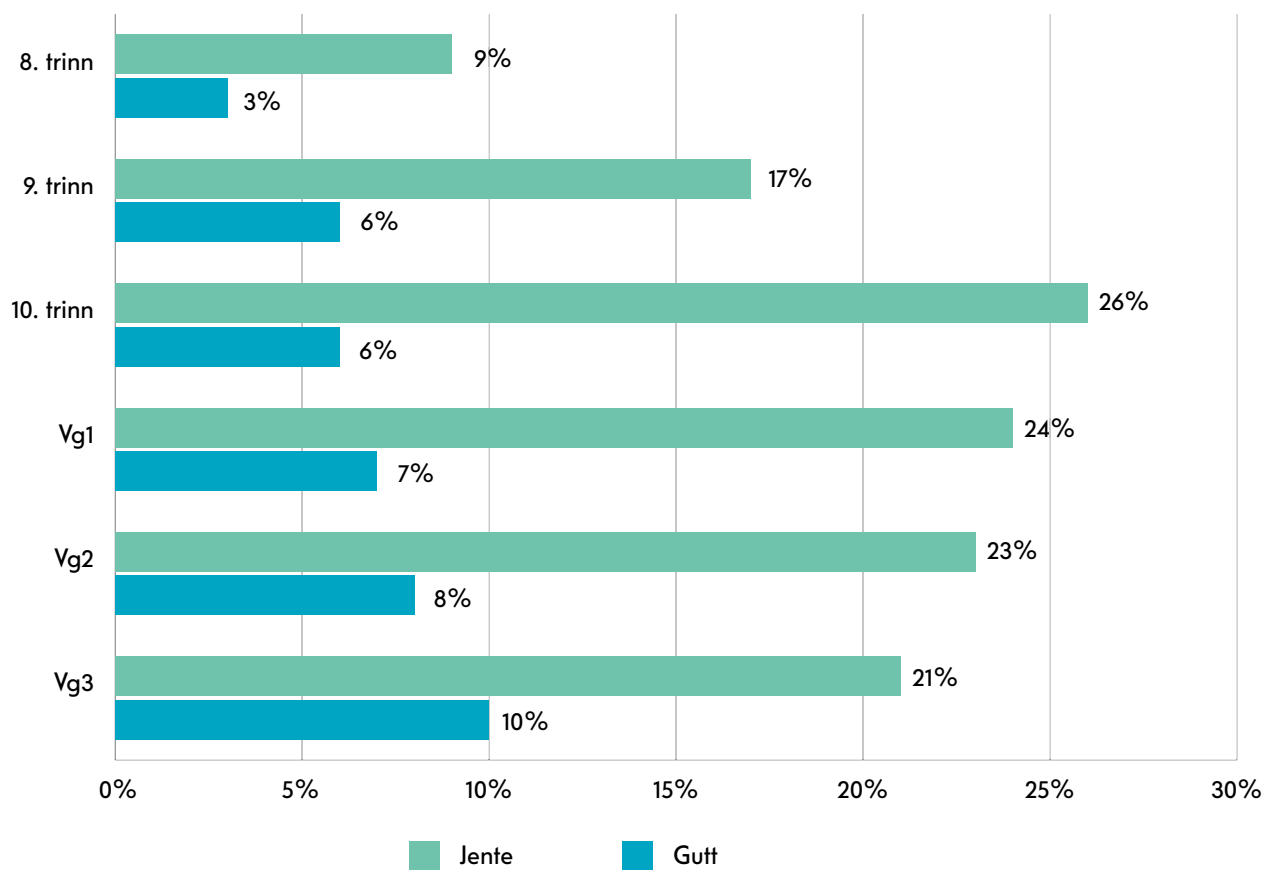
For å kartlegge gruppen som er mye plaget av depressive symptomer har vi laget et samlemål for depressivt stemningsleie. Vi identifiserer de som i gjennomsnitt oppgir at de er ganske mye plaget eller veldig mye plaget av samtlige av de seks symptomene presentert tidligere: følt at alt er et slit, hatt søvnproblemer, følt seg ulykkelig, trist eller deprimert, følt seg stiv eller anspent og bekymret seg for mye om ting.

Figur 2.46. Andelen som har vært ganske mye plaget eller veldig mye plaget av ulike depressive symptomer i løpet av den siste uka

Figur 2.47. Andelen som har vært ganske mye plaget eller veldig mye plaget av ulike depressive symptomer i løpet av den siste uka

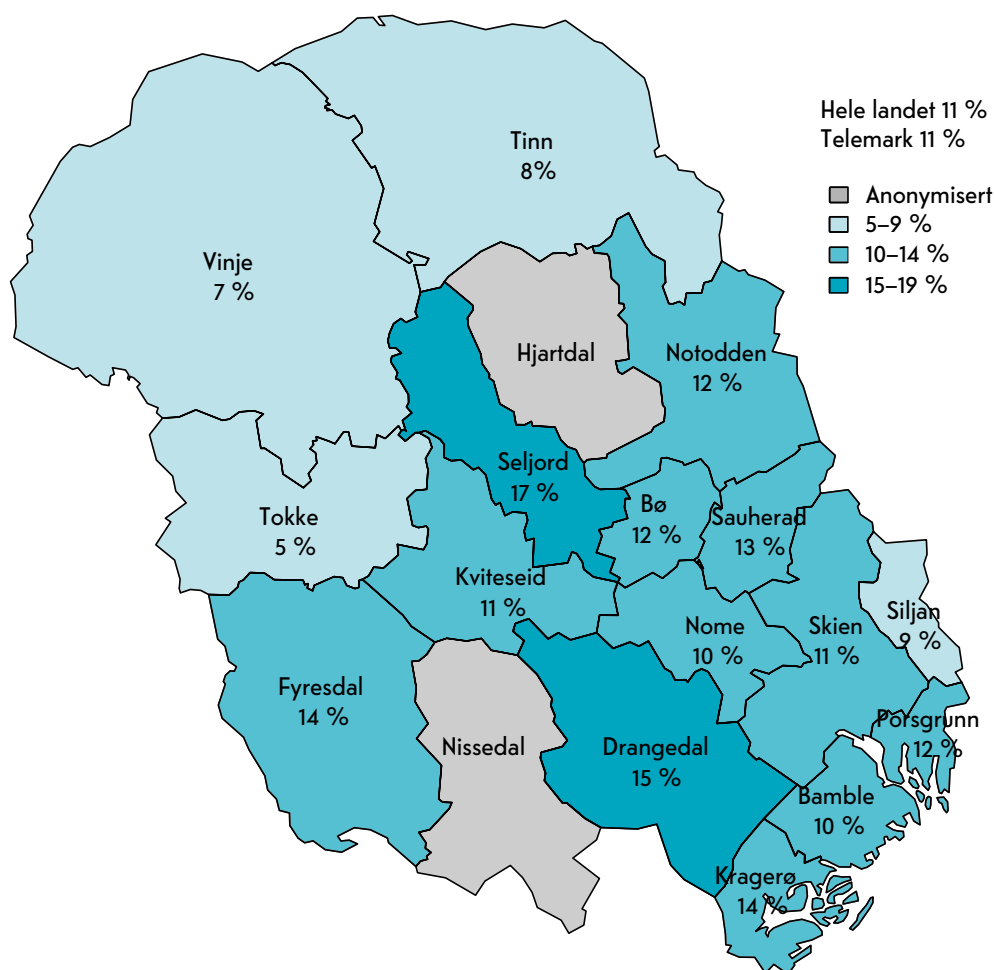
Figur 2.48. Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie

Til sammen er 13 prosent av de spurte ungdommene i Telemark plaget av symptomer på et depressivt stemningsleie. På nasjonalt nivå er også andelen 13 prosent. Figur 2.48 viser at omtrent tre ganger flere jenter enn gutter har symptomer på et depressivt stemningsleie. Dette øker mye for jentene i løpet av ungdomsskolen. Mens 9 prosent av 8. klassingene er mye plaget av symptomer på et depressivt stemningsleie, er andelen 26 prosent blant 10. klassingene. Deretter reduseres omfanget til 21 prosent blant elever på Vg3. Blant gutter øker omfanget jevnt over alder, fra 3 prosent av guttene på 8. trinn til 10 prosent av guttene på Vg3.

Figur 2.49 viser at det å ha symptomer på et depressivt stemningsleie er særlig utbredt blant ungdomsskoleelever i Seljord og Drangedal. I disse kommunene har henholdsvis 17 og 15 prosent av ungdomsskoleelevene slike symptomer. Det er også her flest jenter er mye plaget – henholdsvis 29 prosent i Seljord og 24 prosent i Drangedal. Også i Fyresdal (14 prosent), Kragerø (14 prosent), Sauherad (13 prosent), Notodden (12 prosent), Bø (12 prosent) og

Porsgrunn (12 prosent) har en høyere andel ungdomsskoleelever symptomer på et depressivt stemningsleie enn i andre deler av landet, der andelen er 11 prosent. I den andre enden av skalaen finner vi Tokke (5 prosent). I tillegg er tallene fra Hjartdal og Nissedal svært lave og anonymisert ettersom de er basert på svarene fra tre elever eller færre.

Andelen elever på videregående skole med symptomer på depressivt stemningsleie varierer også mye mellom skolene (figur 2.50). Vi har bare tatt med elever på Vg1 ettersom det kun er på dette klassetrinnet alle skolene har gjennomført undersøkelsen. Omfanget av depressive symptomer er størst på Bø videregående skule og Notodden videregående skule. På disse to skolene har henholdsvis 22 prosent og 21 prosent av elevene på Vg1 symptomer på et depressivt stemningsleie. Bø og Notodden skiller seg ut ved at det både er mange jenter (henholdsvis 26 og 29 prosent) og mange gutter (henholdsvis 15 og 14 prosent) som er mye plaget av depressive symptomer. På alle de andre skolene har under 8 prosent av guttene symptomer på depressivt stemningsleie.

Figur 2.49. Andel ungdomsskoleelever med en høy grad av depressivt stemningsleie

Selv om mange har symptomer på et depressivt stemningsleie, er det viktig å huske på at det å være bekymret eller føle seg trist er normalt i ungdomstiden. Depressivt stemningsleie er ikke et mål på depresjon i klinisk forstand, og for de fleste er de psykiske plagene forbigående.

2.7.2.2 Ensomhet

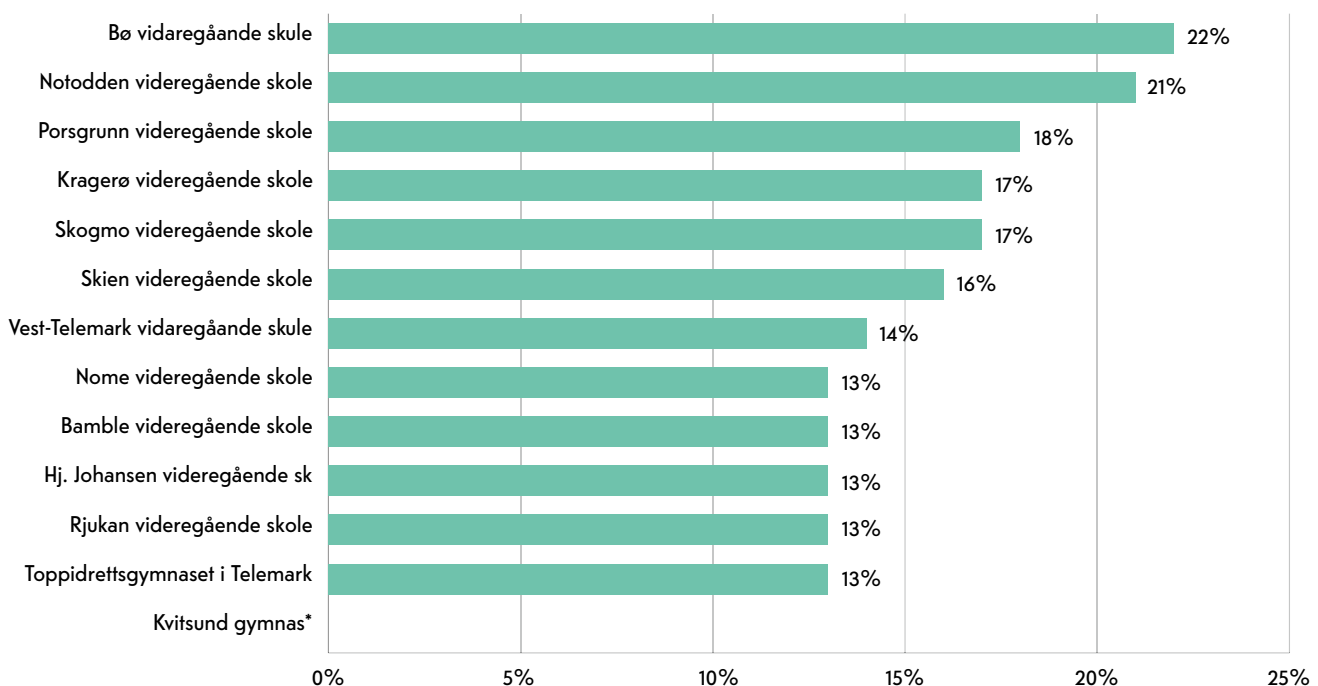
Mange unge sliter med ensomhet. I ungdataundersøkelsen har ungdommene blitt spurt om de har vært plaget av ensomhet i løpet av den siste uken. Til sammen oppgir 19 prosent at de har vært ganske mye plaget eller veldig mye plaget den siste uken. Dette er noe lavere enn de nasjonale ungdatatallene fra 2014 som er 20 prosent.

Figur 2.51 viser at det er langt flere jenter enn gutter som føler seg ensomme. For jenter øker omfanget av ensomhet i løpet av ungdomsskolen. Mens 19 prosent av jentene på 8. trinn oppgir at de ofte er plaget av ensomhet, svarer 31 prosent av jentene på 10. trinn og Vg1 det samme. I løpet av videregående skole går denne andelen noe ned. Blant gutter er det også stadig flere som føler seg ensomme i løpet av ungdomsskolen og fram til Vg1. 6 prosent av guttene på 8. trinn svarer at de er ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet mot 15 prosent av guttene på Vg1. Andelen holder seg deretter stabil resten av videregående skole.

2.7.3 Fysisk helse

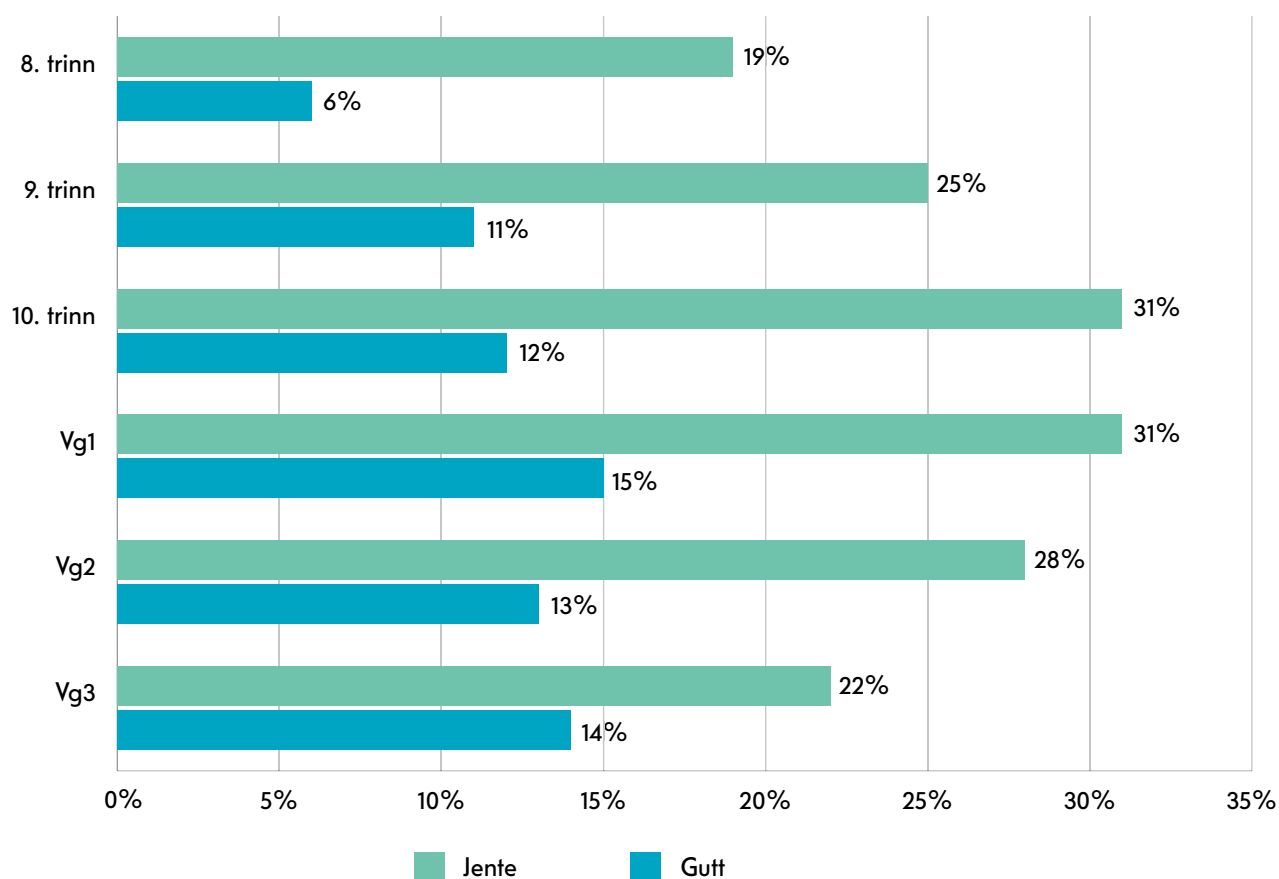
I ungdataundersøkelsen har ungdommene i Telemark blitt spurt om hvor ofte de har hatt ulike fysiske helseplager i løpet av den siste måneden. Figur 2.52 viser at hodepine og nakke- og skuldersmerter er det vanligste. 34 prosent av jentene og 17 prosent av guttene oppgir at de har hatt hodepine mange ganger eller daglig i løpet av den siste måneden. De tilsvarende tallene for nakke- og skuldersmerter er 26 prosent for jenter og 14 prosent for gutter. Mange – særlig jentene – oppgir også at de ofte har hatt magesmerter. En av fire jenter sier de mange ganger eller daglig har hatt vondt i magen i løpet av den siste måneden. Ledd- og muskelsmerter, kvalme og hjertebank er mindre vanlig.

Som et samlemaal på fysiske helseplager har vi regnet ut hvor mange som har hatt en eller flere av de seks plagene daglig den siste måneden. Figur 2.53 viser at omtrent dobbelt så mange jenter som gutter på ungdomsskolen har hatt en eller flere fysiske helseplager daglig. På videregående skole er kjønnsforskjellene enda større. Andelen som daglig har en eller flere fysiske helseplager øker også i løpet av ungdomstiden. Mens 7 prosent av guttene og 14 prosent av jentene på 8. trinn oppgir at de daglig har hatt en eller flere fysiske plager, er andelen på videregående skole henholdsvis 8 prosent og 21 prosent.

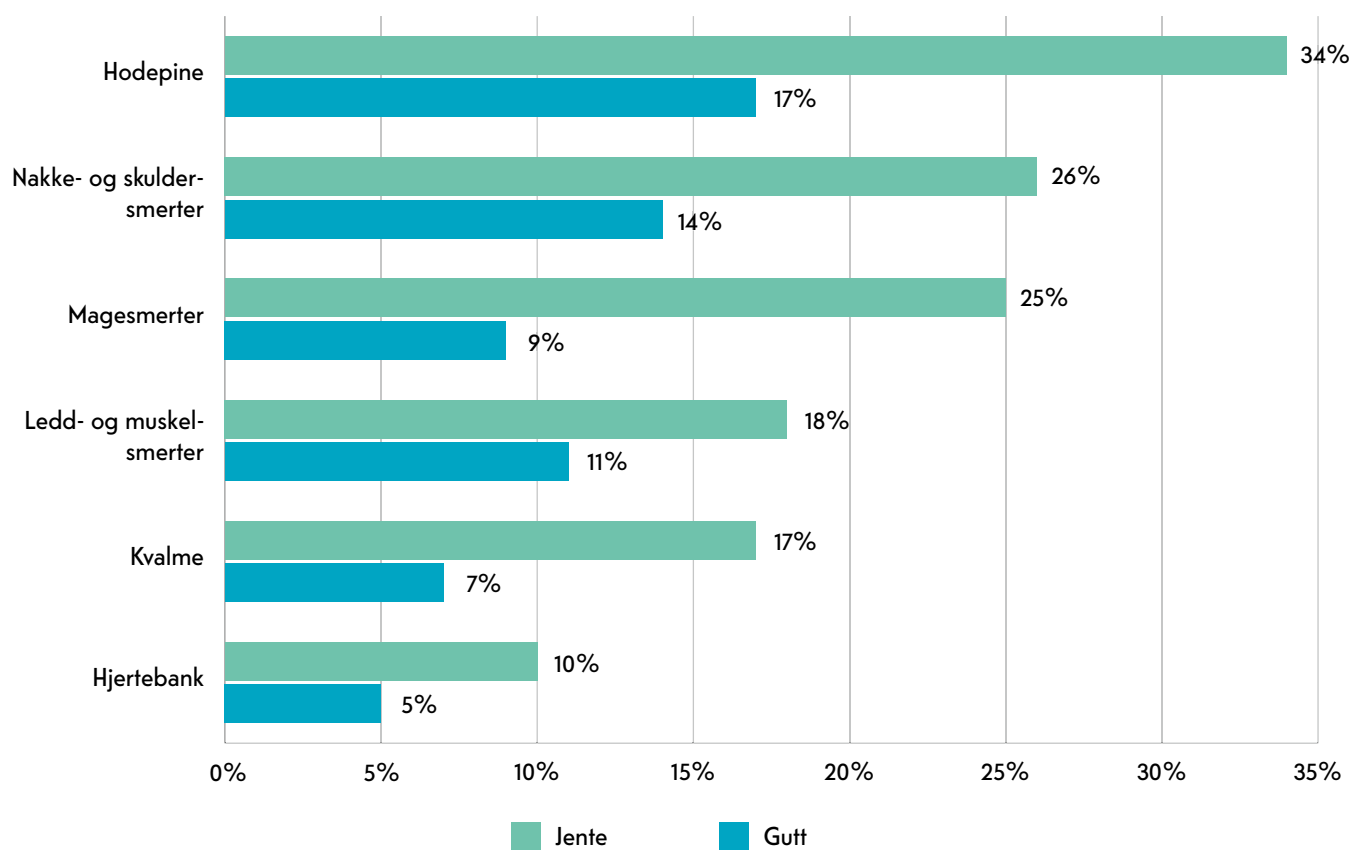

Figur 2.50. Andel elever på Vg1 med symptomer på et depressivt stemningsleie

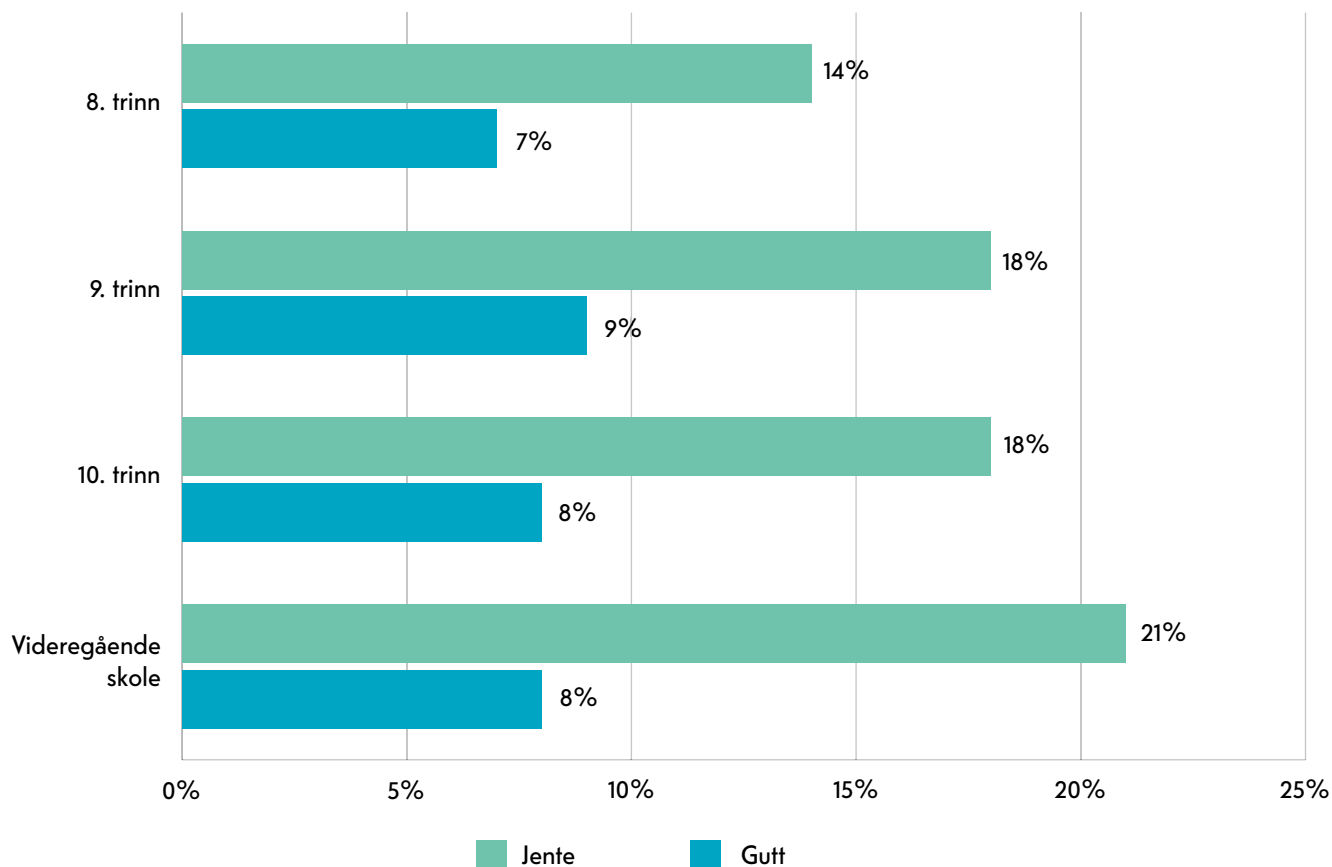
*Tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

Figur 2.51. Andel som har vært ganske mye plaget eller veldig mye plaget av ensomhet i løpet av den siste uken

Figur 2.52. Andelen som har hatt ulike plager mange ganger eller daglig i løpet av siste måned

Figur 2.53. Andelen som daglig har en eller flere fysiske helseplager

I ungdataundersøkelsen i Vestfold i 2013 ble det påvist stor samvariasjon mellom fysiske og psykiske helseplager (Vardheim 2013). Det ble foreslått at de fysiske helseplagene ungdommene har blitt spurt om kanskje vel så mye er symptomer på psykisk uhelse. Også i ungdataundersøkelsen for Telemark ser vi

stor samvariasjon mellom fysiske og psykiske helseplager. Blant de som har symptomer på et depressivt stemningsleie svarer 40 prosent at de har en eller flere fysiske helseplager daglig. Blant de som ikke har symptomer på et depressivt stemningsleie svarer bare 9 prosent at de daglig har fysiske helseplager.

Foto: Trippel UB

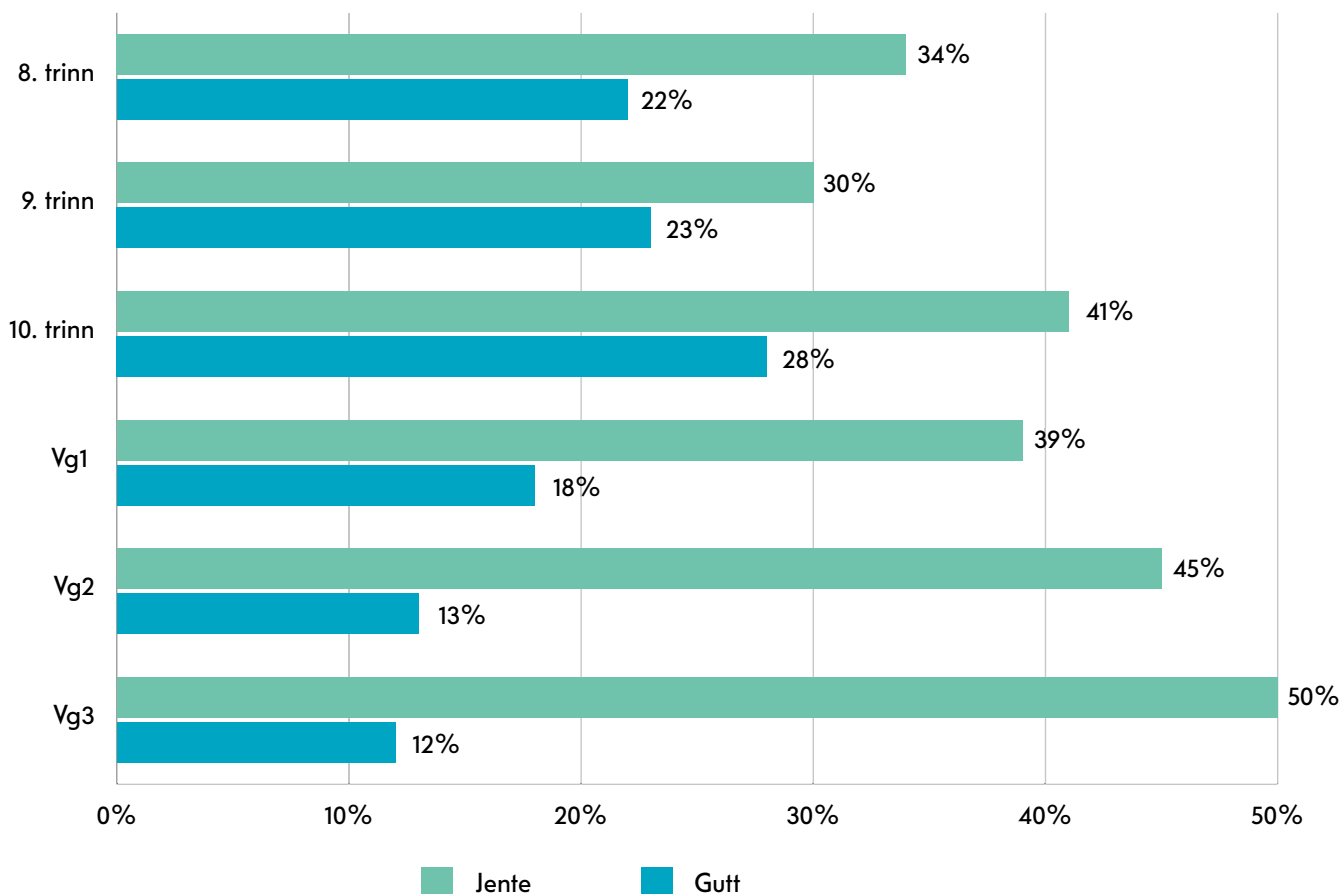

2.8 Tjenestetilbudet

2.8.1 Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjenesten er en helsefremmende og forebyggende tjeneste, som skal være lett tilgjengelig for alle. Skolehelsetjenesten er gratis, og er et lovpålagt tilbud i alle kommuner. I ungdomsundersøkelsen har ungdommer i Telemark blitt spurt om de har brukt skolehelsetjenesten, og i såfall hvorfor. Totalt oppgir 29 prosent at de har brukt skolehelsetjenesten minst en gang i løpet av det siste året. Dette er noe lavere enn de nasjonale ungdomstatistikkene fra 2014 der 32 prosent oppgir det samme.

Figur 2.54 viser at det er langt flere jenter enn gutter som oppsøker skolehelsetjenesten. Andelen gutter som har brukt skolehelsetjenesten øker fra 22 prosent på 8. trinn til 28 prosent på 10. trinn. I løpet av videregående skole går det deretter ned til 12 prosent av guttene på Vg3. For jenter er mønsteret mindre klart, men bruken øker gjennom ungdomstiden. Mens 34 prosent av jentene på 8. trinn hadde brukt skolehelsetjenesten minst en gang i løpet av det siste året, hadde halvparten av jentene på Vg3 gjort det samme.

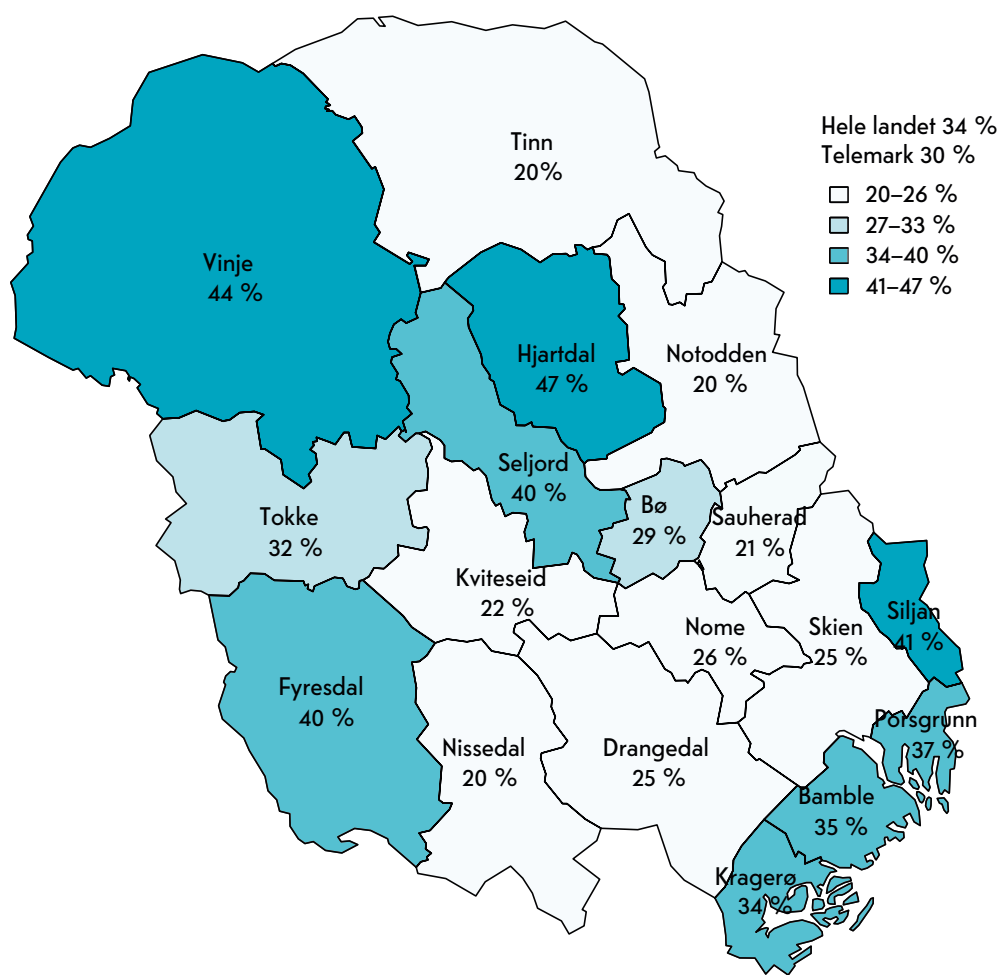

Figur 2.54. Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang i løpet av det siste året

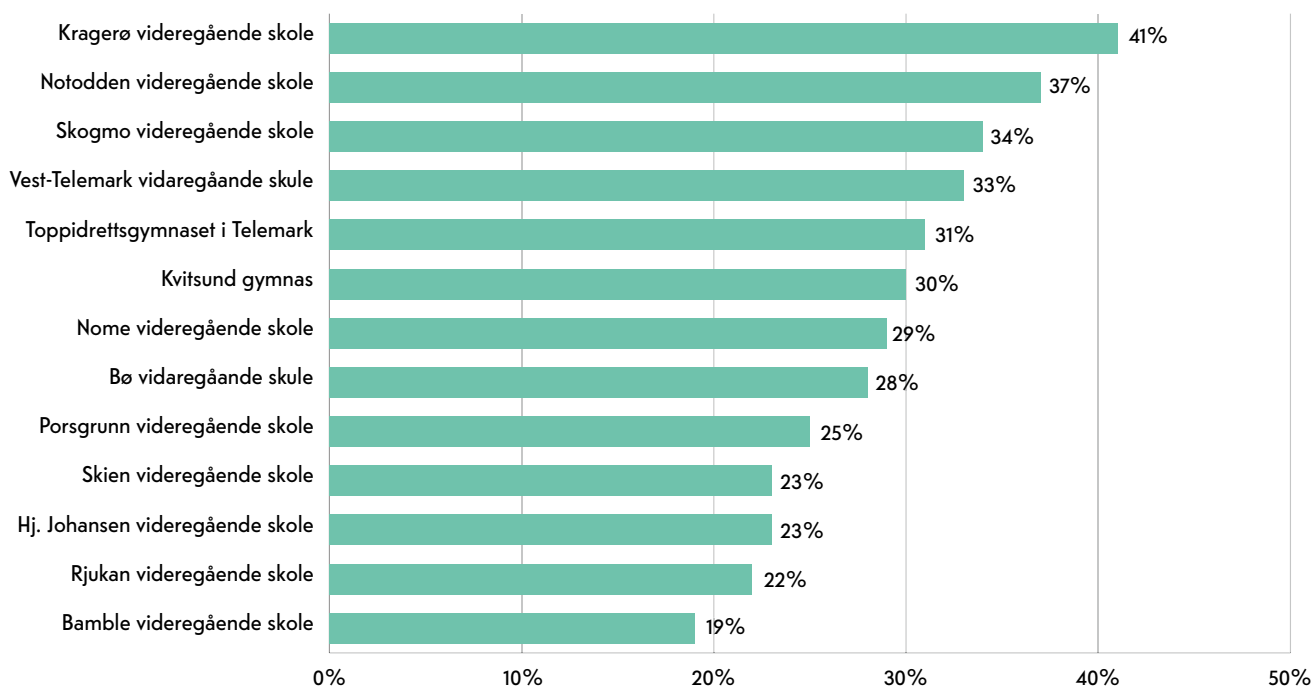
Figur 2.55 viser at bruken av skolehelsetjenesten varierer en del mellom kommunene. I Tinn, Nissedal og Notodden oppgir 20 prosent av ungdomsskolelevne at de har brukt skolehelsetjenesten minst en gang i løpet av det siste året. I den andre enden av skalaen finner vi Vinje og Hjartdal der henholdsvis 44 prosent og 47 prosent har svart det samme.

Også på de videregående skolene varierer bruken. Siden det bare er på Vg1 alle skolene har gjennomført ungdomsundersøkelsen, velger vi bare elever på dette klassetrinnet. Figur 2.56 viser at mens 41 prosent av Vg1-elevne på Kragerø videregående skole har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året, er andelen 19 prosent på Bamble videregående skole.

Elevene har også blitt spurt om hva som er grunnen til at de har oppsøkt skolehelsetjenesten (tabell 2.6). De kunne her krysse av på så mange årsaker de selv ønsket. Den vanligste grunnen til å bruke skolehelsetjenesten er fysisk helse som vekt, søvn, skader og ulykker, hodepine og menstruasjonssmerter. 67 prosent av guttene og 56 prosent av jentene på ungdomsskolen, og 48 prosent av guttene og 40 prosent av jentene på videregående skole har oppgitt dette som årsaken til at de brukte skolehelsetjenesten.

Figur 2.55. Andelen ungdomsskoleelever som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang i løpet av det siste året

Figur 2.56. Andelen elever på Vg1 som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang i løpet av det siste året

	Ungdomsskole		Videregående skole	
	Gutt	Jente	Gutt	Jente
Fysisk helse	67 %	56 %	48 %	40 %
Seksuell helse	18 %	15 %	25 %	57 %
Familiesituasjon	13 %	25 %	11 %	14 %
Trivsel og vennskap	12 %	27 %	15 %	15 %
Psykisk helse	9 %	29 %	23 %	28 %
Rus	2 %	2 %	14 %	2 %

Tabell 2.6. Hva er grunnen til at du har besøkt helsetjenesten?

Den nest viktigste årsaken er seksuell helse. Dette er vanligst blant elever på videregående skole, og særlig blant jenter. På videregående skole oppgir hele 57 prosent av jentene at de har brukt skolehelsetjenesten på grunn av dette.

En del har også oppgitt at de brukte skolehelsetjenesten på grunn av familiesituasjonen og på grunn av trivsel og vennskap. Dette er vanligere på ungdomsskolen enn på videregående skole, og det er flere jenter enn gutter som oppgir dette som årsak.

Det er langt flere jenter enn gutter som bruker skolehelsetjenesten på grunn av psykisk helse. Mens 29 prosent av jentene på ungdomsskolen og 9 prosent av guttene på ungdomsskolen oppga dette som grunn til å bruke skolehelsetjenesten, var de tilsvarende tallene

på videregående skole 28 prosent blant jentene og 23 prosent blant guttene.

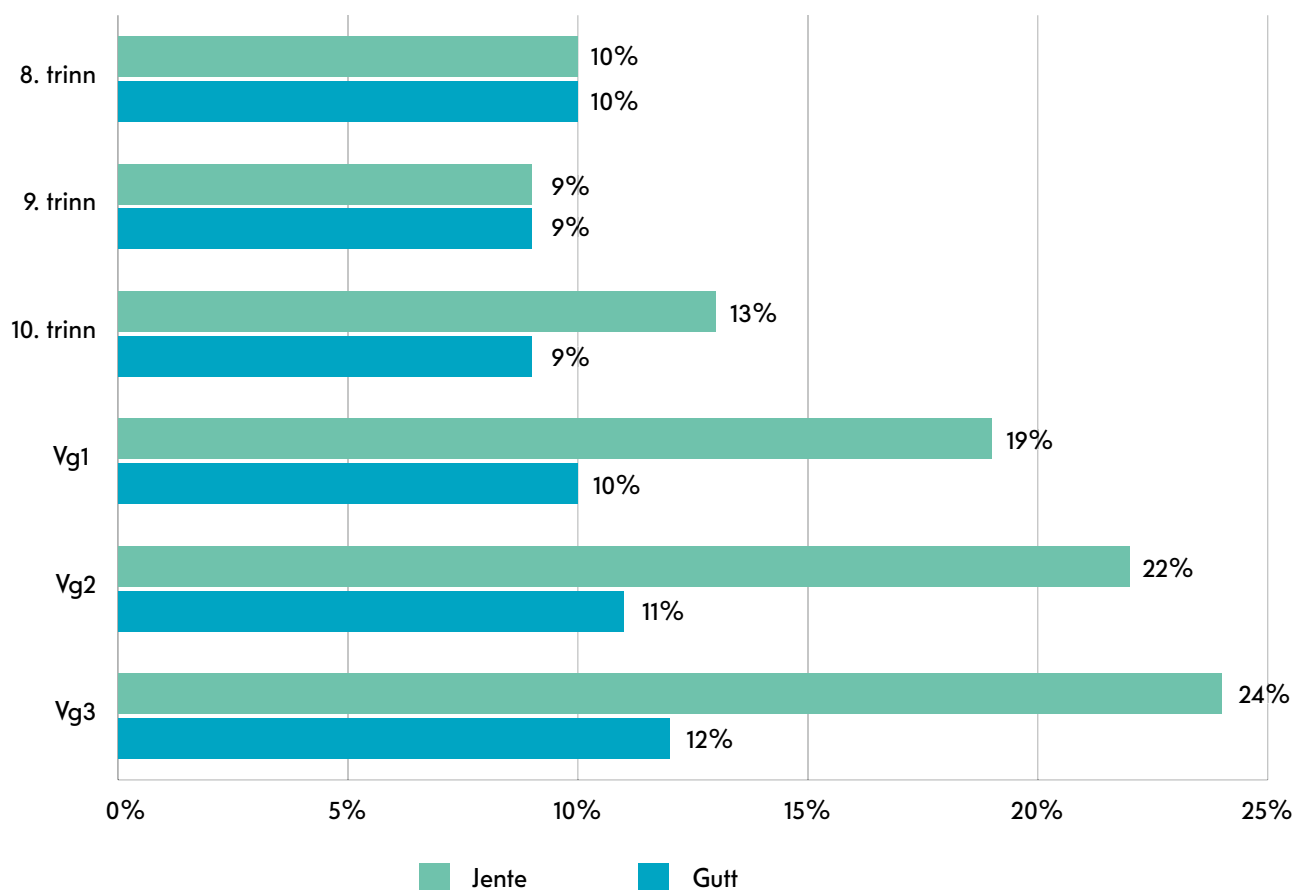
Det er svært få – 2 prosent – som oppsøker skolehelsetjenesten på grunn av rus. Unntaket er gutter på videregående skole. 14 prosent av disse svarer at de har brukt skolehelsetjenesten på grunn av rus.

2.8.2 Helsestasjon for ungdom

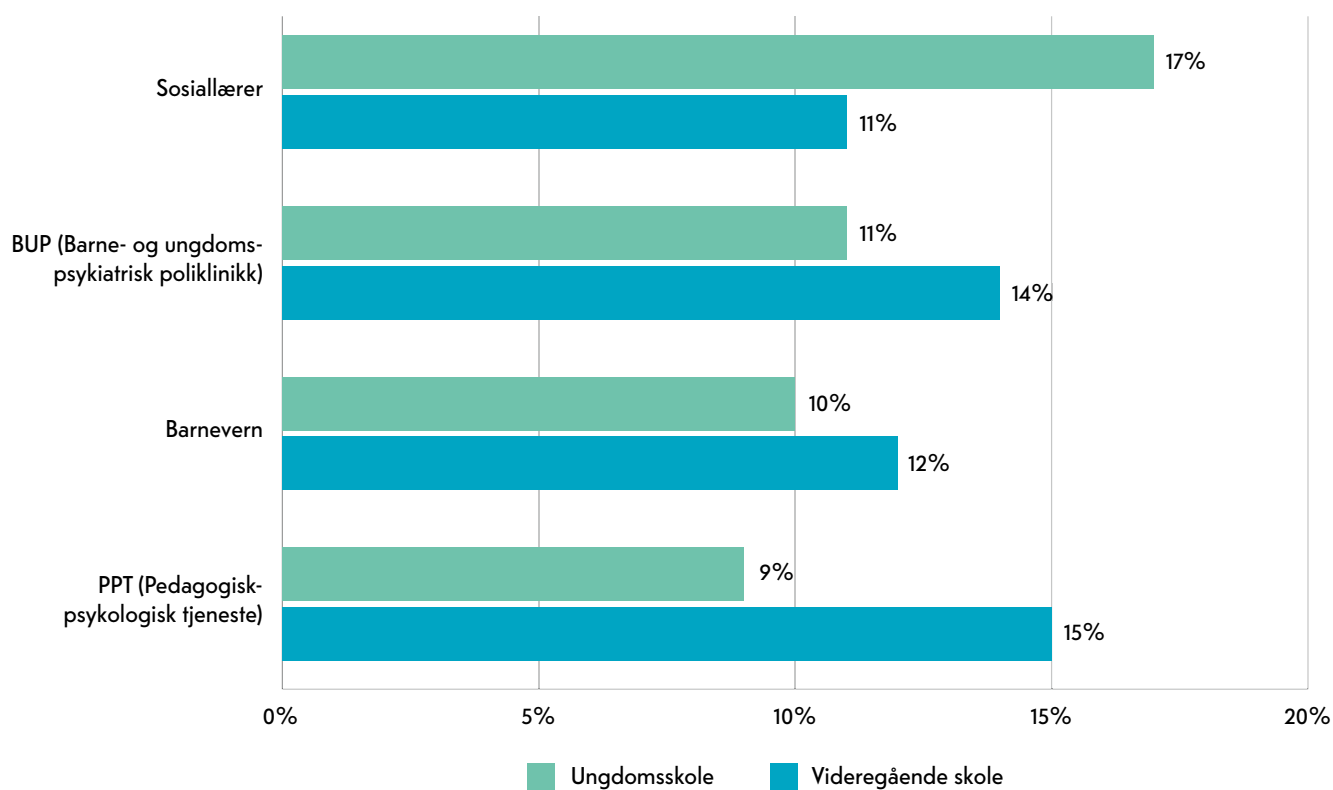
Helsestasjon for ungdom er et gratis tilbud for ungdom mellom 13 og 20 år som finnes i de fleste kommuner. Hvor ofte og hvor lenge helsestasjon er åpen varierer mye mellom kommunene, og noen kommuner samarbeider også med andre kommuner om tilbudet.

Foto: Trippel UB

Figur 2.57. Andelen som har brukt helsestasjon for ungdom minst en gang det siste året

Figur 2.58. Andelen som noen gang har vært i kontakt med ulike hjelpetjenester

I ungdataundersøkelsen har ungdommene i Telemark blitt spurt om det er helsestasjon for ungdom i kommunen deres, og om de har brukt denne. To av tre svarer at det er helsestasjon for ungdom i kommunen deres. En av tre svarer at de ikke vet. Bare to prosent svarer nei.

Figur 2.57 viser at det er langt flere jenter enn gutter som bruker helsestasjon for ungdom. Bruken øker jo eldre ungdommene blir. Mens 10 prosent av jenter og gutter på 8. trinn har brukt helsestasjon for ungdom minst en gang det siste året, har 12 prosent av guttene og 24 prosent av jentene på Vg3 gjort det samme.

2.8.3 Andre hjelpetjenester

Ungdommene har også blitt spurt om de noen gang har vært i kontakt med andre type hjelpetjenester. Figur 2.58 viser at den vanligste hjelpetjenesten er å ha kontakt med en sosiallærer. 17 prosent av ungdoms-

skoleelevene og 11 prosent av elevene på videregående skole svarer at de noen gang har vært i kontakt med sosiallærer. Mange har også vært i kontakt med barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP). 11 prosent av ungdomsskoleelevene og 14 prosent av elevene på videregående skole oppgir dette.

Henholdsvis 10 prosent av ungdomsskoleelevene og 12 prosent av elevene på videregående skole har vært i kontakt med barnevernet. Andelen som har vært i kontakt med pedagogisk-psykologisk tjeneste er langt høyere på videregående skole enn ungdomsskolen. Mens 9 prosent av ungdomsskoleelevene hadde vært i kontakt med denne tjenesten, var tallet 15 prosent blant elever på videregående skole.

Foto: Trippel UB

3. Dypdykk

Foto: Trippel UB

3.1 Hva kan forklare risikoen for frafall fra videregående skole?

Tekst: Asle Bentsen

3.1.1 Bakgrunn

Frafall fra videregående skole er blant gjengangerne i politiske debatter om skolen. Store ressurser til tiltak mot frafall er satt av fra flere ulike regjeringer, men resultatene har variert. Samtidig har utdanning blitt ansett som et svært viktig tiltak som et ledd i kampen for sosial utjevning:

«For å møte både samfunnets og den enkeltes kompetansebehov må ferdighets- og utdanningsnivået i befolkningen styrkes, og vi må videreutvikle et fleksibelt utdanningssystem som kan tilpasse seg en omskiftelig verden. Utdanningssystemet må lykkes bedre enn i dag med å jevne ut sosial ulikhet, slik at

alle gis like muligheter og befolkningens samlede talent blir tatt vare på.» (St. meld. nr. 44 (2008-2009) «Utdanningslinja» s. 6).

Utdanningen skal med andre ord både sette eleven i stand til å møte samfunnets krav, den skal utjevne sosiale forskjeller og muligheter, og dyrke enkelt-individets og befolkningens talent. I den samme stortingsmeldingen står det også at det legges vekt på tidlig innsats for å sikre alle en god utdanning, og for å forhindre frafall.

I Telemark er det omtrent 70 prosent av elevene som har fullført og bestått videregående opplæring etter fem år⁸. Det betyr at 30 prosent av ungdommene blir en del av frafallsstatistikken. Dette er en stor andel, men det er verken et økende problem, eller et nytt problem. Gjennomføringsandelen på landsbasis ble faktisk sterkt forbedret like etter Reform 94 ble iverksatt, spesielt på yrkesforberedende studieretninger, men også på de studieforberedende. Etter dette har gjennomføringsandelen ligget forholdsvis stabilt (Hernes 2010).

⁸ <https://skoleporten.udir.no>

Hovedproblemet er at frafallet er stort, og at konsekvensene sannsynligvis har blitt større, ikke først og fremst at frafallet er økende. Ungdom som avbryter utdanningen straks etter grunnskolen får dårligere forankring i arbeidslivet enn dem som fullfører minst 2-3 år med videregående utdanning. De er langt mer utsatt for arbeidsledighet, og får sjelden andre tilbud på arbeidsmarkedet enn lavtlønnede, konjunkturfølsomme lavstatusjobber (Baklien, Bratt og Gotaas 2004). Konsekvensene av denne typen utenforskap kan med andre ord bli store. For å komme frem til gode forebyggende tiltak, må vi fremskaffe mest mulig kunnskap om årsakene til hvorfor mange ungdommer ikke fullfører videregående utdanning. Denne analysen søker i så måte å bidra til økt kunnskap om frafall.

Det er gjort mange undersøkelser om årsaker til frafall. Her forsøker vi å bruke Ungdata for å se om data fra denne typen undersøkelser kan bidra til å understøtte annen forskning på feltet. St. meld. nr. 44 (2008-2009) «Utdanningslinja» har oppsummert noen av de viktigste årsakene til frafall

basert på foreliggende litteratur. Meldinga oppgir svake faglige ferdigheter fra grunnskolen som den absolutt viktigste årsaken. Innfrielse av førsteønsket til videregående utdanning er også sentralt. Videre oppgis foreldrenes utdanningsbakgrunn å være viktig. Familiens relasjoner og interesser utenfor privatlivet kan også være av betydning for de unges skolegang. I en artikkel om sammenheng mellom familiestruktur og skoleprestasjoner skriver Jon Lauglo at foreldre som bryr seg om politikk og samfunnsliv er en positiv ressurs for de unges skolegang helt uavhengig av foreldrenes eget utdanningsnivå (Lauglo 2009).

Videre har også fokuset på sosial og økonomisk ulikhet som forklaring blitt stadig mer sentralt, og det er en sterk sammenheng mellom sosioøkonomisk status og utdanningsnivå (Dahl m.fl. 2010). Fravær på grunnskolen er en annen påvirkningsfaktor. Høyt fravær øker risikoen for frafall. Andre viktige faktorer er trivsel i grunnskolen, skoletrøtthet, og mangelfull oppfølging. Det siste er også et poeng hos Hernes (Hernes 2010). Basert på en rapport fra OECD skriver Hernes at frafall i liten grad skyldes høye krav, men snarere dårlige opplegg og mangelfulle styrings-systemer i utdanningssektoren.

I en helt ny kunnskapsoversikt fra Kunnskapssenter for utdanning skisseres fire hovedkategorier av årsaker til frafall (Lillejord m. fl. 2015):

- Skoleprestasjoner
- Bakgrunn
- Identifikasjon og engasjement i forhold til skolen
- Konteksten opplæringen foregår i

Kort fortalt handler skoleprestasjoner om karakterer. Bakgrunn handler om familie, innvandrerbakgrunn, klassebakgrunn, kjønn og så videre. Identifikasjon og engasjement i forhold til skolen dreier seg om forholdet mellom individ og skole, men kan også være påvirket av bakgrunn. Kontekst kan være hvilket fylke opplæringen foregår i. For eksempel har elever på yrkesfag fra de tre nordligste fylkene i landet høyere sannsynlighet for å falle fra enn i resten av landet.

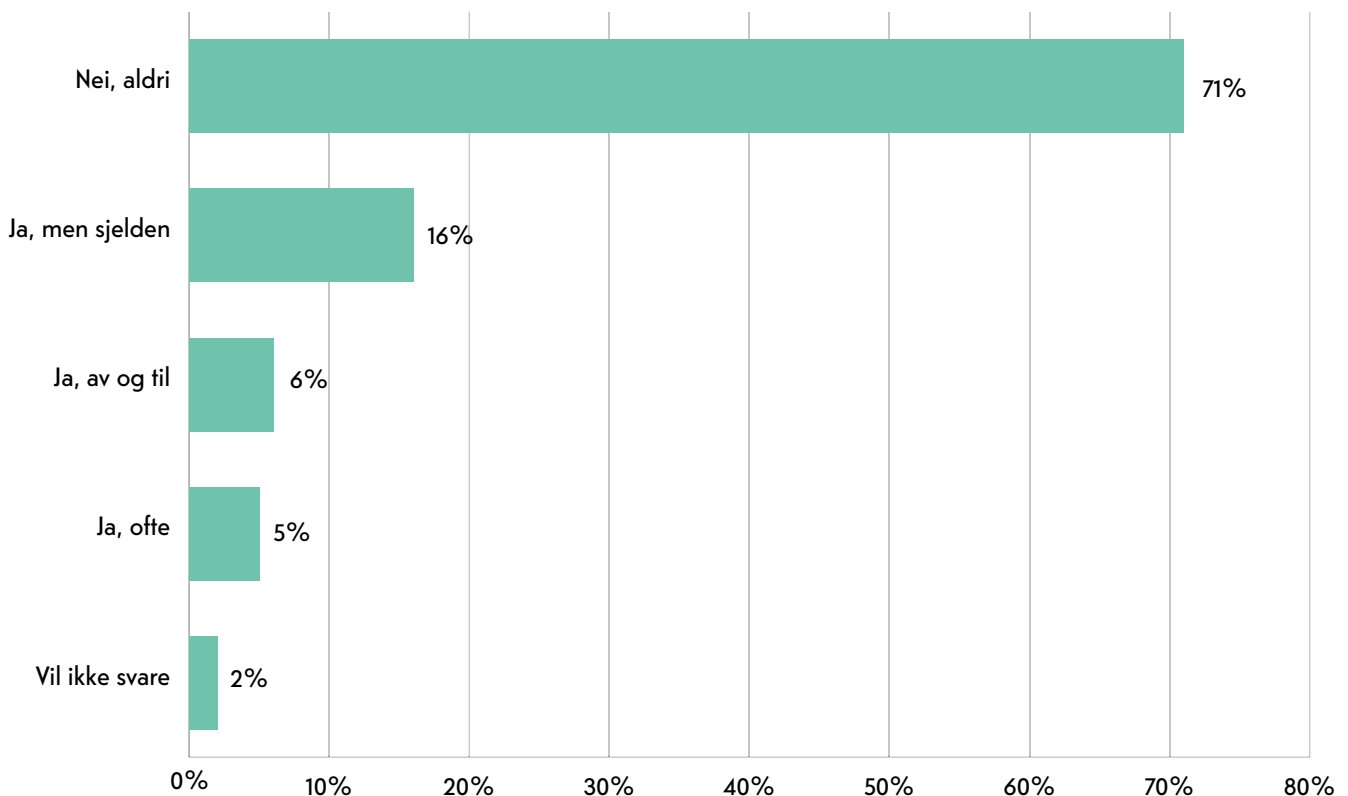
3.1.2 Data og metode

Analysen bygger på data fra Ungdataundersøkelser ved alle de videregående skolene i Telemark gjennomført i 2015. 2931 elever inngår i utvalget. Vi har data fra elever på Vg1 fra alle skolene. Kragerø videregående skole gjennomførte undersøkelsen på Vg1 og Vg2. I tillegg gjennomførte Nome videregående skole, Notodden videregående skole, Vest-Telemark videregående skule og Skien videregående skole også undersøkelsen på Vg2 og Vg3. Samlet sett betyr dette at de yrkesfaglige studieretningene er noe underrepresentert i utvalget. Datagrunnlaget er dermed mer representativt for elevene på Vg1, men det er likevel rimelig å anta at årsakene til frafall ikke nødvendigvis endrer seg drastisk fra trinn til trinn. Den samlede svarprosenten var på 77 prosent.

I Ung i Telemark ble det stilt to spørsmål om frafall. Spørsmålet som er brukt i denne analysen er: «Har du i løpet av dette året hatt tanker om å slutte på videregående skole?». Figur 3.1 viser at 71 prosent av elevene svarer de ikke har hatt slike tanker dette året. 16 prosent svarer «Ja, men sjelden», og 11 prosent svarer «Ja, av og til/Ja, ofte». 2 prosent svarer «Vil ikke svare». Svaralternativet «Vil ikke svare» er fjernet i den videre behandlingen av hensyn til analysen.

Med utgangspunkt i figur 3.1 har vi ønsket å se nærmere på hvilke faktorer som påvirker frafall. Spørsmålet over er en indikator på frafall, men hvor treffsikker den er, er usikkert. Noen av dem som ikke svarer ja vil sannsynligvis ikke fullføre utdanninga, samtidig som noen av dem som svarer ja kommer til å gjennomføre. Likevel kan det være grunn til å anta at de som faktisk faller fra har gått med tanker om frafall, og at en analyse av spørsmålet derfor vil kunne bidra til økt kunnskap om frafall som fenomen.

For å belyse de ulike faktorene som påvirker frafall har vi benyttet oss av en lineær regresjonsanalyse. En slik metode er velegnet når man ønsker å undersøke den relative betydningen for ulike forklaringsvariabler (Skog 1998). Den er også egnet når vi ønsker å undersøke de ulike faktorenes påvirkning på hverandre. I dette tilfellet ønsker vi å undersøke hvordan den avhengige variabelen «Har du i løpet av dette året hatt tanker om å slutte på videregående skole?» kan forklares av de ulike uavhengige variablene i analysen.

Figur 3.1. Har du i løpet av dette året hatt tanker om å slutte på videregående skole?

3.1.3 Uavhengige variabler i analysen

Tabell 3.1 viser de uavhengige variablene i analysen, det vil si de forholdene vi antar påvirker forekomsten av frafall. Første kolonne viser de seks hovedfaktorene: individuelle bakgrunnsfaktorer, familie, skole, atferd, kognitive faktorer og helse. Andre kolonne viser de

ulike variablene som inngår i de ulike faktorene. Tredje kolonne inneholder en mer fullstendig beskrivelse av variablene, eller spørsmålene i Ungdata-undersøkelsen som variablene bygger på. Fjerde til sjette kolonne viser gjennomsnitts-, minimums- og maksimumsverdien på hver av variablene.

	Variabelnavn	Variabelbeskrivelse	Gjennomsnitt	Minimum	Maksimum
Bakgrunn	Kjønn	Kjønn (gutt=0, jente=1)	0,48	0	1
	Foreldre født utenfor Norge	Er begge foreldrene dine født utenfor Norge? (0=Ja, 1=Nei)	0,83	0	1
Familie	Foreldrerelasjon	Antall dårlige foreldrerelasjoner (0=Ingen dårlige relasjoner, 1=1-2 dårlige relasjoner, 2=3-4 dårlige relasjoner, 3=5-7 dårlige relasjoner)	1,04	0	3
	Økonomi	Familieøkonomi (1=Dårlig råd, 2=Verken eller, 3=God råd)	2,58	1	3
	Foreldres utdanningsnivå	Foreldre med høyere utdanning (0=Ingen av foreldrene, 1=En av foreldrene, 2=Begge foreldrene)	1,06	0	2
Skole	Fornøyd med skolen	Fornøyd med skolen (1=Svært misfornøyd, 2=Litt misfornøyd, 3=Verken fornøyd eller misfornøyd, 4=Litt fornøyd, 5=Svært fornøyd)	3,90	1	5
	Skoleproblemer	Ulike typer gjentatte skoleproblemer (0=Ingen problemfaktorer, 1=1 problemfaktor, 2=2 problemfaktorer, 3=3 problemfaktorer)	0,30	0	3
	Mobbing	Blir du selv utsatt for plaging, trusler eller utfrysning av andre unge på skolen eller i fritida? (1=Aldri, 2=Nesten aldri, 3=Ja, omtrent en gang i måneden, 4=Ja, omtrent hver 14. dag, 5=Ja, omtrent en gang i uka, 6=Ja, flere ganger i uka)	1,55	1	6
	Skoletilpasning	Faktorer med god skoletilpasning (1=Ingen/en faktor, 2=2-3 faktorer, 3=4 faktorer, 4=5 faktorer)	2,97	1	4
Atferd	Fysisk aktivitet	Hvor ofte er du så fysisk aktiv at du blir andpusten eller svett? (1=Inntil 2 ganger i måneden, 2=1-2 ganger i uka, 3=3-4 ganger i uka og oftere)	2,31	1	3
	Måltid	Måltider som spises daglig (0=Verken frokost eller lunsj, 1=Enten frokost eller lunsj, 2=Både frokost og lunsj)	1,24	0	2
	Regelbrudd	Antall regelbrudd (beregnet) (1=Ingen regelbrudd, 2=1-3 regelbrudd, 3=4-10 regelbrudd, 5=11-20 regelbrudd, 6=21 og flere regelbrudd)	1,64	1	5
	Alkohol	Hvis du tenker spesielt på de siste 6 månedene, hvor mange ganger har du drukket så mye at du har følt deg beruset? (1=Aldri, 2=1 gang, 3=2-4 ganger, 3=5-10 ganger, 6=Mer enn 10 ganger)	2,34	1	5
Kognitive faktorer	Negative framtidsfaktorer	Antall negative framtidsfaktorer	0,61	0	5
	Tegn på dårlig selvbilde	Antall tegn på dårlig selvbilde	1,35	0	5
Helse	Lette psykiske plager	Antall lette psykiske plager	1,86	0	6

Tabell 3.1. Oversikt over uavhengige variabler i analysen

Bakgrunnsvariablene i denne analysen er kjønn, og antall foreldre født i utlandet. Det er større frafall blant gutter enn jenter (Hernes 2010), og andre undersøkelser har vist at det har vært høyere frafall blant elever med begge foreldrene født i utlandet, selv om dette har hatt forklaring i andre bakenforliggende faktorer (Birkelund, Skeie Hermansen og Evensen 2010).

Når det gjelder familiefaktoren ble både foreldres utdanning og familiens økonomi omtalt innledningsvis, og antas å ha stor påvirkning på elevenes frafall (St. meld. nr. 44 (2008-2009) og (Dahl m.fl. 2010)). I tillegg har foreldrerelasjonen vist seg å være viktig både for alkoholbruk og psykisk helse (Møller og Bentsen 2014). Det er derfor grunner til å tro at denne relasjonen også kan være av betydning for frafallet.

Tidligere studier har vist at karakterer fra ungdomsskolen, skulking på ungdomsskolen, generell oppfølging av skolegangen og skoletilknytning har betydning for frafall. Ungdata inneholder spørsmål om skulk på videregående og også noen spørsmål som kan brukes til å måle tilknytning til skolen. Vi har derfor undersøkt om våre data gir støtte til at disse sidene ved forholdet til skolen kan være av betydning.

Faktorene ovenfor kan betegnes som miljøfaktorer. I analysen ønsker vi også å se på mer individuelle forklaringer om hvordan det elevene gjør kan påvirke frafallet. Vi har derfor tatt inn noen variabler som omhandler elevenes atferd. Vi ønsker her å undersøke om fysisk aktivitet, måltidsvaner, regelbrudd og alkoholbruk er med på å påvirke risikoen for frafall fra skolen.

Selvilde og fremtidstro kan til en viss grad sies å representere individenes kognitive tilstand. Disse variablene er tatt inn for å undersøke om det også er forhold som påvirker frafallet som ikke nødvendigvis kan ses fra utsiden.

Til sist ønsker vi også å se på hvorvidt personlig helse betyr noe for frafall. Vi bruker her et mål på lettere psykiske plager. Det gjør vi for å undersøke om den psykiske helsa påvirker frafallet uten at det nødvendigvis ligger en alvorlig diagnostiserbar lidelse til grunn.

3.1.4 Faktorer som har betydning for frafall

Analysen inneholder tre modeller. I den første modellen ser vi på bakgrunnsvariablene og familievariablene. I den andre modellen har vi tatt med et sett variabler knyttet til skolen. Til slutt har vi tatt med variablene knyttet til atferd, kognitive faktorer og helse. Hensikten med denne metoden er både å undersøke hvordan de ulike faktorene påvirker frafallet, og å se på hvordan de eventuelt påvirker hverandre.

Tabell 3.2 viser resultatene fra regresjonsanalysen av frafall. Vi ser at de fleste av variablene i modellen er signifikante⁹, mange på 0,1 % - nivå. Det betyr at det, statistisk sett, er sammenheng mellom de fleste uavhengige variablene og den avhengige variabelen.

Bakgrunn

I modell 1 ser vi at det å være jente øker sjansen for å ha hatt tanker om å slutte på videregående skole, og at resultatet er statistisk signifikant. Effekten av kjønn reduseres når vi tar inn skolevariablene i modell 2, og endrer seg når vi i tillegg kontrollerer for atferd, kognitive faktorer og helse.

Fra tidligere undersøkelser (NOVA 2013, NOVA 2014, NOVA 2015, Møller og Bentsen 2014) vet vi at jenter er mer plaget med tegn på psykiske plager enn gutter. Det at kjønnsforskjellene forsvinner skyldes at jenter i større grad enn gutter scorer høyt på noen av faktorene som ble tatt inn i modell 3, for eksempel «lette psykiske plager».

I vårt datagrunnlag gir det en liten økt tilbøyelighet for frafall dersom en eller begge foreldrene er født i utlandet. Den effekten er imidlertid ikke statistisk signifikant på de nivåene som måles her.

Familie

Foreldrerelasjonens betydning endrer seg veldig fra modell til modell. Effekten foreldrerelasjonen har på frafall ser ut til å avta når vi kontrollerer for flere faktorer i modellen. En forklaring på det kan være at de elevene som har et høyt antall negative relasjoner med sine foreldre også har flere vanskelige forhold på variablene knyttet til skole, og på variablene knyttet til atferd, kognitive faktorer og helse.

⁹ Statistisk signifikans er et begrep som brukes for å beskrive sannsynligheten for at noe er et resultat av tilfeldigheter. Et resultat av en statistisk analyse betegnes som statistisk signifikant dersom det er lite sannsynlig at resultatet har oppstått tilfeldig. Begrepet signifikans i statistisk sammenheng betegner ikke nødvendigvis at noe er viktig, slik det ofte kan i andre sammenhenger. Det betegner kun at noe sannsynligvis ikke er tilfeldig. Uttrykket signifikansnivå benyttes ofte for å beskrive hvor statistisk signifikant et resultat må være for å være akseptabelt (http://no.wikipedia.org/wiki/Statistisk_signifikans).

	Variabelnavn	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	Konstant	0,984	2,042	1,718
Bakgrunn	Kjønn_Gutt	0,151***	0,92**	-0,039
	Foreldre født utenfor Norge_Ja	0,049	0,099*	0,030
Familie	Foreldrerelasjon	0,100***	0,028**	-0,016
	Økonomi	0,085***	0,26	0,000
	Foreldres utdanningsnivå	-0,029	-0,40*	-0,034
Skole	Fornøyd med skolen		-0,095***	-0,074***
	Skoleproblemer		0,286***	0,216***
	Mobbing		0,082***	0,048***
	Skoletilpasning		-0,217***	-0,146***
Atferd	Fysisk aktivitet			0,001
	Måltid			-0,054**
	Regelbrudd			0,049**
	Alkohol			0,013
Kognitive faktorer	Negative framtidsfaktorer			0,060**
	Tegn på dårlig selvbylde			0,060***
Helse	Lette psykiske plager			0,076***
R(2)		0,068	0,253	0,310

Tabell 3.2. Lineær regresjon frafall (b-verdi)

Estimatene i tabellen leses på følgende måte: for en enhets økning i den uavhengige variabelen, øker (positivt tall) eller reduseres (negativ tall) verdien på den avhengige variabelen.

Signifikans * = 5%, ** = 1%, *** = 0,1%

Vi ser den samme utviklingen fra modell til modell også når det gjelder familiens økonomiske situasjon. I modell 1 ser det ut til at familiens økonomi har stor betydning for tanker om frafall, mens det i modell 3 ikke ser ut til å ha noen egen betydning i det hele tatt. Mye kan tyde på at det her dreier seg om at de elevene som kommer fra en familie med dårlig økonomi i større grad opplever opphopning på de andre bakgrunnsfaktorene. Med andre ord kan det se ut som de elevene som samlet sett har flere utfordringer i forhold til familieøkonomi og relasjoner til foreldre, også har større problemer på skolen, mer problematisk atferd, flere negative kognitive faktorer og flere psykiske plager.

Foreldrenes utdanningsnivå ser ut til å være av liten betydning i vårt datagrunnlag. Imidlertid er det mange elever som ikke kjenner foreldrenes utdanningsnivå. Det kan være en av årsakene til at denne variabelen ikke påvirker frafallet slik det er målt i analysen.

Skole

I tråd med gjeldende forskning ser variablene knyttet til skolefaktoren ut til å være av substansiell betydning for frafall. Alle variablene er statistisk signifikante på 0,1 % -nivå i begge modellene de inngår i. Jo mer fornøyde elevene er med skolen de går på, jo mindre sannsynlig er det at de faller fra. Misnøye med skolen kan jo i seg selv være en grunn til å avbryte utdanninga. Det samme gjelder også den generelle skoletilpasningen. Desto høyere grad av tilpasning, desto mindre risiko for å avbryte utdanninga.

Variabelen «mobbing» er her plassert under skolefaktoren, men mobbingen den enkelte oppgir å ha vært utsatt for kan også ha foregått på fritida. Uansett er det slik at det å være utsatt for ulike former for mobbing øker sjansen for å avbryte skolegangen. Mobbing er med andre ord ikke «bare» et problem i forhold til enkeltindividet og den enkeltes psykiske helse og trivsel. Den er også et samfunnsmessig problem knyttet til gjennomføring av videregående utdanning og dermed til hinder for å få flest mulig i stand til å delta på arbeidsmarkedet.

Når det gjelder variabelen «skoleproblemer», måler den hvorvidt elevene har krangla med en lærer, om skolen har kontaktet foreldrene og/eller om de har skulka skolen. Med andre ord er det symptomer på problematferd knyttet til skolen som er i fokus. Det er en sterk sammenheng mellom skoleproblemer og frafall. De med store skoleproblemer og problematferd knyttet til skolen, har vesentlig større risiko for å avbryte utdanningen. Skulking kan dermed være en god indikator på framtidig frafall, også på videregående skole.

Atferd

Det er rimelig å anta at hva elevene gjør, hvilke valg de tar, hva de spiser og drikker og så videre vil kunne påvirke mulighetene til å fullføre en videregående utdanning. I denne analysen var det to av variablene knyttet til atferdsfaktoren som så ut til å kunne påvirke frafallet. Den første av disse var «måltid». De som spiser både frokost og lunsj regelmessig er mindre tilbøyelige til å avbryte utdanninga. Denne effekten kan for eksempel dreie seg om at dersom man spiser godt har man mer overskudd og større evne til å takle motgang. På den andre siden kan det også forklares i mer strukturelle sider ved familien.

Den andre atferdsvariabelen som påvirker den avhengige variabelen er regelbrudd. Regelbrudd er et samlemål på normbrytende atferd som nasking, tagging, ruteknusing og lignende. Jo flere ganger elevene oppgir å ha deltatt i den slags aktiviteter, dess større er sannsynligheten for frafall.

Det ser ikke ut til at verken fysisk aktivitet eller alkoholbruk har spesielt mye å si for frafallet. Trolig henger det sammen med at begge disse aktivitetene er forholdsvis vanlige for elever på videregående skole. Variablene er derfor ikke gode som indikatorer på frafall i denne analysen.

Kognitive faktorer

Årsaken til at vi forsøker å måle kognitive faktorer har bakgrunn i Banduras begrep «mestringstro» og dreier seg om at det kognitive kan ha en selvstendig påvirkning på atferden (Bandura 1977). I Ungdataundersøkelsen er det et sett med spørsmål som undersøker om elevene tror de kommer til å bli arbeidsledige, få et lykkelig liv, eie egen bolig m.m.. Variabelen «negative framtidsfaktorer» måler hvor mange av disse påstandene den enkelte svarer negativt på. Denne variabelen har en sterk sammenheng med utdanningsavbrudd.

Den andre variabelen som er brukt for å måle det kognitive er et samlemål på selvbilde. Analysen gir

støtte til at et dårlig selvbilde øker sjansen for frafall. Sammenhengen med den avhengige variabelen må karakteriseres som svært sterk.

Helse

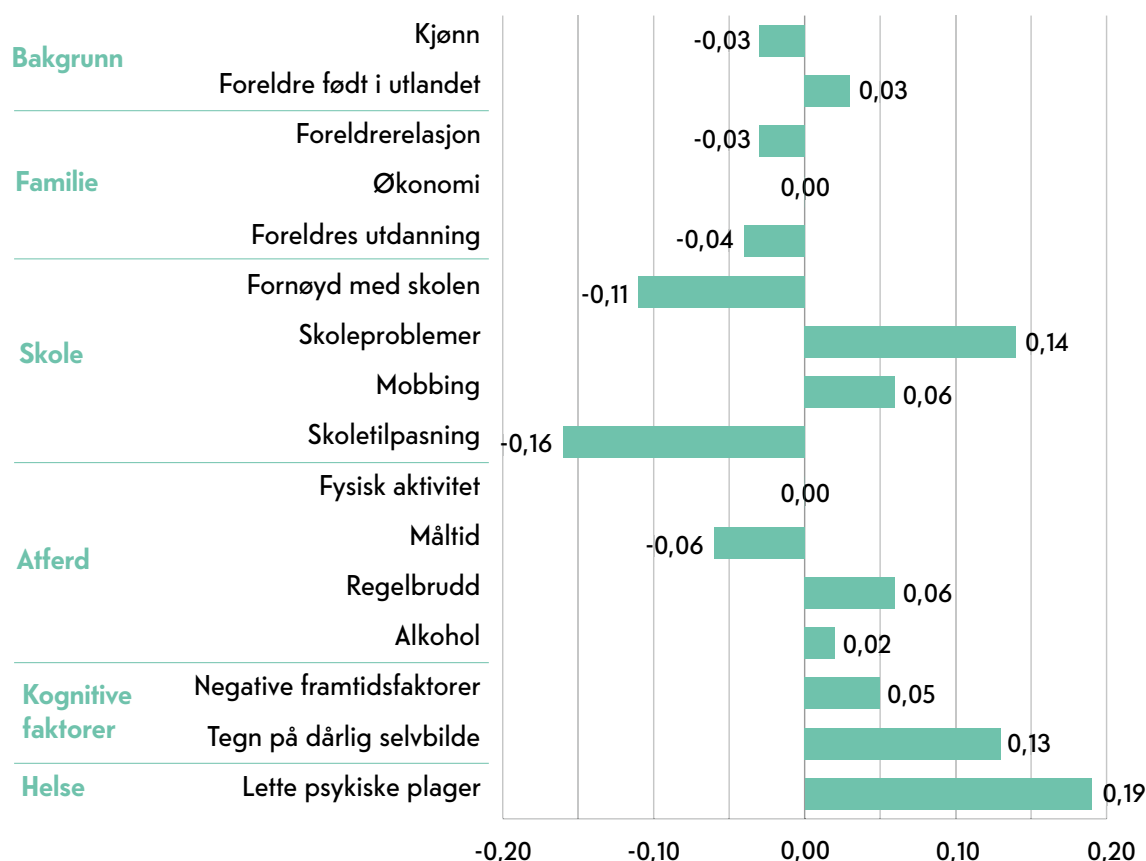
Det er mange spørsmål i Ungdata som omhandler helse i vid forstand. Spørsmålene som er mest knyttet til den somatiske helsen henger i stor grad sammen med tegn på den psykiske helsa, og er derfor ikke egnet som indikatorer på fysisk helse. Vi har derfor valgt å benytte et sett med spørsmål som går direkte på psykisk helse. Elevene har blitt bedt om å svare på hvorvidt de har vært plaget av å bekymre seg for mye om ting, å ha følt at alt er et slit, å ha følt seg ulykkelig, trist eller deprimeret, å ha hatt søvnproblemer, å ha følt håpløshet med tanke på framtida, og å ha følt seg stiv eller anspent, den siste uka. Resultatene fra regresjonsanalysen viser at også disse plagene har en sterk sammenheng med å ha hatt tanker om å avbryte utdanninga. Dette er også i tråd med nyere forskning på frafall (f. eks Breslau 2010).

3.1.5 Drøfting

For å belyse de ulike faktorene i analysen viser figur 3.2 betaverdiene fra regresjonsmodellen i modell 3. Tallene er standardisert og gjør det mulig å sammenligne de ulike variablene og faktorene direkte med hverandre. Figuren skal leses slik at jo lengre streker/høyere verdier, desto større er påvirkningen på den avhengige variabelen. Positive verdier betyr at variabelen gir økt sannsynlighet for frafall, mens negative verdier betyr redusert sannsynlighet for frafall.

På samme måte som modell 3 i tabell 3.2 ser det tilsynelatende ut som bakgrunnsfaktoren og familiefaktoren har forholdsvis liten betydning. Det betyr ikke nødvendigvis at de ikke er interessante for tolkningen av resultatene. Familiefaktorens relativt lave betydning på frafallet skyldes kanskje, som nevnt tidligere, opphopningen av andre problemer i familier med dårlig økonomi og lav utdanning. Dessuten kan det også tenkes at noen av de andre faktorenes effekter egentlig kan spores tilbake til forhold ved familien. For eksempel kan skulking, eller krangling med lærer, ha forklaring i vanskelige forhold til foreldre. På samme måten vil det være rimelig å anta at dårlige måltidsvaner kan skyldes familiære forhold. Til sist er det mulig å tenke seg at et dårlig selvbilde som fører til ulike typer normbrytende atferd også kan spores tilbake til familien.

De ulike variablene som inngår i skolefaktoren, spesielt «skoleproblemer» og «skoletilpasning», gir sterke effekter på frafall. Ved siden av «lette psykiske

Figur 3.2. Standardiserte betaverdier fra regresjon av frafall

plager» er dette de enkeltvariablene som påvirker frafall sterkest. Skoletilpasning dreier seg om hvorvidt eleven trives, passer inn, føler at lærerne bryr seg og så videre. Generell trivsel er dermed viktig for skolegjennomføringen. Fra de nasjonale Ungdata-rapportene vet vi at de aller fleste trives godt på skolen, og det vil derfor være viktig å fange opp de få som faller utenfor. Det kan også tenkes at noen av de andre faktorene er med på å påvirke effekten av skoletilpasning. Elevenes atferd er med å påvirke om de føler at de passer inn i skolemiljøet, og også kognitive aspekter kan være med på å påvirke dette. For eksempel vil problemer innad i familien kunne føre til utagerende atferd, som igjen kan påvirke trivsel og psykisk helse. Samtidig er det viktig å tenke på at skolen kan være med å sørge for en bedring på disse områdene i et forebyggings- eller tidlig innsatsperspektiv selv om årsakene kan ligge utenfor skolen.

Både uregelmessige måltider og omfanget av regelbrudd henger sammen med frafall, men sammenlignet med skolefaktoren er effektene relativt små. Likevel er de interessante med tanke på hvordan disse effektene kan forklares. I tillegg til at variablene har

effekt i seg selv, er det mulig å tenke minst to andre sammenhenger. Det ene er at de henger sammen med ulike strukturelle forhold, og det andre er at de påvirkes av de kognitive faktorene.

De kognitive faktorene har stor forklaringsverdi i denne analysemodellen (modell 3). Det kan med andre ord være gode grunner til å se nærmere på individorienterte forklaringer når frafall drøftes. Mestringsressurser er jo noe som bygger seg opp i den enkelte over tid, og kanskje er det mulig å gjøre noe for å styrke den enkelte elev, både for familien og for skolen.

«Lette psykiske plager» er den enkeltvariabelen som påvirker tanker om frafall mest. Dersom det er slik at faktisk frafall og tanker om frafall, slik det er spurt om i denne undersøkelsen, i stor grad har de samme påvirkningsfaktorene, er det derfor grunn til bekymring over den store andelen ungdom som gir uttrykk for å ha tegn på psykiske plager.

Hvordan kan vi bruke denne analysen og det samlede kunnskapsgrunnlaget om frafall til å skape en skole

som setter eleven i stand til å møte samfunnets krav, utjevner sosiale forskjeller og muligheter, og dyrker enkeltindividets og befolkningens talent, og i tillegg har fokus på tidlig innsats for å sikre alle en god utdanning, og for å forhindre frafall?

Vi er i hvert fall nødt til å ha flere tanker i hodet samtidig. Analysen støtter i stor grad opp om tidligere forskning som viser at miljømessige og strukturelle betingelser er sentrale. Selv om ikke familiefaktorene i seg selv hadde de største effektene, er familien en sentral arena for å legge til rette for at andre deler av elevenes hverdag skal gi et godt grunnlag for å fullføre videregående utdanning. På tross av at det er en opphopning av problemer i familier med dårligere økonomi, er det også andre tiltak enn sosial utjevning som kan bidra til å bedre den enkelte elevs muligheter. For eksempel kan det jobbes med hvordan elevene føler at de passer inn på skolen. Her kan en tenke seg både konkrete skoletiltak, men også arbeid rettet mot den enkelte elev, og hans eller hennes evner til å takle skolehverdagen. Den tidligere omtalte

Foto: Trippel UB

kunnskapsoppsummeringen fra Kunnskapssenteret for utdanning (Lillefjord m.fl. 2015) antyder at misforhold mellom individ og skole kan ha startet allerede mens elevene var i barneskolen, eller allerede på barnehagenivå. Ulike tiltak kan dermed både rette seg mot videregående opplæring, som et tidlig intervensjonstiltak, men også mot barnehager og barne- og ungdomsskoler i et forebyggingsperspektiv.

Sammenhengene mellom risiko for frafall og lette psykiske plager og andre ulike helseplager antyder at satsing på helse også kan forebygge frafall. Breslau (2010) viser til tre ulike veier fra dårlig helse til frafall. Den ene omhandler tilstander som ikke blir behandlet på grunn av ulikheter i helsetilbudet. Selv om vi har et mer egalitært tilbud i helsesektoren enn i USA, hvor studiene er hentet fra, er det store variasjoner i hvem som faktisk benytter seg av tilbudene her til lands. For eksempel benytter risikoutsatt ungdom seg av skolehelsetjenesten eller helsestasjon for unge i svært varierende grad fra kommune til kommune (Vardheim 2013, Møller og Bentsen 2014). Den andre veien Breslau viser til er helsetilstander som direkte kan påvirke læring og atferd. Denne veien kan best forebygges gjennom tilrettelegging. Den tredje veien dreier seg om de som får dårlig helse underveis i skoleløpet, de som ikke presterer på skolen, skli ut, og utvikler helseproblemer underveis. Her kan løsningen ligge i skole, familie og/eller andre miljøfaktorer.

Gjennomføring av ulike typer kartlegginger av frafall kan også være med å hjelpe på selve problemet. Andelen som har svart at de har hatt tanker om å avbryte utdanningen er relativt lik i størrelse som den andelen som ikke har fullført utdanningen fem år etter at den ble påbegynt. Ved å beskrive trekk ved de som oppgir å ha hatt slike tanker, er det rimelig å anta at vi får bedre kunnskap om gruppen(e) som faller fra. Dersom det er slik at frafallet kan reduseres ved å bedre oppfølgingsrutinene, kan analyser som denne være med på å bidra til å gjøre slike rutiner mer målrettet.

Til slutt er det viktig å huske på at en egenskap som kan forklare frafall hos én elev, ikke nødvendigvis kan forklare frafallet hos en annen. Denne analysen fant sammenheng mellom tanker om frafall og både helse (psykisk helse), kognitive faktorer, skole, og til dels atferd. Samtidig vet vi at familiefaktoren også er sentral. Hovedpoenget er at ulike årsaker til frafall krever ulike tiltak. For å kunne drive med god forebygging og tidlig intervensjon, er vi nødt til å forstå kompleksiteten i utfordringen vi står ovenfor.

Foto: Trippel UB

3.2 Riskooppnopning blant ungdom i Telemark

Tekst: Geir Møller

3.2.1 Innledning

Mange ungdommer har vanskeligheter med å mestre overgangen til voksenlivet. Dette kommer til uttrykk på mange måter. I de senere årene er det blant annet gjennomført en rekke undersøkelser som har tatt for seg frafallsproblematikk blant elever i videregående skole. Tilsvarende har en rekke undersøkelser tatt for seg ungdoms psykiske helse, blant annet i kjølvannet av resultater fra ungdataundersøkelsen. En tredje type studier har vært opptatt av barn og unges kosthold og fysiske aktivitet, gjerne i forbindelse med overvektsproblematikk. En fjerde type undersøkelser har vært opptatt av ulike typer risikofylt ungdoms-atferd som rusmisbruk og kriminelle handlinger. Alle disse temaene har det til felles at de forsøker å forstå – direkte eller indirekte – de faktorene som har betydning for ungdoms mestring av overgangen til voksenlivet.

I denne analysen har vi med bakgrunn i Ungdata undersøkt omfanget av risikooppnopning blant ungdomsskoleelever og elever i videregående skole i Telemark. Med risikooppnopning menes da at den enkelte ungdom har utfordringer på flere områder samtidig. En grunnleggende antakelse er at jo større grad av risikooppnopning, desto mer problematisk vil også overgangen til voksenlivet være. Med andre ord representerer risikofaktorene – og oppnopningen av dem – forhold hos den enkelte, i familien eller i miljøet som svekker muligheten for å mestre en slik overgang.

Det er mange undersøkelser som har påvist betydningen av risikooppnopning. Som regel tar disse for seg mer spesifikke områder som risiko for rusmisbruk, voldelig atferd, frafall fra skolen og liknende. Men langt på vei er risikofaktorene knyttet til de ulike forskningsfeltene sammenfallende. Risiko er gjerne knyttet til psykologiske egenskaper (for eksempel mestringsstro, selvtillit og lignende), egenskaper ved familien (økonomi og utdanning), egenskaper ved nærmiljøet, negative vennerelasjoner og ulike typer atferd (alkoholbruk, kriminalitet og lignende) (Burchinal m.fl. 2006, Evans m.fl. 2007, Evans og Kim 2010, Stoddard m.fl. 2012, 2013).

Mange studier av risikofaktorer tar også for seg betydningen av beskyttelsesfaktorenes modererende virkning. Flere undersøkelser har også påvist at tilstedeværelsen av beskyttelsesfaktorer har en modererende virkning på risikooppbygging (Ostaszewski og Zimmerman 2006, Zimmermann 2013, Stoddard m.fl. 2013). Selv om ikke denne undersøkelsen omhandler beskyttelsesfaktorer, vil vi likevel trekke inn denne typen undersøkelser i drøftingen av resultatene.

I denne undersøkelsen har vi først undersøkt hvordan oppbygging av risiko varierer i forhold til klassetrinn og kjønn. Deretter ser vi på ulike typer av risikooppbygging. Ved hjelp av en faktoranalyse finner vi tre typer risikooppbygging. I den tredje delen ser vi nærmere på hvordan risikooppbygging generelt og de ulike typene risikooppbygging varierer mellom

kommuner og skoler. Til slutt i artikkelen oppsummeres og diskuteres implikasjonene av resultatene fra undersøkelsen.

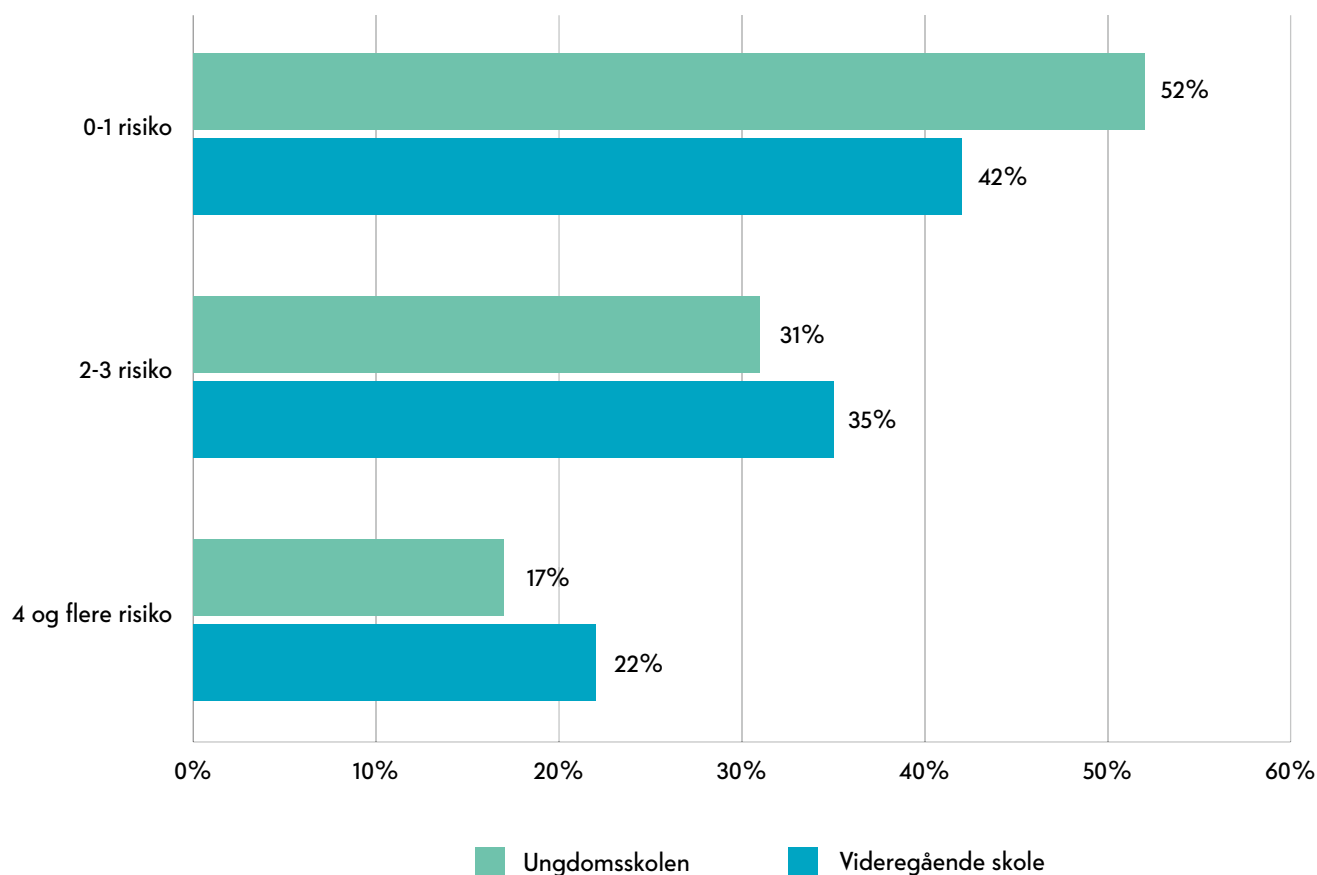
3.2.2 Metodisk opplegg

For å måle risikooppbygging har vi tatt utgangspunkt i et utvalg spørsmål fra ungdomsundersøkelsen som omhandler helse, atferd, kognitive faktorer, familie, skole, venner og nærmiljø. I alt opererer vi med ni typer risiko. Hver av disse baserer seg igjen på flere indikatorer eller spørsmål fra spørreskjemaet (fra to til fem spørsmål, tabell 3.3.). Hver elev blir dermed ut fra gitte kriterier klassifisert som å være i eller utenfor de ulike typene risiko.

I analysen opererer vi med begrepet generell risikooppbygging. Generell risikooppbygging er målt

Risikofaktor	Elementer i risikofaktor og terskelverdier
1. Helse	Antall psykiske plager = 5 eller flere av totalt 8 Antall helseplager = 3 eller flere av totalt 6
2. Kosthold	Spiser frokost/lunsj daglig = spiser verken frokost eller lunsj daglig Forbruk av sunne matvarer = opp til 7 av totalt 30 dager Forbruk av usunne matvarer = daglig
3. Fysisk aktivitet	Fysisk aktiv (andpusten/svett) = opp til 2 ganger per måned Aktivitet = opp til 2 ganger per måned
4. Risikoatferd	Beruset siste 6 måned = 2 eller flere ganger (ungdomsskole)/5 eller flere ganger (videregående skole) Brukt hasj/marihuana siste året = 1 eller flere ganger Regelbrudd = 4 eller flere hendelser siste året
5. Kognitive faktorer	Framtidstro = 2-3 negative faktorer av totalt 3 Selvbilde = 0 eller 1 positive faktor av totalt 5
6. Familie	Familieøkonomi = stor sett dårlig råd/dårlig råd hele tiden Antall negative relasjoner til foreldre = 4 eller flere av totalt 7 faktorer Alkoholregler = får lov til å drikke alkohol (gjelder ikke elever i videregående skole) Foreldres alkoholbruk = én/begge drikker oftere enn ukentlig
7. Skole	Skoletilpasning (antall faktorer) = 0-2 av 5 faktorer Skoleproblemer = 5 eller flere hendelser sist måned
8. Venner	Har venn å stole på = har ingen venn/har ingen venn å stole på Alkoholbruk hos venner = ukentlig (ungdomsskole)/oftere enn ukentlig (videregående skole) Utsatt for mobbing (plaging/trusler) = månedlig eller oftere Utsatt for digital mobbing (plaging/trusler) = månedlig eller oftere Vært utsatt for trusler eller vold (siste 12 måned) = 2 eller flere ganger
9. Nærmiljø	Følelse av trygghet i boligområdet = Usikker/utrygg Antall nærtilbud elevene er fornøyd med = Ingen Deltakelse i aktiviteter eller møter sist måned = Ingen

Tabell 3.3. Oversikt over risikofaktorer og utforming av risikoindikatorer

Figur 3.3. Omfanget av risikoopphopning blant ungdomsskoleelever og elever i videregående skole. Prosent av elevene.

ved å summere opp antall ulike risikofaktorer hver elev har. Deretter har vi klassifisert de i tre grupper (0-1 risikofaktorer, 2-3 risikofaktorer og 4 og flere risikofaktorer).

Kriteriet for kategorisering i en risikogruppe, er at minst ett av elementene for hver risikofaktor er oppfylt. Deretter summeres opp antall risikofaktorer hos den enkelte respondent. Det er imidlertid flere metoder for å beregne risiko eller risikoopphopning. I følge blant annet Burchinal med flere (2009) vil beregninger av gjennomsnittsverdier gi bedre beskrivelse enn å summere opp antall risikofaktorer slik det er gjort her. For framstillingen skyld, har vi likevel valgt å beregne risikoopphopning ved å summere opp antall risikofaktorer.

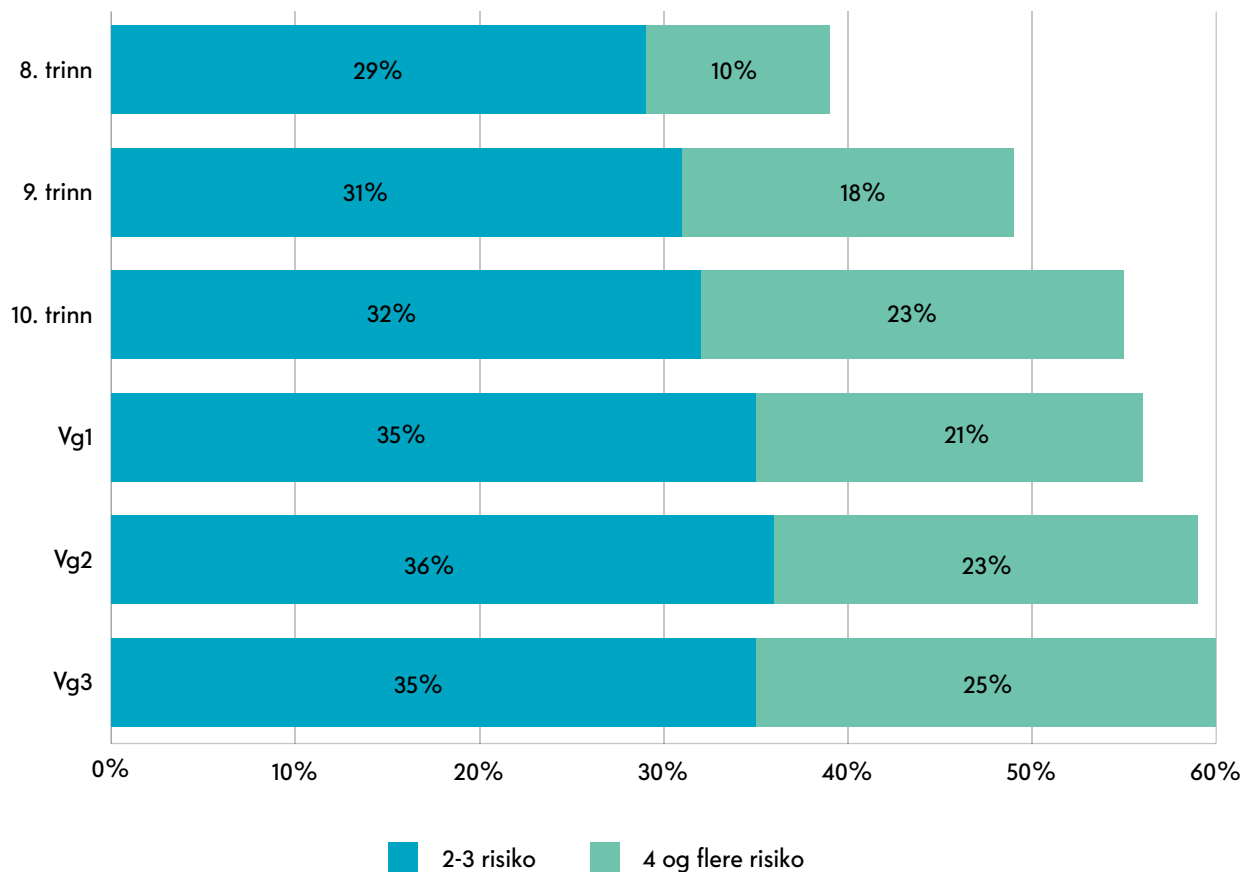
I tillegg til generell risikoopphopning skiller vi i undersøkelsen også mellom tre typer risikoopphopning. Dette har vi gjort ved hjelp av en faktoranalyse. Denne viser hvilke typer risiko som har en tendens til å være sammenfallende. Analysen er omtalt nærmere nedenfor.

3.2.3 Risikoopphopning – kjønn og klassetrinn

I denne delen har vi vist hvordan omfanget av risikoopphopning fordeler seg blant elevene generelt og hvordan det fordeler seg i forhold til kjønn og klassetrinn. Formålet er primært å vise omfanget av risikoopphopning og dernest vise noen bestemte trekk eller egenskaper ved opphopningen.

Figur 3.3 viser hvordan elevene fordeler seg i forhold til antall risikofaktorer de har. Blant ungdomsskoleelevene er det 17 prosent som befinner seg i gruppen med 4 eller flere risikofaktorer (slik risiko er definert her). I utgangspunktet vil vi betrakte dette som høy risiko. Blant elevene i videregående skole utgjør tilsvarende andel 22 prosent. Dette antyder at risikoopphopningen er alderselastisk, det vil si at jo eldre man blir, desto mer øker også omfanget av opphopning.

Figur 3.4 viser hvordan risikoopphopning varierer mellom klassetrinn. Vi ser at utbredelsen av stor risikoopphopning (4 og flere risikofaktorer) øker forholdsvis mye fra 8. klasse til 10. klasse. Etter

Figur 3.4. Omfang av risikofaktorer fordelt på klassetrinn. Prosent av elevene.

dette flater økningen ut fra 10. klasse og gjennom videregående utdanning. Her må vi imidlertid ta visse forbehold om skjevheter i utvalget blant elevene i Vg2 og Vg3. Vi ser også en tilsvarende utvikling blant elever med 2-3 risikofaktorer, men økningen her er langt mindre enn blant elever med 4 og flere risikofaktorer.

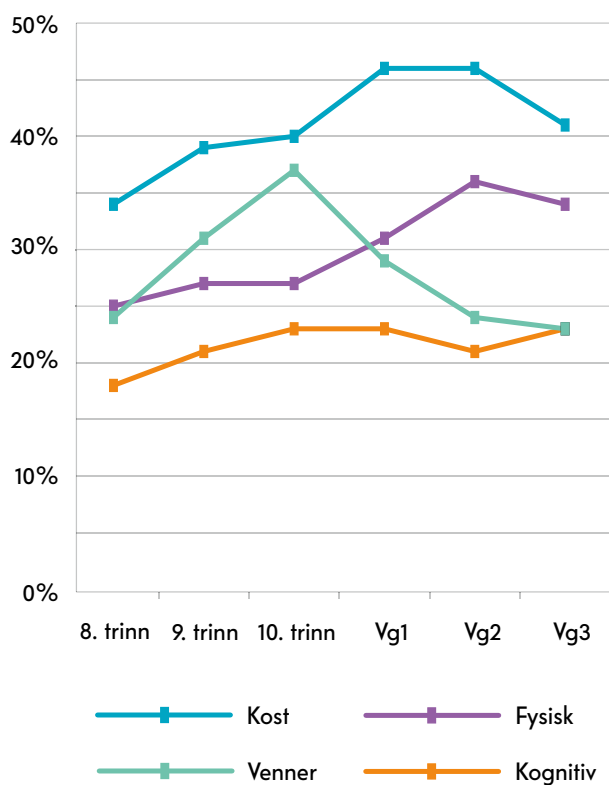
I utgangspunktet opererer vi med ni risikofaktorer. I figurene 3.5 og 3.6 har vi sett nærmere på hvordan omfanget av åtte av disse endrer seg i løpet av ungdomsskolen og videregående skole. For å forenkle fremstillingen har vi plassert de ulike risikofaktorene i to diagrammer.

Figurene 3.5 og 3.6 viser hvordan de ulike risikofaktorene øker i omfang i løpet av skoletiden. Generelt ser vi at det er en økning i de aller fleste indikatorene i løpet av ungdomsskoletiden, og at omfanget flater ut i løpet av videregående skole. Den risikofaktoren som øker mest med alderen, er risikoatferd. Spesielt fra Vg1 ser vi at andelen elever med risikoatferd øker betydelig. Denne økningen

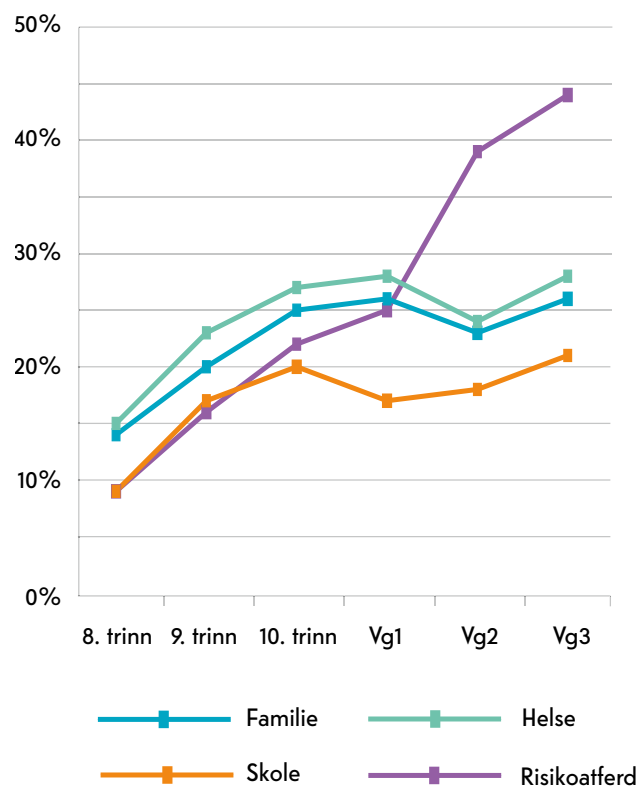
kan i hovedsak tilskrives utbredelsen av alkoholbruk blant ungdom, og i noen grad hasjbruk¹⁰. Vi ser også at risiko knyttet til venner øker betydelig i løpet av ungdomsskolealderen (andelen uten venn/venn å stole på), men at utbredelsen blir betydelig mindre i løpet av videregående skole. Noe av forklaringen kan være at elevene selekteres mot ulike utdanninger og dermed til mer homogene interessefellesskap hvor det er lettere å finne seg venner.

Omfanget av risikooppbygging er større blant jentene enn blant guttene. Blant jentene er det i alt 21 prosent som faller inn under kategorien med 4 og flere risikofaktorer, mens tilsvarende for gutter bare er 16 prosent. Figur 3.7 viser for øvrig at forskjellen mellom gutter og jenter er størst på 10. trinn og på Vg1 (8 prosentpoeng forskjell). Det er for øvrig interessant å se at kjønnsforskjellene jevner seg ut i Vg3. Men dette skyldes at utbredelsen av risikooppbygging blant guttene øker jevnt fra Vg1 til Vg2, mens utbredelsen blant jenter er forholdsvis høy helt fra 10. klasse.

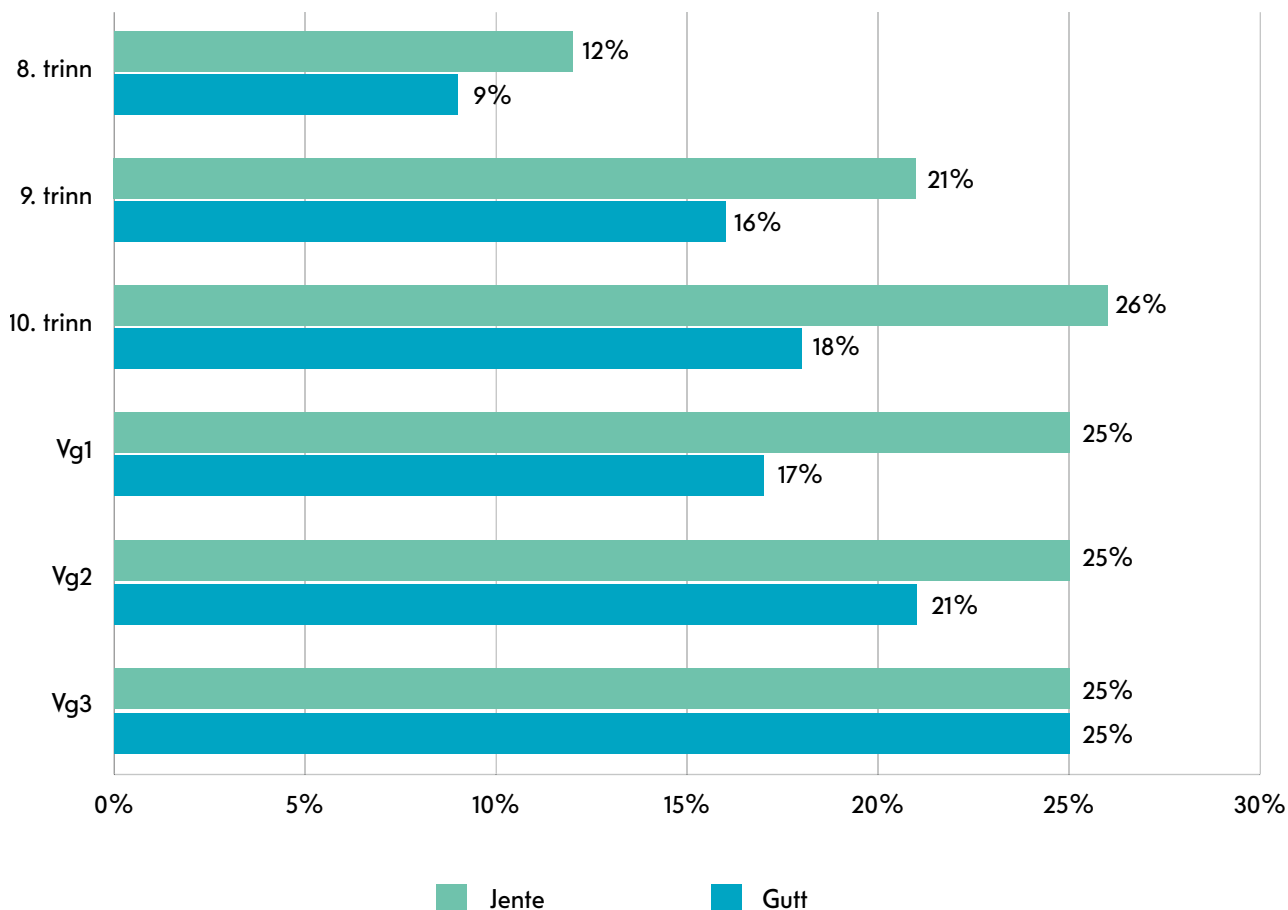
¹⁰ Terskelen for risikofylt alkoholbruk er definert høyere for elever i videregående skole enn for elever på ungdomsskolen. For ungdomsskoleelever er terskelen «Druknet seg beruset» 2 eller flere ganger i løpet av de siste 6 månedene. For elevene i videregående skole er terskelen «Druknet seg beruset» 5 eller flere ganger i løpet av de siste 6 månedene.

Figur 3.5. Utvikling i utbredelsen av risikofaktorene kost, venner, fysisk aktivitet og kognitiv fra 8. trinn til Vg3. Prosent av elevene.

Figur 3.6. Utvikling i utbredelsen av risikofaktorene helse, skole, familie og risikoatferd fra 8. trinn til Vg3. Prosent av elevene.

Figur 3.7. Utbredelse av risikooppbygging fordelt på klassetrinn og kjønn (4 og flere risikofaktorer)

Det mest interessante med figur 3.7 er de store kjønnsforskjellene i risikooppnopning på 10. trinn og på Vg1. Nærmere undersøkelser viser at dette i all hovedsak handler om at helserisiko og kognitiv risiko blir mer utbredt blant jentene.

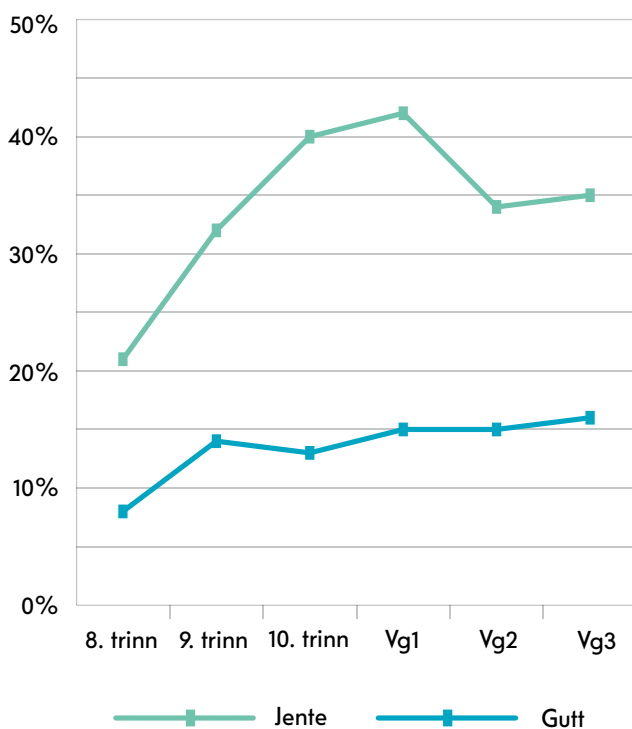
Figur 3.8 viser andelen som faller inn under kategorien psykisk helserisiko for gutter og jenter. Blant guttene ser vi at det er en forholdsvis jevn utvikling, mens for jentene øker andelen betraktelig på ungdomsskolen og frem til Vg1, men avtar igjen på Vg2 og Vg3. Vi ser et tilsvarende mønster når det gjelder kognitiv risiko (figur 3.9). Dette viser både at nivået er høyere blant jenter, og at utbredelsen øker betydelig gjennom ungdomsskolealderen og frem til Vg1. Samtidig ser vi at andelen jenter som befinner seg innenfor de to risikofaktorene, avtar utover i videregående skole. Dette kan bety at jenter er spesielt sårbare frem mot utgangen av ungdomsskolen og i starten av videregående skole.

Foruten den store kjønnsforskjellen på 10. trinn og i Vg1, er det også interessant at utbredelsen av risikooppnopning øker forholdsvis mye blant guttene på videregående skole. På Vg1 er andelen med risikooppnopning (4 og flere) 17 prosent, mens den på Vg3 er økt til 23 prosent. Det er flere forhold som ligger bak denne økningen. For det første ser

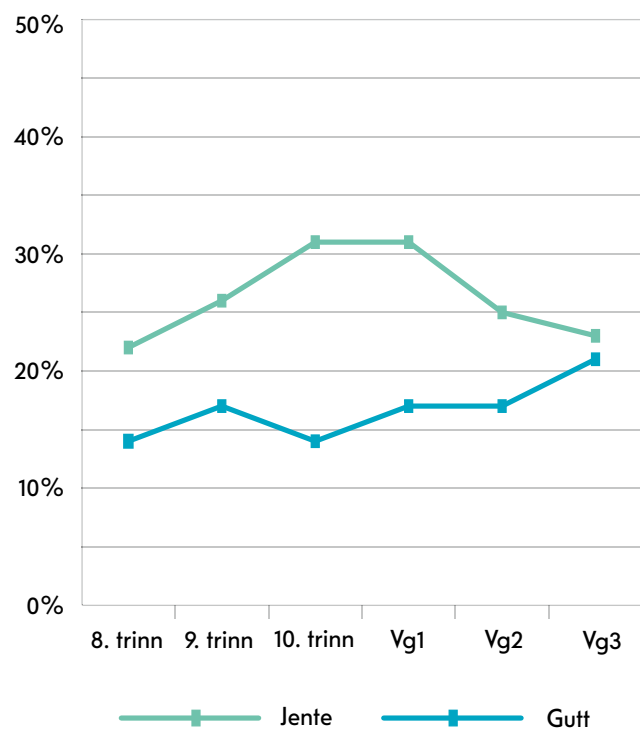
vi at økningen i utbredelsen av risikooppnopning skyldes at flere opplever å ha dårlige vennerelasjoner og dårligere relasjoner til familien. Denne økningen skjer i hovedsak fra Vg2 til Vg3. Med andre ord ser det ut som at relasjonene til viktige sosiale arenaer svekkes. For det andre ser vi at omfanget av kognitiv risiko øker blant guttene i løpet av videregående skole. Den økende utbredelsen av kognitiv risiko vi ser blant jentene ungdomsskolen, ser med andre ord ut til å ha en tilsvarende økt utbredelse blant guttene på videregående skole. Økningen blant guttene er imidlertid ikke like stor som den er blant jentene.

3.2.4 Hva slags type oppnopning?

Til nå har vi snakket om risikooppnopning generelt samtidig som vi har sett nærmere på hvilke risikofaktorer som har spesiell betydning for den økningen vi ser i risikooppnopning i løpet av ungdomsskolen og videregående skole. Presentasjonen over viser imidlertid ikke hva slags risikooppnopning eller kombinasjoner av risiko vi finner blant elevene. Vi har derfor undersøkt om det er bestemte risikofaktorer som i større grad enn andre opptrer sammen. Dette har vi gjort ved hjelp av en faktoranalyse. Formålet med denne analysen er å identifisere underliggende trekk ved et datamateriale. I denne sammenheng dreier det seg om å finne ut om det er et mønster i hva

Figur 3.8. Omfang av psykisk helserisiko fordelt på kjønn

Figur 3.9. Omfang av kognitiv risiko fordelt på kjønn

slags kombinasjoner av risikofaktorer ungdommene har. Fordi vi kun er opptatt kombinasjoner av risiko, og ikke utbredelsen av risiko, har vi i denne analysen kun tatt med de elevene som rapporterer om å ha to eller flere risikofaktorer.

Tabell 3.4 viser resultatet av faktoranalysen. I tabellradene finner vi de ni opprinnelige risikofaktorene og i kolonnene tre nye faktorer som betegner ulike kombinasjoner av risiko. Hva slags kombinasjoner av risiko vi finner innenfor de tre nye faktorene, fremgår av faktorskårene i tabellen. I den første kolonnen ser vi at følgende risikofaktorer har en høy verdi (faktorskåre): risikoatferd, skolerelasjoner, venner og familie. Det betyr med andre ord at disse fire risikofaktorene tenderer mot å opptre sammen. I den andre kolonnen ser vi at kognitiv risiko og helserisiko har en høy faktorskåre og opptrer dermed samtidig. I den tredje kolonnen er det fysisk aktivitet, nærmiljø og kosthold som har høye faktorskårer¹¹. De tre nye faktorene som fremkommer av analysen har vi benevnt som:

- Tilknytningsrisiko
- Mental risiko
- Fysiologisk risiko

Tilknytningsrisiko innebærer risikooppbygging som kjennetegnes av svake relasjoner til basisarenaer som

familie, skole og venner. I tillegg inngår risikoatferd i denne dimensjonen, noe som mer kan forstås som en konsekvens av eller uttrykk for svak tilknytning til disse arenaene. Et fellestrekk med faktoren tilknytningsrisiko er med andre ord tendensen til dekobling fra sosiale arenaer kombinert med en bestemt atferd som kan forstås som et uttrykk for manglende sosialisering til disse arenaene. Dette dreier seg dermed om enkeltindividets grunnleggende relasjoner til sosiale system som foreldre, venner og skole.

Mental risiko innbefatter både helserisiko og kognitiv risiko. Helserisiko – slik det er målt i denne undersøkelsen – innbefatter psykiske plager og indikasjoner på psyko-somatiske problemstillinger. Både helseindikatorer og de kognitive indikatorer dreier seg således om enkeltindividets mentale tilstand, det vil si henholdsvis mental helse og mental mestringsopplevelse. I motsetning til tilknytningsrisiko som kjennetegnes av en dekobling fra sosiale arenaer, er det rimelig å tolke mental risiko mer som et uttrykk for psykososialt stress som oppstår ved å delta innenfor sosiale arenaer som familien, skolen og vennekretsen. Risiko er dermed ikke knyttet til det å ha dekket seg fra slike arenaer, men heller det å ha vansker med å leve opp til eller mestre de krav og forventningene vi finner innenfor disse arenaene. Denne formen for risiko innbefatter også manglende

Opprinnelige risikofaktorer	Nye faktorer		
	Tilknytningsrisiko (Faktor 1)	Mental risiko (Faktor 2)	Fysiologisk risiko (Faktor 3)
Risikoatferd	0,767	-0,160	
Skolerelasjoner	0,638	0,239	0,136
Venner	0,605	0,261	-0,136
Familie	0,551		
Kognitive trekk		0,787	
Helse	0,280	0,677	
Fysisk aktivitet	-0,228		0,745
Nærmiljø		0,317	0,645
Kosthold	0,287	-0,213	0,511

Tabell 3.4. Faktoranalyse av 9 risikofaktorer

¹¹ En test på hvor god faktoranalysen er (KMO-test) viser at de tre faktorene ikke entydig beskriver datamaterialet. Dette kan forstås dithen at det også finnes en del andre kombinasjoner av risiko enn det som fremgår utgår av analysen. Det vi imidlertid kan si er at de kombinasjonene av risiko vi finner her, er mer typiske enn andre kombinasjoner.

selvtillit og tro på egen mestringsevne, og det er kanskje nettopp mangel på slike indre ressurser som gjør at krav og forventninger slår ut i stress og helsemessige plager.

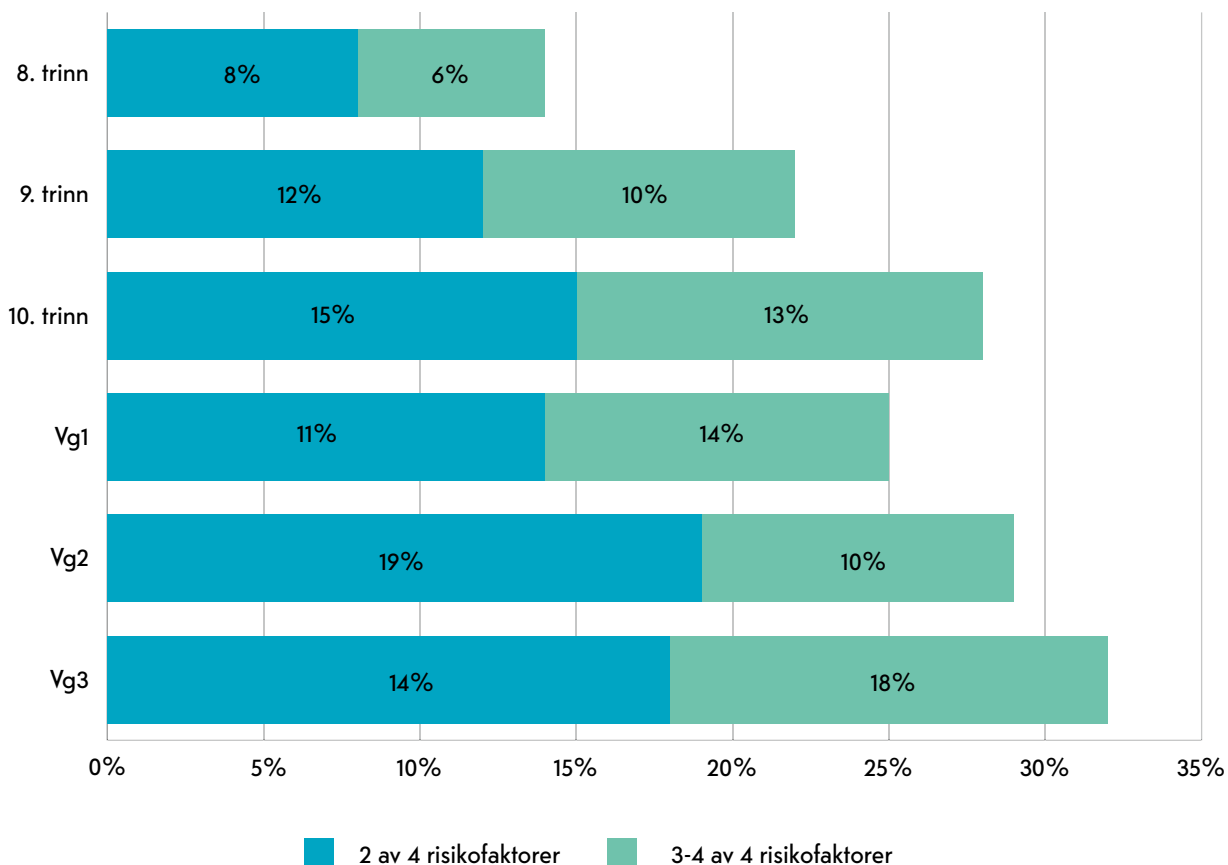
Fysiologisk risiko inneholder indikatorer på dårlig kosthold og lav fysisk aktivitet, i tillegg til negativ oppfatning til nærmiljøet eller ingen deltakelse i nærmiljøaktiviteter. Begrunnelsen for å omtale denne kombinasjonen for risiko som fysiologisk risiko, er først og fremst at kosthold og fysisk aktivitet er relatert til fysiologisk helse og velvære. Fysiologisk risiko dreier seg da i utgangspunktet om individuell atferd, til forskjell fra de to andre formene for risikooppbygging som dreier seg om henholdsvis sosial atferd (tilknytningsrisiko) og individuelle mentale tilstander (mental risiko).

Fysisk aktivitet og kosthold skiller seg imidlertid fra oppfatning av/deltakelse i nærmiljøet ved at de to førstnevnte indikatorene dreier seg om individuell atferd, mens nærmiljø dreier seg om opplevelsen av omgivelsene. Vi finner imidlertid at det er en spesielt sterk sammenheng mellom opplevelsen av eller deltakelsen i nærmiljøaktiviteter og ungdoms fysisk aktivitet. Det er rimelig å tolke denne sammenhengen

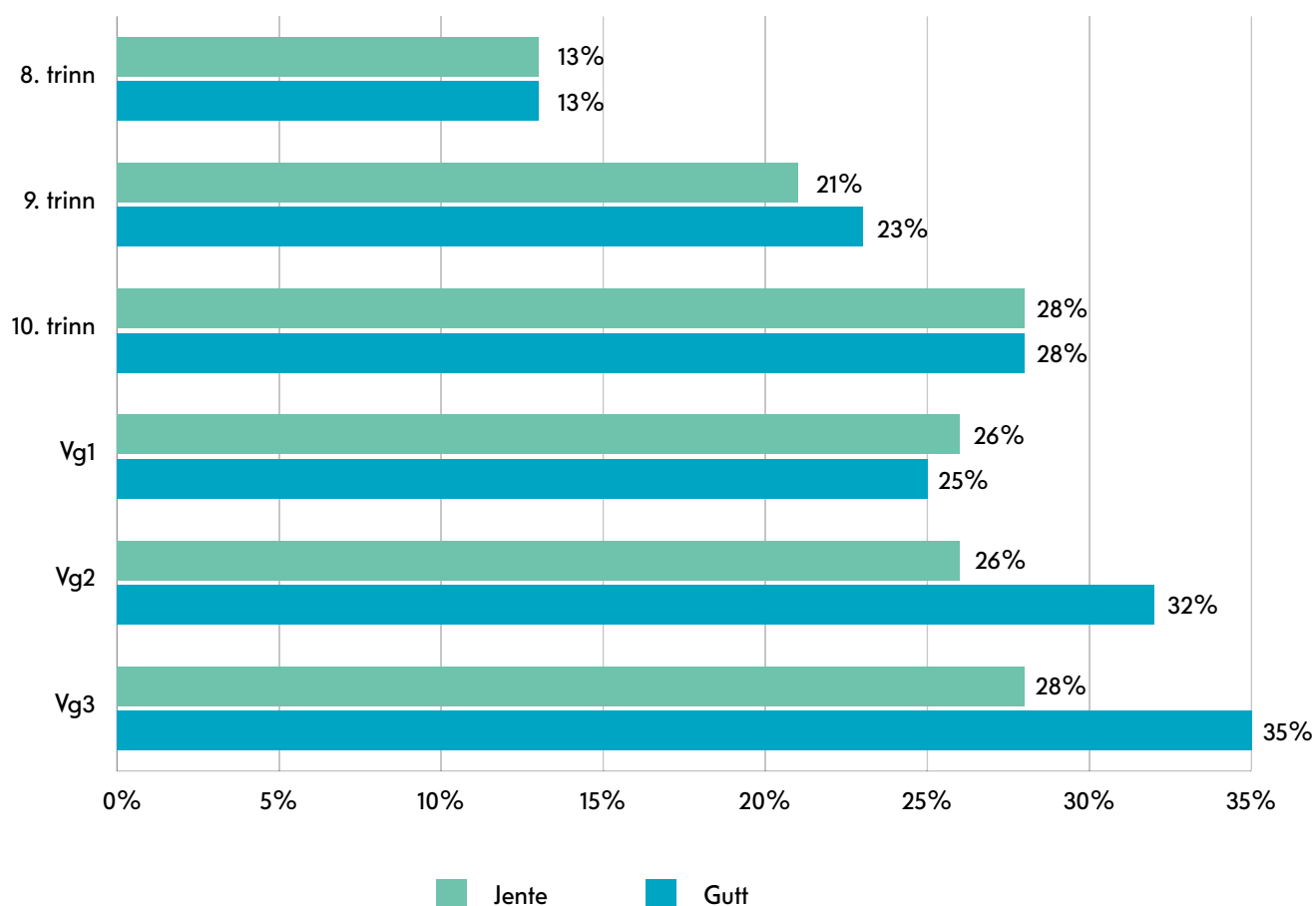
som at tilbudet i nærmiljøet, eller opplevelsen av tilbudet, utgjør et viktig premiss for fysisk aktivitet. Det at nærmiljøet hører inn under denne formen for risikooppbygging, illustrerer at fysiologisk risiko også har noe å gjøre med kontekstuelle forhold. Som nevnt er det rimelig å anta at opplevelsen av nærmiljøet har betydning for tilbøyeligheten til å delta i organiserte fysiske aktiviteter. I tillegg er det rimelig at familiens måltidsvaner har en vesentlig betydning for ungdoms kosthold. I begge tilfeller antyder vi med andre ord at det sosiale miljøet – representert ved henholdsvis nærmiljø og familie – påvirker den individuelle atferden.

3.2.5 Typer risiko fordelt på klassetrinn og kjønn

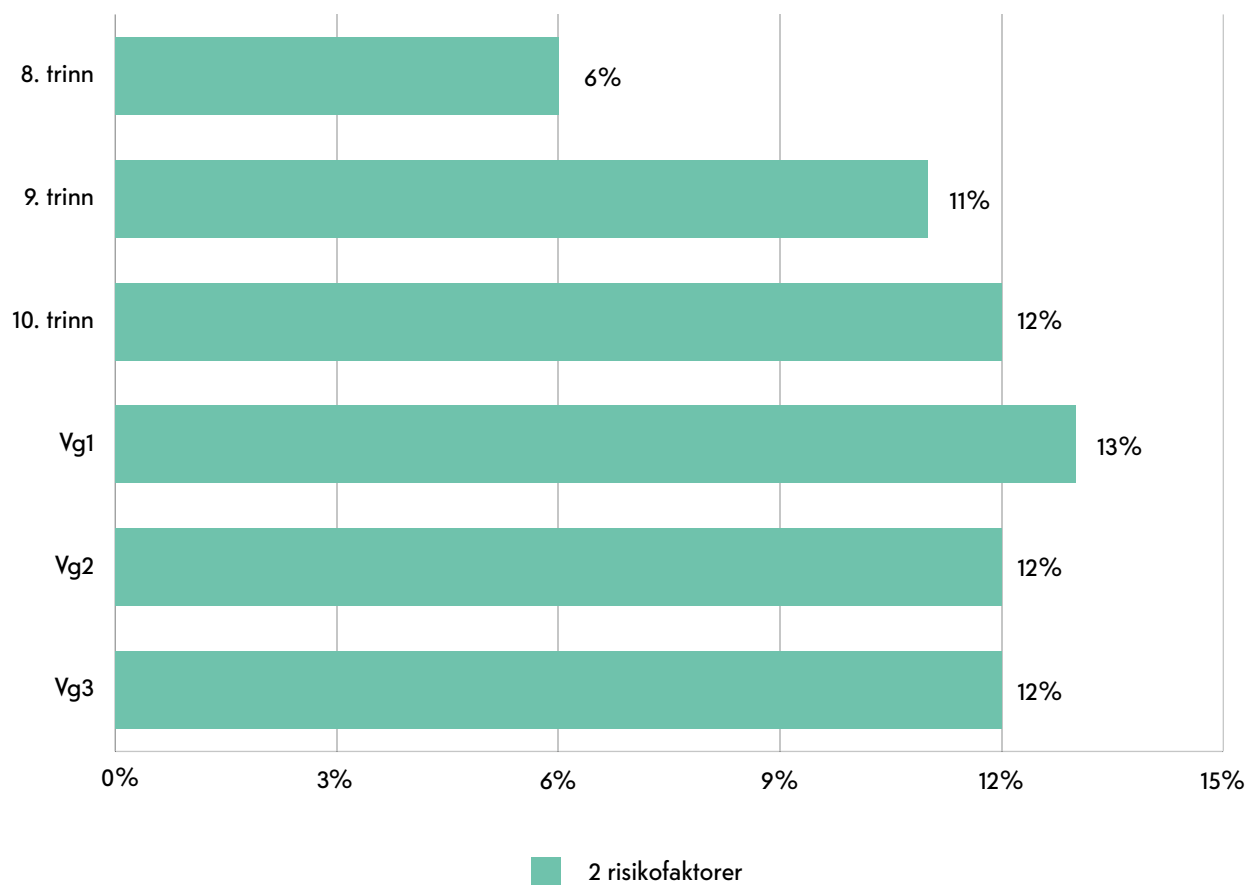
I denne delen har vi undersøkt hvorvidt de tre formene for risikooppbygging (tilknytningsrisiko, mental risiko og fysiologisk risiko) varierer i forhold til klassetrinn og kjønn (figur 3.10 til 3.14). Dette har vi gjort ved å undersøke hvor stor andel av ungdommene som faller inn under de aktuelle kombinasjonene av risikofaktorer.

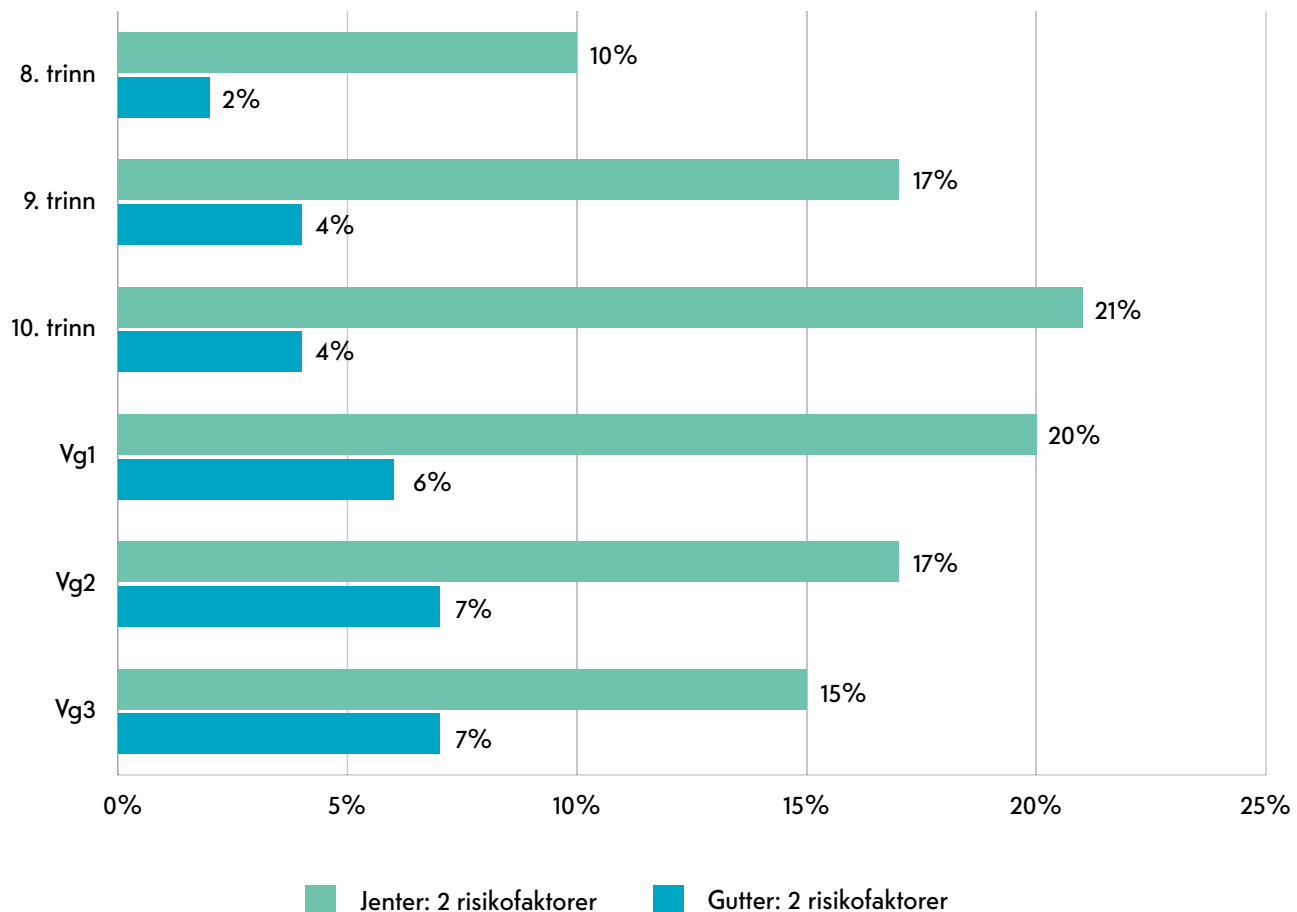
Figur 3.10. Tilknytningsrisiko, utbredelse fordelt på klassetrinn. Prosent av elevene.

Figur 3.11. Tilknytningsrisiko, utbredelse fordelt på kjønn. Prosent av elevene.

Figur 3.12. Mental risiko, utbredelse fordelt på klassetrinn. Prosent av elevene.

Figur 3.13. Mental risiko, utbredelse fordelt på kjønn. Prosent av elevene.

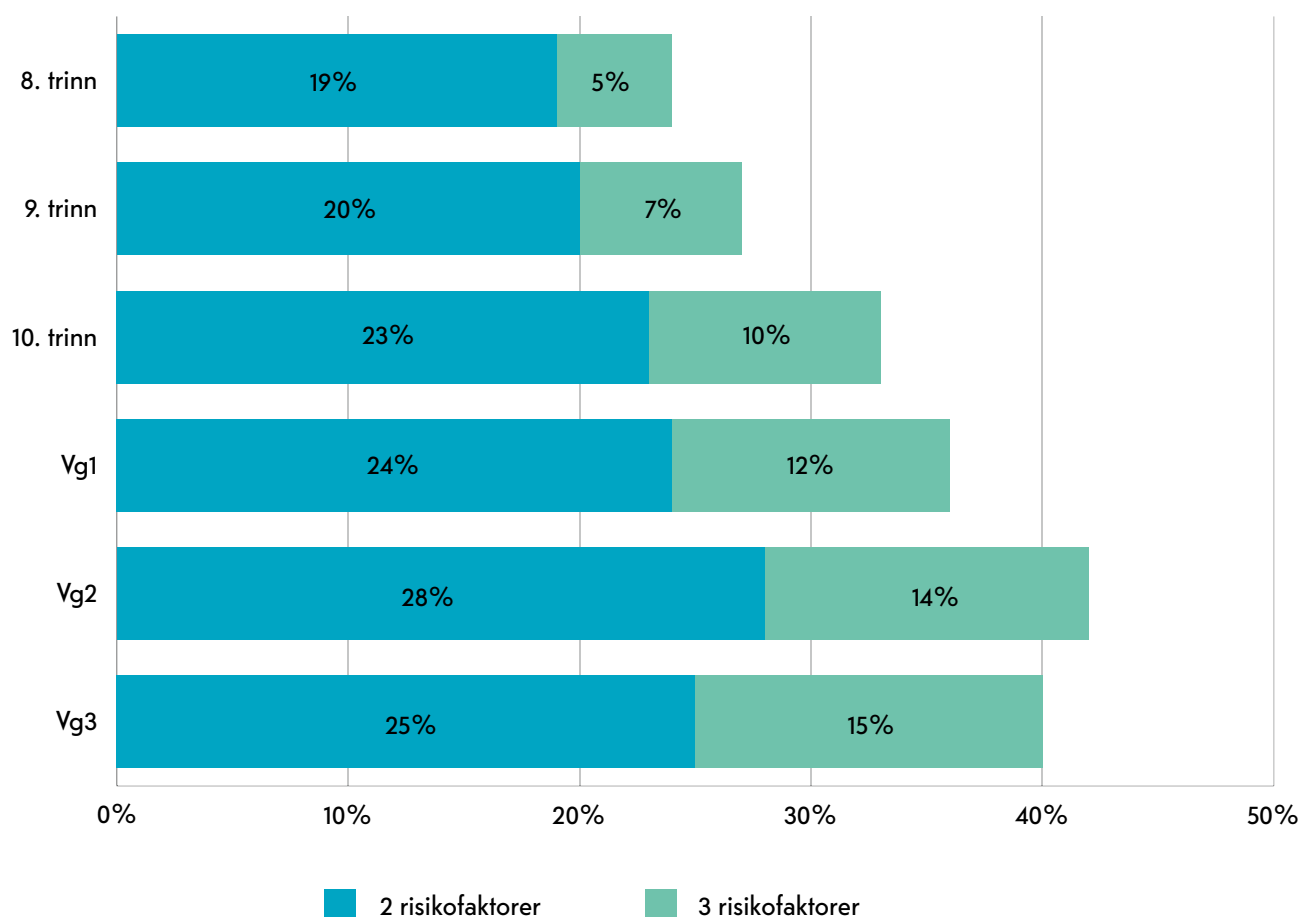
Ikke overraskende finner vi at omfanget av alle de tre formene for risikooppbygging øker med stigende klassetrinn. Samtidig er det ikke lik utvikling for de tre faktorene. Det er heller ikke overraskende at vi finner store kjønnsforskjeller, men også her varierer dette mellom de ulike typene risikooppbygging.

Det er i alt 23 prosent av elevene som faller inn under det vi har kalt tilknytningsrisiko. Av disse er det 13 prosentpoeng med 2 risikofaktorer og 10 prosentpoeng med 3-4 risikofaktorer. Vi ser at risikooppbygging i form av tilpasning øker fra 8. trinn og opp til 10. trinn (figur 3.10). På Vg1 er det en liten nedgang, men fra Vg1 til Vg3 øker omfanget noe igjen. Men samlet sett ser vi at utbredelsen av denne formen for risikooppbygging først og fremst skjer på ungdomsskolen, og at økningen i utbredelsen stopper opp fra 10. trinn. Når vi ser på forskjellene mellom gutter og jenter, øker utbredelsen forholdsvis likt for begge kjønn fram til Vg1 (figur 3.11). Etter Vg1 ser vi at utbredelsen øker for gutter, men ikke for jenter. Generelt sett kan disse resultatene tyde på at kildene til denne formen for risikooppbygging først og fremst skjer i løpet av ungdomsskolen. Det at vi ikke får noe

vesentlig økning på videregående, og spesielt ikke blant jentene, må forstås dithen at det ikke skjer noe vesentlig «nyrekruttering», men at de som har slik risikooppbygging fra ungdomsskolen, bærer dette med seg inn i den videregående skolen.

Det er i alt 11 prosent som har mental risikooppbygging. Som over, ser vi at omfanget øker fram til og med Vg1 (figur 3.12). Etter dette er det ingen økning i utbredelsen. Her finner vi imidlertid vesentlig forskjeller mellom gutter og jenter. Blant jentene ser vi at det er en betydelig økning fram til 10. klasse og Vg1 (figur 3.13). Derfra reduseres faktisk andelen en god del til Vg2 og Vg3. Blant guttene ser vi derimot at det er en svak økning hele veien fra 2 prosent i 8. klasse og opp til 7 prosent i Vg2 og Vg3.

Det er en forholdsvis stor andel av elevene som befinner seg i gruppen med fysiologisk risikooppbygging. Dersom vi tar med alle som har 2-3 fysiologiske risikofaktorer, utgjør andelen 31 prosent, mens andelen som har 3 risikofaktorer er 9 prosent. Vi ser også her at andelen med fysiologisk risikooppbygging øker i løpet av ungdomsskolen og videregående

Figur 3.14. Fysiologisk risiko, utbredelse fordelt på klassetrinn. Prosent av elevene.

skole (figur 3.14). Økningen i utbredelsen stopper imidlertid opp i Vg3. Her finner vi for øvrig ingen forskjell mellom gutter og jenter, det vil si at begge gruppene har den samme utbredelsen og den samme utviklingen gjennom skoleløpet.

3.2.6 Variasjon i opphopning mellom kommuner og skoler

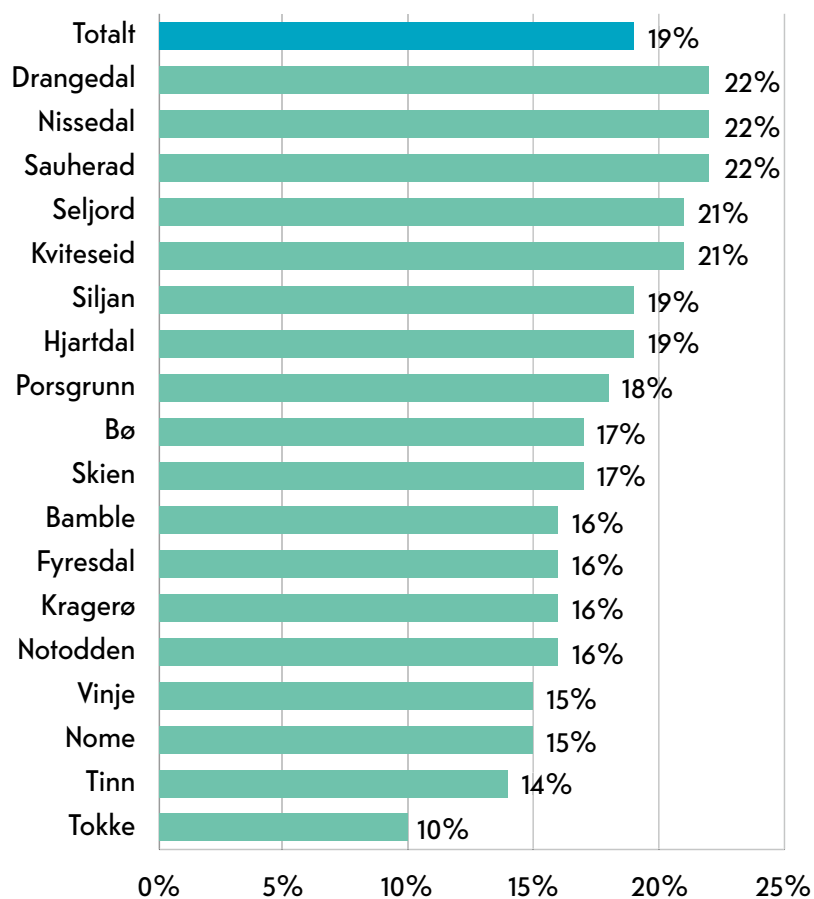
Omfanget av risikooppbyggingen varierer mellom geografiske enheter. Det kan være mange forklaringer på slike variasjoner. Vi kan skille mellom tre hovedforklaringer: sosial, og biologisk, arv, flyttmønstre og miljømessige påvirkningsfaktorer.

Sosial arv dreier seg om at egenskaper ved befolkningen i utgangspunktet formes av et områdes bestemte historie og kultur, og at disse egenskapene – herunder omfang av risikooppbygging – går igjen fra den ene generasjonen til den neste. Omfanget av risiko kan også være et resultat av bestemte flyttmønstre, noe som igjen blir påvirket av et områdes sosiale status, boligpriser og næringsstruktur. Slike

faktorer vil med andre ord bidra til å selekttere befolkningen med ulik grad av risikooppbygging (gjennom flytting), til ulike geografiske områder. Den miljømessige forklaringen dreier seg om at bestemte egenskaper i kommunen eller regionen i seg selv er med på å påvirke graden av risikooppbygging. Dette kan for eksempel være tilgang på friluftsområder, omfanget av kriminalitet i nærområdet eller for eksempel skoletilbudet.

I denne delen har vi sett på hvordan omfanget og typer av risikooppbygging varierer mellom kommuner i Telemark og mellom skolene i noen av kommunene. Først tar vi for oss indikatoren for risikooppbygging generelt og deretter ser vi på profilen på risikooppbyggingen i kommunene. Analysen inneholder kun elever på ungdomsskolen.

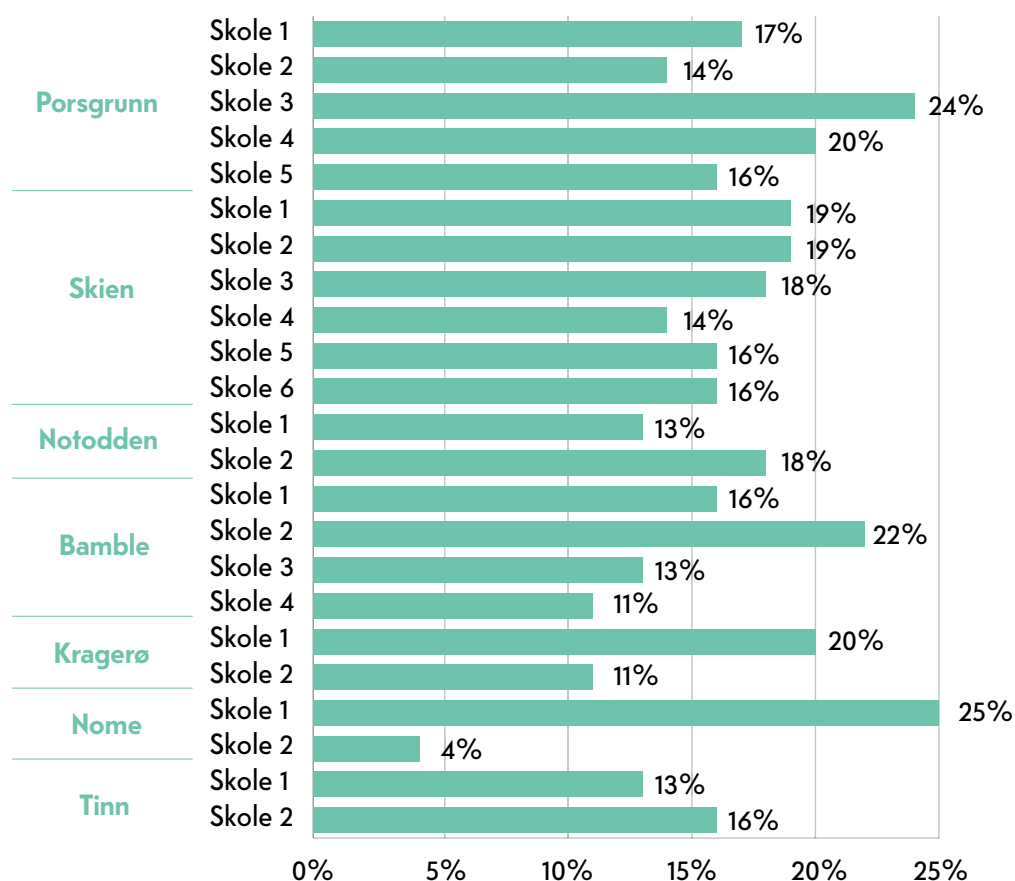
Figur 3.15 viser andelen av elevene i ungdomsskolen som har 4 eller flere risikofaktorer. Vi ser at dette varierer mellom 10 prosent i Tokke og opp til 22 prosent i Sauherad, Nissedal og Drangedal. Samlet for hele fylket er det 19 prosent som har 4 eller flere risikofaktorer.

Figur 3.15. Utbredelse av risikoopphopning fordelt på kommuner, 8. til 10. trinn (4 og flere risikofaktorer)

Foto: Dag Jensen

Figur 3.16. Utbredelse av risikooppbygging fordelt på skoler, 8. til 10. trinn (4 og flere risikofaktorer)

I noen av kommunene der skolene er av en viss størrelse, har vi også mulighet til å skille mellom skolene i kommunene (figur 3.16). Vi ser her at det er vel så store forskjeller innenfor én og samme kommune som det er mellom kommunene. I Porsgrunn kommune ser vi at andelen med mer enn 4 risikofaktorer varierer mellom skolene fra 14 prosent og helt opp til 24 prosent. I Skien kommune er forskjellene noe mindre, men også her er det variasjoner innen kommunen, fra 14 til 19 prosent. Blant de mindre kommunene finner vi at det er store forskjeller mellom skolene i både Bamble, Kragerø og Nome.

Tabell 3.5 viser prosentandelene av elevene som faller inn under de ulike formene for risikooppbygging. I tabellen har vi fargelagt skolene/kommunene som har en høy andel og lav andel i risikogruppen med henholdsvis rødt og grønt. I kolonnen «mental risiko» inngår kun jenter. Dette fordi det i hovedsak er blant jentene vi finner denne formen for risikooppbygging.

Resultatene viser at risikooppbyggingen varierer en del mellom skolene. For eksempel varierer andelen

med tilknytningsrisiko fra omtrent 15 prosent til noe over 30 prosent. Andelen jenter med mental risiko varierer fra 7 til 24 prosent, og andelen ungdom med fysiologisk risiko varierer mellom omtrent 10 prosent og opp til hele 40 prosent.

Samtidig ser vi at utbredelsen av de tre risikofaktorene varierer innenfor den enkelte skole. For eksempel ser vi at mental risiko er ganske utbredt blant elevene i Seljord, mens fysiologisk risiko er lite utbredt. Tilsvarende ser vi at mental risiko er utbredt i Siljan, mens tilknytningsrisiko er lite utbredt. Vi finner også et eksempel hvor det er en relativt høy andel innenfor alle de tre risikofaktorene (Porsgrunn, skole 3), mens andre skoler har en relativt lav andel på alle risikofaktorene (Fyresdal, Tokke).

Omtrent halvparten av skolene har spesielle utfordringer (rød farge) på minst én av oppbyggingsfaktorene, samtidig som det også er omtrent halvparten som har spesielt lite utfordringer på en av faktorene (grønn farge). Denne variasjonen kan ha ulike forklaringer. Som nevnt innledningsvis kan det både være sosial arv, et resultat av flyttemønstre eller

		Tilknytningsrisiko	Mental risiko (jenter)	Fysiologisk helserisiko
Porsgrunn	Skole 1	22 %	18 %	23 %
	Skole 2	21 %	14 %	27 %
	Skole 3	28 %	20 %	33 %
	Skole 4	19 %	23 %	30 %
	Skole 5	21 %	.	27 %
Skien	Skole 1	26 %	12 %	36 %
	Skole 2	21 %	19 %	26 %
	Skole 3	21 %	15 %	28 %
	Skole 4	16 %	16 %	31 %
	Skole 5	20 %	18 %	28 %
	Skole 6	20 %	11 %	32 %
Notodden	Skole 1	13 %	16 %	25 %
	Skole 2	21 %	14 %	25 %
Bamble	Skole 1	17 %	14 %	28 %
	Skole 2	19 %	22 %	25 %
	Skole 3	22 %	7 %	38 %
	Skole 4	21 %	17 %	23 %
Kragerø	Skole 1	15 %	20 %	24 %
	Skole 2	28 %	13 %	31 %
Nome	Skole 1	18 %	19 %	26 %
	Skole 2	29 %	.	32 %
Tinn	Skole 1	26 %	9 %	28 %
	Skole 2	14 %	17 %	9 %
Kommuner	Bø	20 %	22 %	25 %
	Sauherad	24 %	16 %	35 %
	Siljan	17 %	20 %	34 %
	Drangedal	19 %	20 %	22 %
	Hjartdal	33 %	.	35 %
	Seljord	22 %	24 %	19 %
	Kviteseid	26 %	14 %	28 %
	Nissedal	27 %	.	37 %
	Fyresdal	16 %	.	18 %
	Tokke	19 %	.	18 %
	Vinje	25 %	11 %	24 %
Gjennomsnitt (skoler)		22 %	15 %	29 %

Tabell 3.5. Utbredelse av tre typer risikooppbygging: tilknytningsrisiko, mental risiko (jenter) og fysiologisk helserisiko
 . = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

miljømessige forhold. Det er imidlertid mulig å være ennå mer spesifikk om hvilke forhold som kan påvirke omfanget av de ulike typene risikooppnopning.

De ulike formene for risikooppnopning vil på ulike måter være relatert til miljøforhold i familien, nærmiljøet, skolen og så videre. For de med tilknytningsrisiko, handler det konkret om ungdommenes relasjoner til flere av disse arenaene. For de med mental risiko er det nærliggende å tro at det både er faktorer innenfor og utenfor nærmiljøet som har betydning. På den ene siden vil krav og forventninger skapes i nærmiljøet (familien, skolen og så videre), men samtidig er det rimelig å tro at dette også påvirkes av mer generelle samfunnstrender. Det er naturlig å tanke at fysiologisk risiko har mye å gjøre med familiære forhold, det vil si kostholdsvaner og aktivitetsnivået i familien. Men som vi har vært inne på tidligere, er det også rimelig å anta at dette påvirkes av nærmiljøtilbudet, spesielt ungdoms fysiske aktivitet.

3.2.7 Oppsummering

Formålet med denne artikkelen har vært å vise omfanget av risikooppnopning blant ungdom i Telemark. Med risikooppnopning menes at enkeltindivider opplever å ha utfordringer på flere områder samtidig. En grunnleggende antakelse er da at jo større grad av risikooppnopning, desto mer problematisk vil også overgangen til voksenlivet være. Dette betyr ikke at risikooppnopning er ensbetydende med at overgangen til voksenlivet blir problematisk, men at sjansen for det er større enn for andre ungdom.

Resultatene viser at omtrent 20 prosent av elevene har fire eller flere risikofaktorer. Vi finner også at utbredelsen av risikooppnopning øker med alderen og da primært i løpet av ungdomsskolen. Den faktoren som øker mest er risikoatferd, det vil si bruk av rusmidler og regelbrudd. I tillegg finner vi at andelen uten vennenettverk øker i løpet av ungdomsskolen, men denne andelen reduseres betydelig igjen i løpet av videregående skole.

Utbredelsen av risikooppnopning er noe større blant jenter enn blant gutter. Den er spesielt mye større blant jenter i overgangen fra ungdomsskolen til videregående skole, det vil si i 10. trinn og i Vg1. Dette skyldes i all hovedsak en økt utbredelse av psykiske plager, lav selvtillit og liten framtidstro. Samtidig ser vi også at det blant guttene er en viss økning i utbredelsen av svekkede relasjoner til familie og venner i løpet av videregående skole.

I artikkelen har vi også undersøkt hva slags type risiko som hopper seg opp. Med utgangspunkt i en faktoranalyse, finner vi tre typer risikooppnopning. Den ene som vi har kalt tilknytningsrisiko, handler om svake relasjoner til familie, venner og skole, kombinert med høy risikoatferd. Den andre som vi har kalt mental risiko, handler om oppnopning av psykiske plager og kognitive tilstander som lav selvtillit og framtidstro. Den tredje og siste har vi kalt fysiologisk risiko, og denne handler om oppnopning av risiko i forhold til fysisk aktivitet, nærtilbud og kosthold.

Vi finner at utbredelsen av tilknytningsrisiko øker forholdsvis mye i løpet av ungdomsskolen, både blant jenter og gutter. Blant jentene øker ikke utbredelsen ytterligere på videregående skole, mens for guttene fortsetter økningen helt fram til Vg3. Oppnopning av mental risiko øker også i løpet av ungdomsskolen. Her finner vi at andelen med oppnopning er klart større blant jenter enn blant guttene. På videregående skole ser vi imidlertid at andelen jenter med denne formen for oppnopning reduseres, mens andelen gutter med mental risiko øker svakt. Utbredelsen av fysiologisk risiko øker også mye og jevnt fram til Vg2. Her finner vi ingen forskjeller mellom gutter og jenter, verken i omfang eller utvikling.

I den tredje delen av analysen har vi sett på hvordan risikooppnopningen varierer mellom kommuner og skoler. Her finner vi for det første at utbredelsen av oppnopning generelt varierer en god del mellom kommunene og skoler. Blant ungdomsskoleelevene varierer andelen mellom 10 og 22 prosent. For det andre ser vi at omfanget varierer en god del mellom skolene innenfor samme kommune. I en av kommunene finner vi blant annet at det varierer fra 14 prosent på en skole til 24 prosent på en annen. For det tredje finner vi at utbredelsen av de tre typene risikooppnopning varierer en del mellom skolene. Andelen med tilknytningsrisiko varierer fra omtrent 15 prosent til noe over 30 prosent, andelen jenter med mental risiko varierer fra 7 til 24 prosent, og andelen med fysiologisk risiko varierer mellom omtrent 10 prosent og opp til hele 40 prosent.

Denne artikkelen bygger på andre undersøkelser som har vist at risikooppnopning har betydning for en rekke ulike utfall som gjennomføring av skole, alkoholmisbruk, kriminalitet og så videre. Det er derfor grunn til å tro at det er slike sammenhenger også blant ungdom i Telemark. Det er likevel grunn til å ikke trekke for vidtrekkende konklusjoner på bakgrunn av resultatene vi har funnet. Det er flere grunner til dette.

For det første snakker vi om risiko og ikke om absolutte og deterministiske sammenhenger mellom risikoopphopning og negative utfall. Det vi derimot antar er at vi finner en statistisk sammenheng, og at risikoopphopning gir økt sannsynlighet for et negativt utfall. For det andre er den måten vi har utformet indikatorene for risikoopphopning på ikke testet ut i forhold til faktisk utfall. Det betyr at vi ikke kan være sikre på at metoden som er benyttet, gir det beste målet på risikoopphopning. For det tredje er det grunn til å tro at risikoopphopning alene ikke er tilstrekkelig for å predikere et bestemt utfall. Det er også nødvendig å ta hensyn til eventuelle beskyttelsesfaktorer som kan ha en modererende virkning på risikoopphopning. Som nevnt i innledningen, er det flere undersøkelser som kan vise til en slik effekt. Blant annet har flere undersøkelser vist at den ellers så sterke sammenhengen mellom økonomi og helseutfall, modereres av bestemte positive familieegenskaper. Dette innebærer med andre ord at en bestemt beskyttelsesfaktor motvirker de negative effektene av en risikofaktor. Sannsynligvis finnes det også flere slike modererende beskyttelsesfaktorer, for eksempel nærmiljøtiltak eller kvaliteter ved skolen.

Dette bringer oss over til spørsmålet om tiltak for å motvirke opphopning av risiko. Helt generelt kan vi snakket om to typer tiltak. Det ene dreier seg om å redusere selve risikoen eller årsaken til den. For eksempel vil det være naturlig å tenke seg at tiltak

overfor grupper med tilknytningsrisiko, dreide seg om å skape tillit mellom den aktuelle ungdommen og de ulike sosiale arenaene. Den andre metoden vil dreie seg om å finne beskyttelsesfaktorer som kompensere for risiko. Et eksempel på dette kan være foreldre-støtte for å motvirke sammenhengen mellom sosio-økonomisk status og helseutfall. Et annet eksempel kan være å iverksette mestringstiltak som en motvekt mot mental risiko eller de krav og forventinger som ungdom blir utsatt for i forhold til utdanning, media og lignende. Per i dag har vi imidlertid begrenset kunnskap om hvordan ulike beskyttelsesfaktorer eventuelt kan motvirke risikoopphopning.

Foruten det å ta hensyn til mulige beskyttelsesfaktorer, er det også relevant å merke seg resultatene i denne undersøkelsen om at den økte utbredelsen av risikoopphopning primært skjer i løpet av ungdomsskolen. Det er derfor nærliggende å tro at kilden til noe av risikoopphopningen er å finne nettopp i denne perioden. Foruten den biologiske utviklingen, skjer det åpenbart også store sosiale endringer, herunder brudd med foreldre, sterkere tilknytning til vennemiljøer (eller fravær av dette) og ikke minst forhold i nærmiljøet (frafall fra idrett) og i skolen (for eksempel økte krav og forventinger, dekobling og lignende). Et sentralt spørsmål i det forebyggende arbeidet blir hvordan vi nettopp i denne perioden kan motvirke kildene til risikoopphopning eller kompensere for slik opphopning.

Foto: Kadett UB

3.3 Bruken av skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom

Tekst: Geir Møller

3.3.1 Innledning

I dette kapitlet ser vi nærmere på bruken av skolehelsetjenesten (SHT) og helsestasjon for ungdom (HFU) i Telemark. Hovedformålet er å belyse i hvilken grad denne tjenesten er kjent og benyttes av elever i ungdomsskolen og på videregående skole. Dernest ønsker vi å belyse i hvilken grad variasjonene i bruken av tjenesten skyldes kommunenes ressursinnsats eller ulike behov hos elevene. Til slutt i kapitlet ser vi nærmere på om det er bestemte grupper elever som benytter tjenesten mer enn andre.

SHT/HFU er en viktig forebyggende tjeneste i kommunene. I «Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten» står det at formålet med tjenesten er tredelt:

- fremme psykisk og fysisk helse
- fremme gode sosiale og miljømessige forhold
- forebygge sykdommer og skader

Disse tre formålene rommer en rekke ulike oppgaver

som det å ha oversikt over helsesituasjonen, vaksinearbeid, gjennomføring av mer eller mindre standardiserte helseundersøkelser, undervisning og veiledning i klasser eller grupper, og deltakelse i ulike skoleprogrammer. En viktig del av dette arbeidet innbefatter også individuelle konsultasjoner eller individuelle råd og veiledning. Dette kapitlet handler om den sistnevnte oppgaven.

I Ungdataundersøkelsen i Telemark er det to spørsmål hvor elevene blir spurt om henholdsvis hvor mange ganger de i løpet av de siste 12 månedene har brukt helsesøster/skolelege eller helsestasjon for ungdom. Disse to spørsmålene, i tillegg til et spørsmål om ungdommene kjenner til disse tjenestene, danner utgangspunkt for analysene. Spørsmålene er videre knyttet til data om omfang av risikoopphepning hos elevene og kommunenes ressursinnsats til forebyggende helsearbeid for barn og unge. De sistnevnte dataene er hentet fra KOSTRA hos Statistisk sentralbyrå.

3.3.2 Kjennskap til og bruk av helsetjenesten

Ungdataundersøkelsen fra Telemark viser at de aller fleste elevene kjenner til at det er en skolehelsetjeneste (SHT) ved skolen. Bare 5 prosent av elevene oppgir at de ikke kjenner til denne tjenesten. Blant ungdomsskoleelever er det en noe større andel som svarer at de ikke kjenner til tjenesten (7 prosent) enn det er for elevene i videregående skole (3 prosent). Det er en

langt større andel som ikke kjenner til helsestasjon for ungdom (HFU). Blant ungdomsskoleelevene er det 37 prosent som svarer at det ikke er noen slik tjeneste i kommunen eller at de ikke vet. På de videregående skolene er tilsvarende andel 20 prosent.

Kjennskapen til SHT varierer en del mellom skolene, men på de fleste skolene kjenner de aller fleste til tjenesten. Av de 34 skolene/kommunene som er med i undersøkelsen, finner vi at det i omtrent halvparten av dem er så mye som 95 prosent eller flere av elevene som kjenner til at de har en SHT. I den andre enden av skalaen finner vi enkelte skoler hvor kjennskapen er langt dårligere. I en av kommunene er det så mange som 30 prosent som svarer at de ikke kjenner til tjenesten. På tre skoler i andre kommuner er andelen omtrent 20 prosent.

Det er 29 prosent av elevene som svarer at de har brukt SHT og 12 prosent som oppgir å ha benyttet HFU. Det er en større andel av elevene på videregående skole (18 prosent) som har benyttet HFU, enn på ungdomsskolen (8 prosent). Dersom vi slår sammen disse to tjenestene, finner vi at det i alt er 33 prosent som har benyttet minst en av tjenestene i løpet av de siste 12 månedene. Andelen brukere er noe større på videregående skole (36 prosent) enn på ungdomsskolen (31 prosent).

Figur 3.17 og 3.18 viser at det er forholdsvis store variasjoner i hvor stor andel av elevene som oppgir å ha brukt SHT/HFU. Blant ungdomsskoleelevene varierer det fra 25 prosent i Tinn og opp til hele 55 prosent i Fyresdal. Blant elevene i videregående skole, varierer andelen fra 27 prosent ved Bamble videregående skole til hele 44 prosent blant elevene på Kvitsund gymnas.

3.3.3 Betyr ressursene noe for bruken av helsetjenesten?

Det er rimelig å anta at ressursinnsatsen til helsetjenesten har en viss betydning for bruken av tjenesten. I KOSTRA finner vi data om ressursinnsatsen til forebyggende helsearbeid overfor barn og unge (funksjon 232). Det er imidlertid to problematiske forhold med disse dataene. Det ene problemet er at tallene i KOSTRA inneholder både ressursinnsats for helsestasjon (barn 0–6 år) og skolehelsetjenesten. De rapporterte ressursene innbefatter derfor en større del av tjenesten enn det skolehelsetjenesten utgjør, og

som vi måler bruken av. Dette er imidlertid ikke noe problem dersom ressursinnsatsen til forebyggende helsearbeid for barn og unge er proporsjonalt like stort for helsestasjon og skolehelsetjenesten. Det vil si at samlet ressursinnsats også er en god indikator for ressursinnsatsen til skolehelsetjenesten. Det andre problemet med å bruke disse tallene er at de ulike kommunene kan legge ulike oppgaver eller tjenester til den aktuelle KOSTRA-funksjonen. Dersom dette er tilfelle, vil vi i praksis sammenligne ulike tjenester¹². Til tross for disse svakhetene, har vi likevel valgt å benytte KOSTRA-tallene for ressursinnsatsen. Bruken av SHT/HFU er målt ved å beregne gjennomsnittlig antall ganger hver elev i kommunen har benyttet tjenesten.

Figur 3.19 viser sammenhengen mellom kommunenes ressursinnsats (årsverk) til forebyggende virksomhet og ungdommenes bruk av SHT/HFU¹³. Diagrammet viser at sammenhengen er forholdsvis svak ($R^2 = 0,14$).

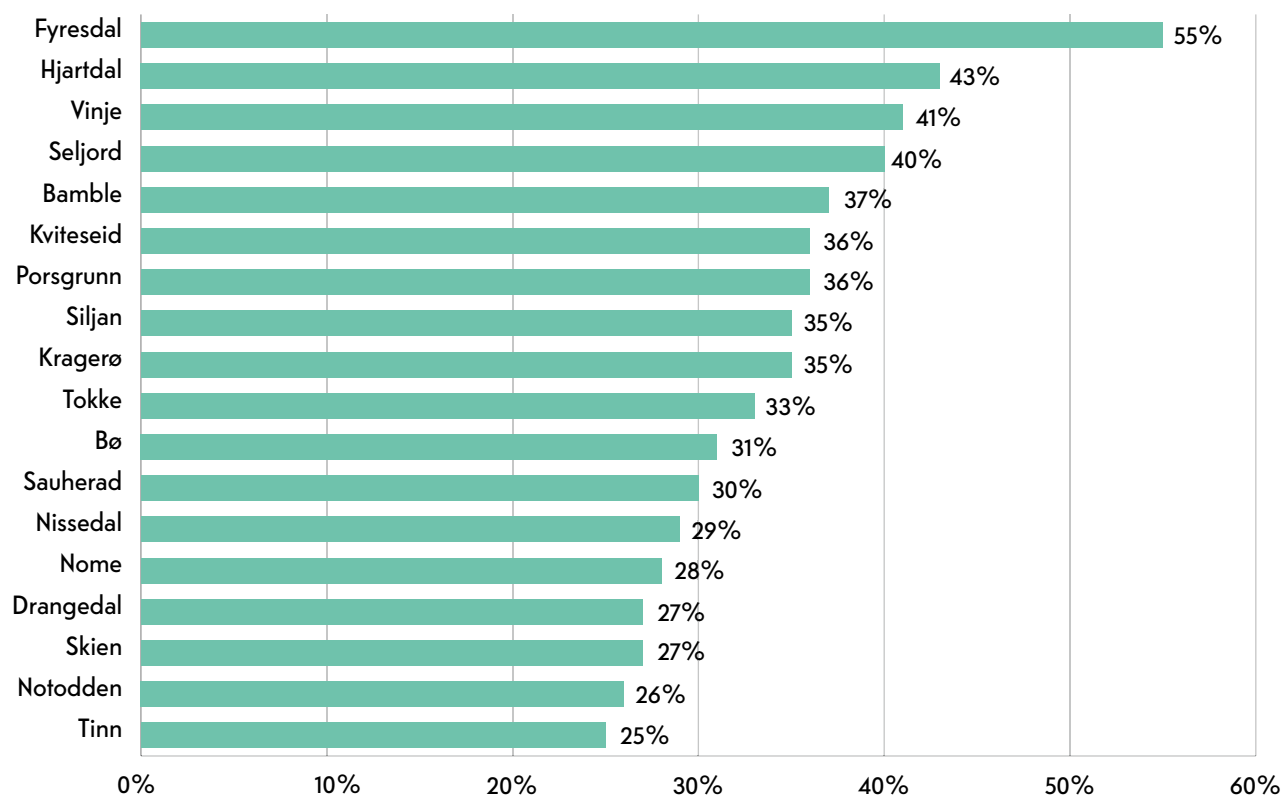
I figur 3.19 kan vi samtidig antyde et todelt mønster i sammenhengen mellom ressursinnsats og bruk. Dersom vi ser på kommunene nederst og øverst i diagrammet hver for seg, finner vi en forholdsvis klar sammenheng mellom ressursinnsatsen og bruk av tjenesten. Det er vanskelig å si om det ligger noe substansielt bak dette mønsteret, og hva disse forskjellene eventuelt skyldes.

Sammenhengen vi finner – selv om den er svak – tyder på at ressursene har betydning for bruken av SHT/HFU. I tillegg er det rimelig å anta at andre forhold også har betydning, og som gjør at sammenhengen er såpass svak som den er. En mulig forklaring kan være, som nevnt over, at ressursbruken føres ulikt i kommunene. En annen forklaring kan være ulike prioriteringer av helsestasjon og skolehelsetjenesten. For eksempel kan høy ressursbruk og relativt lav tjenesteproduksjon i Notodden, Tokke og Nome skyldes prioritering av ressurser til helsestasjonen på bekostning av SHT/HFU. Motsatt kan det også være at mye bruk kan skyldes høy prioritering av SHT/HFU på bekostning av helsestasjonen (jf. Kragerø og Seljord). En tredje type forklaring kan være at skolehelsetjenesten prioriterer gruppebaserte tiltak på bekostning av individuelle konsultasjoner.

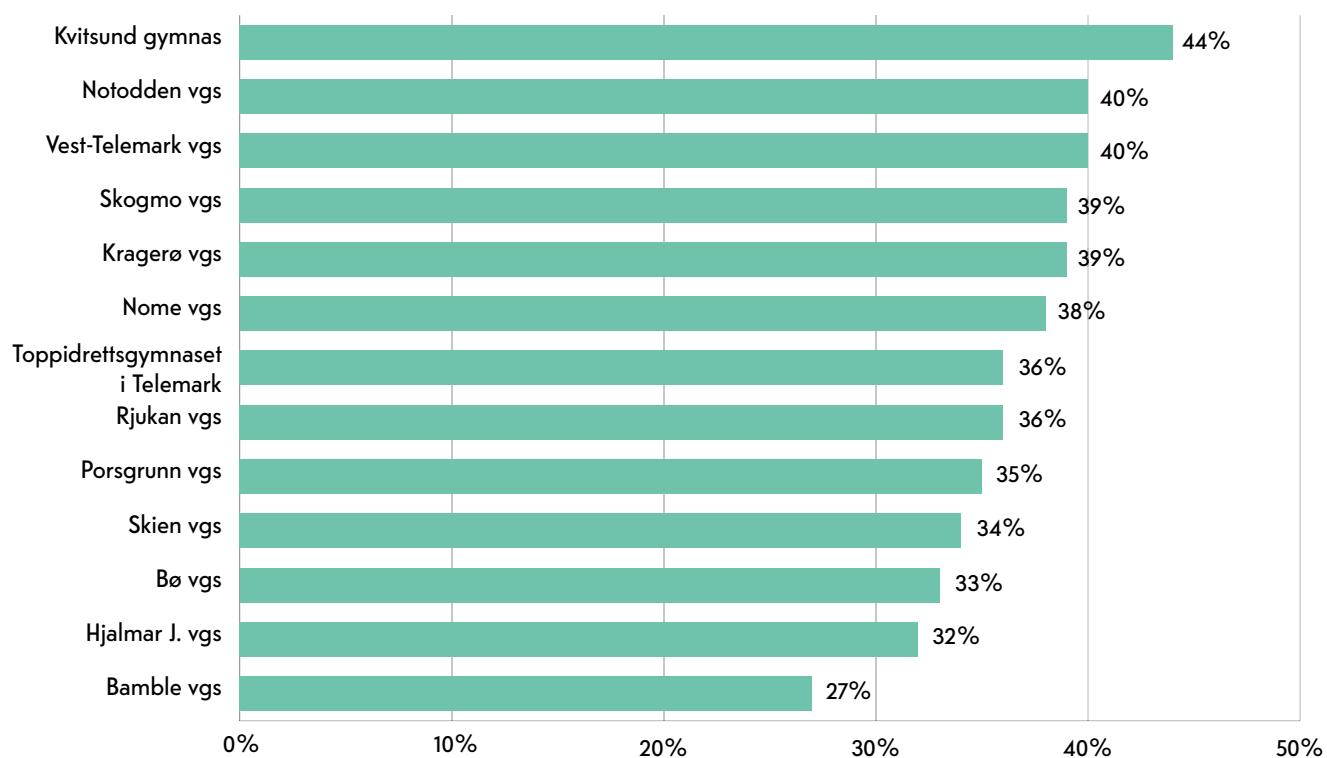
Generelt viser denne analysen at vi har mangelfulle data om ressursbruken i skolehelsetjenesten. Den viktigste begrensningen er at vi ikke har egne tall for ressursinnsatsen brukt på SHT/HFU. Resultatene

¹² Det er grunn til å tro at dette er tilfelle. I et prosjektnettverk for helsestasjon og skolehelsetjenesten gjennomført i 2014 ble det avdekket ulik praksis med føring av årsverk og faste kostnader til tjenesten.

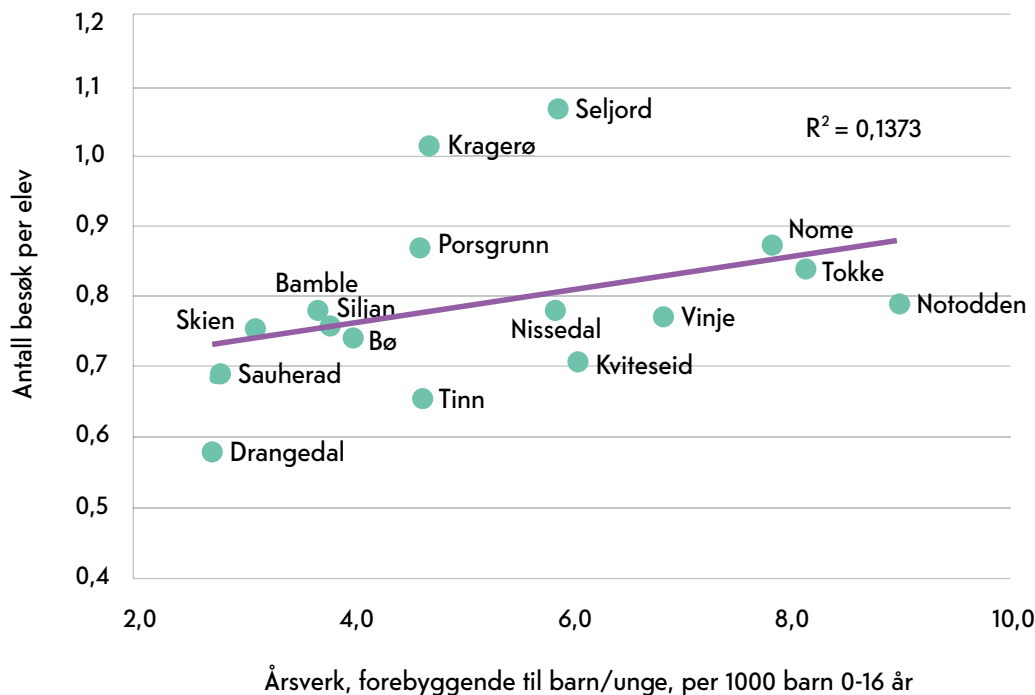
¹³ Fyresdal er tatt ut av datamaterialet. Dette fordi kommunen kan betraktes som en uteligger i den forstand at andelen elever som har benyttet SHT/HFU er forholdsvis stor. Hjartdal mangler for øvrig verdier på ressursinnsats i KOSTRA.

Figur 3.17. Prosentandel av elevene på ungdomsskolen som oppgir å ha brukt SHT/HFU i løpet av de siste 12 månedene

Figur 3.18. Prosentandel av elevene på videregående skole som oppgir å ha brukt SHT/HFU i løpet av de siste 12 månedene

Figur 3.19. Sammenheng mellom årsverk til forebyggende helsearbeid for barn og unge og bruk av SHT/HFU per elev

tyder likevel på at ressursbruken betyr noe for hvor mye SHT/HFU benyttes av ungdommene. Dette må da forstå slik at ressursene påvirker tilgjengeligheten og tilgjengeligheten påvirker bruken av tjenesten. Implikasjonene av dette er at økt ressursbruk også vil øke bruken av tjenesten. En forutsetning for dette er imidlertid at noen har behov for tjenesten.

3.3.4 Betyr behovet noe for bruken av helsetjenestene?

I denne delen har vi undersøkt hvorvidt behovet blant elevene har betydning for den faktiske bruken av skolehelsetjenesten (SHT) og helsestasjon for ungdom (HFU). Vi har her valgt å måle elevenes behov som opphopning av risikofaktorer¹⁴. Vi har undersøkt sammenhengen mellom faktisk bruk av tjenesten og risikooppbygging både på individnivå og på skolenivå. På individnivå er spørsmålet om de med mye risiko bruker tjenestene i større grad enn andre. På skolenivå kan vi måle om det er en sammenheng mellom andelen med høy risiko på skolen og andelen brukere av SHT/HFU.

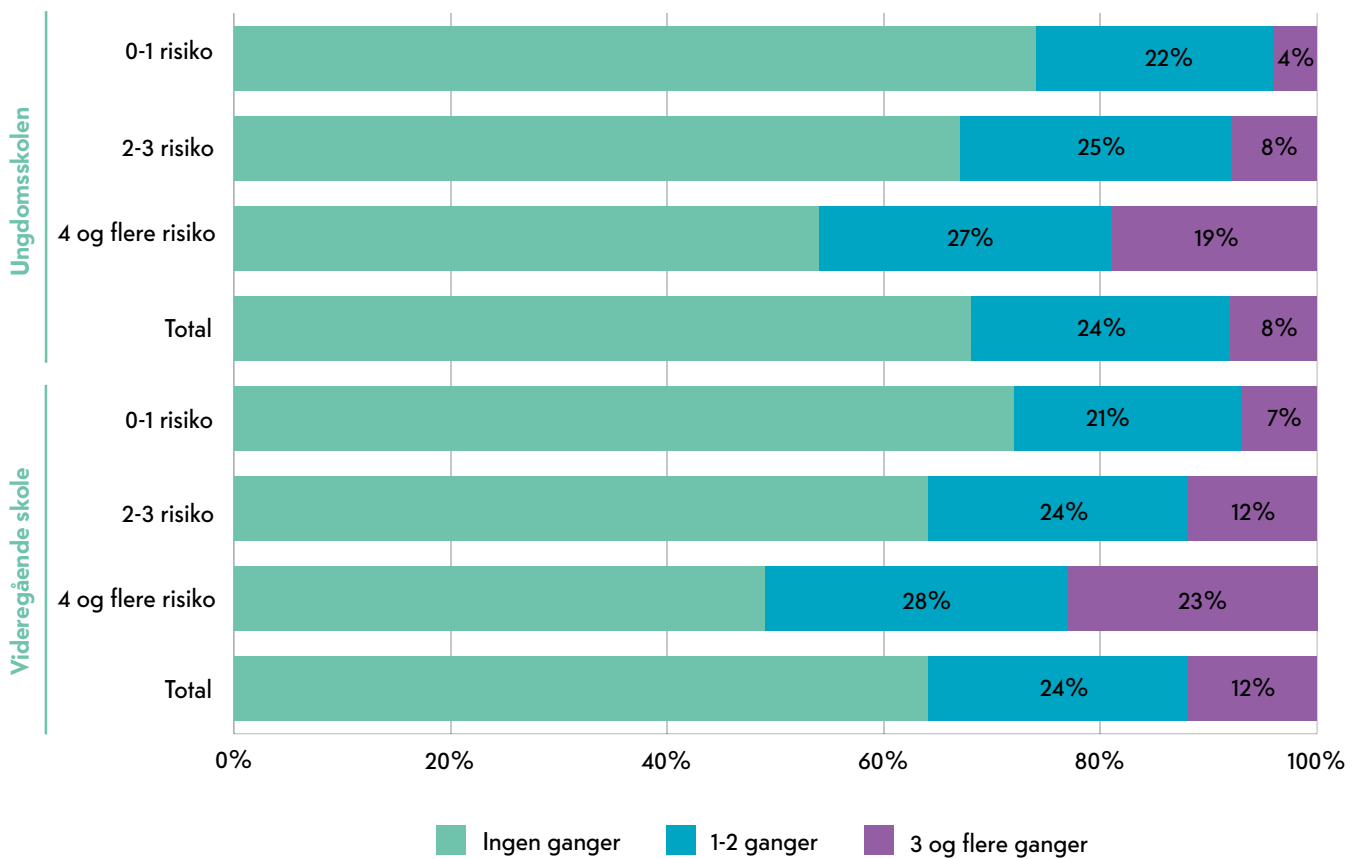
Figur 3.20 viser at det på individnivå er en klar sammenheng mellom oppbygging av risiko hos elevene og bruken av SHT/HFU. De som har mye

risikooppbygging, bruker tjenestene mer enn de som har ingen eller lite risikooppbygging. Blant ungdomsskoleelevene finner vi at det er 46 prosent av de med 4 og flere risikofaktorer som har benyttet tjenesten. Blant de med 0 eller 1 risikofaktor har bare 26 prosent brukt tjenesten. Det samme mønstret finner vi blant elevene på videregående skole.

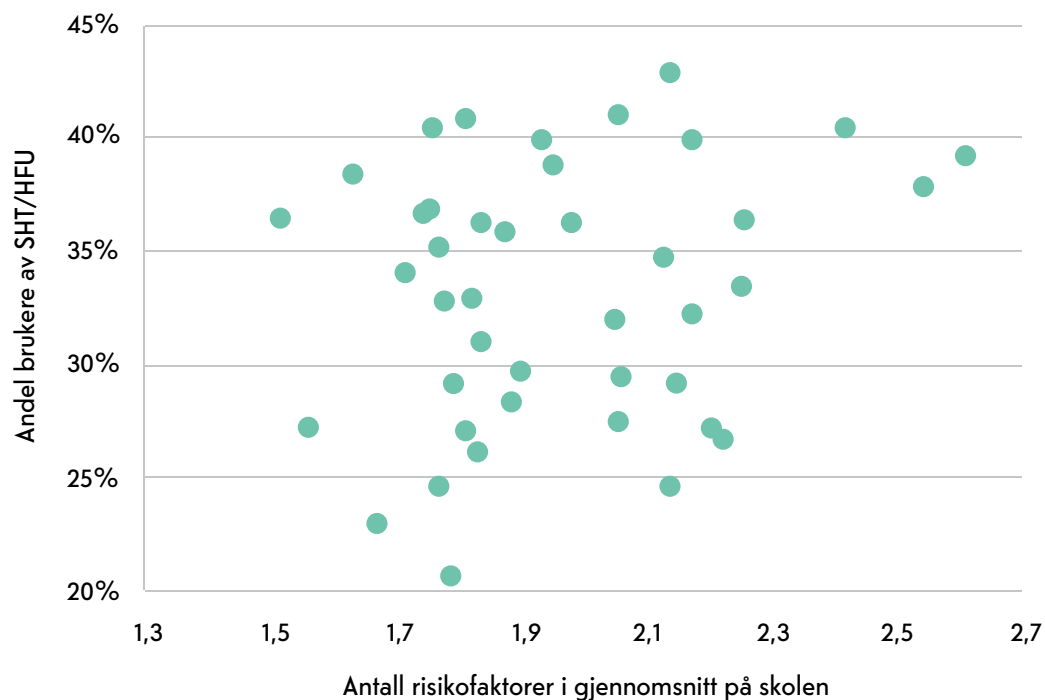
Selv om vi finner en sammenheng mellom omfanget av risikooppbygging og bruken av SHT/HFU, er det likevel en forholdsvis stor del av elevene med risikooppbygging som ikke har vært i kontakt med tjenesten. Det kan være mange grunner til dette. Blant annet kan de ha kontakt med annet hjelpeapparat. Som vi påpekte innledningsvis er det imidlertid også en liten del som ikke kjenner til SHT/HFU. Disse er overrepresentert blant de med stor grad av risikooppbygging.

I lys av disse resultatene skulle vi også forvente å finne at variasjon i risikooppbygging på den enkelte skole, kan bidra til å forklare hvorfor bruken av SHT/HFU varierer. En antakelse er med andre ord at variasjonen i bruken av SHT/HFU blant elevene på de ulike skolene skyldes at behovet varierer. Vi har undersøkt dette ved å se på sammenhengen mellom gjennomsnittlig antall risikofaktorer på den enkelte skole og andelen elever som benytter SHT/HFU.

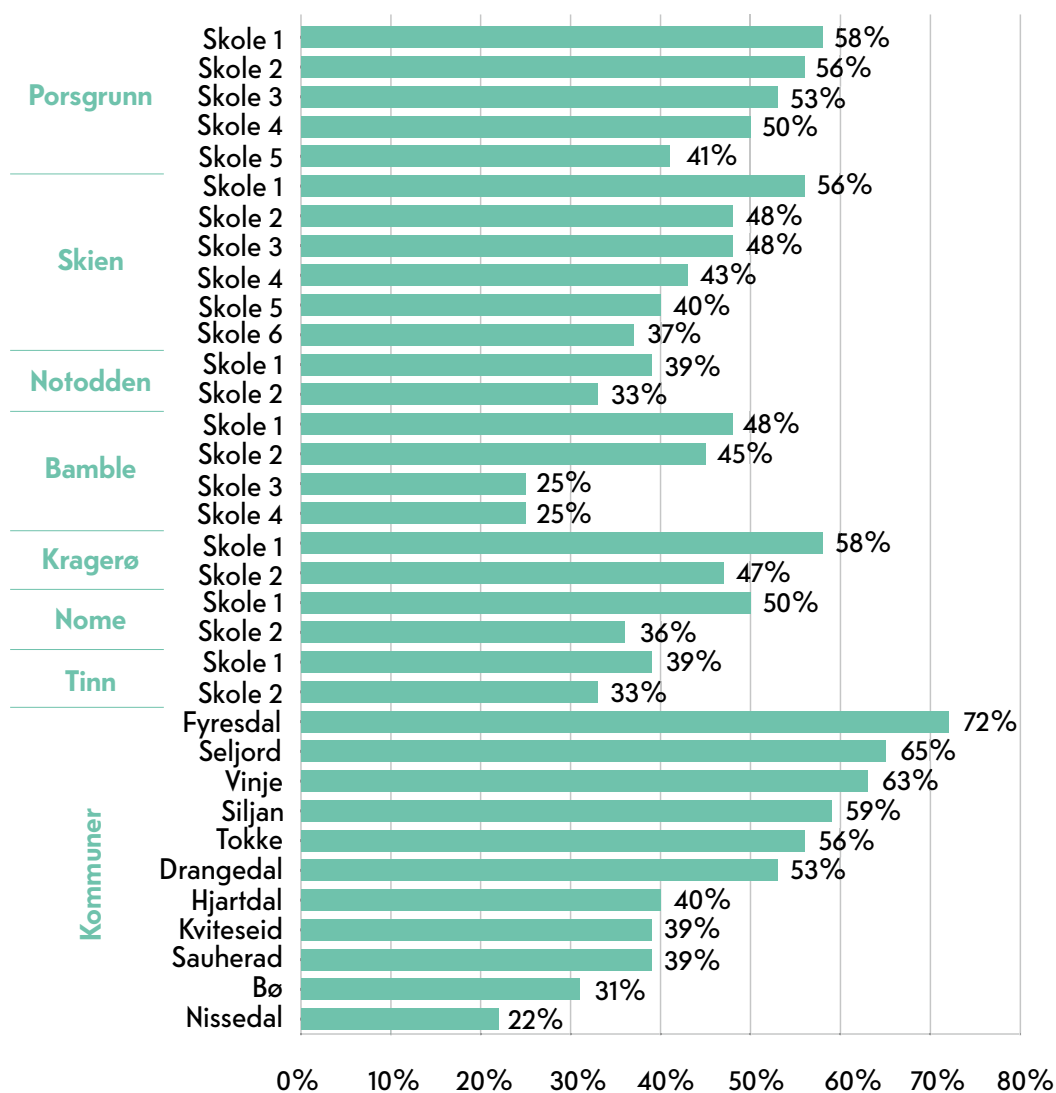
¹⁴ For nærmere omtale av risikooppbygging, se kapittel 3.2.

Figur 3.20. Andel elever som har brukt SHT/HFU fordelt etter elevenes risiko og skolenivå

Figur 3.21 Sammenhengen mellom risikofaktorer hos elevene (gjennomsnitt) og andelen brukere av SHT/HFU

Figur 3.22. Prosent av elevene med risikooppbygging (4 og flere risikofaktorer) som har benyttet SHT/HFU

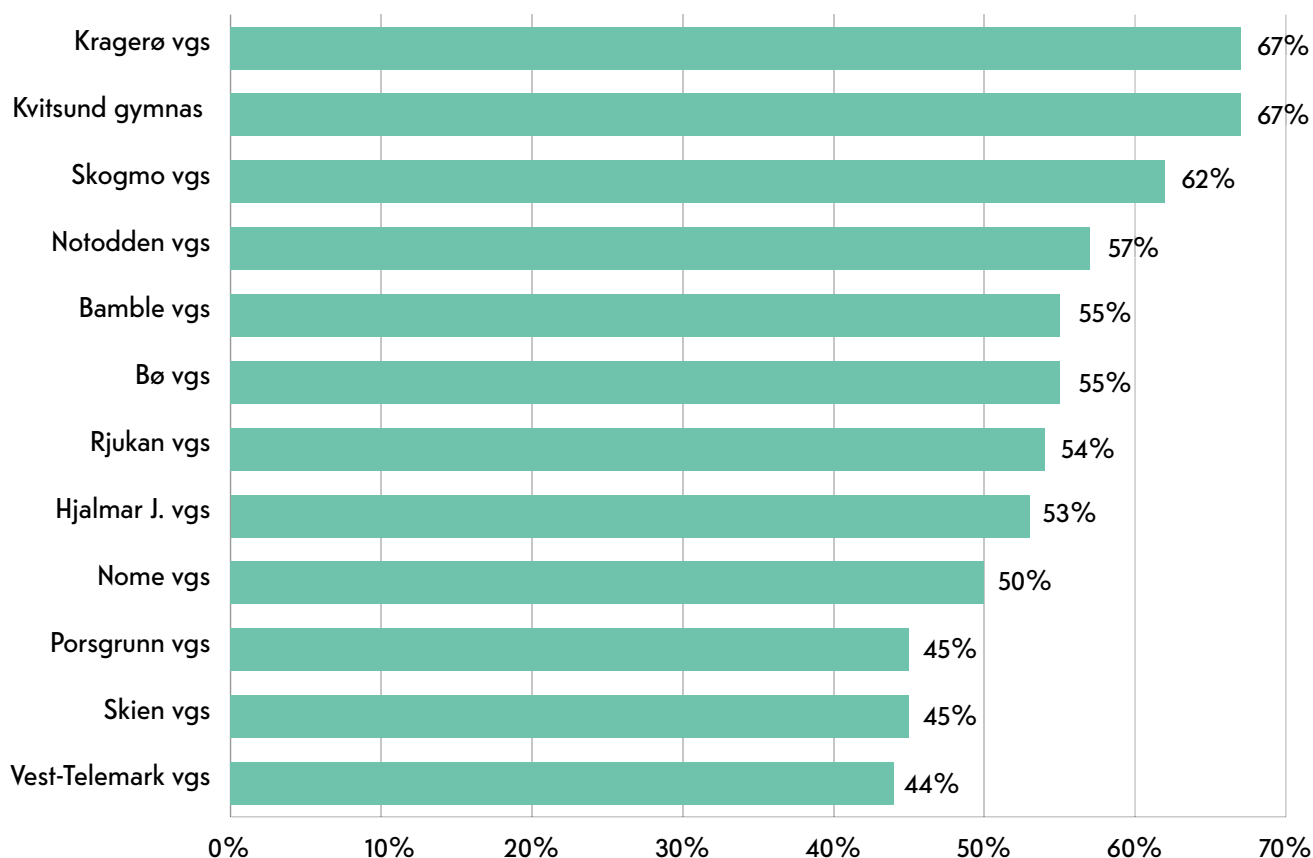
Figur 3.21 viser at det ikke er noen sammenheng mellom omfanget av risikofaktorer (behov) og faktisk bruk av tjenestene. Det betyr at vi finner skoler hvor det er stort behov (risikofaktorer), men der det er forholdsvis liten andel av elevene som har benyttet tjenesten. Samtidig har vi skoler med lite risiko, men hvor det likevel er en stor andel av elevene som har benyttet tjenesten. Det ser altså ikke ut til at ulike behov på skolene kan forklare hvorfor bruken av tjenestene varierer mellom kommunene.

Det at vi finner en sammenheng mellom behov (omfang av risiko) og bruk på individnivå, men ikke på skolenivå, henger blant annet sammen med at det varierer fra skole til skole hvor mye elever med risikoopphepning bruker tjenesten. På de fleste skolene er det riktignok slik at en større andel med risikoopphepning bruker tjenesten enn andre elever. Hvor stor andel av risikoelevne som har brukt tjenesten, varierer imidlertid fra skole til skole.

Figur 3.22 og 3.23 viser at det er forholdsvis stor variasjon i andelen risikoelever som oppgir å ha benyttet SHT/HFU. Blant ungdomsskolene varierer andelen i de ulike kommunene fra 22 prosent og opp

til 72 prosent. Vi ser også at det er forholdsvis store variasjoner mellom skolene innenfor én og samme kommune. I Skien varierer andelen mellom 37 prosent og 56 prosent. Blant de videregående skolene varierer andelen fra 44 prosent og opp til 67 prosent.

Det kan være mange forklaringer på disse variasjonene. For det første kan det være at helsetjenestens tilbud varierer. For eksempel kan det tenkes at en skolehelsetjeneste i større grad har valgt å satse på universelle informasjonstiltak framfor individuelle konsultasjoner. For det andre kan metodene som benyttes for å fange opp elever variere. For eksempel vil eksplisitt markedsføring av tjenesten sannsynligvis bidra til at den blir benyttet mer enn om den ikke markedsføres. Tilsvarende vil kvalitet eller imøtekommenhet – formidlet mellom elevene – kunne påvirke bruken av tjenesten. For det tredje kan også ressursbruken – uttrykt som varierende åpningstider og bemanning på den enkelte skole – variere mellom skolene. Dette vil i utgangspunktet ramme alle elever likt, men det er rimelig å tro at stor pågang vil kunne selekttere bort de med størst risiko, og dermed de med størst behov.

Figur 3.23 Prosent av elevene med risikoopphepning (4 og flere risikofaktorer) som har benyttet SHT/HFU.

3.3.5 Hvilke elever bruker tjenesten?

I den siste delen har vi undersøkt om det er noen typer risikoelever som bruker skolehelsetjenesten (SHT) eller helsestasjon for ungdom (HFU) i større grad enn andre. For å belyse dette har vi skilt mellom elever i forhold til 8 ulike risikofaktorer. Dette gjelder helserisiko (psykisk helse), kosthold, fysisk aktivitet, risikoatferd (rusmiddelbruk og lovbrudd), kognitiv risiko (selvtillit og framtidstro), familierisiko (relasjoner til foreldre), skolerisiko (tilknytning til skolen) og venner (vennerelasjoner).

Tabell 3.6 viser hvor stor andel av elevene innenfor de 8 risikogruppene som har benyttet SHT/HFU. Generelt er det små forskjeller i bruken av tjenesten mellom de ulike risikogruppene. De risikoområdene som skiller seg ut er imidlertid kosthold og fysisk aktivitet. Blant disse er det en lavere andel som har brukt SHT/HFU enn de som befinner seg i andre typer risikogrupper. Ellers ser vi at de som i størst grad har brukt tjenesten, er de som sliter med helse-risiko. Dette gjelder både blant elevene på ungdomsskolen og på videregående skole.

Selv om det samlet sett ikke er store forskjeller i bruken av SHT/HFU mellom de ulike risiko-

gruppene, kan det likevel være variasjoner i bruken mellom de ulike kommunene. Tabell 3.7 og 3.8 viser andelen av de ulike risikogruppene som har vært i kontakt med SHT/HFU fordelt på kommunene og de videregående skolene. Kommuner/skoler med færre enn 10 personer i den aktuelle risikogruppen, er tatt ut av tabellene. Videre er kommuner/skoler med 10-20 personer i risikogruppen merket med stjerne. Det betyr at disse tallene må tolkes med forsiktighet som følge av lavt antall personer i risikogruppen.

Tabell 3.7 viser at det samlet er 47 prosent av ungdomsskoleelevene med helserisiko som har vært i kontakt med SHT/HFU. Dette varierer fra rundt 35 prosent i kommunene Notodden, Bø, Drangedal og Tinn og opp til rundt 70 prosent i kommunene Siljan og Vinje. Vi finner tilsvarende variasjoner når det gjelder de øvrige risikogruppene. Blant de med kostholdsrisiko varierer det fra omtrent 25 prosent (Notodden og Seljord) til over 40 prosent (Vinje, Bamble og Siljan). Blant elever i gruppen med foreldrerisiko, varierer andelen fra 20 prosent (Bø) og opp til rundt 60 prosent (Vinje). Tilsvarende varierer andelen med skolerisiko fra 26 prosent og opp mot 60 prosent.

	Ungdomsskole		Videregående skole	
	Prosent	Antall	Prosent	Antall
Helserisiko	47	1140	54	749
Kosthold	34	1984	40	1229
Fysisk aktivitet	32	1376	34	886
Risikoatferd	43	825	46	850
Kognitiv risiko	41	1066	43	617
Familierisiko	40	1036	44	691
Skolerisiko	44	793	50	466
Venner	40	1640	42	763

Tabell 3.6. Prosentandel av elevene innenfor ulike risikogrupper som har benyttet SHT/HFU.

	Helserisiko	Kostholdrisiko	Foreldrerisiko	Skolerisiko
Porsgrunn	55	38	45	55
Skien	42	33	36	41
Notodden	36	24	32	35
Siljan	67*	41	47*	40*
Bamble	50	42	40	38
Kragerø	55	35	47	54
Drangedal	35	31	44	48
Nome	38	32	32	35
Bø	35	31	21	26*
Sauherad	48	28	27	42
Tinn	34	28	45	33*
Hjartdal	.	36	.	.
Seljord	62	24*	50*	57*
Kviteseid	60*	41	40*	36*
Nissedal	.	17*	.	.
Fyresdal	.	58*	.	.
Tokke	60*	40	55*	58*
Vinje	73*	47	60	45
Totalt	47	34	40	44

Tabell 3.7. Prosentandel av ungdomsskoleelever innenfor ulike risikogrupper som har benyttet SHT/HFU fordelt på kommuner.

. = Tallene er anonymisert fordi den aktuelle risikogruppen består av 10 eller færre personer

* = Tallene merket med stjerne bygger på kommuner/skoler med 10-20 personer i risikogruppen, og tallene må derfor tolkes med forsiktighet.

På samme måte som for ungdomsskoleelevene varierer de ulike risikogruppernes kontakt med SHT/HFU en del mellom de videregående skolene (tabell 3.8). Gjennomgående er det imidlertid slik at det er en noe større andel av de ulike risikogrupperne som har vært i kontakt, og variasjonene mellom skolene er noe mindre enn blant ungdomsskoleelevene. Dette gjelder både i forhold til helse, kosthold og foreldre, men ikke skolerisiko. I det sistnevnte tilfellet ser vi at andelen som har benyttet SHT/HFU varierer mellom 40 prosent og 79 prosent. Samtidig er det også noe variasjon blant elever med foreldrerisiko. Her varierer andelen som har vært i kontakt med tjenesten fra 29 prosent og opp til 58 prosent.

Resultatene her viser at det ikke er noen spesielle risikogrupper som bruker SHT/HFU vesentlig mer enn andre. I den grad det er noen variasjoner, ser vi at risikogrupper i forhold til kosthold og fysisk aktivitet i noe mindre grad benytter tjenesten. Derimot finner vi at det er store variasjoner mellom kommunene i hvilke risikogrupper som benytter tjenesten mest og minst. Det er usikkert hva dette skyldes. En forklaring på variasjonene kan for eksempel være hvordan tjenesten

markedsfører seg gjennom fellesundervisning eller ulike informasjonstiltak. En annen forklaring kan være at tjenestene i de ulike kommunene/skolene i varierende grad er i stand til å håndtere de ulike elevenes behov for bistand.

3.3.6 Oppsummering og drøfting

I denne artikkelen har vi sett på ressursbruken til og elevenes bruk av skolehelsetjenesten eller helsestasjon for ungdom (SHT/HFU).

De fleste elevene oppgir at de kjenner til at det finnes en skolehelsetjeneste, men dette varierer faktisk en del mellom skolene. På enkelte skoler er det rundt 20 prosent av elevene som oppgir at de ikke kjenner til tjenesten.

Det er i overkant av 33 prosent av elevene som svarer at de har brukt SHT/HFU i løpet av det siste året. Andelen av elevene som har brukt tjenesten varierer en god del mellom kommunene og skolene. På ungdomsskolen ser vi at bruken varierer mellom kommunene fra 25 prosent og opp til 55 prosent.

	Helserisiko	Kostholdrisiko	Foreldrerisiko	Skolerisiko
Bamble videregående skole	48	33	45	52
Bø videregående skole	47	45	29*	43*
Hjalmar Joh. videregående skole	59	33	45	41
Kragerø videregående skole	58	45	58	79
Kvitsund gymnas	.	50*	50*	.
Nome videregående skole	60	37	52	45
Notodden videregående skole	65	44	40	57
Porsgrunn videregående skole	52	36	50	41
Rjukan videregående skole	50*	36	36*	.
Skien videregående skole	48	39	37	40
Skogmo videregående skole	58	49	52	66
Toppidrettsgymnaset i Telemark	50*	40*	.	.
Vest-Telemark videregående skole	49	40	45	47
Totalt	54	40	44	50

Tabell 3.8. Prosentandel av elevene innenfor ulike risikogrupper som har benyttet SHT/HFU, fordelt på videregående skoler.

. = Tallene er anonymisert fordi den aktuelle risikogruppen består av 10 eller færre personer

* = Tallene merket med stjerne bygger på kommuner/skoler med 10-20 personer i risikogruppen, og tallene må derfor tolkes med forsiktighet.

Blant de videregående skolene varierer det fra 27 prosent og opp til 44 prosent.

Det kan være mange forhold som forklarer hvorfor bruken av SHT/HFU varierer mellom kommuner/skoler. En forklaring kan være at ulik bruk av ressurser gir varierende åpningstider og bemanning i de ulike kommunene og skolene. En annen forklaring kan være at behovet for tjenesten varierer mellom kommuner og skoler. En tredje forklaring kan være at enkelte skoler eller kommuner har etablert et støtteapparat på skolen som overlapper helsetjenesten, og som dermed fanger opp mye av behovet.

I datamaterialet finner vi lite støtte for de to første forklaringene. Vi finner at det er en sammenheng mellom ressursinnsats og bruken av SHT/HFU, men sammenhengen er overraskende svak. Den svake sammenhengen kan imidlertid forklares både ved at datagrunnlaget for å måle ressursinnsatsen er mangelfullt, og ved at enkelte kommuner/skoler har prioritert andre oppgaver enn individuelle konsultasjoner (for eksempel gruppebaserte tiltak). Likefullt er det rimelig å anta at økt ressursbruk også vil øke bruken av tjenesten. Dette forutsetter imidlertid at det er et udekket behov for SHT/HFU.

Generelt ser vi at ungdom med flere risikofaktorer benytter tjenesten i større grad enn ungdom med lite risikooppnopning. Med andre ord er det de med størst antatt behov som også i størst grad benytter tjenesten. Samtidig er det verdt å merke seg at en stor del av de ungdommene som har høy grad av risikooppnopning, ikke har benyttet tjenesten. Dette skulle tilsi at det også er et udekket behov for SHT/HFU.

Det kan være flere grunner til at elever med risikooppnopning ikke benytter SHT/HFU. En årsak kan være at de får støtte av andre i hjelpeapparatet, for eksempel sosiallærer, PPT eller liknende. En annen årsak kan også være at tjenesten er for dårlig markedsført eller at tilbudet/kvaliteten oppleves som for dårlig. En tredje årsak kan være ressursbegrensninger i tjenesten. Det er vanskelig å trekke noe entydig konklusjon på bakgrunn av analysen, men at så mange ungdommer med risikooppnopning ikke benytter tjenesten, kan tyde på at det finnes et udekket behov og at økte ressurser vil kunne bidra til dekke dette behovet. Samtidig skal vi heller ikke se bort i fra at lite bruk av tjenesten kan skyldes for dårlig markedsføring eller innholdet/kvaliteten på tjenestetilbudet.

Foto: Dag Jenssen

4. Kommuneprofiler

Kommuneprofilene viser nøkkeltall for kommunene, og sammenlikner disse med tilsvarende tall for fylket og landet. De nasjonale tallene er basert på resultatene fra kommuner og skoler over hele landet som gjennomførte ungdataundersøkelsen i 2014. Dersom det nasjonale tallet ikke er oppgitt, skyldes dette at spørsmålet kun var inkludert i ungdataundersøkelsen i Telemark. Dette vises med en strek.

I de nasjonale tallene for elever på videregående skole er fordelingen av elever mellom trinnene noe jevnere enn i tallene for Telemark og kommunene i Telemark. Grunnen til dette er at ikke alle elevene på Vg2 og Vg3 i Telemark gjennomførte undersøkelsen. Det betyr at tallene for elever på videregående skole bosatt i kommunene i Telemark og Telemark som helhet er noe mer preget av hvordan elever på Vg1 har svart på de ulike spørsmålene.

Kommuneprofilene viser resultater både for ungdomsskolen og for elever i videregående skole bosatt i den aktuelle kommunen. Det er ikke mulig å beregne svarprosenten for elever i videregående skole bosatt i de ulike kommunene. Årsaken til dette er at vi ikke kjenner bostedskommunen til elevene som ikke har svart på undersøkelsen, kun hvilken skole de går på.

I noen kommuner er antall elever som har deltatt i undersøkelsen relativt lavt. Dersom tallene i kommuneprofilene er basert på svar fra tre elever eller færre, anonymiseres dette for å beskytte personvernet og unngå at personen(e) blir identifisert. Dette vises med en prikk.

4.1 Bamble kommune

Antall innbyggere

14 140

Deltakende skoler

Grasmyr ungdomsskole,
Herre skole, Langesund
ungdomsskole, Rugtvedt skole,
Rønholt skole og elever ved
diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

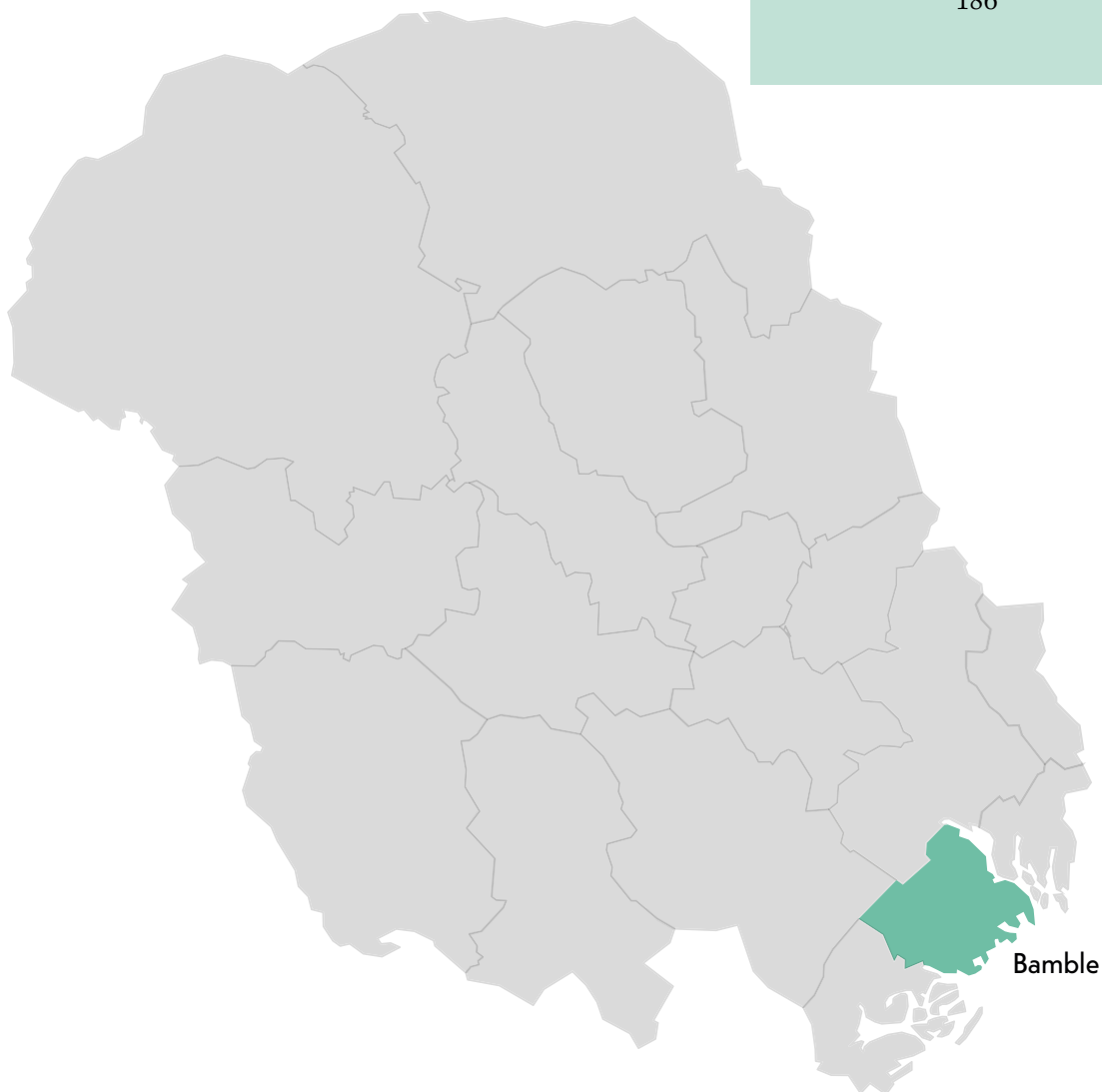
518

Svarprosent ungdomsskole

92 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Bamble

186

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Bamble	Telemark	Landet	Bamble	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	86	84	83	87	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	97	96	96	95	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	92	90	90	91	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	7	8	7	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	94	93	93	94	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	20	18	22	23	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	60	63	67	50	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	67	63	65	50	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	29	27	25	33	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	73	67	65	76	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	35	32	39	44	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	60	48	49	49	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	44	40	-	49	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	43	44	-	45	35	-
	Andelen som snuser daglig	2	3	4	9	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	3	3	7	15	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	2	2	3	3	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	10	11	11	13	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	16	17	19	20	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

4.2 Bø kommune

Antall innbyggere

5 977

Deltakende skoler

Bø ungdomsskule og elever ved
diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

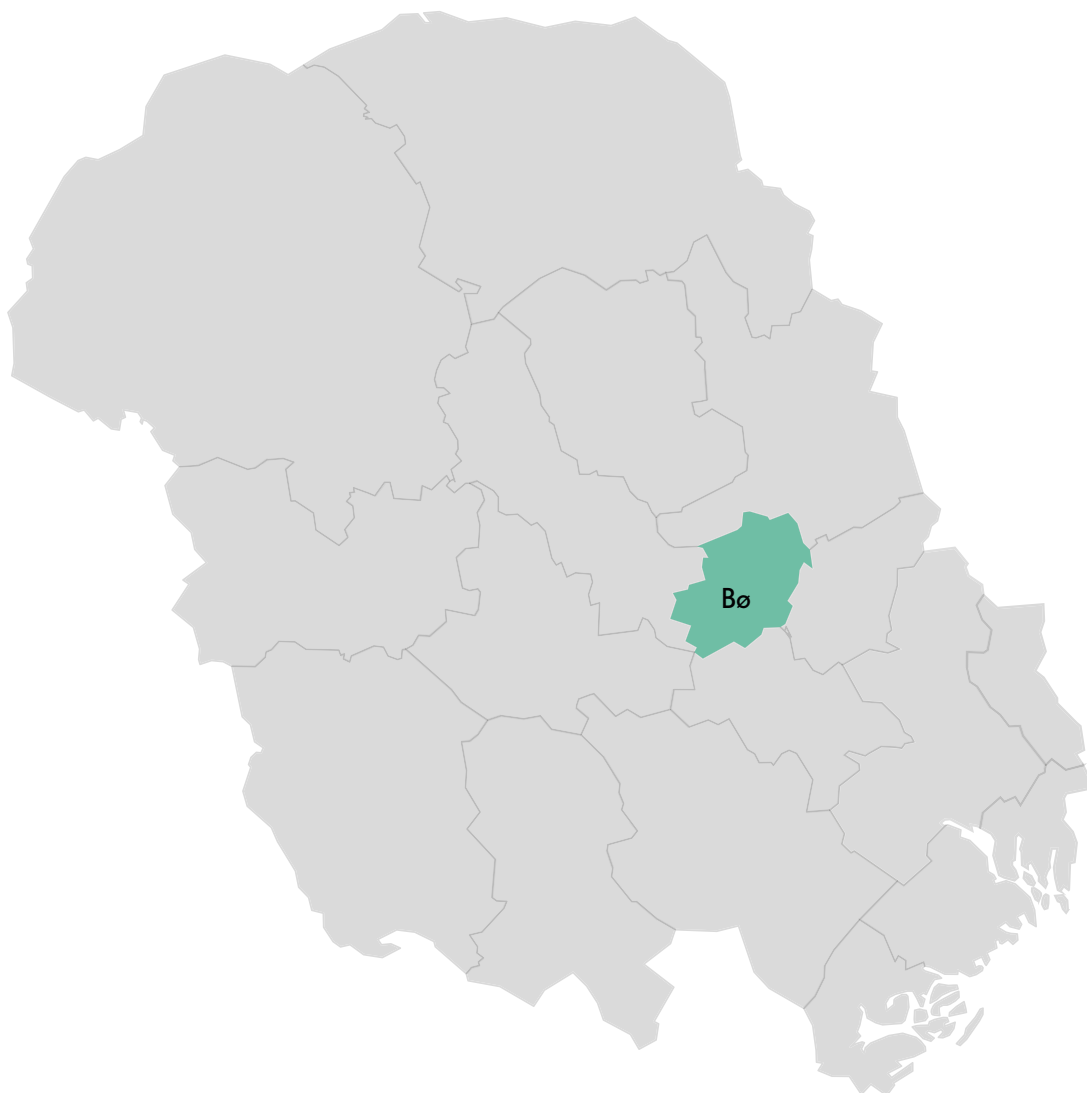
175

Svarprosent ungdomsskole

85 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Bø

103

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Bø	Telemark	Landet	Bø	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	86	84	83	81	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	97	96	96	95	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	89	90	90	91	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	6	7	8	6	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	95	93	93	91	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	12	18	22	31	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	61	63	67	72	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	65	63	65	42	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	28	27	25	24	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	76	67	65	89	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	41	32	39	38	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	45	48	49	39	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	36	40	-	44	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	42	44	-	49	35	-
	Andelen som snuser daglig	2	3	4	16	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	.	3	7	22	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	5	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	12	11	11	15	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	16	17	19	19	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.3 Drangedal kommune

Antall innbyggere

4 111

Deltakende skoler

Drangedal 10-årige skole og
elever ved diverse videregående
skoler i Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

156

Svarprosent ungdomsskole

94 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Drangedal

43

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Drangedal	Telemark	Landet	Drangedal	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	82	84	83	79	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	97	96	94	93	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	92	90	90	86	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	7	7	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	94	93	93	95	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	28	18	31	37	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	52	63	68	41	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	56	63	59	49	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	21	27	25	37	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	82	67	65	85	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	43	32	39	60	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	49	48	49	36	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	43	40	-	69	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	43	44	-	29	35	-
	Andelen som snuser daglig	7	3	4	27	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	5	3	7	44	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	.	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	15	11	11	16	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	17	17	19	37	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.4 Fyresdal kommune

Antall innbyggere

1 298

Deltakende skoler

Gimle skule og elever ved diverse
videregående skoler i Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

46

Svarprosent ungdomsskole

94 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Fyresdal

18

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Fyresdal	Telemark	Landet	Fyresdal	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	84	84	83	82	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	96	96	96	100	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	90	90	95	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	9	7	8	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	96	93	93	100	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	18	18	22	28	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	64	63	67	61	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	73	63	65	65	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	18	27	25	28	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	89	67	65	83	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	52	32	39	47	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	84	48	49	67	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	24	40	-	18	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	39	44	-	44	35	-
	Andelen som snuser daglig	.	3	4	.	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	.	3	7	.	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	.	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	14	11	11	.	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	26	17	19	.	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.5 Hjartdal kommune

Antall innbyggere

1 594

Deltakende skoler

Sauland skole og elever ved
diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

52

Svarprosent ungdomsskole

90 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Hjartdal

30

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Hjartdal	Telemark	Landet	Hjartdal	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	84	84	83	79	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	94	96	96	90	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	88	90	90	87	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	8	7	8	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	96	93	93	93	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	14	18	22	40	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	64	63	67	52	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	59	63	65	57	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	25	27	25	31	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	65	67	65	70	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	28	32	39	35	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	78	48	49	47	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	45	40	-	41	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	30	44	-	15	35	-
	Andelen som snuser daglig	.	3	4	13	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	.	3	7	40	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	.	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	.	11	11	17	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	18	17	19	24	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.6 Kragerø kommune

Antall innbyggere

10 636

Deltakende skoler

Kragerø skole,
Sannidal ungdomsskole og elever
ved diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

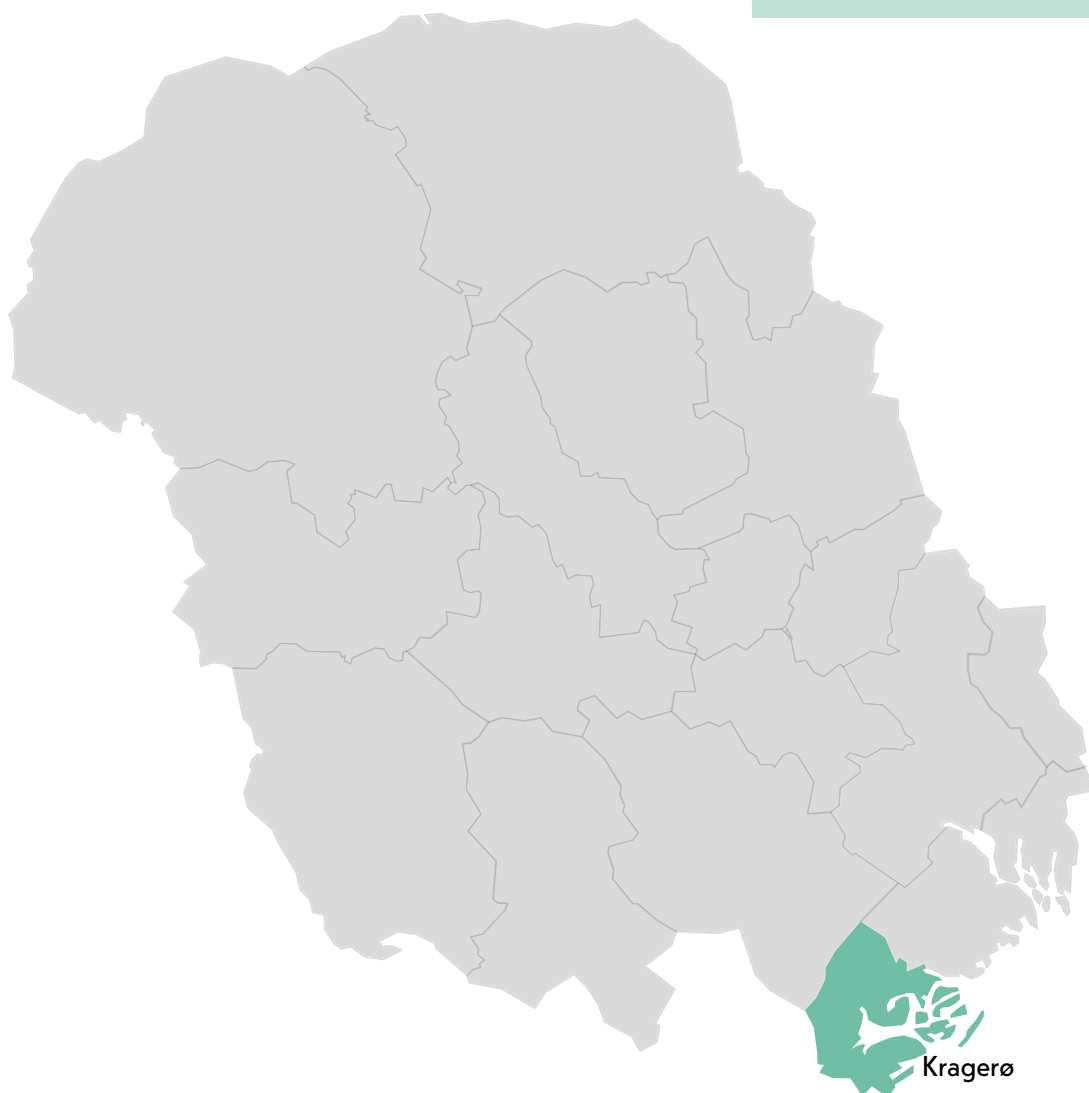
325

Svarprosent ungdomsskole

88 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Kragerø

169

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Kragerø	Telemark	Landet	Kragerø	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	82	84	83	81	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	97	96	96	96	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	90	90	90	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	7	8	9	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	91	93	93	95	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	19	18	22	51	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	71	63	67	62	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	64	63	65	52	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	25	27	25	34	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	76	67	65	80	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	26	32	39	34	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	39	48	49	21	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	43	40	-	46	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	43	44	-	46	35	-
	Andelen som snuser daglig	3	3	4	13	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	5	3	7	32	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	3	2	3	5	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	14	11	11	16	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	21	17	19	22	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

4.7 Kviteseid kommune

Antall innbyggere

2 466

Deltakende skoler

Kviteseid skule og elever ved
diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

92

Svarprosent ungdomsskole

96 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Kviteseid

62

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Kviteseid	Telemark	Landet	Kviteseid	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	87	84	83	88	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	97	96	96	90	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	89	90	90	91	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	13	7	8	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	91	93	93	92	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	18	18	22	30	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	51	63	67	57	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	58	63	65	49	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	21	27	25	22	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	89	67	65	91	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	34	32	39	29	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	35	48	49	41	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	35	40	-	41	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	18	44	-	18	35	-
	Andelen som snuser daglig	4	3	4	13	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	6	3	7	20	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	5	2	3	7	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	11	11	11	12	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	14	17	19	22	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.8 Nissedal kommune

Antall innbyggere

1 439

Deltakende skoler

Nissedal ungdomsskule/Tveit
skule

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

41

Svarprosent ungdomsskole

93 prosent

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever		
		Nissedal	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	82	84	83
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	98	96	96
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	89	90	90
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	13	7	8
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	88	93	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	15	18	22
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	54	63	67
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	55	63	65
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	20	27	25
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	90	67	65
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	40	32	39
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	67	48	49
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	44	40	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	26	44	-
	Andelen som snuser daglig	.	3	4
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	.	3	7
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	.	11	11
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	15	17	19

Alle tall er oppgitt i prosent. Tallene for elever på videregående skole bosatt i Nissedal vises ikke fordi de er basert på svar fra færre enn 10 personer.

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.9 Nome kommune

Antall innbyggere

6 630

Deltakende skoler

Holla ungdomsskole,
Lunde 10-årige skole og elever
ved diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

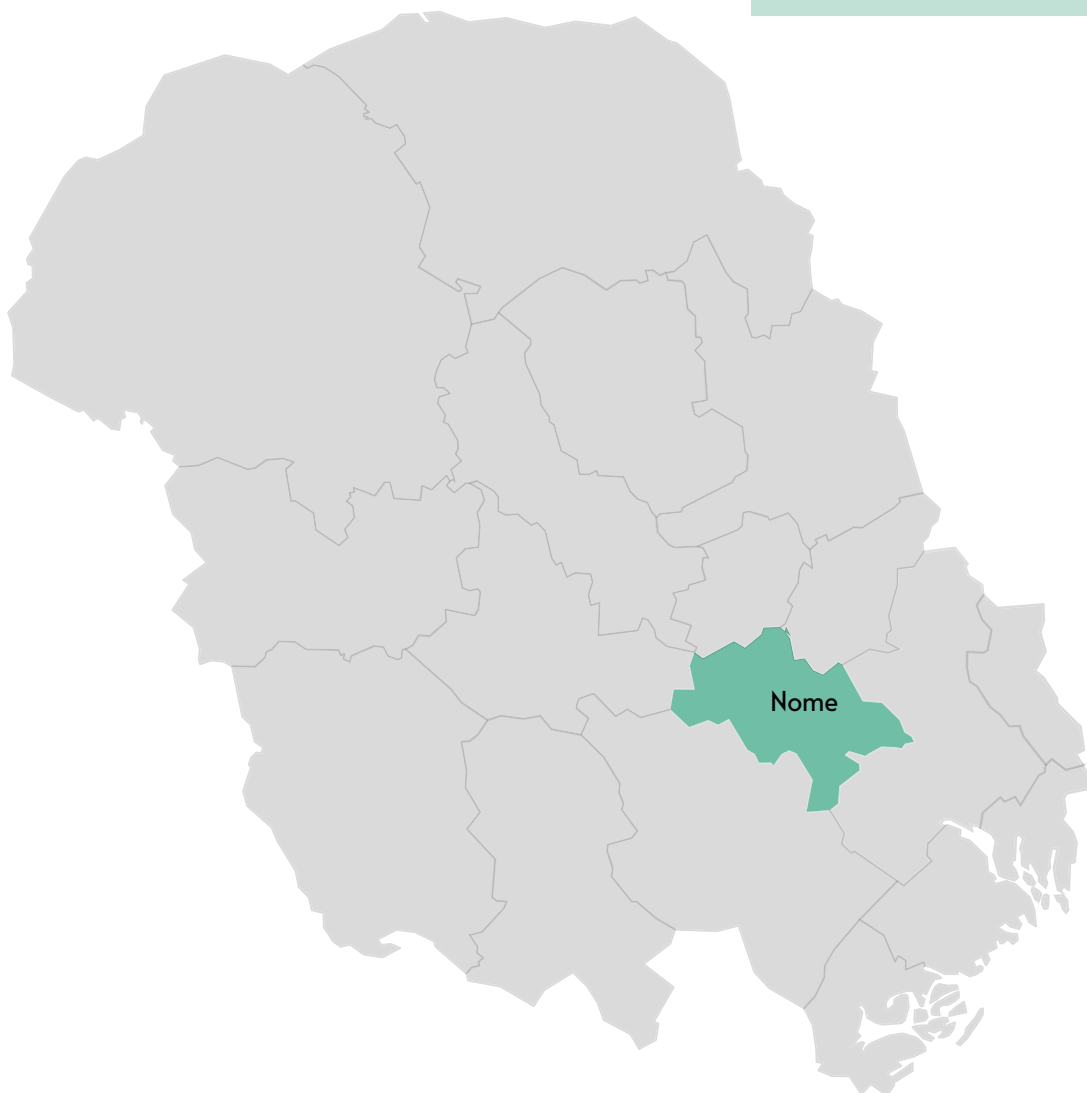
232

Svarprosent ungdomsskole

91 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Nome

191

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Nome	Telemark	Landet	Nome	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	84	84	83	79	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	98	96	96	89	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	89	90	90	86	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	10	7	8	9	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	95	93	93	93	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	10	18	22	39	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	63	63	67	56	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	64	63	65	37	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	29	27	25	28	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	81	67	65	80	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	24	32	39	38	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	73	48	49	45	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	36	40	-	49	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	40	44	-	23	35	-
	Andelen som snuser daglig	3	3	4	24	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	2	3	7	35	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	12	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	10	11	11	19	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	19	17	19	23	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.10 Notodden kommune

Antall innbyggere

12 599

Deltakende skoler

Gransherad skole,
Heddal ungdomsskole,
Notodden ungdomsskole og elever
ved diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

419

Svarprosent ungdomsskole

88 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Notodden

339

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Notodden	Telemark	Landet	Notodden	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	86	84	83	83	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	97	96	96	92	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	90	90	90	89	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	7	8	5	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	93	93	93	94	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	22	18	22	48	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	57	63	67	13	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	69	63	65	40	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	28	27	25	39	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	68	67	65	78	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	21	32	39	27	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	23	48	49	19	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	43	40	-	45	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	52	44	-	31	35	-
	Andelen som snuser daglig	2	3	4	16	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	3	3	7	34	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	3	2	3	8	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	12	11	11	20	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	18	17	19	25	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

4.11 Porsgrunn kommune

Antall innbyggere

35 755

Deltakende skoler

Heistadskolene,
Kjølnes ungdomsskole,
Sandøya montessoriskole,
Stridsklev skole, Tveten ungdoms-
skole, Vestsiden skole og elever
ved diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra ungdomsskoleeleve

1 110

Svarprosent ungdomsskole

86 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Porsgrunn

410

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Porsgrunn	Telemark	Landet	Porsgrunn	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	84	84	83	81	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	95	96	96	94	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	90	90	90	91	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	7	8	6	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	94	93	93	95	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	17	18	22	29	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	68	63	67	68	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	64	63	65	51	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	28	27	25	36	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	58	67	65	66	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	31	32	39	32	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	54	48	49	41	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	40	40	-	38	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	43	44	-	36	35	-
	Andelen som snuser daglig	3	3	4	14	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	3	3	7	19	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	2	2	3	7	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	12	11	11	19	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	18	17	19	22	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

4.12 Sauherad kommune

Antall innbyggere

4 346

Deltakende skoler

Sauar skole, Sauherad barne- og ungdomsskole og elever ved diverse videregående skoler i Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

142

Svarprosent ungdomsskole
95 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Sauherad

45

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Sauherad	Telemark	Landet	Sauherad	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	84	84	83	87	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	97	96	96	95	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	89	90	90	89	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	10	7	8	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	93	93	93	89	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	22	18	22	39	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	63	63	67	53	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	49	63	65	51	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	27	27	25	30	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	79	67	65	80	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	20	32	39	23	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	31	48	49	9	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	33	40	-	54	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	37	44	-	21	35	-
	Andelen som snuser daglig	4	3	4	21	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	4	3	7	33	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	9	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	13	11	11	23	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	20	17	19	34	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.13 Seljord kommune

Antall innbyggere

3 002

Deltakende skoler

Seljord ungdomsskule og elever
ved diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

88

Svarprosent ungdomsskole

94 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Seljord

26

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Seljord	Telemark	Landet	Seljord	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	91	84	83	76	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	100	96	96	89	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	86	90	90	92	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	11	7	8	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	93	93	93	85	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	16	18	22	39	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	48	63	67	40	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	60	63	65	46	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	28	27	25	23	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	86	67	65	81	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	38	32	39	50	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	67	48	49	56	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	46	40	-	50	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	36	44	-	17	35	-
	Andelen som snuser daglig	.	3	4	27	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	.	3	7	42	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	.	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	17	11	11	.	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	17	17	19	21	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.14 Siljan kommune

Antall innbyggere

2 361

Deltakende skoler

Siljan ungdomsskole og elever
ved diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

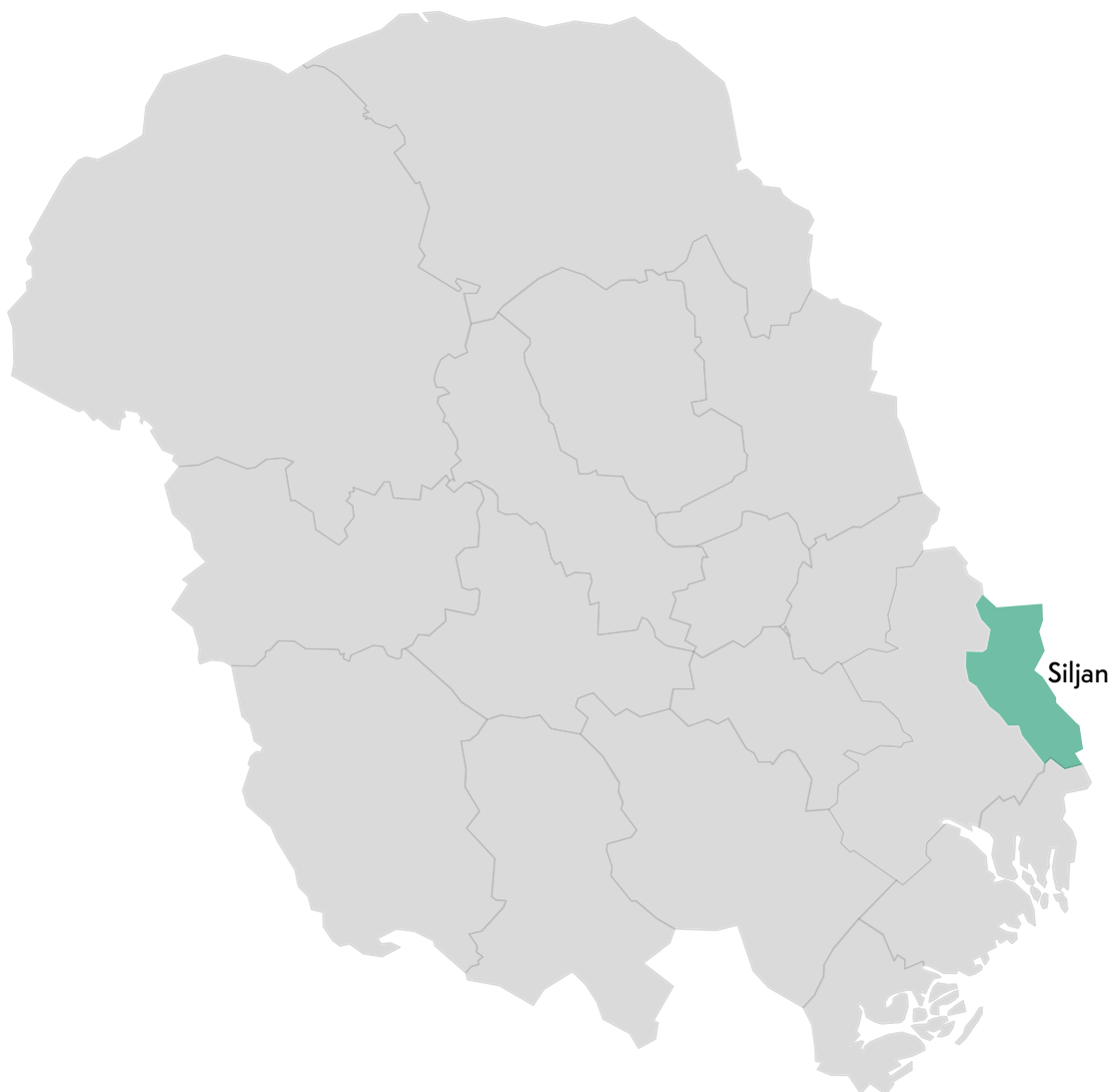
96

Svarprosent ungdomsskole

95 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Siljan

28

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Siljan	Telemark	Landet	Siljan	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	85	84	83	82	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	96	96	96	93	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	90	90	86	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	7	8	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	96	93	93	96	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	10	18	22	18	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	59	63	67	63	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	61	63	65	64	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	32	27	25	26	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	77	67	65	74	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	28	32	39	33	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	60	48	49	48	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	36	40	-	50	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	47	44	-	38	35	-
	Andelen som snuser daglig	.	3	4	14	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	.	3	7	19	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	.	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	9	11	11	.	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	19	17	19	15	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.15 Skien kommune

Antall innbyggere

53 745

Deltakende skoler

Gimsøy skole, Gjerpen ungdomsskole, Gulset ungdomsskole, Kongerød ungdomsskole, Menstad ungdomsskole, Mæla ungdomsskole og elever ved diverse videregående skoler i Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

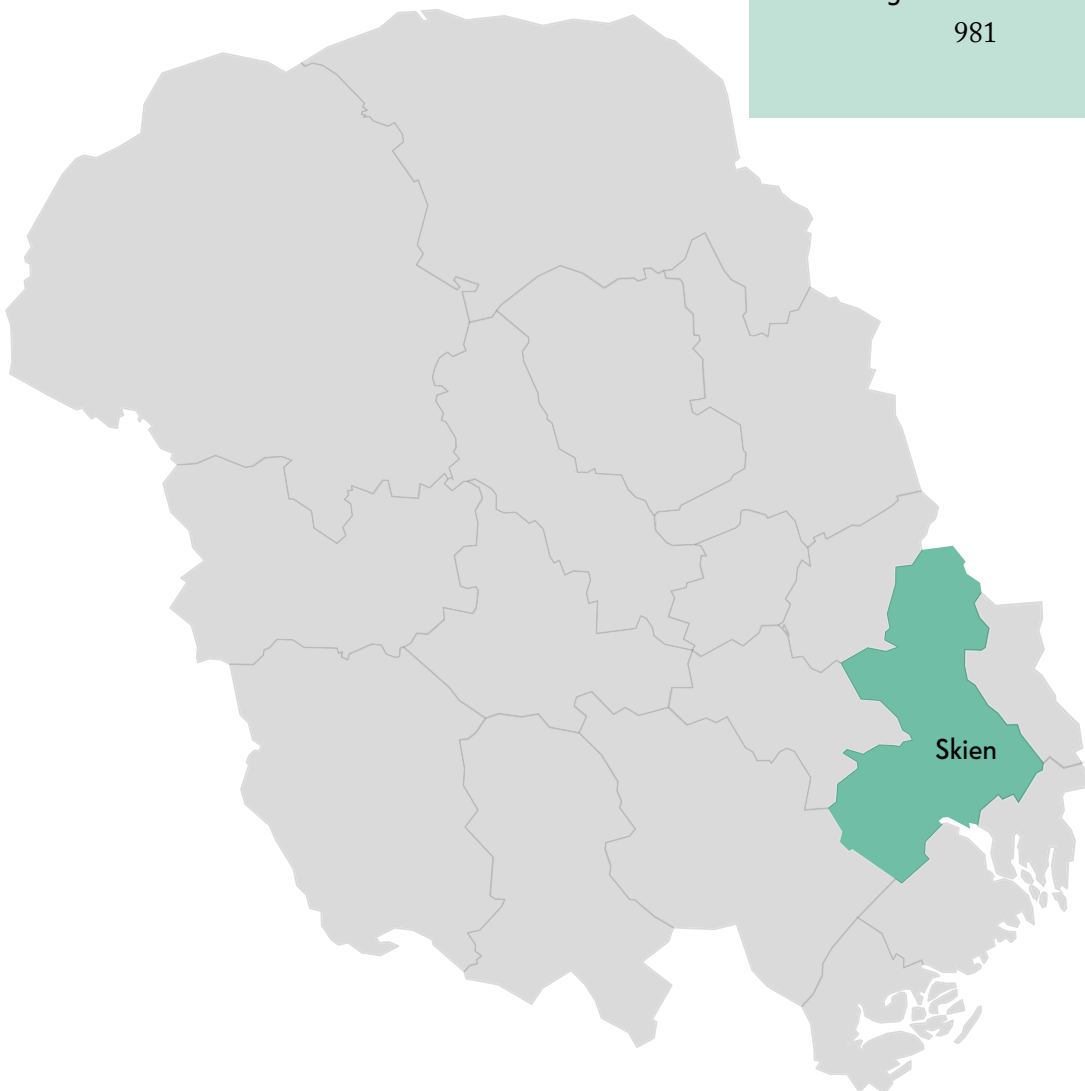
1611

Svarprosent ungdomsskole

88 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Skien

981

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Skien	Telemark	Landet	Skien	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	83	84	83	84	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	96	96	96	91	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	90	90	90	89	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	7	8	5	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	94	93	93	94	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	17	18	22	36	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	69	63	67	71	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	61	63	65	44	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	29	27	25	33	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	56	67	65	61	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	34	32	39	34	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	43	48	49	38	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	40	40	-	43	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	47	44	-	35	35	-
	Andelen som snuser daglig	2	3	4	12	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	3	3	7	28	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	2	2	3	9	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	11	11	11	16	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	18	17	19	20	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

4.16 Tinn kommune

Antall innbyggere

5 913

Deltakende skoler

Atrå barne- og ungdomsskole,
Rjukan ungdomsskole og elever
ved diverse videregående skoler i
Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

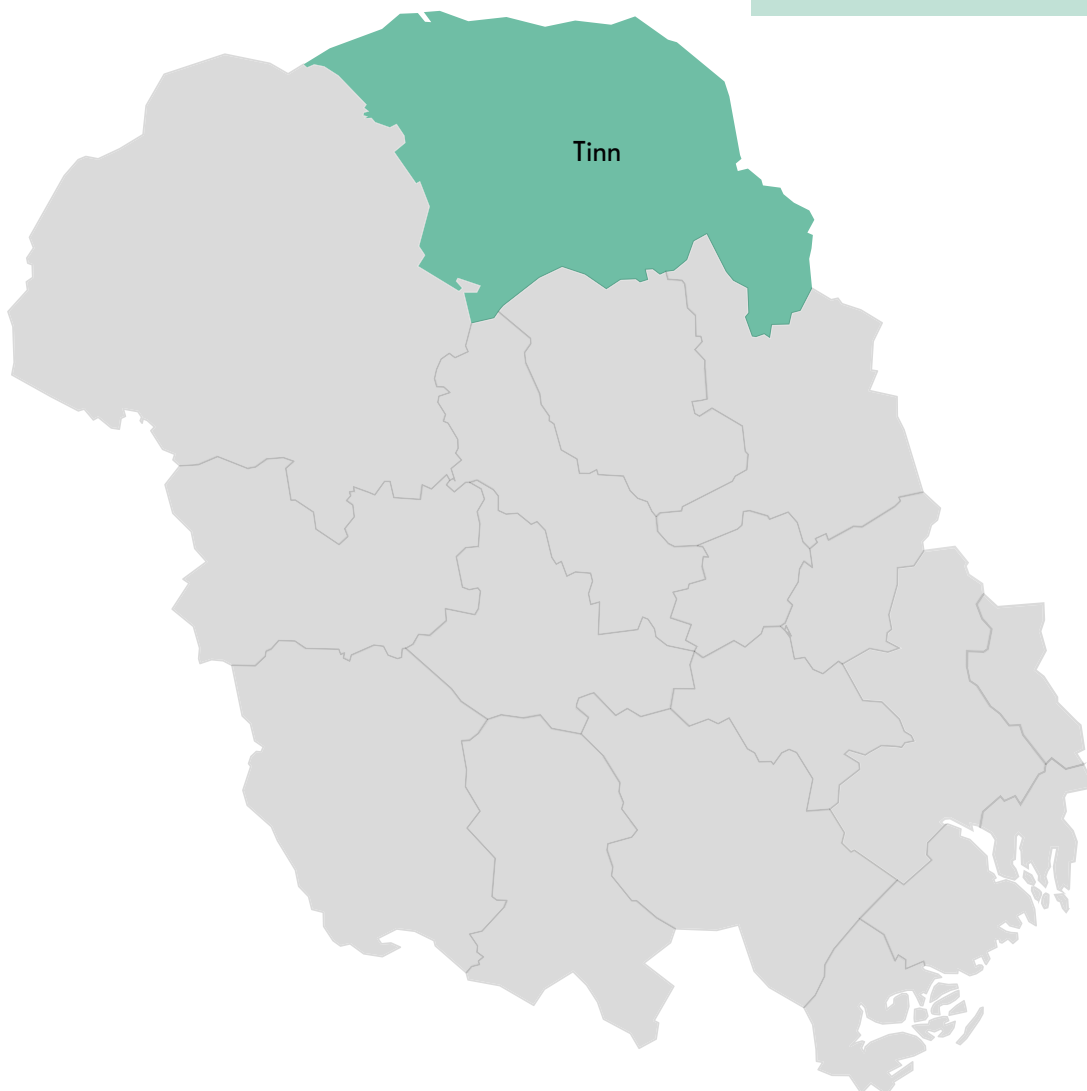
209

Svarprosent ungdomsskole

89 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Tinn

72

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Tinn	Telemark	Landet	Tinn	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	88	84	83	85	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	95	96	96	94	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	90	90	90	90	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	8	7	8	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	96	93	93	96	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	14	18	22	21	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	54	63	67	57	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	63	63	65	32	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	31	27	25	37	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	86	67	65	84	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	28	32	39	28	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	55	48	49	39	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	34	40	-	43	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	43	44	-	30	35	-
	Andelen som snuser daglig	4	3	4	16	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	4	3	7	11	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	.	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	8	11	11	12	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	14	17	19	22	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.17 Tokke kommune

Antall innbyggere

2 252

Deltakende skoler

Høydalsmo skule, Tokke skule og elever ved diverse videregående skoler i Telemark

Antall svar fra ungdomsskoleelever

88

Svarprosent ungdomsskole

96 prosent

Antall svar fra elever på videregående bosatt i Tokke

133

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Tokke	Telemark	Landet	Tokke	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	86	84	83	81	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	94	96	96	90	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	90	90	90	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	8	7	8	9	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	91	93	93	92	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	22	18	22	39	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	51	63	67	62	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	64	63	65	40	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	20	27	25	28	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	88	67	65	93	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	44	32	39	39	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	76	48	49	40	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	49	40	-	43	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	34	44	-	34	35	-
	Andelen som snuser daglig	.	3	4	11	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	6	3	7	39	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	10	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	5	11	11	16	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	10	17	19	21	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

4.18 Vinje kommune

Antall innbyggere

3 689

Deltakende skoler

Edland skule, Rauland skule,
Åmot skule og elever ved diverse
videregående skoler i Telemark

Antall svar fra
ungdomsskoleelever

126

Svarprosent ungdomsskole

96 prosent

Antall svar fra elever på
videregående bosatt i Vinje

57

Tema	Spørsmål	Ungdomsskoleelever			Elever på videregående skole bosatt i		
		Vinje	Telemark	Landet	Vinje	Telemark	Landet
Foreldre	Andelen som er litt fornøyd eller svært fornøyd med foreldrene sine	88	84	83	91	83	82
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	95	96	96	89	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	90	90	93	90	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	9	7	8	.	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	90	93	93	93	94	93
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	22	18	22	42	36	49
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	44	63	67	51	64	70
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	62	63	65	40	45	48
	Andelen som bruker mer enn fire timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	22	27	25	32	33	31
Nærområdet	Andelen som opplever det som svært trygt eller ganske trygt å ferdes på gater og veier i nærmeste sentrum eller tettsted om kvelden	90	67	65	96	73	77
	Andelen som kunne tenke seg å bo i kommunen når de blir voksne	45	32	39	41	34	42
	Andelen som synes tilbudet av lokaler for å møte andre unge på fritida er svært bra eller nokså bra i området der de bor	39	48	49	26	36	36
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus minst to ganger i uka	34	40	-	26	44	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	42	44	-	26	35	-
	Andelen som snuser daglig	3	3	4	11	14	18
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	5	3	7	45	28	42
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	2	3	.	8	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	7	11	11	9	16	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	12	17	19	17	22	22

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

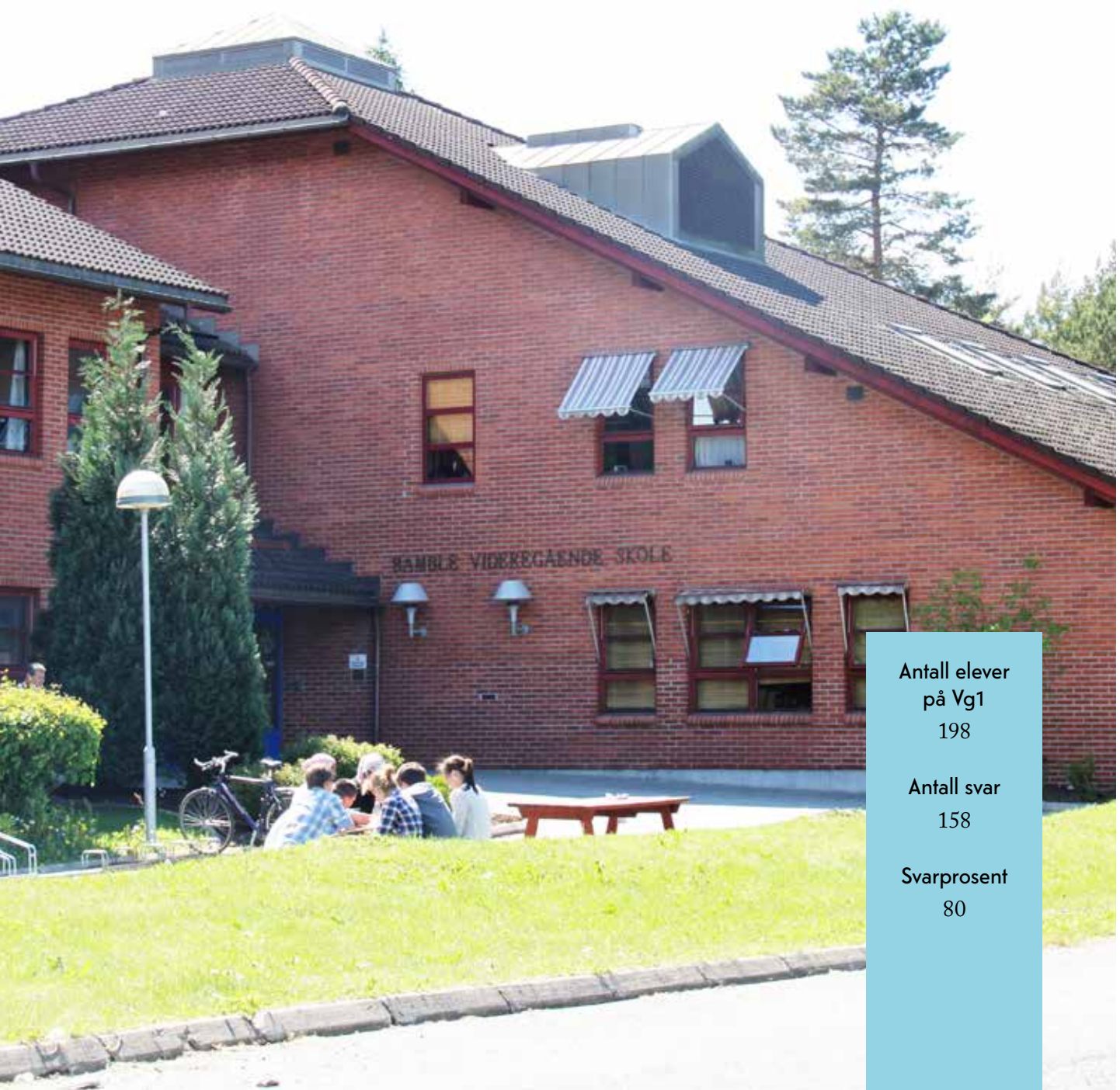
Begge foto: Dag Jensen

5. Profiler videregående skoler

Profilene for de videregående skolene viser nøkkeltall for skolene, og sammenlikner disse med tilsvarende tall for fylket og landet. De nasjonale tallene er basert på resultatene fra kommuner over hele landet som gjennomførte ungdataundersøkelsen i 2014. Dersom det nasjonale tallet ikke er oppgitt, skyldes dette at spørsmålet kun var inkludert i ungdataundersøkelsen i Telemark. Dette vises med en strek.

På noen videregående skoler er antall elever som har deltatt i undersøkelsen relativt lavt. Dersom tallene i profilene for de videregående skolene er basert på svar fra tre elever eller færre, anonymiseres dette for å beskytte personvernet og unngå at personen(e) blir identifisert. Dette vises med en prikk.

5.1 Bamble videregående skole

Antall elever
på Vg1
198

Antall svar
158

Svarprosent
80

Tema	Spørsmål	Elever på Vg1		
		Bamble	Telemark	Landet
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	79	84	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	91	93	92
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	89	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	8	6	6
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	94	94	93
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	17	20	19
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	11	11	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	82	82	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	24	31	41
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	29	26	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	42	60	64
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	45	47	50
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	19	14	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	18	10	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	47	37	-
	Andelen som snuser daglig	11	13	15
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	18	18	30
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	4	6	11
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	13	16	15
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	21	23	23
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	19	28	24

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

5.2 Bø vidaregåande skule

Antall elever
på Vg1
117

Antall svar
93

Svarprosent
79

Tema	Spørsmål	Elever på Vg1		
		Bø	Telemark	Landet
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	89	84	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	97	93	92
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	92	89	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	4	6	6
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	95	94	93
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	23	20	19
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	8	11	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	77	82	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	25	31	41
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	20	26	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	89	60	64
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	62	47	50
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	9	14	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	.	10	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	47	37	-
	Andelen som snuser daglig	.	13	15
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	16	18	30
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	6	11
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	22	16	15
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	24	23	23
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	28	28	24

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

5.3 Hjalmar Johansen videregående skole

Antall elever
på Vg1
231

Antall svar
175

Svarprosent
76

Tema	Spørsmål	Elever på Vg1		
		Hjalmar Johansen	Telemark	Landet
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	84	84	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	92	93	92
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	88	89	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	5	6	6
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	96	94	93
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	17	20	19
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	8	11	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	83	82	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	27	31	41
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	24	26	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	70	60	64
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	54	47	50
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	18	14	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	12	10	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	51	37	-
	Andelen som snuser daglig	14	13	15
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	21	18	30
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	5	6	11
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	15	16	15
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	16	23	23
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	23	28	24

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

5.4 Kragerø videregående skole

Antall elever
på Vg1 og Vg2
245

Antall svar
179

Svarprosent
73

Tema	Spørsmål	Kragerø		Telemark		Landet	
		Vg1	Vg2	Vg1	Vg2	Vg1	Vg2
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	85	65	84	81	-	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	96	96	93	93	92	91
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	84	89	89	91	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	10	6	6	4	6	5
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	94	96	94	94	93	94
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	25	24	20	20	19	20
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	10	10	11	12	-	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	85	82	82	82	-	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	41	59	31	42	41	51
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	23	22	26	28	-	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	60	66	60	63	64	69
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	48	60	47	44	50	47
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	16	20	14	15	13	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	10	.	10	9	-	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	45	50	37	31	-	-
	Andelen som snuser daglig	17	7	13	17	15	20
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	30	40	18	38	30	45
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	.	6	8	11	13
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	15	12	16	16	15	16
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	24	19	23	21	23	22
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	41	43	28	29	24	31

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

5.5 Kvitsund gymnas

Antall elever
på Vg1

53

Antall svar

51

Svarprosent

96

Tema	Spørsmål	Elever på Vg1		
		Kvitsund	Telemark	Landet
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	86	84	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	90	93	92
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	90	89	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	.	6	6
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	96	94	93
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	12	20	19
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	6	11	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	89	82	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	24	31	41
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	13	26	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	79	60	64
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	60	47	50
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	.	14	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	.	10	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	20	37	-
	Andelen som snuser daglig	.	13	15
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	8	18	30
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	6	11
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	.	16	15
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	23	23	23
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	30	28	24

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

5.6 Nome videregående skole

Antall elever
på Vg1, Vg2
og Vg3
357

Antall svar
306

Svarprosent
86

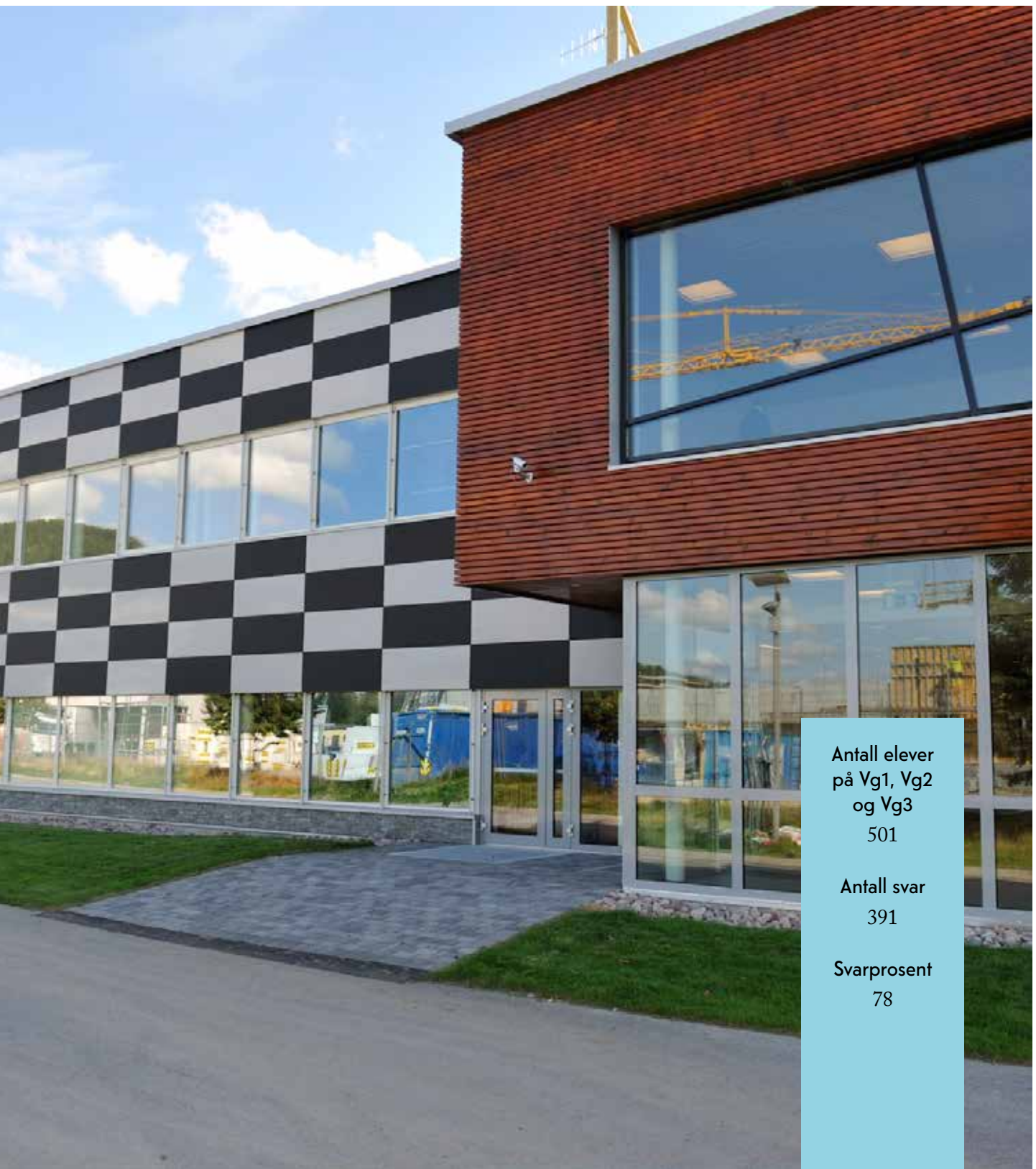
Tema	Spørsmål	Nome			Telemark			Landet		
		Vg1	Vg2	Vg3	Vg1	Vg2	Vg3	Vg1	Vg2	Vg3
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	87	79	85	84	81	83	-	-	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	90	90	83	93	93	89	92	91	90
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	90	89	94	89	89	93	91	91	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	11	6	.	6	4	5	6	5	4
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	92	91	92	94	94	93	93	94	92
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	21	19	19	20	20	22	19	20	21
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	16	13	25	11	12	16	-	-	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	83	82	79	82	82	74	-	-	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	40	36	46	31	42	51	41	51	62
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	32	36	31	26	28	31	-	-	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	30	43	76	60	63	87	64	69	84
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	30	35	43	47	44	41	50	47	45
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	10	17	10	14	15	13	13	13	12
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	15	15	.	10	9	6	-	-	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	24	33	22	37	31	28	-	-	-
	Andelen som snuser daglig	30	26	28	13	17	17	15	20	22
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	29	44	49	18	38	53	30	45	60
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	9	7	20	6	8	14	11	13	19
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	13	16	16	16	16	17	15	16	18
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	23	22	24	23	21	19	23	22	22
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	29	29	39	28	29	35	24	31	31

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

5.7 Notodden videregående skole

Antall elever
på Vg1, Vg2
og Vg3
501

Antall svar
391

Svarprosent
78

Tema	Spørsmål	Notodden			Telemark			Landet		
		Vg1	Vg2	Vg3	Vg1	Vg2	Vg3	Vg1	Vg2	Vg3
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	78	78	80	84	81	83	-	-	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	95	92	92	93	93	89	92	91	90
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	87	90	89	89	89	93	91	91	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	6	5	4	6	4	5	6	5	4
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	94	94	92	94	94	93	93	94	92
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	21	15	24	20	20	22	19	20	21
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	15	12	14	11	12	16	-	-	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	80	85	65	82	82	74	-	-	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	40	40	64	31	42	51	41	51	62
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	21	26	35	26	28	31	-	-	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	59	58	91	60	63	87	64	69	84
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	46	38	43	47	44	41	50	47	45
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	15	12	21	14	15	13	13	13	12
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	8	13	11	10	9	6	-	-	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	27	30	33	37	31	28	-	-	-
	Andelen som snuser daglig	8	25	17	13	17	17	15	20	22
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	14	40	53	18	38	53	30	45	60
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	3	9	12	6	8	14	11	13	19
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	21	17	20	16	16	17	15	16	18
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	26	26	21	23	21	19	23	22	22
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	37	36	40	28	29	35	24	31	31

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

5.8 Porsgrunn videregående skole

Antall elever
på Vg1
378

Antall svar
327

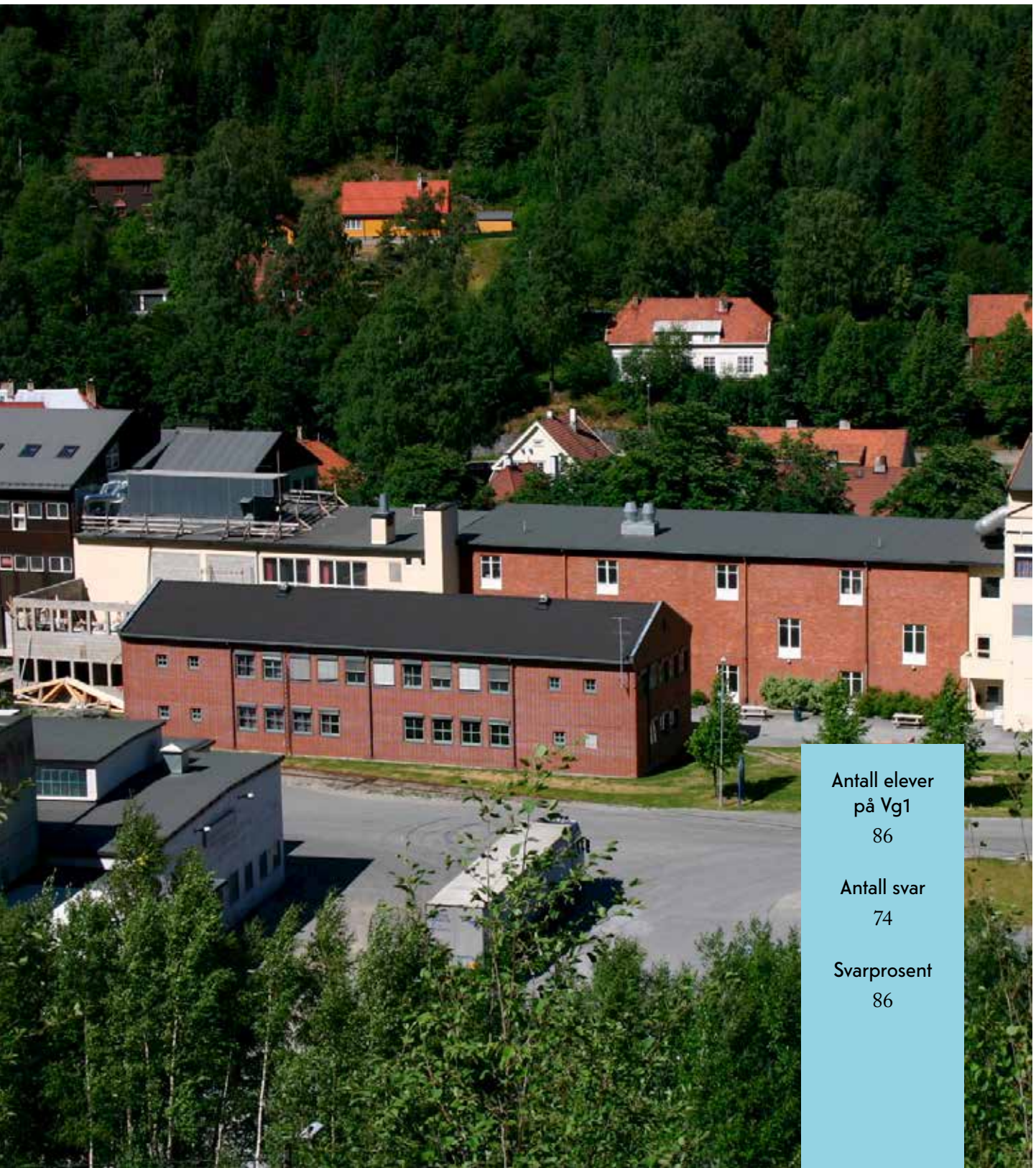
Svarprosent
87

Tema	Spørsmål	Elever på Vg1		
		Porsgrunn	Telemark	Landet
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	86	84	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	95	93	92
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	89	89	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	6	6
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	95	94	93
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	20	20	19
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	12	11	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	84	82	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	27	31	41
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	27	26	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	70	60	64
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	51	47	50
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	14	14	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	7	10	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	37	37	-
	Andelen som snuser daglig	12	13	15
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	16	18	30
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	6	6	11
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	20	16	15
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	26	23	23
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	25	28	24

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

5.9 Rjukan videregående skole

Antall elever
på Vg1

86

Antall svar

74

Svarprosent

86

Tema	Spørsmål	Elever på Vg1		
		Rjukan	Telemark	Landet
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	81	84	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	93	93	92
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	90	89	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	.	6	6
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	94	94	93
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	14	20	19
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	3	11	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	85	82	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	23	31	41
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	21	26	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	52	60	64
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	33	47	50
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	18	14	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	11	10	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	31	37	-
	Andelen som snuser daglig	15	13	15
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	10	18	30
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	6	11
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	13	16	15
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	22	23	23
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	22	28	24

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

5.10 Skien videregående skole

Antall elever
på Vg1, Vg2
og Vg3
1009

Antall svar
688

Svarprosent
68

Tema	Spørsmål	Skien			Telemark			Landet		
		Vg1	Vg2	Vg3	Vg1	Vg2	Vg3	Vg1	Vg2	Vg3
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	83	86	84	84	81	83	-	-	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	94	95	89	93	93	89	92	91	90
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	86	91	95	89	89	93	91	91	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	6	.	4	6	4	5	6	5	4
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	92	95	95	94	94	93	93	94	92
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	25	21	19	20	20	22	19	20	21
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	14	15	14	11	12	16	-	-	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	73	80	75	82	82	74	-	-	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	33	42	44	31	42	51	41	51	62
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	29	28	28	26	28	31	-	-	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	74	80	88	60	63	87	64	69	84
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	45	46	41	47	44	41	50	47	45
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	11	15	8	14	15	13	13	13	12
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	8	6	2	10	9	6	-	-	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	32	26	30	37	31	28	-	-	-
	Andelen som snuser daglig	9	9	13	13	17	17	15	20	22
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	14	32	56	18	38	53	30	45	60
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	9	10	14	6	8	14	11	13	19
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	16	17	14	16	16	17	15	16	18
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	24	19	16	23	21	19	23	22	22
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	23	23	25	28	29	35	24	31	31

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

5.11 Skogmo videregående skole

Antall elever
på Vg1
299

Antall svar
217

Svarprosent
73

Tema	Spørsmål	Elever på Vg1		
		Skogmo	Telemark	Landet
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	82	84	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	88	93	92
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	88	89	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	7	6	6
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	92	94	93
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	17	20	19
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	12	11	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	86	82	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	36	31	41
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	30	26	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	38	60	64
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	32	47	50
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	17	14	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	14	10	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	29	37	-
	Andelen som snuser daglig	20	13	15
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	21	18	30
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	11	6	11
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	18	16	15
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	20	23	23
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	34	28	24

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

5.12 Toppidrettsgymnaset i Telemark

Tema	Spørsmål	Elever på Vg1		
		Toppidretts- gymnaset	Telemark	Landet
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	94	84	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	95	93	92
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	89	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	.	6	6
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	98	94	93
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	11	20	19
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	4	11	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	96	82	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	26	31	41
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	24	26	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	83	60	64
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	95	47	50
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	.	14	13
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	.	10	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	98	37	-
	Andelen som snuser daglig	.	13	15
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	.	18	30
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	.	6	11
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	13	16	15
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	16	23	23
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	31	28	24

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

5.13 Vest-Telemark vidaregåande skule

Antall elever
på Vg1, Vg2
og Vg3
266

Antall svar
234

Svarprosent
88

Tema	Spørsmål	Vest-Telemark			Telemark			Landet		
		Vg1	Vg2	Vg3	Vg1	Vg2	Vg3	Vg1	Vg2	Vg3
Foreldre	Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	90	92	82	84	81	83	-	-	-
	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med på fritiden. Andelen som sier utsagnet passer svært godt eller ganske godt	91	91	92	93	93	89	92	91	90
Venner	Andelen som har minst en god venn de kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig	91	91	92	89	89	93	91	91	91
	Andelen utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida hver 14. dag eller oftere	8	.	10	6	4	5	6	5	4
Skole og framtid	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de trives på skolen	93	95	88	94	94	93	93	94	92
	Andelen som er helt enige eller litt enige i at de ofte gruer seg til å gå på skolen	15	22	29	20	20	22	19	20	21
	Andelen som hver dag eller nesten hver dag har hatt så store problemer med å konsentrere seg at de ikke klarte å følge med på undervisningen	11	5	16	11	12	16	-	-	-
	Tilbakemeldingene jeg får fra lærerne er vanligvis forståelige. Andelen som synes utsagnet passer svært godt eller ganske godt	84	86	80	82	82	74	-	-	-
	Andelen som har skulket skolen minst en gang i løpet av det siste året	36	34	57	31	42	51	41	51	62
	Andelen som har hatt tanker om å slutte på videregående skole det siste året	28	25	33	26	28	31	-	-	-
	Andelen som tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole i framtiden	46	50	84	60	63	87	64	69	84
Fritid	Andelen som er medlem i en organisasjon, klubb, lag eller forening	41	43	38	47	44	41	50	47	45
	Andelen som bruker mer enn seks timer på aktiviteter foran en skjerm utenom skolen i løpet av en dag	11	13	16	14	15	13	13	13	12
Helsevaner	Andelen som drikker sukkerholdig brus hver dag	14	8	.	10	9	6	-	-	-
	Andelen som er i aktivitet der de får økt puls og puster litt mer enn normalt en time hver dag	35	35	16	37	31	28	-	-	-
	Andelen som snuser daglig	9	18	17	13	17	17	15	20	22
	Andelen som drikker alkohol 1-3 ganger i måneden eller oftere	30	48	45	18	38	53	30	45	60
	Andelen som har brukt hasj minst en gang det siste året	6	.	13	6	8	14	11	13	19
Helse og trivsel	Andelen med symptomer på et depressivt stemningsleie	14	9	24	16	16	17	15	16	18
	Andelen som har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet den siste uken	21	15	20	23	21	19	23	22	22
Tjeneste-tilbudet	Andelen som har brukt skolehelsetjenesten minst en gang det siste året	33	20	53	28	29	35	24	31	31

Alle tall er oppgitt i prosent

- = spørsmålet var kun inkludert i undersøkelsen i Telemark

. = tallet er anonymisert fordi det er basert på svar fra tre elever eller færre

6. Referanser

Baklien, B., Bratt, C. og N. Gotaas (2004): *Satsing mot frafall i videregående opplæring. En evaluering*. NIBR-rapport 2004:19.

Bandura, A. (1977): Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*, Vol. 84, No. 2, 191-215.

Birkelund G. E., Skeie Hermansen, A. og Ø. Evensen (2010): *Skolesegregering – et problem? Elevsammensetning frafall og karakterer i Oslo-skolen*. Oslo: Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

Breslau, J. (2010): *Health in Childhood and Adolescence and High School Dropout*. California Dropout Research Project Report 17. Davis: University of California.

Burchinal, M. m.fl. (2006): Social Risk and Protective child, Parenting, and Child Care Factors in early elementary School Years. *Parenting: Science and Practice*, Vol. 6, No. 1, 79-113.

Burchinal, M. m.fl. (2008): Cumulative social Risk, Parenting, and Infant Development in rural Low-Income Communities. *Parenting: Science and Practice*, Vol. 8, No. 1, 41-69.

Dahl, E., H. Bergsli og K. A. van der Wel (2014): *Sosial ulikhet i helse: En norsk kunnskapsoversikt*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus

Evans, G.W. m.fl. (2007): Cumulative risk, Maternal Responsiveness, and Allostatic Load among Young Adolescents. *Developmental Psychology*, Vol. 43, No. 2, 341-351.

Evans, G. W. og P. Kim (2010): Multiple risk exposure as a potential explanatory mechanism for the socioeconomic status – health gradient. *Annals of the New York Academy of Sciences*, Vol. 1186, 174-189.

Frøyland, L. R. og M. A. Sletten (2011): *Ung i Stavanger 2010 – endringer, risiko og lokale forskjeller*. Rapport 7/11. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Folkehelseinstituttet (2014): *Folkehelserapporten 2014. Helsetilstanden i Norge*. Rapport 2014:4. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.

Hernes, G. (2010): *Gull av gråstein. Tiltak for å redusere frafall i videregående opplæring*. Fafo-rapport 2010:03. Oslo: Fafo.

Hysing, M. m.fl. (2014): Sleep and use of electronic devices in adolescence: results from a large population-based study. *BMJ Open*. 2015; 5:e006748. doi:10.1136/bmjopen-2014-006748.

Kolle, E. (2012): *Fysisk aktivitet blant 6-, 9- og 15-åringer i Norge: resultater fra en kartlegging i 2011*. Oslo: Helsedirektoratet.

- Lauglo, J. (2009): Sammenhengen mellom familiestruktur og skoleprestasjoner før og etter kontroll for foreldres utdanningsnivå og inntekt, I: Mona Raabe (red.), *Utdanning 2009 – læringsutbytte og kompetanse*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Lid, S. (2015). Markant skifte i straff av ungdom. *Samfunnsspeilet* 2015:2. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Lillejord, S. m. fl. (2015): Frafall i videregående opplæring: En systematisk kunnskapsoversikt. Oslo: Kunnskapssenter for utdanning.
- Melkevik, O. (2011). *Screen-based sedentary behaviors: pastimes for the poor, inactive and overweight?: A cross-national survey of children and adolescents in 39 countries*. PhD avhandling. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Møller, G. og A. Bentsen (2014): *Ungdata i Region Sør – en analyse av regionale Ungdata tall*. Skien: Kompetan-sesenter rus – region sør.
- NOVA (2015): *Ungdata. Nasjonale resultater 2014*. Rapport 7/15. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- NOVA (2014): *Ungdata. Nasjonale resultater 2013*. Rapport 10/14. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- NOVA (2013): *Ungdata. Nasjonale resultater 2010-2012*. Rapport 10/13. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Ostaszewski, K. og M. A. Zimmerman (2006): The effects of cumulative risks and promotive factors on urban adolescent alcohol and other drug use: a longitudinal study of resiliency. *American Journal of Community Psychology*, Vol. 38, 237-49.
- Skog, O. J. (1998): *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Stoddard, S.A., Zimmerman. M. A. og J. A. Bauermeister, J. A. (2012): A Longitudinal Analysis of Cumulative Risks, Cumulative Promotive Factors, and Adolescent Violent Behavior. *Journal of Research on Adolescence*, Vol. 22, No. 3, 542-555.
- Stoddard, S.A. m. fl. (2013): Relationship between Cumulative Risk and Promotive Factors and Violent Behavior among Urban Adolescents. *American Journal of Community Psychology*, Vol. 51, No. 0, 57-65.
- St. meld. nr. 44 (2008-2009): *Utdanningslinja*. Kunnskapsdepartementet.
- Vardheim, I. (2013). *Ung i Vestfold 2013*. TF-rapport 324. Bø: Telemarksforskning.
- von Soest, T. (2007). Spiseproblemer blant ungdommer i Norge. I I. L. Kvaem og L. Wichstrøm (red.), *Ung i Norge. Psykososiale utfordringer*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Zimmerman, Marc A. (2013): Resilience theory: A Strengths-Based Approach to Research and Practice for Adolescent Health. *Health Education and Behaviour*, Vol. 40, No. 4, 381-383.

Telemark fylkeskommune
www.telemark.no

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Fylkesbakken 10
3715 Skien

Sentralbord:
35 91 70 00

Kompetansenter rus - region sør
[www.borgestadklinikken.no/
kompetansesenter](http://www.borgestadklinikken.no/kompetansesenter)

Postadresse:
Borgestadklinikken
Postboks 1 Sentrum
3701 Skien

Besøksadresse:
Kongensgate 33
3717 Skien

Sentralbord:
35 90 47 00